

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ РУХ «ШКОЛА БЕЗПЕКИ»

за сприяння

Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту

Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій
та у справах захисту населення від наслідків
Чорнобильської катастрофи

ДИТЯЧІЙ БЕЗПЕЦІ – «ШКОЛА БЕЗПЕКИ»

**Навчання дітей і підлітків
основ безпечної життєдіяльності**

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ РУХ «ШКОЛА БЕЗПЕКИ»

за сприяння

Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту

Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій
та у справах захисту населення від наслідків
Чорнобильської катастрофи

ДИТЯЧИЙ БЕЗПЕЦІ — «ШКОЛА БЕЗПЕКИ»

**Навчання дітей і підлітків
основ безпечної життєдіяльності**

**ЩОБ ЗДОРОВИМИ ЗРОСТАТИ,
ПРО БЕЗПЕКУ ТРЕБА ДБАТИ**

Київ-2008

Схвалено для використання в навчально-виховному процесі за рішенням комісії з основ здоров'я Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (протокол № 3 від 07.11.2008 р.)

Упорядники: **Деревянко В.В.**

Кондратенко Т.Г.

Негрієнко А.О. (керівник проекту)

Семінович А.М.

Рецензенти: **Бикова О.В.**, перший заступник начальника Інституту державного управління у сфері цивільного захисту УЦЗ МНС України, кандидат педагогічних наук, полковник служби цивільного захисту

Євсюков О.П., начальник Управління освіти і науки МНС України, кандидат психологічних наук, полковник служби цивільного захисту

Романова Н.Ф., керівник Центру формування здорового способу життя Державного інституту розвитку сім'ї та молоді, кандидат педагогічних наук

Слесар Б.В., директор ЗОШ № 14 м. Чернігова, вчитель основ здоров'я та ОБЖД

У навчально-методичному посібнику розкриваються нові підходи щодо організації навчання дітей і підлітків основ безпечної поведінки. Запропоновані зразки сценаріїв, ігрових завдань, тести, вікторини, цикли бесід з тематики безпечної життєдіяльності допоможуть педагогам творчо і якісно підійти до навчання дітей вмінню діяти в надзвичайних ситуаціях, сформувати в молоді інтерес і привернути увагу до ведення здорового та безпечного способу життя.

У посібнику представлені матеріали з досвіду роботи осередків Всеукраїнського громадського дитячого руху «Школа безпеки», навчально-методичних центрів цивільного захисту та безпеки життєдіяльності (НМЦ ЦЗ та БЖД), загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів.

Посібник розрахований на широкий загал читачів, зокрема учнів, вчителів, керівників гуртків, організаторів позакласної роботи та інших спеціалістів, які займаються питаннями навчання дітей основ безпечної життєдіяльності.

• Видання здійснене Всеукраїнським громадським дитячим рухом «Школа безпеки» за сприяння Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту.

• У посібнику використано знімки з архіву ВГДР «Школа безпеки».

Шановні освітяни, батьки і діти!

Наша держава пройшла нелегкий історичний шлях. Завжди, на всіх етапах становлення та розбудови значна роль в історичному процесі відводилася молоді.

Від нас, дорослих, залежить, якими зростатимуть наші діти, чи буде нова генерація свідомою того, що саме їй відроджувати Україну, розбудовувати її, творити в ім'я своєї країни, свого народу, своєї родини. Від кожного з нас залежить і наше сьогодення, і наше майбутнє.

Відродження України неможливе без пробудження національної свідомості українців, насамперед, молоді. Зміцнення Української держави немислиме без формування здорової нації. Наш громадянський обов'язок — задіяти невичерпний величезний потенціал у державотворенні, у формуванні національної самосвідомості громадян нової України!

Певен, що цей навчальний посібник «Дитячій безпеці — «Школа безпеки», створений зусиллями багатьох досвідчених спеціалістів, допомагатиме у розв'язанні нагальних проблем формування свідомості підростаючого покоління, яке вестиме здоровий спосіб життя, знатиме і вмітиме діяти у будь-яких надзвичайних ситуаціях.

Збереження здоров'я, на мою думку, має бути стрижнем усієї навчально-виховної системи в школах, позашкільних навчальних закладах, дитячих організаціях, складовою кожної навчальної дисципліни від першого класу до останнього, на студентській лаві та впродовж усього життя.

Пам'ятаймо: «Здорова дитина — здорова нація!

Здорова нація — міцна держава!».

З повагою

міністр України у справах сім'ї,
молоді та спорту

Юрій ПАВЛЕНКО

Шановний колего!

Так, я не обмовився! Якщо Ви відкрили цю книгу, це означає, що Вам не байдуже життя і здоров'я людей. Може, підсвідомо, а, може, у мріях Вам хочеться відчувати себе рятувальником, здійснити героїчний вчинок під час складної надзвичайної ситуації чи побутової аварії, знати, що Ви потрібні людям.

Ця книга не лише ознайомить читачів з досвідом роботи фахівців з питань навчання та виховання дітей і молоді, зокрема, їх дій у надзвичайних ситуаціях, а й дозволить багатьом з Вас здобути цей досвід із надання допомоги тим, хто її потребує під час небезпеки. Як не прикро, часом самі дорослі почуваються розгубленими, невпевненими у собі в подібних обставинах, коли ці обставини вимагають і знань, і вмінь передбачити, врятувати, допомогти.

Як зазначав відомий педагог Василь Сухомлинський, «гуманність, чуйність до людини, готовність прийти на допомогу — ці елементарні риси людяності, порядності повинні стати надбанням, особистим моральним багатством кожного учня».

Якщо Ви виховуєте своїх дітей або працюєте з дітьми в дитячому садочку, школі чи позашкільній організації, ця книга допоможе сформувати у Ваших вихованців позитивну мотивацію щодо дотримання особистої та колективної безпеки, скоригувати їх поведінку, зорієнтувати маля, підлітка, юнака і юнку на здоровий спосіб життя.

Я знаю, що не існує ідеальних «рецептів», підручників чи посібників, але, на мою думку, ретельно зібраний і представлений у книзі матеріал стане в пригоді всім тим, хто переймається проблемами навчання та виховання всебічно розвиненої особистості. Ми всі хочемо бачити наших дітей здоровими, фізично і духовно міцними, загартованими, розумними, відважними, вмілими, успішними. Те, чого навчаються вони у «Школі безпеки», допоможе їм бути саме такими, а за потреби — прийти на допомогу іншим, врятувати чиєсь життя.

З повагою

**міністр України з питань надзвичайних ситуацій
та у справах захисту населення від наслідків
Чорнобильської катастрофи**

Володимир ШАНДРА

ЗМІСТ

Передмова	8
Слово до читачів	9

РОЗДІЛ I

ДЗВІНОК ПОКЛИКАВ НА УРОК

(уроки, бесіди, тренінги, заходи, заняття)

Степанюк І.В. Твоє життя – твій вибір	10
Баранник Л.В. Знати, вміти, діяти в надзвичайних ситуаціях	11
Фенюк Н.В. Якщо сталася пожежа.....	14
Семінович А.М. Вчимося діяти у надзвичайних ситуаціях	16
Цветкова Г.Ф., Ліпшиць В.М. Допоможи собі сам	18
Прибисько В.М. Уникаючи небезпеки: здоровий спосіб життя	19
Уникаючи небезпеки: у побуті	22
Уникаючи небезпеки: пожежна безпека, дорожній рух	24
Маляренко О.М. Насильство: агресія чи провокація?	25
Майоров С.М. Небезпечні речі	27
Морозова О.І. Пожежа в домі	29

РОЗДІЛ II

МИ НА СЦЕНІ ВИСТУПАЛИ, ПРО БЕЗПЕКУ РОЗКАЗАЛИ

(сценарії, позакласні заходи, ігрові програми)

Прокопенко Т.С. Запобігаємо виникненню екстремальних ситуацій	32
Ївженко С.М., Гафіатуліна І.В. Іскру гаси до пожежі	34
Прокопенко Т.С. Щоб правильно діяти, треба передбачати небезпеку	37
Юхимчик О.П. Як не потрапити на «гачок»	44
Прохоренко А.С. Вирушай до «Школи безпеки»	48
Демиденко І.П. Безпека твоя, і його, і моя! – це заповіт життя	51
Шинкаренко І.А. Червона книга: обережно – в об'єктиві людина!	54
Прокопенко Т.С. Діяти розумно і рішуче	55

РОЗДІЛ III

БЕЗПЕКА В ЗАПИТАННЯХ І ВІДПОВІДЯХ

(вікторини, тести, поради)

Маляренко О.М. Запобігти, врятувати, допомогти	58
Ченбай І.В., Кириченко В.В. Вікторини з безпеки життєдіяльності	60
Беркуца В.Д. Перевіряємо знання з техніки безпеки	62
Рогоза Т.В. Тестові завдання на протипожежну тематику	63
Лутак Н.Г., Кучарська Л.В. Стихійне лихо природного характеру	64

Осипенко О.В. Безпека життєдіяльності та основи поведінки у НС	65
Осипенко О.О. Тести	74
Ільїна В.М. Життєві ситуації	79
Федорак О.Д. Увага всім!	82
Мацай І.М. Хай вогонь в серцях палає, а пожежі не буває	84
Морозова О.І. Вогонь – наш друг, вогонь – наш ворог	88
Осипенко О.В. Надання першої медичної допомоги	90
Озерчук В.Д. Школа безпеки та виживання	94
Корисні поради туристу-початківцю	98

РОЗДІЛ IV

ГРАЮЧИСЬ – НАВЧАЄМОСЬ

(ігри, змагання, ігрові ситуації з навчання дітей правил поведінки в разі НС)

Прохоренко А.С., Лаптев І.К. Безпека життєдіяльності	104
Коноводова Н.А. Ключі від форту «Буаяр»	105
Твженко С.М., Гафіатуліна І.В. Школа пішохода	110
Прохоренко А.С., Троцюк В.П. Слідами Робінзона	116
Бояр Л.І. Найрозумніший	118
Ченбай І.В., Кириченко В.В. Якщо виникла пожежа – телефонуй на «101»	121
Лутак Н.Г., Кучарська Л.В. Аварійні ситуації на підприємствах	123
Корольова Л.М. Хай дитина знає кожна – жартувати з вогнем не можна!	124

РОЗДІЛ V

ПЕРЛИНИ НАРОДНОЇ МУДРОСТІ

(прислів'я, приказки, загадки)

Солоп М.К. Прислів'я та приказки	128
Семінович А.М. Авторські загадки	131
Корольова Л.М. Загадки, загадки-добавлянки	132
Твженко С.М., Гафіатуліна І.В. Загадки	133

РОЗДІЛ VI

ДЛЯ НАЙМЕНШИХ ЧИТАЧІВ

(позакласні заходи, виховні години, авторські казки, вистави)

Кузинська С.О. Вчимося діяти в надзвичайних ситуаціях	134
Корольова Л.М. Пан Вогник	136
Музика О.М. Вогонь на службі у людей. Причини пожежі	137
Ворог чи друг	139
Штам О.М. Школа екстремальних ситуацій	141
Вовченко Н.О. Правила безпеки знай, про життя належно дбай	143

РОЗДІЛ VII

ЯКЩО ТРАПИЛОСЯ ЛИХО...

(контрольні завдання, перевірка вмінь та навичок, навчально-тренувальні завдання)

Солоп М.К. Долікарська допомога	146
Семінович А.М. Навчання юних рятувальників основ та правил надання першої медичної допомоги	148
Сагайдак Л.Д. Надання долікарської допомоги.....	154
Вдовиченко Г.В. Захист дітей від шкідливого впливу навколишнього середовища (на кухні, у вітальні, спальні, ванній кімнаті тощо)	157
Правила поведінки в небезпечних ситуаціях	169

РОЗДІЛ VIII

ДО ВЕРШИН МАЙСТЕРНОСТІ

(матеріали з досвіду роботи, методичні рекомендації, програми)

Горбова Т.О. З досвіду роботи Миколаївського обласного відділення ВГДР «Школа безпеки»	178
Ільїна В.М. Підготовка та проведення командних змагань обласного відділення ВГДР «Школа безпеки»	189
Бова А.Ю., Бова Н.М. Програма гуртка «Юний рятувальник»	197
Координаційна рада Тернопільського обласного відділення ВГДР «Школа безпеки». Програма гуртка «Юний рятувальник».....	201
Бова Н.М. Програма «Навчально-тренувальна гра «Екологічні розвідники»...209	
Юр'єва Ю.Г., Маляренко О.М., Черних О.В. Програма гуртка «Школа безпеки»	212
Ільїна В.М., Пестрецов В.В. Програма гурткової роботи з допризовної підготовки та військово-патріотичного виховання	226
Гурткова робота «Юних рятувальників-захисників»	230
Слова і музика Сергія КУРОЧКИНА «Школа безпеки» (гімн)	235

ПЕРЕДМОВА

*Головним скарбом життя є здоров'я.
І щоб його зберегти, потрібно багато чого знати.*
Авіценна

Проблема здоров'я залишається актуальною в усі часи, незважаючи на зовнішні та внутрішні проблеми країни. Ця істина відома всім, адже для забезпечення майбутнього держави повинна зростати здорова нація. Екологія, комп'ютеризація, заміна одвічних цінностей новими, не завжди прийнятними, складність та напруженість життя, шалені ритми призводять до того, що проблема безпеки та здоров'я відходить на другий план. Але безпека не може існувати на задвірках, бо саме життя тоді вносить корективи, і не завжди на краще.

Статистика свідчить, що останнім часом знижується рівень фізичного здоров'я молоді, зростає кількість молодих людей, які вживають наркотики, зловживають спиртними напоями.

З метою популяризації та пропаганди здорового безпечного способу життя в Україні у квітні 1999 року був створений та діє Всеукраїнський громадський дитячий рух «Школа безпеки» (ВГДР «Школа безпеки»). Девіз Руху: «Знати, щоб передбачити, передбачити, щоб діяти».

Функцію «знати» повинні взяти на себе дорослі, адже саме вони мають донести до дитячого розуму істину, що їхня безпека залежить від них самих, що їх життя є безцінним та унікальним. Досвід роботи обласних осередків Руху «Школа безпеки» різноплановий, багатогранний, тож вважаємо за необхідне поділитися ним з усіма небайдужими людьми, тими, хто має відношення до справи виховання молоді.

У цьому методичному посібнику зібрані матеріали щодо роботи з дітьми та молоддю у напрямку навчання їх основ безпечної поведінки в разі виникнення надзвичайних ситуацій, а саме: бесіди, вікторини, сценарії, уроки, тести, інші класні та позакласні форми роботи.

Авторський колектив, який працював над книгою, дякує всім, хто надав власні матеріали до посібника. Ми всі маємо пам'ятати, що безпека в житті — це життя в безпеці!

Упорядники залишають за собою право редагувати подані матеріали з метою підвищення ефективності та якості змісту.

СЛОВО ДО ЧИТАЧІВ

Про безпеку можна говорити багато. І майже нікого не треба переконувати у її важливості, значимості, тому авторський колектив хоче ознайомити читачів та користувачів цього методичного посібника з діяльністю Руху «Школа безпеки». Можливо, ви вже знаєте про нашу діяльність, досягнення та здобутки, а, можливо, чуєте про це вперше. Пропонуємо невеликий екскурс в історію Руху.

ВГДР «Школа безпеки» було створено за ініціативи Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. Рішення про його створення було прийняте на Всеукраїнській установчій конференції 16 квітня 1999 року та зареєстровано у Міністерстві юстиції 20 квітня 2000 року за № 1413.

Протягом 10 років Рух розвивався та міцнів. До його лав долучається все більше молоді, ним цікавляться люди, яким не байдуже майбутнє країни. Відділення Руху створені в усіх регіонах України. Про діяльність Руху знає вже міжнародне співтовариство. Вся діяльність Руху «Школа безпеки» спрямована на навчання молоді діяти в умовах виникнення надзвичайних ситуацій, пропаганду професії рятувальника. Керує Рухом «Школа безпеки» Координаційна рада, до складу якої входять і дорослі, і діти. Вони спільно організовують та проводять різноманітні заходи: польові табори, «круглі столи», семінари, тренінги, конкурси, навчально-тренувальні збори, збори-змагання. Вдале поєднання спортивних змагань та здорового дозвілля, конкурсів робить Рух усе популярнішим серед молоді.

З 2006 року збори-змагання юних рятувальників «Школи безпеки» набули статусу міжнародних. У різні роки в них брали участь юні рятувальники з Росії, Білорусії, Казахстану, Польщі, Угорщини. Лідерами Руху «Школа безпеки» є команди Волинської, Луганської, Миколаївської, Хмельницької, Чернігівської областей, які впродовж кількох років показують високий рівень підготовки дітей до дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій і є справжньою кузницею кадрів для рятувальних служб. До речі, найкращі юні вихованці «Школи безпеки» отримують рекомендації до вступу у вищі навчальні заклади системи МНС і стають їх курсантами.

У 2008 році юні рятувальники, активісти Руху «Школа безпеки» брали участь у VI Міжнародному та XI Республіканському зльоті юних рятувальників-пожежних у Республіці Білорусь. Дебют українських юних рятувальників був вдалим – додому вони повернулися срібними призерами. Україну в цих змаганнях представляла команда з Луганської області, яка є членом ВГДР «Школа безпеки».

В Україні діють понад тисяча гуртків, осередків «Школи безпеки», «Юний рятувальник», активісти Руху беруть участь у багатьох представницьких заходах, пропагують здоровий спосіб життя та цікаве дозвілля.

Якщо ви, ваші вихованці, діти, знайомі хочуть більше дізнатися про нас та діяльність Руху «Школа безпеки», ласкаво просимо у світ захоплень, здоров'я, подорожей, нових вражень, друзів, знайомств, у світ, де пріоритетним є здоровий спосіб життя, мужність, відвага, сміливість, де є місце подвигу. Про нашу діяльність більше та краще ви зможете дізнатися на сайті МНС та Інституту державного управління у сфері цивільного захисту: osvmns@mail.ru

Алла НЕГРІЄНКО,
голова ВГДР «Школа безпеки»

РОЗДІЛ І. ДЗВІНОК ПОКЛИКАВ НА УРОК

І.В.СТЕПАНЮК,
психолог, учитель СЗОШ №18,
м. Вінниця

ТВОЄ ЖИТТЯ — ТВІЙ ВИБІР

Тренінгові заняття для учнів 9-х класів

Мета. Надати підліткам загальні знання з теми та сформувати вміння і навички реалізації здорового способу життя, відповідального ставлення до власного здоров'я, протистояння спокусі та соціальному тиску.

Мета першої зустрічі. Подати інформацію про здоров'я, здоровий спосіб життя та фактори, що впливають на формування здоров'я.

Хід заходу

Вправа 1. «Знайомство»

Мета. Підготувати учнів до роботи, створити комфортну атмосферу, добрий настрій, сприяти згуртованості групи.

Учасники сідають у коло. Тренер пояснює завдання: кожен учасник має назвати своє ім'я та хобі. А група після цього піднімає великий палець догори і хором вимовляє: «Це здорово!».

Створення правил роботи групи (правила, за якими група працюватиме протягом усього тренінгу).

Тренер звертає увагу групи на те, що для ефективної роботи необхідно створити правила. Учасники по черзі називають правила, які вони хотіли б запровадити для роботи під час тренінгу. Всі висловлювання записуються на плакаті, що вивішується на дошці, і група постійно до нього звертається.

Повідомлення «Що відбувається на тренінгу?»

Тренер запитує кожного учасника, як вони розуміють слово «тренінг». Потім стисло розповідає про зміст зустрічі, зазначає, чому нині необхідно дбати про здоров'я, зауважує щодо шкідливого впливу наркотичних речовин.

Вправа 2. «Очікування»

Мета. Визначити сподівання та очікування учасників щодо тренінгу.

Учасники на стікерах записують свої очікування від тренінгу. Потім проголошують їх і приклеюють на плакат у вигляді пісового годинника у верхній його частині.

Мозковий штурм «Що таке здоров'я?»

Мета. Ввести учасників тренінгу в тему, актуалізувати їхнє особливе розуміння того, що таке здоров'я, надати визначення поняття «здоров'я».

Тренер запитує групу, що таке, на їхню думку, «здоров'я»? На плакаті чи дошці тренер записує всі варіанти відповідей учасників. Потім пропонується дати визначення поняттю «здоров'я». Для порівняння оголошується формулювання поняття Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ).

Вправа 3. «Острів здоров'я»

Мета. Актуалізувати відчуття важливості здоров'я, розуміння його необхідності, дбайливого та відповідального ставлення до здоров'я.

ров'я». Кожна група має обрати того, хто стежитиме за часом («Хронометрист»), хто фіксує ідеї («Секретар») та того, хто буде презентувати роботу групи («Спікер»). Команди створюють острови, а потім кожна з команд презентує свою розробку. Всі розробки вивішуються на дошці. Тренер пропонує командам обмінятися «островами» і дає команду зруйнувати їх (перед цим обговорити, які фактори впливають на здоров'я). Після виконання завдання проводиться обговорення: «Що відчували учасники, коли руйнували їх острів та коли вони побачили наслідки?».

Обговорення теми: «Чи можна відновити те, що зруйновано?» та «Що легше – запобігти руйнуванню чи відновити?». Командам пропонується відновити «Острів здоров'я».

Після вправи обов'язково зробити висновок: «Зруйнувати значно легше, ніж створити. Дуже важливо зберегти те, що маємо. І ще: від нас самих залежить, що ми обираємо, – шлях до здоров'я чи, навпаки, – шлях від здоров'я».

Гра-розминка «Обери тваринку»

Мета. Створити гарний настрій, зняти втому.

Кожен учасник (по колу) називає тваринку. Потім плескає в долоні і називає свою тваринку, а, плескаючи по колінах, – назву тваринки того, кому передають хід.

Підбиття підсумків. Кожен учасник висловлює власну думку, відповідаючи на запитання: «Які знання ми отримали? Що візьмете в особисте життя?». Потім на стікерах записують, чи справдилися їхні очікування. Проголошують вголос та вивішують в нижню частину на плакаті.

Рефлексія заняття.

Чи було вам цікаво (оцініть за шкалою 10 балів)? Чи втомився ви? Який у вас настрій? Чи хотіли б ви ще зустрітися на такому занятті?

Вправа 4. «Побажання»

На прощання кожен учасник щось бажає своєму сусідові ліворуч.

Л.В.БАРАННИК,
учитель ЗНЗ № 42,
м. Чернівці

ЗНАТИ, ВМІТИ, ДІЯТИ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ Урок-бесіда з елементами розповіді

Тема. Соціальне середовище. Поняття безпеки життя. Дотримання плану дій у разі потрапляння у надзвичайну ситуацію.

Мета. Сформувати в учнів поняття про надзвичайні ситуації; продовжити формування умінь та навичок самозахисту та взаємодопомоги.

Ключові слова: аварії, катастрофи, вибухи, служби невідкладної допомоги, вибухонебезпечні об'єкти, гідротехнічні споруди, хімічні заводи, радіаційно-небезпечні об'єкти.

Хід уроку

I. Організація класу.

II. Повідомлення теми, мети, пояснення матеріалу.

У житті нерідко трапляються події, що можуть призвести до загибелі людей. Це аварії, стихії. Такі події називаються *надзвичайними ситуаціями*. Нині вони почастишали,

адже стала складнішою техніка, значно більше машин, не всі люди, які обслуговують техніку, сумлінно ставляться до своїх обов'язків.

Для допомоги населенню, яке потрапило у небезпеку, існують особливі формування людей, оснащені технікою. Вони рятують людей від наслідків надзвичайних ситуацій як у мирний, так і у воєнний час.

До таких формувань належать рятувальні служби на воді, у горах, служба швидкої медичної допомоги, служба надзвичайних ситуацій, пожежна охорона та газова служба тощо.

Вони виконують такі завдання:

- проводять аварійно-рятувальні роботи в зонах аварій, катастроф, стихійного лиха;
- навчають населення, як поводитися в надзвичайних ситуаціях;
- захищають людей від наслідків надзвичайних ситуацій;
- запобігають виникненню аварій, катастроф, вибухів, пожеж та загорянь.

Що таке аварія?

Це пошкодження будинків, споруд, механізмів, машин під час роботи.

Аварії бувають:

- *транспортні* (з поїздами, автомобілями, літаками, кораблями);
- *промислові* (на заводах, фабриках, атомних електростанціях тощо);
- *житлового сектора та будинків і споруд громадського призначення* (відключення води, електроенергії тощо).

У квітні 1986 року на Чорнобильській АЕС сталася аварія. Вона призвела до загибелі багатьох людей і значного забруднення радіоактивними речовинами великих територій України, Росії, Білорусі та інших країн.

Про стихійне лихо, аварії повідомляють по радіо чи телебаченню.

Для того, щоб люди увімкнули радіо чи телевізор, використовують завивання сирен, переривчасті сирени на підприємствах. Пам'ятайте, що це є попереджувальний сигнал «Увага всім!». Почувши цей сигнал, негайно вмикайте радіоприймач чи телевізор і слухайте інформацію служби надзвичайних ситуацій. Ви можете почути повідомлення про можливий землетрус, зсув ґрунту, повінь, снігопад, пожежу, штормове попередження.

Після того, як небезпека минула, служба надзвичайних ситуацій передає повідомлення про відбій тривоги.

Служби невідкладної допомоги

В Україні діють такі спеціальні служби:

- 101** пожежна охорона;
- 102** міліція;
- 103** медична допомога;
- 104** служба газу;

Аварії на підприємствах

Аварії на промислових об'єктах за наслідками поділяють на чотири групи:

1. Під час аварії на вибухонебезпечних об'єктах загрозою здоров'ю та життю людей є не лише вогонь, а й шкідливі та отруйні речовини, що утворюються під час горіння.

2. Внаслідок аварій на гідротехнічних спорудах можуть утворюватися хвилі, які мають величезну руйнівну силу. Особливо небезпечне руйнування гребель на водосховищах, де накопичується велика кількість води.

3. У разі аварії на радіаційно-небезпечних об'єктах у навколишнє середовище можуть потрапити радіоактивні речовини.

4. Аварії на хімічних заводах можуть супроводжуватися викидом у навколишнє середовище сильнотоксичних отруйних речовин.

Як діяти під час аварії на підприємстві

Пролунала сирена. Місцеві канали радіо повідомили, що сталася аварія на хімічному заводі. Місцем збору для евакуації призначили майданчик біля школи.

Уяви, що ти опинився в такій ситуації, коли поряд немає батьків. Вибери найбезпечніший варіант дій для кожної з цих ситуацій:

- 1) ти почув сирену, коли гуляв у лісі;
- 2) ти був удома, почув сирену і дізнався, що призначили місце збору для евакуації;
- 3) ти був удома, почув сирену, але не почув оголошень про евакуацію.

Варіанти дій під час аварії

- (А)
1. Одягни куртку, штани і головний убір з цупкої тканини.
 2. Штани випусти поверх чобіт, перев'яжи внизу мотузкою.
 3. Одягни респіратор, марлеву пов'язку або обмотай обличчя шарфом.
 4. Перекрий воду, газ, вимкни електрику.
 5. Візьми з собою трохи води та харчів.
 6. Зачини квартиру і прямуй до місця збору для евакуації.
- (Б)
1. Визнач напрямок вітру і рухайся перпендикулярно до нього.
 2. Уникай низин. Отруйні речовини здебільшого важчі за повітря й накопичуються саме в низинах.
 3. Не пий воду з відкритих водойм (річок, озер, колодязів).
 4. Не збирай і не їж ягід, фруктів, городини.
 5. Коли вийдеш у безпечне місце, зніми верхній одяг і запакуй його у поліетиленовий пакет.
 6. Якщо є можливість, ретельно помийся під душем.
- (В)
1. Щільно зачини всі вікна і двері.
 2. Щілини та вентиляційні отвори затули ганчір'ям, поролоном, заклей папером.
 3. Зроби вдома запас питної води, поки не відключили водопостачання: заповни нею пластикові пляшки, відра, ванну.
 4. Харчуйся консервами, що є вдома.
 5. Не виходь із дому, навіть до сусідів.
 6. Не ховайся у підвалі чи погребі. Їх можуть заповнити отруйні гази.
 7. На входних дверях міцно прикріпи повідомлення, що у квартирі хтось є, або сповісти телефоном рятувальні служби про місце свого перебування.
 8. Чекай на допомогу.

III. Підсумок

1. Про що йшлося на уроці?
2. Твої дії під час аварії.

IV. Домашнє завдання

Розпитай батьків про відомі їм випадки аварій на промислових об'єктах і запиши їх.

ЯКЩО СТАЛАСЯ ПОЖЕЖА...

Урок у 5 класі

Тема. Пожежна тривога.

Мета. Ознайомити учнів із алгоритмами гасіння невеликих пожеж, особливостями гасіння електроприладів, навчити захищати органи дихання під час пожежі та здійснювати евакуацію з приміщення школи.

Учні мають вміти:

1. Демонструвати способи гасіння невеликої пожежі, в тому числі й гасіння пожежі, спричиненої електричним струмом.
2. Демонструвати, як захистити органи дихання від отруйних газів.
3. Показувати шлях евакуації з приміщення школи.

Хід уроку

I. Організація класу.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Горючі речовини (горючі, важкогорючі, негорючі).
2. Пожежа, паніка, евакуація.
3. Умови пожежі.

III. Повідомлення теми, мети, пояснення матеріалу.

Вогонь — наш надійний помічник. У цьому неважко переконатись, уявивши своє життя без нього. Якщо ти дивився телевізійну гру «Останній герой», то бачив, як, опинившись на безлюдному острові, люди найперше прагнуть добути вогонь і як він полегшує їхнє життя. Та водночас вогонь може бути небезпечним. *Дуже небезпечним!* Особливо тоді, коли виходить з-під контролю і спричиняє пожежу.

Обговорити: До яких небезпечних наслідків може призвести пожежа в житловому будинку, громадському приміщенні (школі, кінотеатрі), на промисловому підприємстві, на військовому складі?

Як загасити невелику пожежу

У більшості випадків пожежу можна загасити на стадії загоряння, поки вона ще не набрала сили. Для цього буває достатньо затоптати вогонь ногами чи вилити на нього склянку води.

Можна накрити вогонь пальтом, килимом, ковдрою, засипати його землею чи піском або скористатися вогнегасником.

Особливості гасіння електроприладів

Уяви ситуацію: ти сидиш у кімнаті й дивишся телевизор. Несподівано з нього повалив дим і вогонь. Як ти маєш вчинити?

По-перше, діяти треба дуже швидко. Якщо гаяти час, вогонь буде поширюватися. А якщо вчасно і правильно зреагувати, можна ліквідувати пожежу за лічені хвилини.

По-друге, діяти треба надзвичайно обережно! Слід пам'ятати, що на електроприлади, увімкнені в розетку, лити воду дуже небезпечно! Можна отримати ураження електричним струмом. Тому треба обгорнути руку неодмінно сухою тканиною (одягом, рушником чи серветкою) і висмикнути вилку з розетки або вимкнути електрику на щитку.

Лише знеструмивши електроприлад, його можна гасити як звичайний осередок во-

гню. Найкраще накрити його ковдрою, щоб припинити доступ кисню, і залити водою.

І останнє. У таких випадках ніколи не слід вагатися, думати про те, що, гасячи, наприклад, телевизор, зіпсуєш його. Пошкодуєш, змарнуєш хвилини, секунди – і втратиш набагато більше, а, може, й своє здоров'я чи життя.

Дослід (склянка з піском, свічка, сірники, цупка тканина, синтетична тканина).

Як вибратись із задимленого приміщення

Хоч як це дивно, та найбільшою небезпекою під час пожежі є не вогонь, а отруйні гази, так званий «чадний газ», що утворюється під час горіння. Тому, опинившись у задимленому приміщенні, слід негайно подбати про захист органів дихання. Для цього, опустившись на підлогу, де менше диму, закрій рот і ніс тканиною. Якщо є можливість, намоочи її водою. Щоб не втратити орієнтації, вибирайся із задимленого приміщення уздовж стіни.

Евакуація з приміщення школи

Особливо небезпечними є пожежі, що виникають у приміщенні школи. Адже тут перебувають сотні дітей, а коли небезпека загрожує відразу багатьом, може виникнути паніка.

Паніка – це стан, коли люди втрачають контроль над собою і здатність правильно оцінювати ситуацію. Їх охоплює страх, вони починають плакати, кричати, хаотично бігати або, навпаки, ховатися в недоступних для рятувальників місцях. Така поведінка створює додаткову небезпеку для них самих і для оточення.

Якщо багатьох людей охоплює паніка, виникає збуджений некерований натовп. Натовп – це скупчення людей. Проте, хоча люди й розумні істоти, натовп зовсім не схожий на них – він має велику силу, але не має розуму.

Для запобігання утворення натовпу під час пожежі або іншої небезпечної ситуації у кожній школі чи будь-якому іншому громадському приміщенні на видноті висить план евакуації (проводиться робота в зошиті).

Практична робота

1. Уважно вивчи план евакуації своєї школи. У зошиті намалюй маршрут, яким має скористатися твій клас у разі пожежної тривоги.

2. За командою вчителя кілька разів організовано проведіть евакуацію. Пам'ятайте, що головне – запобігти утворенню натовпу, в якому можна постраждати. Особливо уважними й організованими треба бути на сходах, у дверях та вузьких проходах.

3. Разом із батьками намалюй план евакуації свого будинку чи квартири. Познач виходи з кожної кімнати і місце зустрічі після евакуації – кіоск, стовп чи дерево поблизу.

IV. Підсумок уроку

V. Домашнє завдання.

ВЧИМОСЯ ДІЯТИ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Бесіда

Мета. Подати інформацію про безпеку, її складові та дії населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Життя – цікава штука,
Проста його наука:
Щоб щасливо проживати,
Про безпеку треба дбати!
Про безпеку треба знати
Та усіх її навчати.
Отже, друзі, ви навчайтесь,
У ряди наші вливайтесь.
Будьте мудрі та здорові
І біляві, й чорноброві,
І дорослі, і малі,
І всі люди на землі.
Як прийде незване лихо,

З громом, з грюкотом чи тихо,
В паніку ви не впадайте,
Допомогу надавайте!
І собі, своїм сусідам,
Всім, кого торкнулись біди,
Ви повз неї не пройдіть,
Правила наші знайдіть,
Добре вивчіть та вправляйтесь,
Вмінням ви не вихваляйтесь!
Сторінки перегортайте,
Матеріал цей прочитайте,
Добре ви його завчіть –
Треба – застосуйте вмить!

Безпека – це ситуація, коли нічого не загрожує твоєму життю та здоров'ю.

Безпека життєдіяльності – наука про збереження здоров'я і безпеки перебування людини в навколишньому середовищі.

Будь-яка квітка складається з багатьох пелюсток, і всі вони в поєднанні одна з одною дають таку красу. Так і безпека має кілька складових: це фізична безпека, психічна, соціальна.

Інколи на безпеку впливають явища, незалежні від волі та діяльності людини, – це стихійні явища. Стихійне лихо – це явище природи, яке виникає, зазвичай, раптово, воно має надзвичайний характер і призводить до порушень нормального життя, інколи – до загибелі людей та знищення матеріальних цінностей.

— **Яке ви знаєте стихійне лихо?**

До стихійного лиха належать: землетруси, повені, оповзні, урагани, снігові замети та ожеледь, масові лісові пожежі.

— **Які ви знаєте надзвичайні ситуації техногенного характеру?**

Надзвичайні ситуації техногенного походження дуже часто виникають внаслідок аварій та катастроф, повністю пов'язаних з діяльністю людей.

— **Що таке аварія? Катастрофа?**

(Розповідь педагога про найбільші техногенні аварії, які трапилися останніми роками в Україні та світі).

Правила поведінки людей у надзвичайних ситуаціях повинен знати кожний. Впевнено прийняти виклик природи та техногенного прогресу зможе лише той, хто знає, як діяти в тій чи тій ситуації, попередити, наскільки це можливо, руйнівну дію стихії, врятувати себе, надати допомогу іншим.

(Розповідь педагога про дії під час виникнення надзвичайних ситуацій різного походження – землетрусу, повені, ожеледиці, урагану, снігових заметів).

Бесіда про правила поведінки в натовпі

Як концерт цікавий дуже,
Чи футбольний матч,
І людей навколо повно,
Друже, ти не плач.
Духом, силою зберися,
Й правила згадай,
Головне – не розгубися,
Дій та пам'ятай,

Що твоє життя й безпека –
У твоїх руках!
Хай тебе тоді покине
Паніка та жаж,
Бо вони погані друзі,
Добра від них не жди.
Правила ж бо поведінки
Знай усюди та завжди!

Правила поведінки щодо збереження власного життя у натовпі під час масових заходів

Статистикою доведено, що у місцях, де збирається дуже багато людей, наприклад, у школі, кінотеатрі, на стадіоні тощо, некеровані панічні дії натовпу можуть призвести до людських жертв.

Щоб не загинути у натовпі, найкраще правило – не потрапляти в нього або обійти його. Якщо це неможливо, в жодному разі не йти проти натовпу.

Люди в паніці не помічають тих, хто поряд. Кожен думає про власний порятунок. Натовп поривається вперед, до виходу. Найбільша давка виникає в дверях, перед сценою, біля арени тощо. Тому, увійшовши до будь-якого приміщення, необхідно звертати увагу на запасні та аварійні виходи і знати, як до них дістатися.

Ваші дії у натовпі:

- Не слід наближатися до вітрин, стін, скляних дверей, до яких вас можуть притиснути і розчавити.
- Якщо натовп захопив вас – не чинить йому опору. Глибоко вдихніть, зігніть руки в ліктях, підніміть їх, щоб захистити грудну клітку.
- Не тримайте руки в кишенях, не чіпайте ні за що руками – їх можуть зламати. Якщо є можливість, застебніть одяг.
- Високі підбори можуть коштувати вам життя, так само, як і розв'язаний шнурок. Викиньте сумку, парасольку тощо. Якщо у вас щось упало, в жодному разі не намагайтеся підняти – життя дорожче.
- Основне правило поведінки у натовпі – не впасти.
- Якщо вас збили з ніг, і ви впали на землю, спробуйте згорнутися клубком і захистити голову руками, прикриваючи потилицю. За будь-якої можливості треба спробувати піднятися.

Пам'ятайте! Найнебезпечніше – бути затиснутим і затоптаним у натовпі.

Для попередження надзвичайних ситуацій під час проведення масових заходів рекомендується створити так звані «групи порятунку». Основне їхнє завдання – своєчасно й оперативно реагувати на раптово виниклі запити присутніх і не допустити панічних настрів.

Запитання до учнів після закінчення бесіди:

1. Про що треба пам'ятати, коли йдеш у кіно чи на стадіон?
2. Що треба робити, щоб не впасти у натовпі?
3. Чому не можна товпитися біля дверей?
4. Що таке паніка? Які її характерні риси?
5. Що може стати причиною паніки?

6. Як ти знаєш різновиди натовпу? Дай їм коротку характеристику.
7. Що треба робити, якщо в натовпі тебе збили з ніг?
8. Чим небезпечні стіни, огорожі, вітрини, скляні двері?
9. Як треба діяти, якщо тебе захопив натовп?
10. Де буває найбільше скупчення людей під час евакуації?

Г.Ф.ЦВЕТКОВА,

вчитель-методист ЗОШ № 46, м.Херсон;

В.М.ЛІПШИЦЬ,

методист НМЦ ЦЗ та БЖД

Херсонської області

ДОПОМОЖИ СОБІ САМ

Позакласний захід

Мета. Поглибити знання учнів з питань цивільного захисту, повторити правила поведінки в складних ситуаціях та закріпити навички надання допомоги постраждалим; стимулювати розвиток витривалості, мужності, рішучості, кмітливості, виховувати почуття співпричетності до долі та проблем інших, відповідальність за близьких, оточуючих, власну Батьківщину.

Клас. 2-А

Форма проведення. Бесіда, гра, змагання.

Наочність: навчальні таблиці «Дії громадян за сигналом «Увага всім!», «Протигази», виставка дитячих малюнків, стенд з фрагментами кращих учнівських творів за тематикою; дошка-табло для висвітлення рахунку за результатами змагань.

Інвентар: санітарні сумки, ватно-марлеві пов'язки, серветки, протигази, 3 комплекти аптечок, шини (бинти для них), посуд, оцет, лимонна кислота для приготування розчинів.

План заняття

1. Організація класу

(1–2 хв)

Привітання, перевірка готовності до заняття.

2. Повідомлення теми та мети заняття

(3 хв)

Вчитель. Життя, як бачимо, не завжди протікає спокійно. Щодня ми з вами слухаємо новини. Серед них багато прикрих, про нещасні випадки, які знеацька спіткали мирних громадян. Як важливо у таких ситуаціях, щоб людина не розгубилася, взяла себе в руки і пригадала, як поводитися за таких обставин, як врятуватися самій і як допомогти іншим.

Наше заняття має назву «Допоможи собі сам». Ми його присвяtimo тому, щоб навчитися знаходити вихід із скрутних життєвих ситуацій.

3. Актуалізація опорних знань, умінь, навичок, підготовка до змагання (10–15 хв)

1) Бесіда

Вчитель. Як ви знаєте надзвичайні ситуації?

Учні. Землетрус, повінь, пожежа, снігові замети, катастрофи, аварії тощо.

Вчитель. Що чи хто є причиною названих вами ситуацій?

Учні. Стихійні сили природи, людська необережність.

Вчитель. Як слід діяти, якщо: виникла пожежа? низька температура? (відповіді учнів).

Вчитель. Як ви знаєте служби, що допомагають подолати надзвичайну ситуацію та врятувати людей?

учні. Пожежники, рятувальні заgonи.

Вчитель. Усі ці служби належать до єдиної системи цивільного захисту та цивільної оборони, мета якої – захищати нас з вами, громадян України, у випадках стихійного лиха, надзвичайної ситуації техногенного характеру. А керує їх роботою – Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

2) Перегляд виставкових матеріалів

Вчитель. А тепер поглянемо на нашу виставку. Усі ці малюнки виконані вашими однокласниками. Погляньте, як вони зобразили роботу рятувальників (вказує на певні малюнки). А ось як було зображено вашими ровесниками рядових громадян, що допомагають рятувати потерпілих (вказує на ці малюнки).

Але можна зобразити людські страждання та лихо і за допомогою слова. Давайте поглянемо на цей стенд (вказує на виставку фрагментів кращих учнівських творів). Вслухайтеся у вислови ваших товаришів (здалегідь підготовлені учні підходять до стенду і виразно зачитують фрагменти творів).

4. Змагання «Допоможи собі сам»

(15 хв)

1) Представлення журі.

2) Розминка команд.

Вчитель. Назвіть основні завдання цивільної оборони.

– Який сигнал цивільної оборони? У яких випадках і як він подається?

– Як передається сигнал ЦО та мовленнєве повідомлення у нашій школі? Дії класу.

– Якщо ти сам удома і чуєш сигнал «Увага всім!», якими будуть твої дії: на вулиці? в театрі?

– Які засоби захисту органів дихання ви знаєте? (Оцінювання відповідей).

3) Домашня аптечка (конкурс проводиться в 2 етапи, кожен оцінюється окремо).

1 етап

Вчитель. У кожній родині є домашня аптечка, якою користуються для надання першої медичної допомоги. Що у ній має бути?

(Діти мають назвати комплектацію аптечки: анальгін, корвалол, нашатирний спирт, йод (або 1%-й розчин брильянтової зелені), активоване вугілля, пластир, бинт, джгут, перекис водню).

2 етап

За командою «На старт! Увага! Руш!» проводиться естафета.

(Серед купки звалених на столі предметів кожен учасник команди має вибрати лише 1 предмет і перенести його до аптечки, розташованої на іншому столі, повернутися якнайшвидше до команди і передати естафету).

Оцінюється правильність вибору та швидкість виконання завдання.

4) Протигази.

1 етап

Вчитель. На трасі Миколаїв-Херсон сталася аварія: перекинувся автомобіль, що перевозив у скляному посуді бром. Ви знаєте, що випаровування броду вражає органи дихання. Які засоби індивідуального захисту слід застосовувати у даному випадку?

(Діти мають назвати: серветки, змочені підкисленим водним розчином, ватно-марлеву пов'язку, протигаз. Оцінюється перша відповідь та її повнота.)

Вчитель. Як правильно приготувати цей розчин? (пляшку 9%-го столового оцту розвести з півтора літрами води для отримання 4%-го водного розчину). Як часто слід змочувати серветку? (кожні 40 хвилин).

Вчитель. Оголошується конкурс з виготовлення ватно-марлевих пов'язок та правильного їх застосування (на час, по три особи від кожної команди).

2 етап

Вчитель. Пригадаймо, з чого складається протигаз? Яке його призначення? Як пра-

вильно його підібрати? (Діти повинні на швидкість знайти протигаз 2 та 3 номера. Оцінюється першість).

Вчитель. Що слід зробити для того, щоб скельця протигазу не запітніли? (Відповідь: нанести милом сітку на скло і протерти м'якою тканиною. Подихати і подивитися, чи не запітніє скло. У разі потреби повторити).

Вчитель. Одягти протигаз!

Естафета на швидкість (по 3 особи від команди). Оцінюється першість команд і правильність одягання протигазу.

5) Лікар Айболить.

Вчитель. У побуті, в поході або під час навчання може статися непередбачуване: травми голови, рук чи ніг. Допомогти людині необхідно до приїзду карети «Швидкої допомоги». Що слід мати під рукою для перев'язки голови? При переломі руки або ноги? (Бинти, шини або рівні палиці, нашійну хустину, шмат або відріз тканини).

Вчитель. Змагання на кращого лікаря (з кожної команди обирають трьох «постраждалих» і трьох «лікарів». Кожен з «лікарів» виконує своє завдання: перев'язує руку, ногу або голову «постраждалому» зі своєї команди).

Оцінюється швидкість, вправність, правильність виконання перев'язки.

5. Підбиття підсумків змагання

(3–7 хв)

Вчитель. А тепер, поки команди відпочивають після виконаних завдань, послухаємо шановне журі. Як ви оцінили роботу наших юних рятівників? Кому віддали перевагу і першість?

Виступ журі.

Нагородження команди-переможниці.

6. Підсумок заняття

В.М.ПРИБИТЬКО,
методист НМЦ ЦЗ та БЖД
Чернігівської області

УНИКАЮЧИ НЕБЕЗПЕКИ: здоровий спосіб життя

Бесіда для учнів 9–11 класів

Учні повинні: знати та виконувати основні правила здорового способу життя.

Дидактичне забезпечення: мультимедійний проектор, стенд «Здоровий спосіб життя», відеоролики з пропаганди здорового способу життя.

Базова інформація цього заняття може бути використана під час проведення класної години. На уроці можуть бути використані відеосюжети, підготовлені за даною тематикою.

І. Вступне слово

На початку великого шляху, який називається життям, кожен з вас стоїть перед вибором. Отже, що краще – бути здоровим, багатим і щасливим чи хворим, бідним і нещасливим? Для того, щоб зберегти здоров'я, бути успішним у житті, створити гарну сім'ю, потрібно не піддатися тютюновій спокусі.

Дорослі часто усвідомлюють, що колись, почавши курити, зробили це необачно. Вони б раді кинути... Їм також важко сказати вголос, що через власну слабкість дуже ба-

гато втратили: здоров'я, час, красу. Задумайтесь, юні друзі. Наша зустріч сьогодні – можливість поміркувати, зробити для себе висновки.

Ведучий. Я хочу ознайомити вас з матеріалами стенду «Здоровий спосіб життя» (демонстрація та коментар матеріалів стендів).

Ведучий. А зараз – творче завдання: поділіться на групи та намалюйте портрет курця, як ви собі уявляєте (робота учнів – протягом 10 хв).

Демонстрація малюнків, кращі відбираються для виставки НМЦ.

Ведучий. Ми дуже часто рівняємося на європейські країни, але там нині в моді здоровий спосіб життя, то чи не варто брати за приклад найкраще? Доказом того є рекламні ролики про вплив куріння.

Увага на екран! (5 хв – перегляд відеоматеріалів).

Ведучий. Всіх прошу озброїтися ручками та папером. Зараз ми проведемо тест на нікотинову залежність доктора Фагерстрема (проводиться тест).

1. Коли ви тягнетеся до сигарети після того, як прокинетесь!

- протягом 5 хв. (3)
- від 6 до 30 хв. (2)
- від 31 до 60 хв. (1)
- більше, ніж 60 хв. (0)

2. Чи важко вам не курити в заборонених місцях!

- так (1)
- ні (0)

3. Від якої сигарети найважче відмовитися!

- ранкової (1)
- подальшої (0)

4. Скільки сигарет ви щоденно викурюєте?

- 10 або менше (0)
- 11-20 (2)
- 21 і більше (3)

5. Ви більше курите вранці чи протягом дня?

- вранці (1)
- протягом дня (0)

6. Чи курите ви під час хвороби, коли перебуваєте на постільному режимі?

- так (1)
- ні (0)

Підрахуйте суму балів, щоб визначити рівень своєї залежності:

0-3 бали – низький рівень залежності. За допомогою сили волі, а також за підтримки лікаря, фармацевта, знайомих ви можете звільнитися від нікотинової залежності.

4-5 балів – середній рівень залежності. Регулярне вживання жувальної гумки «Нікоретте» повинно допомогти вам перебороти бажання курити.

6-10 балів – високий рівень залежності.

Ваш організм може опиратися бажанню відмовитися від сигарети. Жувальна гумка звільнить вас від неприємного відчуття нікотинового голоду.

Ведучий. Я не питаю про набрані бали, але кожен із вас нехай задумається. Я у своєму житті ніколи не курила, тому дуже легко, без жалю, роблю це ... (розриває пачку сигарет).

– А ви можете зробити так?

УНИКАЮЧИ НЕБЕЗПЕКИ: у побуті

Гра для дітей середнього шкільного віку

Учні повинні знати: правила безпеки в побуті.

Учні повинні вміти: правильно реагувати на різноманітні надзвичайні ситуації, знаходити варіанти розв'язання НС.

Форма проведення: творча гра, бесіда, вікторина, диспут.

Дидактичне забезпечення: мультимедійний проектор, плакати «Правила користування газом у побуті», стенд «Пожежна безпека».

Базова інформація цього заняття може бути використана під час проведення класної години. На уроці можуть бути використані відеосюжети, підготовлені за даною тематикою.

I. Вступне слово

Ведучий. Нашу зустріч я хочу розпочати зі статистичних даних:

за перше півріччя 2007 р. на території Чернігівської області сталося 31775 нещасних випадків у побуті, в яких постраждали 31834 особи. Від травм у побуті впродовж I півріччя 2007 р. загинуло 1065 осіб. Сталося 2503 випадки травматизму невиробничого характеру серед дітей віком до 14 років.

Найбільше травмувалося дітей у побуті в Бобровицькому, Ніжинському, Городнянському, Менському, Прилуцькому районах та Деснянському районі м. Чернігова. В цих районах у 3–4 рази зросла кількість побутових травм порівняно з 2006 роком.

У результаті нещасних випадків у побуті загинуло 13 дітей віком до 14 років.

Тому важливість профілактичної роботи з питань безпеки життєдіяльності дуже актуальна. Чомусь кожен думає, що лихо ніколи не трапиться з ним. Але...

Наше заняття буде присвячене правилам користування природним газом і питанням пожежної безпеки.

II. Бесіда «Правила користування природним газом»

Ведучий. Витікання газу в приміщенні й неправильне його горіння, а також самостійний ремонт газової апаратури можуть призвести до нещасних випадків. Необхідно систематично провітрювати приміщення, де є газова апаратура, стежити за справністю вентиляції. Треба знати, що працівники житлово-експлуатаційних контор зобов'язані не менше одного разу на квартал перевіряти стан вентиляції та димоходів у квартирах (демонструються слайди).

Забороняється:

1). Користуватися газовими колонками, котлами для місцевого обігріву, гарячого водопостачання за відсутності тяги. Перевірити наявність тяги можна запаленим сірником або краще свічкою, піднесеною до вентиляційного віконця.

2). Відкривати кран на газопроводі перед плитою, не перевіривши, чи закриті всі крани на розподільному щитку плити.

3). Відкривати кран газової плити, не маючи в руці запаленого сірника або спеціальної електричної запальнички.

4). Допускати заливання рідиною пальників, які горять. Якщо це випадково станеться,

потрібно загасити палиник, прочистити його, видалити рідину з піддону;

5. Стукати по кранах, пальниках і лічильниках твердими предметами, а також перевіряти ручку кранів щипцями, ключами тощо.

6. Самостійно ремонтувати газову плиту або газопідвідні трубопроводи.

7. Прив'язувати до газових труб, плити та кранів мотузки, вішати на них білизну та інші речі.

8. Дозволяти дітям користуватися газовими приладами.

9. Залишати без догляду газові прилади навіть на короткий час.

Відчувши запах газу, негайно перекрийте кран газопроводу й терміново зателефонуйте за номером «104».

Ведучий. Якщо ви були уважні, зможете назвати основні дії в разі витікання газу (діти відповідають на запитання).

- не вмикайте електрики;
- не користуйтеся для освітлення сірниками;
- не паліть;
- не користуйтеся відкритим вогнем;
- обов'язково провітріть приміщення;
- перевірте (перекрийте) крани газоподачі;
- викличте аварійну бригаду за телефоном «104».

Ведучий. Страшна катастрофа сталася в десятиповерховому будинку № 127 по вул. Мандриківська (м. Дніпропетровськ) – стався обвал під'їзду, що призвело до людських жертв (продемонструвати фото з журналу «Надзвичайна ситуація» № 10, 2007 р. або сюжет із фільму).

Ведучий. Вашій увазі пропонується ситуаційна задача: поспішаючи в гості, ви не повністю перекрили кран газової плити. Ідучи з квартири, ви щільно зачинили вікна, квартиру, балкон. Повернувшись додому, відчули запах газу. Що ви зробите в такій ситуації?

а) увімкнете електричне світло й підете до газової колонки, щоб перекрити кран;

б) викличете службу за номером «104»;

в) не вмикаючи світло, відчините вікна, квартирки, двері й провітріте приміщення, попередньо закривши до кінця кран (правильна відповідь – в; у разі потреби – б).

Ведучий. Після сьогоднішнього заняття я впевнена, що і ми самі, і ваші близькі та друзі будуть дуже уважні під час використання газу в побуті.

А зараз вашій увазі пропонуємо фільм «Пожежа у Владивостоці» (перегляд – 5 хв).

Ведучий. Як ви думаєте, могло б таке трапитись, якщо були б виконані всі правила пожежної безпеки?

Отже, друга частина буде присвячена повторенню азів пожежної безпеки.

ВІКТОРИНА

1. Для виклику пожежної бригади потрібна монета вартістю:

а) 10 копійок;

б) 50 копійок;

в) жодної.*

2. Якщо вночі ви прокинулися в задимленій кімнаті, вам треба:

а) лежати в ліжку і кликати на допомогу;

б) скотитися з ліжка й повзти до дверей;*

в) встати і тікати з кімнати.

3. Якщо ви не можете відчинити вікно, щоб покликати на допомогу, коли будинок у вогні, вам потрібно:

а) виповзти до іншої кімнати;

б) стукати у вікно;

в) розбити вікно*.

4. Що слід зробити з електроприладами, якщо вони не потрібні вночі?

а) залишити ввімкненими;

б) вимкнути й вийняти штепсель із розетки;*

в) вимкнути, але вижку не виймати з розетки.

5. Які пожежонебезпечні речовини й матеріали ви знаєте?

6. Чому зростає кількість пожеж в осінньо-зимовий період?

7. Назвіть, у чому полягає потенційна небезпека пожежі у вашій квартирі, на кухні, на балконі, у спальні (відповіді дітей).

III. Заключна частина

Ведучий. Дякую за відповіді, за цікаві думки. І якщо нашим заняттям ми допоможемо хоча б раз розв'язати конкретну ситуацію, якщо ви розповісте своїм близьким та друзям те, що почули, побачили, наше життя стане безпечнішим.

В.М.ПРИБИТЬКО,
методист НМЦ ЦЗ та БЖД
Чернігівської області

УНИКАЮЧИ НЕБЕЗПЕКИ: пожежна безпека, дорожній рух

Заняття-подорож для дітей молодшого шкільного віку

Учні повинні знати: правила переходу вулиць, правила пожежної безпеки.

Учні повинні вміти: виконувати вказівки дорожніх знаків, правильно переходити дорогу після виходу з громадського транспорту, дотримуватись основних правил пожежної безпеки.

Тип заняття: засвоєння нових знань та формування умінь і навичок.

Дидактичне забезпечення: мультимедійний проектор, плакати «Правила дорожнього руху», «Правила пожежної безпеки».

Базова інформація цього заняття може бути використана під час проведення класної години. На уроці можуть бути використані ілюстративний матеріал (малюнки дітей) та відеосюжети, підготовлені за даною тематикою.

I. Вступне слово

Ведучий. Я запрошую всіх вас до подорожі вулицями нашого міста. Тут уранці й увечері безперервно рухаються тролейбуси, авто. Чітка робота транспорту та безпека руху залежить як від водія, так і від пішоходів. Тому Правила дорожнього руху повинні знати не лише ті, хто сідає за кермо, а й пішоходи.

Дві команди – «водії» та «пішоходи» допоможуть нагадати основні правила дорожньої безпеки.

II. Конкурсна програма

Перше завдання для команд: назвіть дорожні знаки й покажіть їх.

I команда

а) На асфальті білі смуги –
Хтось залишив дивний слід.
Ліг тут поперед дороги...

(«Пішохідний перехід»)

II команда

а) Біля школи знак помітиш
«Обережно: ходять діти!».
Неспокійний пішохід,
Швидкість тиш, уважно їдь!
(«Обережно – діти!»)

б). Знак говорити строго:

«Головна дорога!

Не лети, як вихор,

Може статись лихо».

(«Головна дорога»)

б) Тут доріжка пішохода

Простелилась край дороги,

Нею перехожі ходять

Без найменшої тривоги.

(«Пішохідна доріжка»)

Ведучий. Поки команди готуються до другого конкурсу, пропоную гру для всіх дітей. (гра «Червоний, жовтий, зелений»).

Ведучий. Ще один іспит для команд – відповісти на запитання:

1. Як називається ділянка дороги для безпечного перетинання проїзної частини?
2. Що означає червоне світло світлофора?
3. Що повинен робити водій, побачивши знак «Обережно – діти!»?
4. Як зветься працівник міліції, який регулює рух транспорту та пішоходів?
5. Як називається місце, де постійно зупиняються автобуси, тролейбуси?
6. Що робити, якщо в дорозі заболів зуб?

III. Підбиття підсумків конкурсів

Ведучий. Ми говорили з вами про співробітників ДАІ, але на захисті нашого життя стоять і чоловіки, які борються з вогнем, якщо він стає ворогом, а не другом.

Дуже часто трапляються пожежі з вини хлопчиків та дівчаток. Тому хочу нагадати основні правила пожежної безпеки (коментарі по стенду «Пожежна безпека»).

Ведучий. На нашій виставці ви бачите чудові малюнки на тему «Пожежна безпека» школярів нашої області (демонстрація малюнків).

Ведучий. А зараз переглянемо фільм. Але це не мультим, не казка, а документальний фільм про те, як відбувається вигорання кімнати. Я прошу бути дуже уважними, щоб така біда не трапилася з вами ніколи (демонстрація фільму).

IV. Заключне слово

Наше заняття має назву «Уникаючи небезпеки». І сьогодні ви побачили, як важливо дотримуватися основних правил пожежної безпеки, правил дорожнього руху. Я бажаю всім, щоб ніяких надзвичайних ситуацій ніколи не траплялося у нашому житті.

О.М.МАЛЯРЕНКО,
методист НМЦ ЦЗ та БЖД
Херсонської області

НАСИЛЬСТВО: АГРЕСІЯ ЧИ ПРОВОКАЦІЯ?

Диспут

Мета. Поглибити знання з психології, спонукати підлітків до спільного пошуку шляхів подолання нестандартних та екстремальних ситуацій і розв'язання гострих соціальних проблем, створити атмосферу співпричетності та небайдужості до повсякденного побутового беззаконня; формувати активну соціальну та загальнолюдську позицію, розвивати мислення та мовлення, поліпшувати комунікативні якості.

Форма проведення. Диспут.

Місце проведення. Актова зала навчального закладу.

Умови проведення. Старшокласники заздалегідь (за тиждень) знайомляться з темою диспуту і вільно та самостійно формулюють своє ставлення до проблеми, а також ство-

рюють 2 опонуючі команди (5–7 осіб). На кожен з виголошуваних ведучим пунктів плану один з представників команди виголошує заздалегідь підготовлену точку зору його команди (3–5 хв.)

За умовами проведення диспуту, одна команда відстоює позицію «правозахисників», які вважають будь-який акт насильства агресією, спрямованою на нещасну і невинну жертву. Провина і відповідальність за насильство цілком і повністю покладаються на звинуваченого та служби захисту правопорядку.

Друга команда відстоює позицію «вільних громадян», які вважають, що проблема насильства – це проблема віктимної поведінки, безвольності жертви, яка сама провокує нападника. Відтак, відповідальність за скоєння акту насильства лягає і на плечі жертви, і на суспільство, яке через нав'язування стереотипів поведінки спонукає до виконання людьми саме таких ролей.

Наприкінці заходу до обговорення залучаються всі присутні, чия думка допомагає підбити підсумки диспуту.

Обладнання. Табло з написаними запитаннями диспуту для загального ознайомлення, стіннівки зі статистичними даними та газетними вирізками щодо теми, 2 урни для голосування, команда, думка якої здається більш обґрунтованою, має позначку на урні «+».

ПЛАН ЗАХОДУ

I. Вступна частина

Виступ ведучого «Статистика щодо жорстокості в сім'ях, морального, фізичного та сексуального насильства, скоєного знайомими, співробітниками, сторонніми».

II. Диспутьна частина

1. «Що чи хто спонукає людину до скоєння жорстоких вчинків стосовно інших?»

а) Виступ команди «правозахисників».

Концепція. Неправильне виховання, невдоволені потреби особистості, бездіяльність правоохоронних служб створюють сприятливу атмосферу для самоствердження однієї особистості за рахунок іншої.

б) Виступ команди «вільних громадян».

Концепція. Віктимна поведінка жертви, відсутність у неї розвиненого почуття людської гідності та сили волі провокує на напад психічно нестійку особистість.

2. «Як не стати жертвою?»

а) Виступ команди «вільних громадян».

Концепція. Бачити в нападникові людину, яку завжди можна зупинити, розвинути у собі почуття мужності, гідності.

б) Виступ команди «правозахисників».

Концепція. Вчасно сигналізувати про підозрілих осіб до відповідних установ, уникати небезпечних умов та місць.

3. «Чи варто захищати себе? Як саме?»

а) Виступ команди «правозахисників».

Концепція. Мати при собі засоби самозахисту та володіти простими прийомами того, що. Не покладатися на випадок, не сподіватися, що лиха година обмине, і готуватися до неприємностей заздалегідь.

б) Виступ команди «вільних громадян».

Концепція. Не провокувати криками, зойками, панікою, слізьми та проханнями, поводитися гідно. Намагатися мирно розв'язати конфлікт, але мати в арсеналі кілька дієвих прийомів у разі потреби. Бути готовим і продумувати, що сказати і як себе поводити заздалегідь.

4. «Що і як саме слід було б змінити у суспільстві, щоб зупинити злочинність?»

а) Виступ команди «вільних громадян».

Концепція. Припинити поділяти людей на «жертв та агресорів», на «поганих і добрих». Оскільки, за різних умов, будь-хто легко переходить межу від «нормальної людини» до «жертви» чи «агресора».

б) Виступ команди «правозахисників».

Концепція. Розвивати систему правопорядку, карати порушників закону, впровадити цілеспрямовану просвіту в галузі самооборони та психологічної підготовки.

III. Робота з аудиторією

а) Висловлювання присутніх за темою та запитання до команд.

б) Проголошення оцінок присутніх за результатами вкинутих до урн бюлетенів.

IV. Спільне формулювання порад команд та присутніх:

а) потенційній жертві;

б) потенційному злочинцю;

в) суспільству.

V. Виступ ведучого за підсумками диспуту, запрошення до перегляду фільму.

VI. Перегляд американської кінострічки «Допоможи ще двом».

VII. Аналіз результатів проведеного заходу з організаторами.

С.М.МАЙОРОВ,

керівник гуртка «Юний рятувальник» ЗОШ № 1,

м. Новомиргород, Кіровоградська область

НЕБЕЗПЕЧНІ РЕЧІ

Бесіда

Мета. Навчити дітей правильно поводитися в разі виявлення невідомих предметів.

Обладнання: 1. Таблиці та малюнки. 2. Інформація з газет та журналів.

За чужим поженешся – своє втратиш.

Народна мудрість

У громадському транспорті ти можеш знайти який-небудь «нічийний» предмет. Це може бути що завгодно: рукавички, парасолька, сумка чи, скажімо, навіть гірські лижі.

Перше, що тобі потрібно зробити, – переконатися, що твоя знахідка дійсно не належить нікому з пасажирів. Для цього слід запитати в тих, хто стоїть поруч з виявленим тобою предметом: «Вибачте, це ваше?».

Якщо власник твоєї знахідки не з'явиться, відразу ж повідом про неї кондуктору чи водію. Вони знають, що потрібно робити із загубленими речами.

У кожному тролейбусному, автобусному парку є бюро знахідок, де зберігаються знайдені в салонах речі.

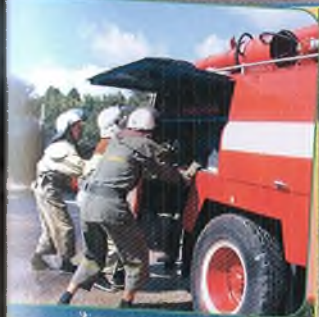
Пасажир, що втратив у поїзді яку-небудь річ, може звернутися в бюро знахідок і повернути її собі. Пам'ятай про це, адже ти і сам можеш що-небудь забути в громадському транспорті.

Жарт

Кондуктор тролейбуса кричить услід Вовочці, який виходить на зупинці:

– Хлопчику, зачекай, ти забув свій пакет!

— Не хвилюйтеся, будь ласка. Це сніданок для мого тата, а він працює в бюро знахідок.

- До невідомого «нічийного» предмета, що лежить в автобусі, тролейбусі чи будь-якому іншому виді громадського транспорту, не варто торкатися.

- Не розгортай «нічийні» згортки, не розкривай чужі сумки тощо.

- Навіть якщо виявлені предмети тобі подобаються і дуже тебе зацікавили, не піднімай їх, а відразу ж повідом про них кондуктору або водієві.

- Якщо в тебе викликав підозру який-небудь згорток чи пакет у громадському транспорті, не варто рятуватися від таємничої знахідки, викидаючи її у вікно чи двері, що розчинилися.

Уявляєш, якщо у виявленому тобою згортку знаходиться щось коштовне, а ти викинеш це на вулицю? А раптом твоя знахідка — вибуховий пристрій? Скільки людей може постраждати від твоїх непродуманих дій!

Надай змогу водієві чи кондукторові розбиратися з виявленим предметом.

Прочитай тест і подумай, який варіант із запропонованих відповідей правильний:

Олена Іванова сіла в тролейбус на кінцевій зупинці. У порожньому салоні вона побачила «нічийну» сумку «Адідас». Що зробила Олена?

1) відкрила сумку, щоб забрати гаманець тохтія, поки ніхто не бачить, і пішла купити собі жуйки на всі гроші;

2) викинула сумку невідомих терористів через відкрите вікно на проїзну частину;

3) вистрибнула на ходу з тролейбуса і залягла в найближчих кущах до кінця уроків;

4) повідомила про знахідку водієві.

Запам'ятайте:

- Не варто відносити знайдену сумку чи будь-який інший підозрілий пакет у міліцію.

- Водії та машиністи добре знають, як потрібно чинити з подібного роду знахідками, тому нехай виявленими тобою пакетами, згортками чи будь-якими іншими речами займаються професіонали.

- Якщо ти помітиш дивний згорток, пакет, сумку на зупинці, подзвони з найближчого телефона-автомата (або з мобільного) в міліцію та повідом точне місце розташування предмета.

- У жодному разі не починай самостійно обстежувати підозрілу знахідку. Помітивши таємничий предмет у громадському транспорті і з'ясувавши, що він нікому не належить, попроси кого-небудь з пасажирів простежити, щоб до знахідки ніхто не торкався, і негайно повідом про неї водію.

Можна вчинити і навпаки: залишитися вартувати знахідку і попросити кого-небудь з пасажирів сказати водію, що в салоні знаходиться сторонній предмет, що нікому не належить.

Підсумок бесіди.

— Чому не можна торкатися виявлених у транспорті нічийних речей?

По-перше, вони можуть бути небезпечні для життя і здоров'я людей. На жаль, часто терористи використовують для своїх жажливих акцій громадський транспорт. В усьому світі відомі випадки, коли терористи підкладали туди вибухові пристрої.

По-друге, знайдені предмети можуть бути ненавмисне забуті пасажирами і мати для них велику цінність. Подумай, як би ти засмутився, втративши в транспорті дуже потрібну тобі річ. Напевно, тобі б хотілося її знайти. Тож чому б не зробити добру справу і не повідомити про знайдений предмет, адже, можливо, хтось дуже розхвилювався, коли виявив пропажу своєї сумки?

Тепер ти знаєш, що не потрібно брати собі загублені речі і взагалі торкатися «нічийних» предметів у громадському транспорті.

ПОЖЕЖА В ДОМІ

Бесіда

Пожежа може виникнути будь-де: в лісі, заводському цеху і на фермі, поїзді і літаку, школі і дитячому садку, офісі і житловому будинку.

Для гасіння пожежі в будинку використовують будь-які вогнегасні засоби, які можуть загасити вогонь. Основним таким засобом є вода. Але запам'ятайте, що загасити пожежу самостійно важко, тому, насамперед, потрібно викликати пожежну команду та сповістити про пожежу людей, які знаходяться в приміщенні.

А за яким номером ми повинні викликати пожежну команду? Існують спеціальні служби, які допомагають людям у різних непередбачуваних ситуаціях. Але вони приїжджають лише за викликом. Кожна служба має свій спеціальний номер (приклад: швидка допомога, міліція), такий номер має і пожежна (Хто його знає? Назвіть). Виклик за ним є безплатним. Але щоб викликати службу допомоги, потрібно назвати адресу, прізвище, чому ви дзвоните. Також слід розуміти, що жарту по телефону із номерами служб допомоги не припустимі. Це зашкодить іншим людям, які цієї хвилини насправді чекають на допомогу, і вам, бо можуть вас чи ваших батьків оштрафувати.

Також слід знати, якщо ви не пам'ятаєте чи не знаєте адресу, треба про пожежу повідомити старшим (батькам, вчителю, вихователю, сестрі чи брату...).

Причини виникнення пожеж

– Діти, які ви знаєте причини виникнення пожеж? (діти відповідають, вчитель підсумовує).

Найпоширенішими причинами пожеж є: розряди блискавки, неправильне користування електроприладами (розповісти, що це трапляється найчастіше взимку), необережне поводження з вогнем (у тому числі й дитячі пустощі з сірниками.) Сірники – це погана забавка, яка призводить до біди. Без догляду дорослих не можна розпалювати багаття, гратися із сірниками, запалювати папір, траву та інші предмети. Якщо виникла пожежа і вогонь маленький, його треба негайно залити водою, накрити ковдрою (тільки слід знати, що потрібно накривати пожежним покривалом, замість якого можна використати килим, ковдру, пальто), засипати піском. Не можна нікуди ховатися, із задимленого приміщення до виходу потрібно пробиратися повзком. Коли виникла пожежа та дорослі відсутні, – викликати пожежних, набравши номер «101».

Пожежа може також виникати і від розряду блискавки. Чим вища будівля, тим більша вірогідність потрапляння в неї блискавки (пояснити чому). Тому на будинки встановлюють «грозмовідводи» – металеві штирі, які за допомогою товстого дроту заземлюють, щоб енергія блискавки розрядилася в землю (розповісти, що земля вбирає в себе струм).

Умови виникнення пожежі

Для виникнення і підтримання горіння необхідні три умови: наявність джерела запалювання, горючих матеріалів та кисню.

Джерела запалювання. Для того, щоб виникло горіння, потрібен предмет запалювання. Сірник, свічка, бенгальський вогник, сигарета, газова плита, вогнище – усе, що породжує вогонь, іскри або високу температуру, може призвести до загоряння чи пожежі.

Горючі матеріали (папір, деревина, тканина тощо).

Важкогорючі матеріали (деякі пластмаси, гума).

Негорючі матеріали (вода, пісок, каміння, цегла).

Для займання вогню потрібен кисень. А кисень – це газ. У переважній більшості випадків горіння без нього неможливе. Для того, щоб ви це побачили, проведемо невеликий дослід. У склянку насипаємо піску, встромляємо в нього свічку і запалюємо її. Склянку накриваємо зверху тарілкою, і вогонь невдовзі загасне через нестачу кисню.

Найшвидше вогонь розгоряється тоді, коли є необмежена кількість кисню і горючих матеріалів, наприклад, у лісі.

Пожежна безпека в оселі

На малюнку (педагог показує) зображено неіснуючий будинок. Якби такий дім насправді десь був, то невдовзі обов'язково згорів би, тому що його мешканці порушують правила безпеки.

1. Як ви гадаєте, чому заборонено ставити телевізор біля батареї, в ніші меблевої стінки?

2. Чому не можна сушити одяг над газовою плитою і залишати без нагляду увімкнену праску?

3. Чи можна гратися з вогнем у приміщенні або стелити килим поблизу каміна?

Як правильно дихати в разі пожежі?

Ви вже знаєте, що на пожежах люди гинуть не лише від вогню, але й від газів, які виділяються під час горіння. Особливо небезпечні гази, які утворюються під час горіння деяких пластмас, та чадний газ. Тому найперше, що ви повинні зробити, відчувши запах диму, це захистити рот та ніс. Потрібно затулити їх будь-якою тканиною (рушником, хустинкою, серветкою).

Гра «Загадаю – відгадай»

1. Без рук, без ніг, на гору лізе.

(дим)

2. Шипить, злиться, води боїться.

(вогонь)

3. Які новорічні прикраси можуть стати причиною пожежі?

(свічки, бенгальські вогні, петарди)

4. Наче зірочка мигтить, вогнем-золотом горить.

Хоч сам і маленький дуже, бійся його, юний друже!

(сірник)

5. Як називається машина червоного кольору?

(пожежна)

6. Сидять у коробці у купочці хлопці.

Хто хоче світити – готові служити.

Не чіпайте, діти, їх на забавки,

Бо може все згоріти. Що це?

(сірники)

Як ми вже згадували, найшвидше вогонь розгоряється тоді, коли є необмежена кількість кисню та горючих матеріалів, наприклад, у лісі. Часто влітку ми проводимо свій вільний час у лісі, ходимо на пікніки, розкладаємо вогнище. А тепер послушайте, як слід це робити, щоб запобігти пожежі в лісі:

- якщо розпалюєте багаття, звільніть місце для нього від нагромадження сушняку, сухої трави або обкопайте місце навколо багаття;

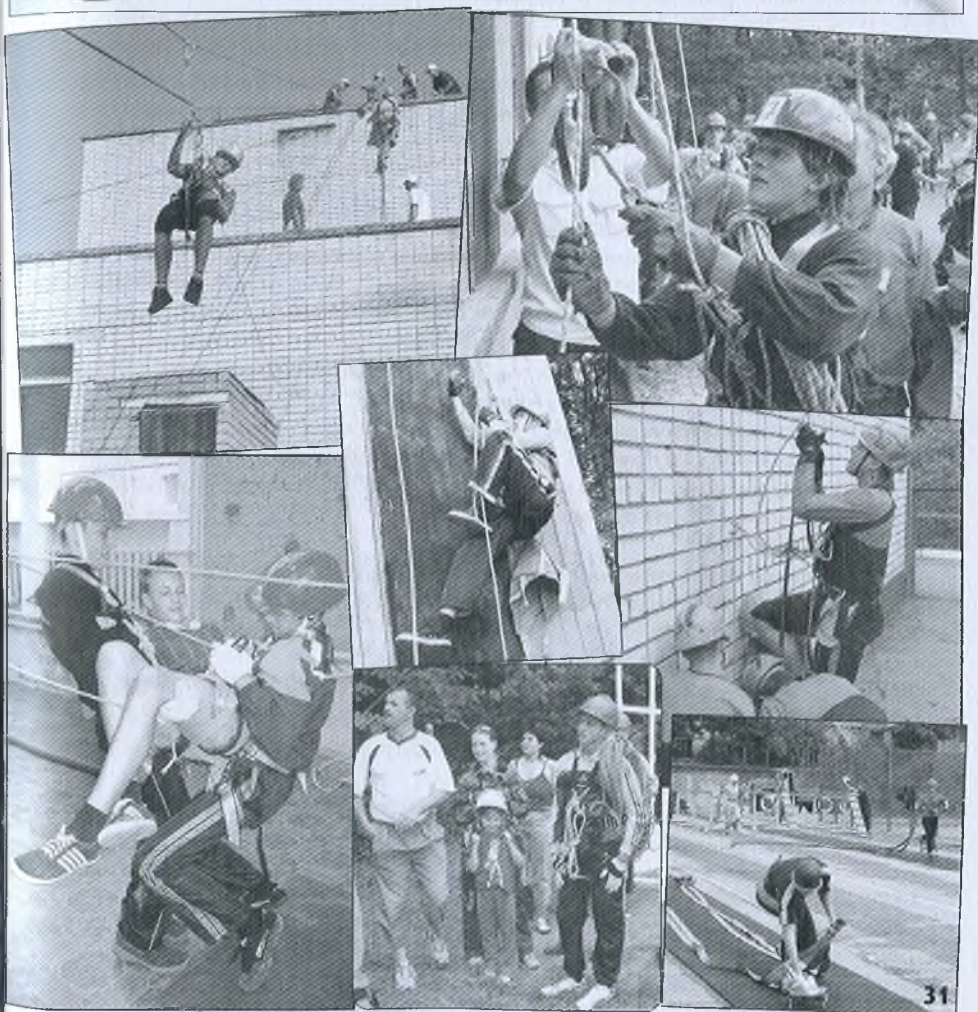
- не лишайте, йдучи з відпочинку, відкритого вогню в лісі, навіть якщо вогонь невеликий;

- залийте багаття водою; якщо її немає — розгребіть головешки та подрібніть великі вуглини та засипте землею;
 - не засинайте біля великого багаття — це небезпечно, можете обгоріти або задихнутися;
 - якщо побачите десь покинуте багаття, яке дуже розгорілося, знайдіть можливість повідомити за телефоном «101» або попросіть когось це зробити.
- Цим ви допоможете природі, людям і самому собі.

Підсумок. Отож, як бачите, вогонь може бути не тільки добрим другом, а й завдати шкоди, горя, страдання тим, хто порушує правила пожежної безпеки.

“ШКОЛА БЕЗПЕКИ” ДІЄ!

Розділ II. МИ НА СЦЕНІ ВИСТУПАЛИ, ПРО БЕЗПЕКУ РОЗКАЗАЛИ

Т.С.ПРОКОПЕНКО,
методист НМЦ ЦЗ та БЖД
Харківської області

ЗАПОБІГАЄМО ВИНИКНЕННЮ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ **Сценарій КВК**

Мета. Узагальнити і закріпити знання учнів з Правил пожежної безпеки і навчити запобігати виникненню екстремальних ситуацій.

1 конкурс «Вітання команд»

Конкурс починається з представлення команд-учасниць. Капітани роблять це в довільній формі. Повідомляється назва команд, їх девіз. Наприклад, команда «Іскорки», її девіз: «При пожежі як один набираймо – «101». Команда «Вогники», її девіз: «Знає хлопчик і дівчатко – сірники дітям не гра».

2 конкурс «Розминка — гімнастика розуму»

Частина I. Це нескладний конкурс: потрібно лише відповідати на запитання (члени команди можуть заздалегідь радитися один з одним). «Перестрілка» запитаннями і відповідями служить своєрідною «розвідкою боєм». Протягом однієї хвилини гравці команд отримують по 5 загадок. За кожну правильну відповідь присуджується 1 бал.

Загадки (в довільній формі) про вогонь, стихійне лихо тощо, пов'язані з тематикою КВК (див. розділ «Перлини народної мудрості»).

Частина II. Дітям пропонується швидко і чітко відповісти на запитання:

- Чому люди гинуть на пожежі?

(Насамперед, від диму, а також від вогню і отруйних газів; під час пожежі люди задихаються і непритомніють, опиняються у вогні).

- Що таке евакуація?

(Екстрений вихід із небезпечної в разі виникнення пожежі та інших НС).

Забороняється: захаращувати шляхи евакуації, влаштовувати пороги, забивати вхідні двері.

- Скільки запасних виходів у вашій школі?

(Відповідь залежить від розміщення запасних виходів у навчальному закладі).

- Викликаючи пожежну службу, на які запитання потрібно відповісти диспетчеру?

(Що горить і точна адреса: номер будинку, корпусу, під'їзду, його код, номер квартири, поверху, своє прізвище і телефон).

Журі оцінює правильність, чіткість відповідей. Високі бали присуджуються лише в тому разі, якщо відповіді повністю розкривають тему.

3 конкурс «Домашнє завдання»

Кожній команді видається по три ребуси, підготовлені заздалегідь. За розгаданий ребус присуджується 3 бали (див. зразки ребусів у «Посібнику»).

4 конкурс «Весела естафета»

1. Естафета «Драбина».

Один учасник з кожної команди біжить до гімнастичної драбини, залізає на неї, спускається, повертається до своєї команди і передає естафету товаришу по команді. Так повторюється доти, доки вся команда не виконає завдання.

2. Естафета з відрами.

Один учасник із кожної команди повинен з двома відрами добігти до вказаного об'єкта, обігнути його, повернутися до своєї команди, передати відра наступному гравцеві і так далі.

3. Естафета з піском.

Тим, хто бере участь у грі, пропонується перекидати пісок за допомогою дитячої лопатки з пісочниці (тазка) у відерця, потім засипати умовне багаття.

4. Подолання задимленої зони.

Кожна команда повинна пройти навпочіпки («гусячим кроком») оголошене задимленим приміщення до вихідних дверей (дихати через вологу ганчірку); після виходу останнього учасника зачинити двері. Штрафні бали нараховуються в разі кожної помилки: рух не «гусячим кроком»; дихання не через вологу ганчірку; залишення дверей після виходу незачиненими.

5 конкурс «Конкурс капітанів»

Капітанам команд пропонується по черзі назвати можливі причини виникнення пожежі. Виграє той, хто називає причину останнім (тобто після завершення переліку причин). Деякі можливі причини виникнення пожежі:

- гра з сірниками;
- блискавка;
- розведення багаття на вулиці без дорослих;
- коротке замикання в електромережі та приладах;
- запалення свічок на ялинках;
- пошкодження електричних дротів;
- куріння;
- перевантаження електропроводки;
- залишення без нагляду електроприладів;
- прикривання електроламп газетою, тканиною.

6 конкурс «Чи знаєш ти знаки пожежної безпеки?»

Кожній команді пропонується по 4 картинки знаків. Протягом 5 хвилин гравці мають визначити їх призначення. Команда, яка виграє конкурс, одержує 5 балів.

Завершальна частина КВК

1. Визначення переможців (підрахунок балів).
2. Нагородження переможців (грамотами, призами, сувенірами тощо).

**С.М.ІВЖЕНКО, завідувач навчального кабінету
інформаційних технологій НМЦ ЦЗ та БЖД
Полтавської області;**

**І.В.ГАФІАТУЛІНА, завідувач методичного кабінету
НМЦ ЦЗ та БЖД Полтавської області**

ІСКРУ ГАСИ ДО ПОЖЕЖІ

КВК з елементами естафети

Мета. Узагальнити та закріпити знання учнів з правил пожежної безпеки, навчити попереджати екстремальні ситуації.

КВК з елементами естафети можна проводити як з одним класом, так і серед паралельних класів. Для одного КВК тривалістю півтори години достатньо 5 – 6 конкурсів. Оскільки запропонований КВК містить естафету, його краще проводити у спортивному залі або на майданчику біля школи (залежно від погодних умов).

1 конкурс «Привітання команд»

Конкурс розпочинається з представлення команд-учасниць. Капітани роблять це у довільній формі. Повідомляються назви команд, їх девіз. Наприклад, команда «Іскринка»: «При пожежі не дрімай – «101» ти набирай». Команда «Вогник»: «Знаємо ми безперечно – з вогнем жарти небезпечні».

2 конкурс «Розминка»

Частина I

Кожній команді пропонують п'ять загадок. За кожну правильну відповідь присуджують 5 балів (див. розділ «Перлини народної мудрості»).

Частина II

Учасникам команд пропонують швидко та чітко відповісти на запитання:

1. Від чого можуть загинути люди в разі пожежі? (Внаслідок отруєння токсичними продуктами горіння; внаслідок впливу високої температури людей можуть бути опіки поверхні тіла, органів дихання та зору; ускладнення евакуації через задимлення; внаслідок травмування будівельними матеріалами).

2. Що таке евакуація? (Екстрений вихід із небезпечної зони в разі виникнення НС, пожежі. Необхідно користуватися планами евакуації з приміщень, зберігати спокій, уникати паніки).

3. На які запитання ви повинні відповісти, викликаючи пожежну службу? (Що горить, назвати точну адресу: номер будинку, корпусу, під'їзду, його код, номер квартири, своє прізвище, номер телефону).

4. Як правильно поводитися в разі пожежі? (Негайно повідомити про це по телефону пожежну охорону. Вжити, по можливості, заходів для гасіння (локалізації) пожежі. Викликати (в разі необхідності) інші аварійно-рятувальні служби (медичну, газорятувальну тощо). Після виклику пожежної охорони слід попередити про це всіх, хто перебуває поряд, після чого евакуюватися самому та допомогти в евакуації іншим, особливо особам похилого віку та маленьким дітям, запобігаючи виникненню паніки).

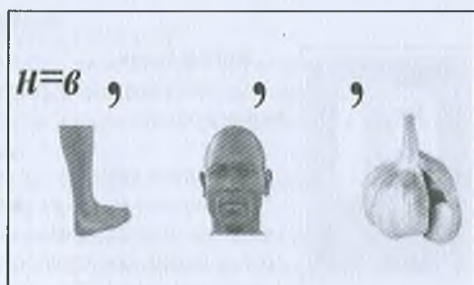
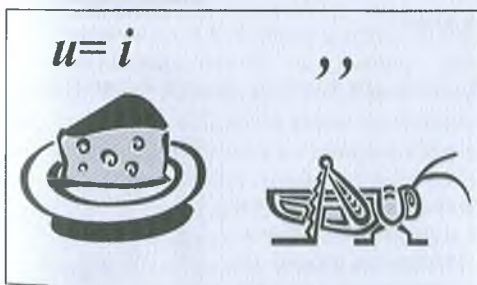
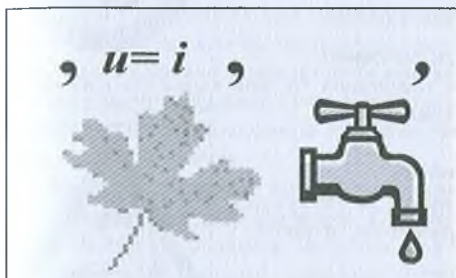
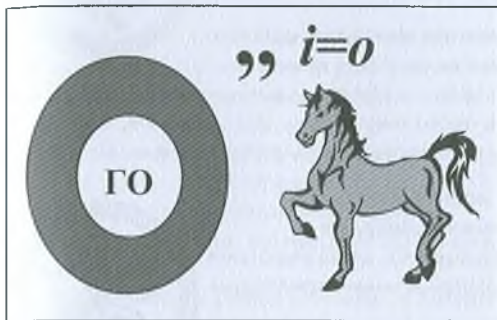
Користуватися ліфтом у разі пожежі категорично заборонено! Якщо ви опинилися у приміщенні, яке відрізане вогнем від шляхів евакуації, треба вжити заходів для зменшення доступу диму і продуктів горіння у приміщення: негайно позатайкати всі щілини вологими ганчірками, рушниками, шторами тощо.

У приміщенні, що заповнене димом, необхідно пересуватися повзком, прикриваючи органи дихання вологою ганчіркою; коли ви опинилися біля вікна, трохи відчиніть його і дихайте через щілину. Чекайте на допомогу. Коли допомога (пожежні підрозділи) прибула, зверніть на себе увагу.

Журі оцінює правильність, чіткість відповідей. Найвищі бали присуджуються лише в тому разі, якщо відповіді повністю розкривають тему. Максимальна оцінка 10 балів.

3 конкурс. «Домашнє завдання»

Кожній команді видаються три ребуси, що заздалегідь виготовлені командами для своїх суперників. За розгаданий ребус присуджується 5 балів.

4 конкурс «Весела естафета» (командні змагання за вибором організаторів).

5 конкурс «Конкурс капітанів» (запитання щодо перевірки рівня знань із основ безпеки чи розв'язування тестових завдань).

6 конкурс «Чи знаєш ти знаки пожежної безпеки!»

Кожній команді пропонуються зображення знаків пожежної безпеки для визначення їх групи (забороняючі, попереджувальні, вказівні) та призначення. Команда, що виграла конкурс, отримує 5 балів.

Забороняючі знаки:

Забороняється гасити водою

Встановлюється біля входів у приміщення та місцях, призначених для зберігання і роботи з матеріалами, гасіння яких водою у випадках їх займання заборонено.

Забороняється куріння

Встановлюється там, де й знак «Забороняється користуватися відкритим вогнем», а також в інших місцях, в яких забороняється курити.

Забороняється користуватися відкритим вогнем

Встановлюється на зовнішньому боці приміщень із легкозаймистими та вибухонебезпечними речовинами, на обладнанні, що представляє небезпеку вибуху або займання; в інших місцях, де забороняється користуватися відкритим вогнем.

Забороняється користуватися електронагрівальними приладами

Встановлюється біля входів у зони (приміщення), де за вимогами пожежної безпеки користуватися електронагрівальними приладами заборонено.

Попереджувальні знаки:

Обережно! Легкозаймисті речовини

Встановлюється у місцях зберігання та біля входу на ділянки робіт з легкозаймистими речовинами.

Обережно! Небезпека вибуху

Встановлюється на дверях та всередині складів, де зберігаються вибухонебезпечні речовини, а також у місцях роботи з ними.

Вказівні знаки:

Вогнегасник

Встановлюється у приміщеннях для вказівки місця знаходження вогнегасника.

Виходити тут!

Встановлюється на дверях евакуаційних виходів, на шляхах евакуації з додатковою табличкою – вказівною стрілкою. Напрямок стрілки на табличці повинен збігатися з напрямком евакуації

та напрямком руху людей.

Підсумкова частина

Журі підбиває підсумки КВК та нагороджує переможців.

ЩОБ ПРАВИЛЬНО ДІЯТИ, ТРЕБА ПЕРЕДБАЧАТИ НЕБЕЗПЕКУ

Позакласний захід

Зазначений захід, підготовлений за активної участі школярів, нагадає лише про деякі ситуації, що виникають у побуті, на вулиці, за межами міста, допоможе вивченню курсу «Основи здоров'я» (далі — ОЗ).

Основна ідея. Підготувати школярів із курсу ОЗ з максимальним використанням їхніх творчих здібностей, кмітливості та влучності, художніх нахилів, отриманих під час навчання. Забезпечити наочними матеріалами.

Тема. Небезпека, що підстерігає людей вдома, на вулиці, дорогах і в природному середовищі.

Мета. Виявити сильні та слабкі сторони теоретичної та практичної підготовки школярів з курсу ОЗ; доповнити та поновити набуті знання і навички; шляхом створення атмосфери суперництва між командами спонукати всіх дітей, у тому числі й «відстаючих» з цього предмета, до пошуку відповідей на поставлені запитання, навчити швидко приймати правильні рішення і діяти відповідно до ситуації, що виникла.

Форма проведення. Гра з попереднім розподілом ролей між учнями одного класу, з використанням фрагментів музичних творів сучасних авторів, віршів і куплетів, що придумали учні й учителі.

Місце проведення. Актова зала школи.

Матеріальне забезпечення. Стіннівки, плакати, присвячені проблемам безпечного перебування дітей вдома, на дорогах, у природному середовищі, медичні аптечки, посуд, електрична і газова плита (іграшкові), інші предмети, необхідні для розігрування тих чи тих ситуацій, що виникають у житті.

Учасники (учні 5–6 класів школи, які виконують певні ролі).

Діти і батьки (батько, син, учениця, футболіст, двоє друзів-сперечальників, тітонька, Данило, Ваня, Лариса, бабусі-сусідки, «водопровідник Іванов» та інші персонажі) розігрують сцени-ситуації, що виникають на дорогах, в природному середовищі та становлять небезпеку, відповідають на запитання арбітрів.

Сусіди розігрують сцени-ситуації в побуті, які можуть, у разі порушення правил безпеки, перерости в небезпечні для їхнього життя і здоров'я.

Туристи розігрують сцени-ситуації, що можуть виникнути під час походу.

Медики (спеціалісти з надання першої медичної допомоги постраждалим у надзвичайних ситуаціях) коментують дії сусідів, дітей, розповідають, що треба робити в тому чи тому разі або демонструють правильні дії.

Теоретики коментують і оцінюють дії виконавців сцен, можуть ставити додаткові (допоміжні) запитання.

Журі оцінює за п'ятибальною шкалою дії, рішення і відповіді учасників (сусідів, дітей, медиків, туристів).

Гості (вони ж незалежні експерти): представники відділу з надзвичайних ситуацій та вільного захисту району, районного відділу ДАІ, управління пожежної охорони району.

Вступ. Лунає музика — гімн МНС.

Ведучий. Ми живемо у технічно розвинутому суспільстві, в якому багато джерел небезпеки і лиха. Людину з давніх часів оточували небезпеки. Спочатку це були екстремальні прояви природи, і люди часом сприймали їх і жертви сил стихії як належне, як ка-
ти вищих сил. Поступово людина робила своє життя більш комфортним, але створені
людою блага одночасно ставали і джерелом нових лих: електро- і атомна енергія, нафто- і
газопроводи, транспорт. Ризик виникнення небезпечних ситуацій різко зріс.

Людина почала серйозніше замислюватися над тим, як захистити себе від можливих
лих, як запобігати їх виникненню. Вона усвідомила, що своїми невмілими діями, помилко-
ми вчинками нерідко сама породжує небезпеку і збільшує вірогідність виникнення над-
звичайної ситуації. Відсутність знань у тій чи тій сфері часто обертається бідами. Запитай-
те себе: «А чи все ми робимо, щоб не допустити, уникнути небезпечної ситуації або, як-
що вона виникла, вийти з неї з мінімальними втратами?».

Гра починається! Познайомимося з її учасниками.

Ведучий представляє учасників.

Діти і батьки — вони покажуть нам, як одвічна проблема «батьки і діти» виливається у
різноманітні неприємності, якщо між старшими і молодшими немає належного взаєморо-
зуміння.

Сусіди — люди, що ніколи не вивчали предметів «Основи здоров'я» та «Основи
безпеки життєдіяльності», а тому часто живуть буквально на «бочці з порохом»,
існують вчинки, небезпечні для себе і оточуючих.

Туристи — любителі подорожей, а частенько й пригод, які виникають на ґрунті відсут-
ності елементарних знань, наприклад, вміння орієнтуватися на місцевості.

Медики — якщо ви не знаєте, що робити з постраждалим, не вмієте надавати першу
допомогу, звертайтеся до них.

Теоретики — це найпідготовленіші з ОЗ та ОБЖ спеціалісти.

Прохання не тільки до журі, але й до всіх учасників заходу, до глядачів: будьте уваж-
ли, аналізуйте дії та рішення персонажів сцен, тому що вони можуть помилятися, чо-
го ви не знати, їм потрібна буде ваша допомога.

ДІЯ ПЕРША

Небезпеки, що підстерігають людей вдома

Ведучий. Де вдома найчастіше трапляються неприємності?

Зал або ведучий. На кухні!

Ведучий. Жила-була господиня, до якої всі сусіди зверталися за порадою і допомо-
гою...

Сусіди. Будь ласка!

СЦЕНА 1. Господиня протирає чашки рушником. Дзвінок. Забігає Перша сусідка.

Перша сусідка. Аню, здрастуй! Чи немає в тебе чого-небудь від опіків? Уявляєш, пе-
рертала м'ясо на сковороді, а поруч — чайник закипів, вода бризнула на сковороду...
(показує руки). Тут, тут і ось обпекла страшенно — так болить! А ось ще болюче місце
уку прямо під струмין пару підставила!

Господиня. Ой, бідненька, уявляю, як ти страждаєш! Десь у мене була мазь від опіків
(показує на полицках у кухонній шафі). Ти знаєш, щось не знайду ніяк. Та нічого, не го-
й, люба, ми тобі зараз ранку олією змажемо (маже олією руку потерпілій).

Ведучий (медикам).

1. Чи правильно діяла *Господиня*?
2. Як треба надавати допомогу в разі опіків?
3. Які бувають опіки?

Відповіді *медиків*. Коментарі і додаткові запитання *теоретиків*.

Ведучий. Останнім часом почастішали такі небезпечні ситуації, як пожежі. За даними управління протипожежної служби, у нашому районі за _____ трапилося _____ пожеж, унаслідок яких постраждали і дорослі, і діти. Біда виникає буквально з нічого, з найнезначнішої, на перший погляд, дрібниці, з необдуманих вчинків і дій.

СЦЕНА 2. Сусіди, ваш вихід!

Господиня (постраждалій Першій сусідці). Ну, добре, не сумуй, заживе. Давай-но краще з тобою чайку поп'ємо!

Дзвінок. Забігає Друга сусідка.

Друга сусідка. Аню! Аню! У мене на кухні пожежа! Син мав із школи прийти, я обід готувала, збільшила вогонь під каструлею із супом – прихватка поруч лежала і зайнялася, а від неї папір промаслений, потім рушник, який над плитою сушився!..

Забігає Перший сусід.

Перший сусід. Усі двері розчинені...А у тебе (*Другій сусідці*) взагалі дим із дверей валує! Забігаю на твою кухню, там – вогонь! Ну, я кран з водою відкрив, туди папір і ганчірку покидав. А рушник вже не врятувати, я його так палаючим у вікно і викинув!

Ведучий (*теоретикам*).

1. Чому почалася пожежа на кухні у сусідки?
2. Чи правильно діяв *Перший сусід*?
3. Як треба було йому діяти?

Відповіді *теоретиків*. Коментарі *медиків*. Відповіді бажаних із зали.

Ведучий. Інші сусіди теж дізналися про неприємності у під'їзді і потяглися до гостьової кімнати господині, щоб їх обговорити. Подивимося, звідки ще чекати неприємностей.

СЦЕНА 3. Господиня (Першому сусіду). Іди, Дімо, заспокойся, чайку попий!

Перший сусід пішов.

Дзвінок. Заходить Третя сусідка з кексом у руках.

Третя сусідка. Здрастуйте, дорогі мої, чула про ваші неприємності. Ось кекс, вранці спекла. Пригощайтеся, будь ласка... У мене, до речі, теж жахливий випадок був. Хотіла недавно пиріг спекти яблучний, увімкнула духовку, а сама почала тісто місити. Раптом, відчую, – газом пахне! Дивлюся – вогонь згас, а газ щосили йде! Ну, я швидко сірник запалила і в духовку його, а там я-я-як бабахне! Усю спідницю мені обпалило!

Ведучий (*теоретикам*).

1. Що «бабахнуло» в духовці у *Третью сусідку*?
2. Чи правильно вона діяла на кухні?
3. Що треба було робити?

Відповіді *теоретиків*. Коментарі *медиків*. Питання із зали.

Ведучий. А до нашої сусідки приходять нові гості: послухати, поспівчувати. Подивимося далі, заодно дізнаємося, які ще бувають причини виникнення пожеж.

СЦЕНА 4. Дзвінок. Входить Другий сусід.

Другий сусід. Привіт усієї компанії! Чув, у нас у під'їзді постійні надзвичайні події, так і дивися, такого «червоного півня» пустимо на волю, що без допомоги пожежних не обійдемося! Щось дуже часто у нас усілякі загорання трапляються. У мене, правда, теж казус трапився. Я, знаєте, люблю вовтузитися з електроприладами. Ремонтую якість на днях пилосос – приятель попросив. Усього там справ – провід порвався. Я його з'єднав,

а ізоляційної стрічки вдома не виявилось. Що робити? Побіг до магазину за ізоляційною стрічкою. Дружині нічого не сказав. А вона не зрозуміла, що пилосос не наш – сусідський, давай килими чистити.

Провід довгий, з вітальні в коридор тягнеться, дружина і не помітила, як заискрило. Коли димом запахло, на кухню кинулась, подумала: чи не залишила чогось на плиті? А насправді килим загорівся. Дружина, звичайно, розгубилася. Метушиться туди-сюди. В цей час я підійшов, недовго роздумуючи, схопив відро, набрав води – та на килим її. Потім хотів провід з розетки висмикнути, схопився за нього...

Ведучий. Дякую сусідам! (Теоретикам).

1. Чому трапилася пожежа у даному випадку?

2. Чи правильно діяв господар квартири?

3. Яких помилок він припустився?

Коментарі медиків.

Ведучий. Ще один сусід на порозі у Господині зі своєю проблемою. Цього разу поміркуємо про небезпеки вдома, які не помітні, але впливають на здоров'я людини.

СЦЕНА 5.

Господиня. І правда, чим більше люди полегшують своє життя, тим більше усіляких небезпек з'являється навколо.

Дзвінок. Входить Третій сусід.

Третій сусід. Здрастуйте, яке приємне товариство!

Перша сусідка. Нічого собі – «приємне», одні пригоди! (Показує забинтовану руку). Ось!

Третій сусід. А у мене щось голова страшенно болить! Мабуть, буря магнітна. Ано! Чи немає у тебе пігупок? Вдома я вже всі випив!

Друга сусідка. Голова просто так ніколи не болить! Мабуть, знову добу за комп'ютером провів?

Третій сусід. Та яку там добу, усього ніч. Інформацію в Інтернеті шукав. Та вже відпочив: уранці класний бойовик по телевізору показували!

Ведучий. Дякуємо! Запитаємо у медиків.

1. Чому розболілася голова у Третього сусіда?

2. Яких помилок він припустився?

Відповіді медиків. Коментарі теоретиків.

Ведучий. Дякуємо всім! Журі ставить оцінки. Команді сусідів – за те, як представили небезпечні випадки. Теоретикам і медикам – за знання.

Поки працює журі – гра з глядачами.

Ви уважно стежили за тим, що відбувається? Дайте відповідь на запитання медиків і теоретиків.

Запитання (кілька запитань до глядачів).

Ведучий. А тепер – практичне завдання. Цікаво, хто краще і швидше зробить ізоляцію проводів: глядачі чи сусіди? Прошу підійти до мене по одному представнику.

Проводиться змагання.

Ведучий. Дуже важливо заізолювати провід, щоб уникнути короткого замикання і ураження струмом.

Отже, за відповіді глядачі набрали ____ балів.

З практичним завданням краще впоралися ____.

Рахунок ____ на користь ____.

Ведучий. Журі підбиває підсумки першої частини гри.

Ведучий. Надаємо слово гравцям.

Вірші. Куплети у стилі «реп».

(учні 6-го класу: **Господиня, сусіди, діти** – по черзі, по рядку)

У мене, як у господині, правило існує,
Чистота та порядок завжди тут панує,
А якщо шматинки по кухні розкидати,
То тоді пожежі в квартирі слід чекати!
Посуд поставиш будь-як на плиті –
Знай, бути опіку, бути біді!
Вогонь у будівлі палає,
Вода його заливає.
Не панікуй, не розгубись,
На «101» ти додзвонись.
Електропроводку частіш перевіряй,
Побутові прилади у справності тримай.
Інколи може газ вибухати,
Сірники не можна тоді в руки брати.

Вірші у виконанні теоретиків (по рядку кожний)

Якщо у домі зайнялося,
А ти у ньому сам-один –
Телефонуй ти як скоріше,
Набирай враз «101».
Коли травма або рана
Ввечері, а може зрання,
Часу ти дарма не гай,
«Швидку» чим швидше викликай!

(Усі хором) І в усіх випадках, коли треба допомогти людині,
набирайте телефон рятувальної служби – **«101»**.

ДІЯ ДРУГА

Небезпеки, що підстерігають людей удома, на вулиці, в дорозі, поході

Ведучий. Дорога – місце небезпеки. Вона приносить найбільше неприємностей, травм і ран. Сумна статистика ДАІ: в нашому мікрорайоні (районі, місті) в минулому році постраждало ____ дітей. Що буде у зведеннях за цей рік? А, здається, Правила дорожнього руху такі прості! І, здавалося б, ніщо не заважає їх виконувати. Але ось які ситуації часом трапляються на дорогах.

Діти і батьки, просимо вас!

СЦЕНА 1. Батько, син та інші діти.

Батько. Чому ти знову затримався? Ми так з тобою на заняття секції запізнаємося. Швидко хапай форму, ракетку – і бігом на вулицю.
(Виходять на вулицю).

Батько. Так де ти все ж таки забарився?

Син (щось бурмоче під ніс). Ну ми, цей, ну взагалі... Тату, куди ти мене тягнеш, адже тут нема переходу?

Батько. Переходимо, поки машин нема!

Син. Але ж перехід он там! (Показує рукою).

Батько. Я тобі кажу: машин нема. Не вовтузься, біжи за мною!

Син. Але ж ти сам казав, що для переходу існує «зебра» і світлофор!

Батько. А я кажу – хутко переходимо!

Тим часом поруч опиняється **дівчинка** з підручником у руках. Вчить, повторює урок. Починає переходити дорогу, зупиняється, зазирає у книгу.

Обабіч дороги **хлопчик** грається м'ячем, підкидає його ногою, м'яч летить на дорогу, хлопчик кидається за ним, навіть не глянувши навсесбід.

Двоє **хлопчиків** перебігають дорогу, безтурботно перемовляючись, сперечаються: «Задали – не задавали?».

Ведучий (теоретикам). У чому помилки пішоходів?

Відповідь **теоретиків**.

Свої варіанти відповідей пропонують глядачі.

СЦЕНА 2. Розігрується сцена зустрічі **дівчинки** з **тітонькою**.

Тітонька. Та я ж подруга твоєї мами, донечко! Пішли додому! Мама просила дещо забрати з квартири.

Дівчинка стоїть збентежена. Виручають бабусі-сусідки, що сидять біля під'їзду на лавці.

Бабусі-сусідки. Не слухай сторонніх, Ларисо!

Ведучий. А першокласник Данило був удома сам, коли пролунав дзвінок. Хлопчик кинув відчиняти двері.

СЦЕНА 3. Розігрується сцена телефонного дзвінка.

Хлопчик, що залишився сам удома. Йому телефонує невідомий, говорить, що телефонує працівник ЖЕКу. Він питає у дитини, вдома батьки чи ні, просить назвати адресу. Хлопчик усе розповідає: що він вдома сам, яка у них адреса.

Ведучий. А тепер спробуймо показати, як було б правильно вчинити. Ану, Ваню, покажімо!

СЦЕНА 4. Розігрується сцена, в якій «водопровідник Іванов» намагається шляхом обману потрапити до квартири, щоб ліквідувати начебто «аварійну ситуацію». Хлопчик телефонує в ЖЕК.

Ведучий (теоретикам). Проаналізуйте розіграні ситуації:

1. У чому їхня небезпека?
2. Яких помилок припустилися діти?
3. Як треба було вчинити?

Відповіді **теоретиків**.

Відповіді бажаних з числа присутніх у залі.

Ведучий. Ось ви, п'ятикласники, збираєтесь у похід. А там дітлахів підстерігає численна кількість різних небезпек, які «підкидає» сама природа.

Герої нашої наступної сцени також вирушили у похід і... відстали від однокласників. Погляньмо, що з цього вийшло.

Будь ласка, **туристи!**

СЦЕНА 5.

1-й турист. Щось, Максиме, дуже довго ми йдемо, тобі не здається? Туди дійшли значно швидше. А назад – нічого зрозуміти не можу. Все йдемо, йдемо...

2-й турист. Треба перевірити за компасом! (Дістає компас). Так: он там північ, значить, з протилежного боку південь, там захід, а ось схід. А туди в якому напрямку ми йшли, не пам'ятаєш, Максиме?

1-й турист. А ми що, дивилися? Йшли та йшли собі спина в спину.

2-й турист. Ну, гаразд, головне – згадати прикмети.

3-й турист. Я згадав: коли туди йшли, ялину бачив велику і березу!

2-й турист. Ялину-ялину... Та тут на кожному кроці ялини та берези! Давай, думай, як ще можна дорогу знайти.

3-й турист. По сонцю можна...

1-й турист. Ось тобі сонце *(показує)*. Туди йшли, де воно було, пам'ятаєш?

3-й турист. Над головою!

1-й турист. А зараз де?

3-й турист. Та начебто теж над головою!

Ведучий (теоретикам).

1. Чому діплахи заблукали?

2. Яких правил треба було їм дотримуватися, щоб не заблукали?

3. Як виплутатися з такої ситуації?

Відповіді теоретиків. Коментарі медиків.

СЦЕНА 6.

1-й турист. Все, не можу. Хочу пити і їсти!

2-й турист. Ти що, забув? Учора ввечері на привалі все доїли і допили, щоб легше було йти!

3-й турист. А я чув, що є такі трубочки, через які можна пити прямо з калюжі...

1-й турист. Ні, з калюжі нізачо пити не буду! Треба хоча б криницю знайти.

2-й турист. Ага! Зараз! Так прямо для тебе тут взяли і вирили колодязь!

3-й турист. Точно. Ми ж у лісі. Давайте рослини чи ягоди їстівні пошукаємо!

1-й турист. Що їх шукати? Он прямо на узбіччі дороги, на кущі, червоні такі. Може, це ожина?

2-й турист. Ти що, вони якісь овальні! А хіба ожина червона? Та й звідкіля їй тут узятися – просто на узбіччі? Це, напевне, якась костяниця.

3-й турист. Все, знайшов! *(кидається вбік, зриває)*. Бачите, вони чорні, це чорниця, не інакше. І кущі – вилита чорниця. Точно – чорниця!

2-й турист. Та тут усе всіяне цією ягодою! Дивіться, за розмірами й формою на око схожа... Може, це й справді чорниця, а ми чогось боїмося?!

3-й турист (другому). Слухай, у тебе на шиї якийсь жучок сидить... *(намагається струсити з товариша незнайому комаху)*. Ти знаєш, чомусь комаха не струшується... Та не хвилюйся, додому прийдеш – мама голкою виколюпає. Я б її теж витяг, тільки голки немає з собою.

2-й турист (третьому). А я і не хвилююся, жучок мене не турбує. Сидить собі, то й нехай сидить. Не боляче, ну і добре!

Ведучий (медикам).

1. Які ягоди знайшли діти?

2. Що ви знаєте про неїстівні рослини?

3. Що за жучок був знайдений на тілі 2-го туриста і яких помилок припустилися діти?

4. Які ще небезпеки чатують на людину в лісі?

Відповіді теоретиків, медиків, глядачів.

Ведучий. Спасибі медикам, дітям, туристам, теоретикам.

Журі прошу підбити підсумки. А поки – гра з глядачами: медики і теоретики ставлять запитання усім присутнім.

Медики.

1. Які їстівні рослини ростуть у лісі?

2. Що знаходиться в аптечці? *(демонструє усім вміст аптечки)*.

3. Що робити, якщо вкусила оса (змія) і чим небезпечні їхні укуси?

4. Яка допомога потрібна людині, що знепритомніла?

Оголошується практичний конкурс: треба знайти місце за компасом.

Поки журі виставляє оцінки та підбиває підсумки — визначає переможців, діти виконують куплети (кожний по рядку).

Медики. Дій сміливо, та не поспішай!
Якщо сам не можеш — лікаря викликай!
Щоб людям зміг ти допомогти —
Основи медицини вивчай і ти.
Тому у домі кожен мусить мати
І йод, і бинт, і пакет вати.

Туристи. Небезпека у лісі — то мешканці лісу,
Живуть у гущавині та на узліссі.
Треба всім знати, що є небезпека,
Та дбати усім тут про власну безпеку.
Бути відважним та сильним, умілим,
Діяти впевнено, бути сміливим!

Ведучий. Надаю слово журі.

Голова журі називає кращі команди, недоліки і радить, над чим треба попрацювати додатково. Вручаються призи командам і кращим знавцям курсу ОЗ.

Виступають гості, батьки. Лунає гімн МНС.

О.П. ЮХИМЧИК,
вчитель ЗОШ № 4,
м. Жмеринка, Вінницька область

ЯК НЕ ПОТРАПИТИ НА «ГАЧОК»

Сценарій заходу для учнів 6 — 7 класів

Мета

- Формувати в підлітків свідоме ставлення до власних вчинків, свого здоров'я та здоров'я інших людей як найвищої цінності.
- Розкрити причини вживання наркотичних речовин і негативні наслідки їх впливу на м'язовий організм, на добробут сім'ї, суспільства.
- Навчити школярів оцінювати ситуації ризику, приймати відповідальні рішення та протистояти соціальному тиску.

Структура заходу

1. Вступне інформаційне повідомлення ведучого.
2. Завдання для груп учнів «Модель здоров'я».
3. Міні-повідомлення ведучого «Що таке здоров'я?».
4. Рольова гра «Симпозіум».
5. Гра «Правильно-неправильно».
6. Завдання для учнів «Почуй мене».
7. Розгляд проблемних ситуацій «Зроби вибір».
8. Інформаційне повідомлення «Як діяти в ситуації, коли необхідна відмова».
9. Вікторина «Ви ризикуєте...».
10. Підбиття підсумків.

Ведучий.

Дорогі друзі! Всім привіт!

Ви – молоді, завзяті та кмітливі. Ви сповнені сил та енергії. У вас багато мрій, бажань та планів на майбутнє. Щодня ви пізнаєте життя, відкриваєте для себе світ. Ви прагнете все спробувати, все зрозуміти і бути зрозумілим. Ви рухаєтесь уперед, наближаючи своє майбутнє. Ви мрієте про успіх, кохання і щастя, бо ви – молоді!

Уже сьогодні ви тримаєте у власних руках своє майбутнє. І лише ви самі відповідаєте за нього. Від вас і від ваших рішень залежить, якими ви будете.

З кожним роком усе більше свідомої молоді обирає здоровий спосіб життя, спрямовує свої зусилля на збереження і зміцнення здоров'я. Адже здоров'я є тим чарівним ключем, який відчиняє двері до можливостей прагнути і досягати, мріяти і здійснювати, розвивати себе, встановлювати орієнтири майбутнього. А зараз ви хочете насолоджуватися життям, крокувати в ногу з часом, не відставати від моди. Мода – це стиль. Це – спосіб життя. Ви – люди нового тисячоліття. Наш час диктує нову моду.

Сучасна мода одна – здоров'я. Бути здоровим – модно, стильно, красиво, класно. По-справжньому сучасний еталон краси – здорова людина, яка обирає здоровий спосіб життя.

Наша зустріч з вами присвячена проблемі здоров'я молоді, а саме – виробленню власного відповідального ставлення до свого здоров'я, до впливу шкідливих звичок, таких як куріння, алкоголь тощо. *(Потім ведучий пропонує групам дати назву своїм командам).*

«Модель здоров'я».

Кожна група отримує завдання розробити свою модель здоров'я відповідно до власного бачення цієї проблеми.

Допоміжні запитання:

- Що, на вашу думку, є складовою частиною здоров'я?
- З чого складається здоров'я людини?
- Без чого неможливо було б уявити здорову людину?

(На виконання завдання дається 5–6 хв. Потім кожна група презентує свої розробки. Після презентації учні обмінюються власними моделями).

- Назвіть фактори, що руйнують здоров'я людини.

(Завдання трьом учням – розрізати плакати, а потім групам відновити плакат «Модель мого здоров'я»).

Одному представникові групи пропонується розповісти, що він відчував, коли створювали модель, коли руйнували, а потім, коли отримали свою модель зруйнованою.

- Чи можна відновити те, що вже зруйновано?
- Чи буде це мати той самий вигляд?
- Що легше – запобігти чи відремонтувати, відновити?

Висновок – відновлювати зруйноване дуже важко, тому треба берегти те, що маємо!

Міні-повідомлення ведучого «Що таке здоров'я».

«Здоров'я – це нічого, але все без здоров'я – ніщо». Такий афоризм дійшов до нас з давніх часів.

«Здоров'я – стан повного фізичного, духовного та соціального добробуту, а не тільки відсутність хвороб або фізичних вад».

Здорова людина – це та людина, яка життєрадісно й охоче виконує обов'язки, які покладе на неї життя, та повністю реалізує свої фізичні й розумові здібності. Здоров'я залежить від таких основних чинників:

- спадковості – на 20%
- рівня медицини – на 10 %
- екології – 20%
- способу життя – 50 %

Яка з цих частин залежить тільки від нас та нашої поведінки? (Відповіді дітей).

Рольова гра «Симпозіум».

Нарада фахівців кількох країн із певних наукових питань, які вивчають вплив наркотичних речовин, з'їхалися на симпозіум з метою обміну результатами досліджень (групи обговорюють результати своїх досліджень: 1 група – з питань куріння ; 2 група – з питань алкоголю, потім презентують роботи).

«Правильно – неправильно».

Ведучий зачитує школярам запитання. Якщо вони вважають, що відповідь правильна, – плескають у долоні, якщо неправильна – у залі має бути тиша.

1. Одна з головних причин куріння – прагнення «бути як всі».
2. Некурці змушені страждати від захворювань дихальної системи внаслідок так званого «пасивного куріння».
3. Куріння допомагає розслабитись, коли людина нервує.
4. Тютюн та алкоголь – це наркотики.
5. Фізичні вправи нейтралізують шкоду, якої завдає куріння.
6. Однієї пачки сигарет достатньо, щоб прискорився пульс, підвищився тиск, порушилося нормальне кровопостачання та циркуляція повітря в легенях.
7. Куріння є однією з основних причин захворювання серця.
8. Внаслідок одного сильного сп'яніння гине до 20 тисяч клітин головного мозку.
9. Нема нічого страшного, якщо підлітки бавляться цигарками, якщо вони все ж залишать це заняття до того, як куріння стане звичкою.
10. Цигарка – це бікфордів шнур, на одному кінці якого вогник, а на іншому – дурник.
11. Якщо курець викурює пачку сигарет у день, то в його легені за рік потрапляє 1 літр смоли.
12. У дітей, матері яких курять, частіше розвивається недокрів'я.

«Почуй мене»

Кожній групі потрібно уявити, що вони перебувають на окремих островах, які незабаром можуть бути затоплені в зв'язку з тим, що люди порушили клятву «Не курити», «Не вживати алкоголь».

Завдання – намалювати плакат, дати назву плакату, який би свідчив про те, що відбувається, та допоміг врятувати людей (презентація плакатів).

«Зроби вибір» (розгляд проблемних ситуацій)

Групам пропонуються ситуації, які необхідно проаналізувати і запропонувати власний варіант їх розв'язання.

Ситуація 1.

Одного разу в шкільному туалеті старший за віком учень запропонував тобі цигарку. Ти відмовився. Тоді він почав глузувати, насміхатися з тебе, говорячи, що ти ще «малий». Все це чули твої однокласники. Твої дії...

Ситуація 2.

Іра, Валя, Тоня вперше потрапили в нову компанію, яка зібралася вдома у їхнього однокласника. Все було чудово: музика, танці, кавалери. Всім було весело: гарні напої, делікатеси, чудовий сервіс. У розпалі веселощів один із хлопців із загадковим виглядом дістав пачку сигарет. Всі захоплено зашуміли і потягнулись за сигаретами. І Тоня разом з

ними. Валя розгубилася, вона знала, що куріння має негативні наслідки для здоров'я, але їй було незручно відмовитися. Вона боялася, що всі почнуть соромити та висміювати її, а то й узагалі не захочуть мати з нею справу. «Не бійся, Валюшо, це так класно!» — звернувся до дівчини її однокласник, який їй дуже подобався.

(Діти відповідають).

Ситуація 3.

Якось твій хлопець приводить тебе в компанію молоді в кафе. За столиком усі курять, ти ніколи не пробувала це робити. Але тобі пропонують цигарку як засіб влитися в компанію. Які твої дії?

Ситуація 4.

Ти збираєшся на дискотеку. Раніше на дискотеках ти завжди почувався ніяково, коли запрошував дівчину танцювати. Цього разу твої друзі пропонують тобі «найкласніший», на їхню думку, спосіб розслабитися — випити сто грамів «для хоробрості». Твоє рішення.

Ми часто чуємо слова «доля людини, але розпоряджатися нею може тільки сама людина, зробивши вибір на користь здоров'я й відмовившись від того, що може зашкодити в житті. Приймаючи рішення, слід ретельно проаналізувати всі «за» та «проти». Остаточне рішення те, що має менше негативних наслідків, і вибір тільки за вами. Вибрати правильну відповідь може людина, впевнена в собі, яка поважає себе, знає свої сильні та слабкі риси. І саме впевненість у собі допоможе не потрапити «на гачок».

Інформаційне повідомлення «Як діяти в ситуації, коли необхідна відмова!»

- Усвідом суть проблеми. Чого ти хочеш насправді?
- Поясни своє ставлення до ситуації.
- Сформулюй свою відповідь.
- З'ясуй ставлення співрозмовника до твоїх слів.
- Уважно вислухай співрозмовника.
- Подякуй, незважаючи на реакцію співрозмовника.

Звичайно, всього наперед не передбачиш, але ви могли б для себе заздалегідь продумати кілька варіантів відмови, прийнятих саме для вас, щоб у тій чи тій ситуації тиску мати готову відповідь. Головне, щоб ця відповідь була відповіддю людини, відповідальної за свої вчинки.

Ведучий підсумовує «Як сказати «НІ!»

- просто — ні;
- повторюєте — ні, ні.
- пожартуйте;
- знайдіть причину;
- найкращий захист — це напад;
- залучіть союзника;
- зверніться до авторитету якоїсь людини чи видання;
- посилайтесь на стан здоров'я, сімейний стан тощо.

Вікторина «Ви ризикуєте...»

- Скільки відомих канцерогенних речовин міститься в одній цигарці?
4? 8? 12? 15? (Відповідь — 15).
- Який орган, разом з легенями, найбільше страждає від наслідків куріння? (серце).
- Чи викликає куріння сильне звикання? (Так. Куріння породжує як фізичну, так і психологічну залежність. Це одна з причин тяжкого відвикання від нього).
- Назвіть причини небезпеки куріння для вагітних жінок (Зростає ризик народження дітей з недостатньою вагою, викиднів, загибелі плоду та смерті).

- Який відсоток курців заявляє, що хотіли б покинути цю згубну звичку: 25, 65, 85 чи 100%? (Відповідь — 85%).
- Правильно чи ні, що чим більше людина знає про куріння, тим менша ймовірність того, що вона почне це робити? (Правильно).
- Назвіть причини, через які діти воліють не курити (Неприємний запах з рота, від речей тощо; друзі, що не курять, батьки, які не курять, тощо).
- Які проблеми типові для дітей-курців? (Підвищена захворюваність на бронхіт, пневмонію тощо).

Підбиття підсумків.

Ми бажаємо вам успіхів у житті, впевненості під час прийняття рішень!

Ми бажаємо вам міцного здоров'я, добробуту.

Хай вам щастить на шляху до власного здоров'я!

Якщо є сумнів, утримайся! — так каже давній вислів.

Пам'ятайте, здоров'я — це найцінніший скарб, який не зможеш придбати ні за які гроші!

Здоров'я — це нічого, але все без здоров'я — ніщо!

Той, хто буде пам'ятати цей давній вислів та вестиме здоровий спосіб життя — обов'язково буде щасливим!

А.С. ПРОХОРЕНКО,
методист НМЦ ЦЗ та БЖД
Чернівецької області

ВИРУШАЙ ДО «ШКОЛИ БЕЗПЕКИ»

Сценарій театралізованого дійства

Учасники:

- 4 юних рятувальники «Школи безпеки»;
- Оленка, Михайлик, діти, які мешкають у Карпатах;
- Чугайстрик, казковий герой карпатських легенд;
- Мольфар, злий чаклун Карпат;
- Чортеня;

На екрані — краєвиди Буковини. Звучать трембіти. Їх змінює мелодія «Аркан». На задньому плані сцени танцюють гуцульський танець «Аркан». Вибігає Чугайстрик.

Чугайстрик. А чи знаєте ви, чому наш край називають Буковиною?

Оленка. Та тому, що у наших лісах ростуть буки.

Михайлик. Колись давно, на наш край нападали загарбники.

Чугайстрик. Наш народ любить свої гори, волю і вільне небо. Старих людей, жінок і дітей оборонці ховали далеко в лісі.

Михайлик. А самі виривали із землі молоді буки і робили з них так звані довбеньки.

Оленка. Потім оборонці залізли на дерева, що росли обабіч дороги, яка вела у село, і чекали.

Чугайстрик. Самовпевнені нападники під'їжджали до села і переможно кричали та погрожували спалити всі оселі.

Оленка. Але раптом перед ними з'явилася ціла стіна буковинців з буковими довбеньками.

Михайлик. Ех, наші хлопці так «почастували» нападника, що той п'ятами накивав — тільки його й бачили!

Чугайстрик. Так букові довбеньки врятували наш край від загибелі.
Оленка. А нашу землю з тих пір називають Буковиною.

(Танцювальна група, яка протягом усього часу була «фоном», вибудовує гуцульську вежу і дотанцюває номер. Номер закінчується. Раптом все димить, із диму з'являється Мольфар).

Мольфар Дух людський — непереможний,
В скелі виспатись не можна.

Чугайстрик Мольфаре-чаклує, послухай,
Вогнями на землю не дмухай.
Ліс, галявини ти доглядай,
Їм загинути не дай.

Мольфар Геть, Чугайстре, геть іди.
Серце прагне вже біди.

(Мольфар чаклує. Розгорається вогонь — можлива підтанцювка).

Оленка Гей, Чугайстрику крипатий,
Гей, Чугайстрику завзятий,
Ти по горах Карпатах літаєш
Про біду усіх сповіщаєш.

Михайлик У «Школу безпеки» вирушай мерщій,
Відважно, швидко і мужньо дій.
Рятувальників юних веді сюди —
Рятувати з біди вони готові завжди!

(Музика. З'являються рятувальники. Гасять вогонь. Зв'язують Мольфара. На екрані — краєвиди Буковини).

I Рятувальник Завжди на варті,
Завжди готові,

II Рятувальник Щоб люди завжди
Були здорові.

III Рятувальник Щоб край наш зелений
Завжди процвітав,

IV Рятувальник У мирі й спокої
Сонце стрічав.

(Лине пісня про Буковину. Позитивні герої виходять. Залишається зв'язаний Мольфар).

Мольфар (чаклує) Рики, брики, каркара. Тут з'явиться Чортеня.
(через танок з'являється Чортеня).

Чортеня Ой-ой-ой, яка біда!
Всі так кличуть Чортеня,
А Мольфара як боюсь!
Краще в Пруті утоплюсь.

Мольфар А-а-а! Чортеня прокляте!
Мушиш людям біду втяти!
Хвостик свій вмочи у Прут
Й затопи весь простір тут.

Чортеня Це я можу, я це вмію!
Баньку всім веселу вдію.

(Крутить своїм хвостиком. На екрані демонструється повінь).

Шари-бари, тарарари,
Набігайте в небо хмари.
Шари-бари тархатру
Буковину затоплю.

(Мольфар і Чортеня теж опиняються у небезпеці).

Опенка Агов, Чугайстрику крипатий,
Агов, Чугайстрику завзятий,
Ти по горах Карпатах літаєш,
Про біду всіх сповіщаєш.

Михайлик У «Школу безпеки» лети мерщій,
Відважно, швидко і мужньо дій.
Рятувальників юних веди сюди,
Вони виручати з біди готові завжди!

(Музика. З'являються рятувальники. Оточують Чортеня. Воно зникає. На екрані краєвиди Буковини).

I Рятувальник Гей, Мольфаре, не жартуй,
Хоч себе з біди врятуй!

II Рятувальник Щось Мольфар наш звеселів,
Бучка доброго схотів *(Вдають, що хочуть його покарати бучком).*

Мольфар Ой-ой-ой! Рятуйте, люди!
Більш ніколи так не буду!

У «Школу безпеки» до вас запишусь
І чемним назавжди в Карпатах лишусь.
Не буду я вітер різкий підіймать,
Не буду я хмари на небо зганять,
Не буду машини на трасах чіпати,
Не буду пожежі в квартирах здійсмати,
Туристів у горах не буду лякати,
З дітьми по лісах не буду блукати.

Чугайстрик Життя нам дано, щоб його цінувати
Про щастя й безпеку людини дбати.

Оленка Любімо наш край від душі, до безтями.
І радість, і успіх завжди будуть з нами.

Михайлик Нас школа безпеки усіх об'єднала,
В єдину команду усіх згуртувала.

Мольфар І мусимо бути ми всі – однодумці,
Бо дружні ми й запальні –

Всі Буковинці.

(Пісня про Буковину, танець разом з учасниками дійства).

БЕЗПЕКА ТВОЯ, І ЙОГО, І МОЯ! — ЦЕ ЗАПОРУКА ЖИТТЯ

Вистава

(На тлі музики) Старий, густий, предковичний ліс на Волині. Посеред лісу, ховаючи у собі небезпеку, палає вогнище під березою і великим прастарим дубом. На галявині — бліді поганки, мухомори, що лісових мешканців вражають дивовижною красою, а для неуважних грибників загрожують госпіталізацією в інфекційне відділення районної лікарні.

Струмок вибігає з гущавини лісу, де знайшли «лісові робінзони» вибухонебезпечний предмет. Місцина вся дика, таємнича, але не похмура — сповнена неповторною поліською красою — недоторканою, вражаюче первозданною. У лісі щось загомоніло, струмок зашумів, нагадавши про розлив ртуті, забринів, і серед небезпеки з'явилася Рятувальна Мавка.

(Чути пташиний спів, на тлі пташиних мелодій — монолог Мавки).

Мавка. Ох, як довго я спала,
Вже й сон-трава неначе попіл стала,
Зозульки зовсім вже не чути,
Невже про ліс могла забути?

І квітка жодна не цвіте,
Та що ж це діється таке?
Ой, чую гуркіт грому я,
Напевно, це якась біда!

Лісовик. Ти бачиш, дочко, сивий дим!
Велике полум'я за ним.

Це сварка двох стихій страшних,
Непереможних і жорстоких.

Мавка. Невже?! Вогонь і вода — стихії життя.
Зійшлися в бою — нема вороття!

Не уникнути нам біди,
Скажи хутчіш: загинем ми?

Лісовик. Ой, чує борода моя,
Що це, зозулько, не біда!
Що буде мир на цій землі
І ми залишимося живі.

Мавка. Можливо й так, але до цього
Через полум'я і перешкоди,
Через лісові усі незгоди,
Ідуть стихії вже до нас.

Ой чую, вже прийшов цей час.
Загартовані і сильні,
Витривалі і міцні,
Вони мчать сюди щодуху,
Вони мчать сюди, сюди.

Лісовик. Все про пожежу знають,

Отруйних грибів не збирають!

Боротьбу між собою ведуть,

Їх вогонь і вода зовуть.

Мавка. І пам'ятають вони:

«Безпека твоя, і його, і моя — це гасло завжди запорука життя».

Вода. Я вода, рятувальна, всесильна, захисна.

Поглинаю вогонь, небезпеку, ліквідую пожежу.

Можу бути руйнівною і ніжною, небезпечною і необхідною.

Я — безпека твоя, і його, і моя! Це гасло — запорука життя.

(Виходить Вогонь).

Вогонь. Я — вогонь, спопеляю, огортаю світ червоною ковдрою.

Чарівними словами гіпнотизую дітей: «Підпалю! Не бійся!».

Я володар світла і темряви. Я — могутність людського життя.

Вода. Хто тут вихваляється своєю могутністю? О боги! Що це за стихійка така? Подумаєш! Я ж тебе вмить ліквідую, Червонопоганяйло!

Вогонь. Не стихійка я, і не поганяйло, а Червонос Попеляйліус — італійське ім'я прошу запам'ятати. Неосвічена темінь: люди від тебе, а ти їх у глибину. А ще випускниця Рятувальної Академії!

Вода. Ух, ти ходяча небезпека! Зате до мене всі біжать з подарунками: один з веслом, другий — з човном, а третій з вогнегасником, тьфу — з рятувальним колом.

Вогонь. І це небезпека? Що ти знаєш про неї? Це ж новий напрям роботи у рятувальників — пожежопожирайло. От! Чим гарячіше й червоніше, тим модніше і класніше. А ти?

Вода. А хіба ти розумієшся на цьому? Мій стиль — це охолодження в разі теплового удару, вивихів. Фундамент безпеки усіх. Безпека твоя, і його, і моя — це гасло завжди запорука життя.

Вогонь. Безпека, кажеш? Я ж тебе вмить спопелю! Покажемо їм! *(пісня у стилі «реп»).*

Я — стихія-вогонь,
Невгамовна і гаряча,
Лукаву маю вдачу,
І всі на землі
Покірні мені, мені.
Так, може й жорстока,
Але я завжди всіх зігрію,
Ти й сам це розумієш, як
Потрібна я їй, йому і тобі.

Приспів. Я стихія сильна, вогняна,
Все здолаю безупинно я,
Я могутніша з усіх стихій,
І увесь світ біля моїх ніг.
А біля мене, завжди буде
Темрява, пільма,
Заводи й фабрики димлять,
Тож прийшов той час, коли вже всі ми
Добре знаєм, що сила є найбільша.
І життя на землі без нас неможливе, ні!
Ну і відтепер хай зігріє серце людства вогонь,
Що так палає в моїй душі.

Вода. І це ви нам хотіли показати? Стрибаєте тут, як чорти перед хмарою, як гриби перед кошиком, як ртуть у пробірці!

Вогонь. Ха-ха-ха! Я літаю й запускаю свої димові завіси. А ти так – ніщо.

Вода. Та я геній!

Вогонь. Ага, геній без букви «е»!

Вода. Теж мені, прима вселенської безпеки життя людей!

День весняний і квітучий,

Попіл, хоч вовків фарбуй,

Я ж тебе, спопеляюча,

Собою заллю – ось, занотуй! (подає аркуш паперу),

Бо людині я служу,

І будь-які вибрики – все загашу.

(Звучить пісня).

Хвилі мої бурхливі
Гойдають баржі і кораблі.
Жваво кручу турбіни –
Дарую воду всім на землі.

Приспів.

Я – вода, жива вода,

Я – всесильна й молода.

Роси, сріблясті роси,
На квіти й трави кидаю я,
Щедро напоюю колосся –
І колоситься вся земля.

Сильна й стрімка стихія,
За мить поглину страшний вогонь,
Силу, життя і мрію
Черпає людство з моїх долонь.

Вогонь. Все в тебе лірика:

Місточки збиваєш,

Гребельки зриваєш,

Блідих поганок напуваєш,

Перед очима тут стриваєш.

Вода. Так, зрадлива і лукава в мене вдача:

Зриваю з озера вінок розкішний,

Що цілий рік викохують русалки,

Лякаю птицю, мудру, сторожку,

Вербі-вдовиці корінь підмиваю,

І всіх я щедро напуваю.

Вогонь. Я – стихія, що звикла

Одвіку все «поїдати»,

Я звикла волю шанувати,

Гратися з вітром, жартувати зі смерчем,

Але я скорюся, бо двом нам вже краще.

(Звучить пісня).

I. Світ – боротьба зла і добра,
Скрізь нас чатують стихії й біда,
Та не страшні нам цунамі й вітри –
Мчить корабель наш у сяйві вітрил.
Сильні й стрункі, браві такі,
Хлопці й дівчата, жваві й стрімкі,
Ми є команда, міцна й золота,
Наша мета – то безпека життя!

Приспів.

Знати правила безпеки

Треба в холод, в дощ і в спеку,

Знати завжди, скрізь і всюди,

То й життя чудовим буде.

Ми – команда, дружна й славна,

Про безпеку дбаєм здавна.

У безпеці – наша сила,

Що дає нам дужі крила.

II. Ожеледь, айсберг, сніг і вода

Можуть служити і задля добра,

І дарувати лиш радісну мить –

З ними для цього потрібно дружить.

Ігри з вогнем не ведуть до добра,

Хоч, зазвичай, він дасть море тепла.

Користь приносить безпечний вогонь,

Всім шанувати потрібно його.

І.А.ШИНКАРЕНКО,
вчитель ліцею Інституту підприємництва
і сучасних технологій, м. Житомир

ЧЕРВОНА КНИГА: ОБЕРЕЖНО — В ОБ'ЄКТИВІ ЛЮДИНА!

Сценарій виступу агітбригади

Мета. Сприяння екологічному вихованню школярів.

Ведучий. Доброго дня! Вас вітає команда ліцею ІПСТ! Назва нашої команди — «Альтеруїсти». Наш девіз — *«Краще попередити лихо, ніж його усувати»*. Вже третій рік поспіль ми займаємося проблемою збереження людини. Багато проблем лягло на людину з початку її існування: хвороби, стихійне лихо, війни, екологічні катастрофи... Але найстрашнішою трагедією останніх років стала Чорнобильська аварія. 20 років — це мить, це зовсім небагато часу в історії людства, але яким далеким, безхмарним видається нам той «дочорнобильський світ» — спокійним, неквапливим! Світ без катастроф, жертв, без стресових ситуацій, що випали на долю мільйонів людей.

Учень 1. Жили ми — біди не знали,

Та лихо Чорнобиля нас спіткало.

Учень 2. Аварія на Чорнобильській АЕС стала новою віхою відліку в історії атомної енергетики. Показала, наскільки небезпечною є позбавлена належного контролю сила атома, як неймовірно важко вгамувати та ліквідовувати її страшні наслідки.

Учень 3. Сіль пізнання — це плід каяття... Несе сива чорнобильська мати цю планету... Це хворе дитя...

Учень 4. Небаченого масштабу трагедія звалилася на плечі нашого народу. Хто винен у ній? Конкретно — ніби ніхто нічого спеціально не робив. Це не провокація — це халатність, за яку до цього часу розраховується все людство. І скільки ще належить запла-тити? Теоретично розрахунки робитимуть генетики і біологи. Але хіба життя — це плата за халатність?

Учень 5. І буде суд, який поверне віру, та не поверне молоді життя. Хто квітень наш отак підступно зрадив, що стільки горя, аж рида весна?

Учень 6. Ми не можемо вже зарадити тому, що трапилось, але можемо попередити наступне лихо, не допускати халатності, вчасно стримувати руки недбальців, пропагувати усіма доступними засобами необхідність берегти нашу планету для нормального життя у теперішньому та майбутньому часі. І гаслом людини повинно бути — «Прогрес тільки на користь природі і людині!».

Учень 7. Але для того, щоб не допустити нових жахів, ми повинні пам'ятати про помилки минулого. Адже хто не пам'ятає свого минулого — не має майбутнього.

(Власний вірш читає учениця 11 класу ліцею Аліна Школьна).

Віднині й довіку...

Чорнобиль! Яка давня та гарна місцина...

Тут мати життя дарувала дитині.

Дитя ростила, дитя плекала,

Щасливої, гарної долі бажала!

Та трапилась чорна, лихая година.

Спалах, пожежа — і димна хмарина

Зірвалась у небо, зростала невпинно,

Накрила собою квітучу долину.

Невидимий ворог порушив красу,
Проливши над землею смертельну росу.
Усе забруднив та спотворив природу.
Забрав майбуття в українського роду...
Мати старенька сама не своя –
Немає синочка – пішов в небуття.
Немає квітучого чудо-села.
Дзвінки голоси не співають пісень,
Тривогу несе всім прийдешній день...
Тож, люди, благаю, спиніться!!!
За атомом в безвість уже не гоніться.
Не опиніться у нього в неволі.
Завжди пам'ятайте про зламани долі.
Про землю Чорнобиля – 20-річну каліку...
Віднині й довіку... Віднині й довіку...

Фінал. Звучить пісня «Зернятко української землі» (сл. Ю. Рибчинського, муз. О. Злотника). Учасники виступу запалюють поминальні свічки.

Т.С.ПРОКОПЕНКО,
методист НМЦ ЦЗ та БЖД
Харківської області

ДІЯТИ РОЗУМНО І РІШУЧЕ

Ситуативні завдання щодо прийняття рішень у НС

Мета. Розглянути різні ситуації та вибрати правильний порядок дій щодо правил та способів безпеки.

Ситуація 1. Ви з другом ідете в школу. Дорогою до вас під'їжджає на легковому автомобілі незнайомец і просить сісти до нього в машину, щоб показати шлях до школи, у якій ви вчитеся.

1. Перш ніж поїхати, треба подивитися номер автомобіля.
2. Сісти на заднє сидіння.
3. Сказати, що зараз вам ніколи, намалювати на листочку маршрут у школу.
4. Разом із другом поїхати в школу на цій машині.
5. Сказати, що батьки забороняють сідати в машину до незнайомих людей.
6. Сказати: «Ні, я не поїду».
7. Відійти від машини.
8. Сісти на переднє сидіння і біля школи відразу ж вийти з машини.
9. Не розмовляти з водієм.
10. Перейти на інший бік вулиці.

Ситуація 2. У потерпілого є ознаки розтягнення кінцівки.

У потерпілого є ознаки розриву зв'язок і м'язів.

У потерпілого є ознаки відмороження кінцівки.

1. На ушкоджене місце накласти тугу пов'язку.
2. Забезпечити спокій ушкодженої кінцівки.

3. Доставити потерпілого в медичну установу.
4. Прикласти холод до ушкодженого місця.
5. Надати ушкодженій кінцівці підняте положення.
6. Опустити уражену кінцівку якнайнижче до землі.
7. Нанести йодну сітку на ушкоджене місце.
8. Дати знеболювальний засіб.
9. На ушкоджену ділянку тіла накласти стерильну пов'язку.
10. Покласти на ушкоджене місце гарячу грілку.
11. Зігріти уражену ділянку і самого потерпілого.

Ситуація 3. Під час поїздки в метрополітені ви помітили, що вагон заповнюється димом.

1. Відчинити двері вагона.
2. Відчинити квартирки, щоб надходило свіже повітря.
3. Просунутися ближче до виходу з вагона.
4. По внутрішньому зв'язку повідомити машиністові про задимлення.
5. Знайти під сидінням вогнегасник.
6. Заспокоїти людей.
7. При зупинці поїзда в тунелі й відчиненні дверей не виходити на колію.
8. При зупинці поїзда відразу ж покинути вагон.

Ситуація 4. Під час подорожі на теплоході ви побачили, що людина випала за борт судна. Поруч нікого немає.

1. Крикнути: «Людина за бортом!».
2. Кинути потерпілому рятувальні засоби.
3. Позначити місце падіння плаваючими предметами.
4. Повідомити про те, що трапилося, капітанові судна.
5. Спостерігати за потерпілим, щоб не загубити його з поля зору.
6. Виконувати команди капітана.
7. Самостійно спустити за борт рятувальний пліт або шлюпку.

Ситуація 5. Туристи, які заблукали в лісі, визначають послідовність першочергових дій.

1. Поділитися враженнями про похід.
2. Прийняти рішення: йти далі або залишитися на місці.
3. Уточнити місцеві умови.
4. Оцінити стан людей.
5. Перевірити спорядження, речі.
6. Згадати рекомендації про способи виживання, які можуть згодитися у даній ситуації.
7. Розробити детальний план дій.
8. Побудувати тимчасове житло.
9. З'ясувати, які їстівні рослини є в лісі.

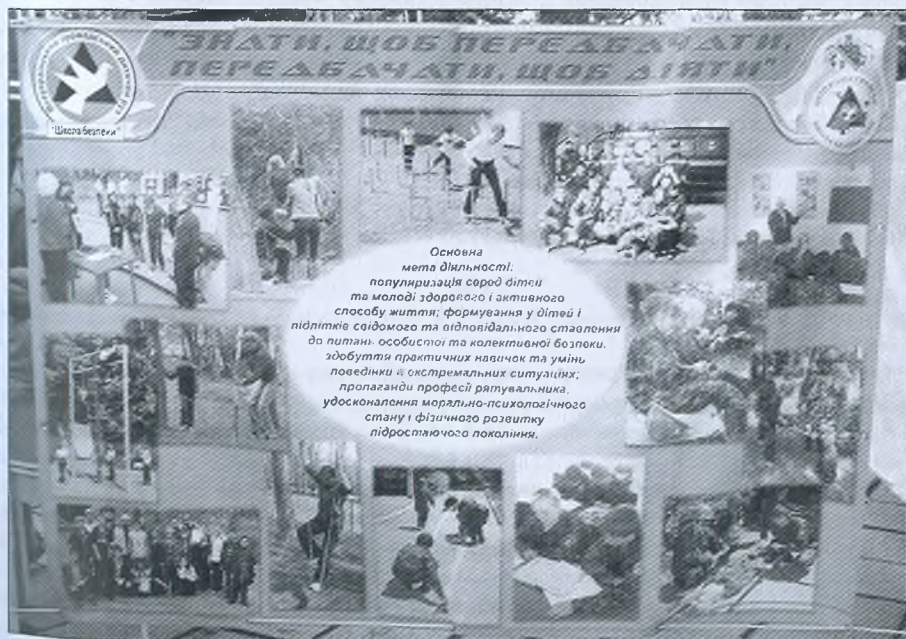
Ситуація 6. Якщо існує загроза для вашого чи чужого життя (п'яний чоловік чіпляється до вас із розмовами, на безлюдній вулиці чоловік, розмахуючи ножом, кидається на вас тощо).

1. Виконати вимоги грабіжників.
2. Урятуватися втечею.
3. Голосно покликати «рятуйте!».
4. Ударити нападника кулаком.

5. Ударити нападника гострим предметом у вразливе місце.
6. З газового пістолета вистрілити в особу з близької відстані.
7. Вистрілити з газового пістолета вгору.
8. Кинути в очі пригорщу пекучого перцю, змішаного з тютюном.
9. Вкусити.
10. Скористатися аерозольним газовим балончиком.
11. Відіпхнути.
12. Відійти убік.
13. Пройти до телефона-автомата і повідомити міліцію про те, що відбувається, або зробити те ж саме за допомогою стільникового телефону.
14. Зауважити нападникові щодо дотримання законності.
15. Спостерігати за тим, що відбувається, щоб за необхідності допомогти жертві нападу.

Ситуація 7. Людина у квартирі під час користування побутовим приладом була уражена електричним струмом. Ви перебуваєте в одній кімнаті з потерпілим. Крім вас і потерпілого у квартирі нікого немає.

1. Сухою рукою зняти з потерпілого електричний дріт.
2. Визначити джерело струму.
3. За край одягу відтягнути потерпілого від джерела струму.
4. Відключити електрику.
5. Наблизитися до потерпілого швидкими кроками.
6. Викликати «швидку допомогу».
7. Повідомити про те, що трапилося, сусідам.
8. Надати потерпілому першу медичну допомогу.
9. Обережно відібрати з рук потерпілого електричний прилад.
10. Покинути приміщення.

Розділ III. БЕЗПЕКА В ЗАПИТАННЯХ І ВІДПОВІДЯХ

О.М.МАЛЯРЕНКО,

методист НМЦ ЦЗ та БЖД Херсонської області;

Ю.Г.ЮР'ЄВА,

методист НМЦ ЦЗ та БЖД Херсонської області

ЗАПОБІГТИ, ВРЯТУВАТИ, ДОПОМОГТИ

Вікторини

1. Переднє слово до дитячої аудиторії (стисла бесіда на тему надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, поведінка в різного роду надзвичайних ситуацій тощо).

2. Конкурсна програма

РОЗДІЛ 1.

Пожежна безпека

1) Що треба зробити, якщо вдома виникла велика пожежа?

Відповідь: вимкнути електроприлади та газ. Викликати пожежну команду по телефону «101». Вийти з помешкання надвір.

2) Що треба робити, якщо в будинку виникло невеличке займання?

Відповідь: з незначною пожежею можна легко впоратися самотужки, якщо загасити вогонь водою, засипати піском, накрити ковдрою, пальтом, цупкою незаймистою тканиною. Слід пам'ятати, що в жодному разі не можна заливати водою електроприлади.

Безпека вдома та надворі

1) Ти виходиш на вулицю у спеку. Що треба взяти з собою?

Відповідь: Головний убір, носову хустку, питну воду.

2) Ти збираєшся з друзями на пляж. Який набір продуктів для «під'їдання» ти обереш із запропонованих варіантів?

а) бутерброди з сиром та ковбасою, компот, шоколадні цукерки;

б) чіпси, сухарики, рибу, пиво;

в) мінеральну воду, галети, чисті фрукти;

г) варені яйця, кефір, пиріжки.

Відповідь: в)

Безпека на воді

1) З якої висоти можна пірнати у воду в незнайомому місці?

Відповідь: у незнайомому місці не можна купатися, а тим паче — пірнати. Під водою можуть бути небезпечні предмети: каміння, корчі, рештки металевих конструкцій тощо.

2) Чим можуть бути небезпечні надувні матраци та гумові камери?

Відповідь: під час плавання на надувних матрацах слід бути дуже обережними:

- їх може віднести вітром або течією далеко від берега;

- вони можуть лопнути, і людина, яка не вміє плавати, може потонути.

3) Як краще ловити рибу на пляжі: на вудку, на спінінг, влаштувати підводне «полювання» з рушниць?

Відповідь: на громадських пляжах у жодному разі не можна ловити рибу.

Рухлива гра «Істівне — не істівне».

Всі підводяться. Ведучий називає врзнізобій отруйні та істівні рослини, ягоди, гриби. Як-що названо істівні — учасники сідають, неістівні — лишаються стояти.

РОЗДІЛ 2.

1. У випадку якого стихійного лиха небезпечно стояти під деревом, що росте пооди-ноко! Чому?

а) гроза; б) землетрус.

2. Чи можна їсти у сирому вигляді гриби сироїжки! Чому?

а) так; б) ні.

3. Якщо отруйний гриб проварити, а потім підсмажити, чи стане він від цього менш небезпечним! Чому?

а) так; б) ні.

4. Вас укусив павук. Що слід зробити в першу чергу!

а) повідомити дорослим; б) обробити ранку йодом.

5. У якому з наборів продуктів міститься кальцій? Чим він корисний для організму?

а) хліб, картопля, кукурудза; б) сир, сметана, молоко.

6. На який номер необхідно телефонувати, якщо ви відчули запах газу?

а) «104»; б) «102».

7. Хто очолює штаб цивільної оборони оздоровчого закладу?

Директор.

8. Ви почули уривчасте завивання сирени — сигнал "Увага всім!". Ваші дії?

В закладі — слухати й виконувати вказівки старших: вожатого, директора. Вдома — увімкнути радіо або телевізор, слухати інформацію органів управління з питань НС.

Змагання «Рятівний острів». Ведучий викликає 2 команди по 10 осіб. Він запитує: «Скільки, на вашу думку, може вміститися людей на газетному розвороті? Зараз перевіряємо». Перемагає та команда, в якій всі 10 осіб стоять на аркуші. Треба протриматися 10 секунд. Дозволяється стояти на одній нозі, навшпиньки, триматися одне за одного, брати учасника на руки, на плечі.

Додатковий бал нараховується за кожну зайву вистояну секунду, за додатково залученого із залу «на острів» учасника.

Ведучий у підсумку зазначає: під час порятунку не слід думати про власний комфорт, слід дбати про збільшення кількості врятованих.

РОЗДІЛ 3.

1. Необхідно по льоду перейти озеро. Лід якого кольору, на вашу думку, найбільш міцний?

а) білого кольору; б) синюватий; в) матовий.

2. Хто швидше переохолодиться, перебуваючи в холодній воді після корабельної аварії?

а) той, хто швидше пливе; б) той, хто намагається не рухатись.

3. Випари якої з перелічених речовин найбільш токсичні?

а) хлор; б) аміак; в) ртуть.

4. Ви готуєте обід. Раптом на сковорідці зайнялася олія. Що краще зробити?

а) залити водою; б) засипати пральним порошком.

5. На тобі загорівся одяг. Які твої дії?

а) швидко бігти до людей, які можуть надати допомогу;

б) зупинитися, впасти, котитися.

6. Як треба виходити із зони хімічного зараження?

а) проти вітру;

б) перпендикулярно напрямку вітру.

7. Людину вразило електричним струмом. Що необхідно зробити?

а) звільнити від контакту зі струмом, покласти на спину, забезпечити вільний доступ повітря; б) трохи присипати землею, надати першу медичну допомогу.

8. Коли доцільно починати проводити потерпілому реанімаційні заходи?

а) коли з моменту зупинки дихання пройшло не більше 5 хвилин;

б) необхідно спробувати оживити потерпілого, хоч і достеменно невідомо, скільки часу він перебуває в стані клінічної смерті.

9. Як видалити кліща?

а) змастити уражене місце олією, різко висмикнути кліща;

б) змастити уражене місце олією, повільно викручувати кліща.

10. На який час накладається джгут у разі надання першої медичної допомоги?

На 1,5–2 години.

11. Визначте за наступними ознаками — відчуття ядухи, кашель, подразнення шкіри, нежить, сльози, різь в очах, біль у шлунку — якою небезпечною хімічною речовиною сталося отруєння?

Аміак.

12. Землетрус застав вас у приміщенні на 5-му поверсі. Які ваші дії?

Стати біля внутрішньої стіни в отворі дверей.

13. У разі якої загрози необхідно прийняти таблетку йодного калію?

В разі радіоактивного зараження.

Конкурс «Живі скульптури». Ведучий викликає 2–5 команд по 5–10 осіб. Він пропонує їм утворювати групові композиції для зображення заданого предмета, явища тощо. Оцінюються швидкість, залучення всіх членів команди, схожість до оригіналу, кмітливість та дотепність.

3. Підбиття підсумків.

Нагородження переможців.

І.В.ЧЕНБАЙ,

**спеціаліст Черкаського міського центру
соціальних служб для молоді;**

В.В.КИРИЧЕНКО,

**головний спеціаліст ГУ МНС України
в Черкаській області**

ВІКТОРИНИ З БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

1. Формула здоров'я

1. Чи згодні ви, що зарядка — це джерело бадьорості та здоров'я? (так).

2. Чи правда, що жуйка зберігає зуби? (ні).

3. Чи правда, що кактуси знімають випромінювання від комп'ютера? (ні).

4. Чи правда, що від куріння гине щороку понад 10000 осіб? (так).

5. Чи правда, що банани та шоколад піднімають настрій? (так).

6. Чи правда, що морква стримує процес старіння організму? (так).

7. Чи правда, що є нешкідливі наркотики? (ні).
8. Відмовитися від куріння легко? (ні).
9. Чи правда, що молоко корисніше, ніж кисло-молочні продукти? (ні).
10. Чи правда, що недостатня кількість сонця викликає депресію? (так).
11. Чи правда, що влітку можна запастися продуктами на весь рік? (ні).
12. Чи правда, що кожного дня потрібно випивати дві склянки молока для збагачення організму кальцієм? (так).
13. Чи правда, що дітям до 15 років не можна займатися важкою атлетикою? (так).
14. Чи правда, що дітям достатньо спати вночі 8 годин? (ні, 9).
15. Чи правда, що жіночий організм звикає до алкоголю швидше, ніж чоловічий? (так).
16. Чи правда, що задля здоров'я з-за столу треба вставати з легким відчуттям голоду? (так).

2. Стихійне лихо. Чи знаєте ви?

1. За якою шкалою визначається сила землетрусу?
(За 12-бальною шкалою Ріхтера).
2. Які ви можете назвати сейсмоактивні зони на території України?
(Закарпатська, Карпатська, Кримсько-Чорноморська та Південно-Азовська).
3. Які найбільш небезпечні погодні явища мають місце в Україні?
(Сильні зливи, град, спека, урагани, шквали, смерчі, заметілі, снігові лавини тощо).
4. Які ви знаєте гідрологічні небезпечні явища? (Повені, селі, снігові лавини).
5. Яку назву смерч дістав в Америці? (Торнадо).
6. Що таке цунамі? (Велетенські хвилі, які викликаються підводними землетрусами).
7. Які країни утримують першість за кількістю землетрусів?
(Японія, Чилі — понад 1000 в рік або 3 на день).

3. Що ми знаємо про СНІД?

1. Чи спричиняє вірус імунодефіциту людини хворобу СНІД? (так).
2. Чи уражає ВІЛ імунну систему організму? (так).
3. Чи відрізняються за зовнішнім виглядом ВІЛ-інфікований та хворий на СНІД від здорової людини? (ні).
4. Чи передається СНІД через поцілунок? (ні).
5. Чи передається СНІД під час користування одним посудом з хворою людиною? (ні).
6. Чи передається СНІД через нестерильний медичний інструментарій? (так).
7. Чи допоможе використання презерватива під час статевих контактів уберегтися від СНІДу? (так).
8. Чи можна виявити вірус одразу ж після інфікування? (ні).
9. Чи має медицина ліки від СНІДу, вакцину, що перешкоджала б інфікуванню? (ні).
10. Чи можна вберегтися від СНІДу? (так).

Бесіду щодо правил попередження захворювання на СНІД проводить спеціаліст.

В.Д.БЕРКУЦА,
директор ЗОШ № 9,
м. Ізмаїл, Одеська область

ПЕРЕВІРЯЄМО ЗНАННЯ З ТЕХНІКИ БЕЗПЕКИ

Тестові завдання

Для вивчення правил пожежної безпеки пропонуємо провести тестування. По-перше, ви перевірите свої знання самостійно, по-друге, одразу буде зрозуміло, що потрібно підучити.

1. Якщо станеться пожежа, як ти діятинеш?

- а) подзвоню по телефону «101»; +3
- б) покличу на допомогу; +2
- в) втечу, нікому нічого не сказавши. +0

2. Кімната почала наповнюватися густим їдким димом. Як ти діятинеш?

- а) відчиню вікно, не закривши двері; +0
- б) рухатимусь у напрямку виходу; +2
- в) закрию рот і ніс мокрою носовою хустинкою і пересуватимусь до виходу, нахилившись до підлоги. +3

3. Загорілась електоропроводка. Як ти діятинеш?

- а) гаситиму водою; +3
- б) знеструмлю електромережу, потім почну гасити пожежу; +3
- в) кликатиму на допомогу. +1

4. На тобі загорівся одяг? Як ти діятинеш?

- а) бігтиму, намагаючись зірвати з себе одяг; +3
- б) зупинюсь, упаду, котитимусь, збиваючи полум'я; +3
- в) закутаюся в ковдру. +2

5. Під час приготування їжі загорівся жир на сковорідці. Як ти діятинеш?

- а) накрию мокрим рушником; +3
- б) гаситиму водою; +3
- в) спробую винести палаючу сковорідку на вулицю. +0

6. Якщо ти розпалюєш газову колонку або духовку газової плити і сірник погас, не запаливши газ, що робитимеш?

- а) візьму другий сірник і почну запалювати газ; +0
- б) перекрию газ; +2
- в) перекрию газ та перевірю тягу. +3

7. Якщо тебе відрізало вогнем у квартирі на п'ятому поверсі (телефону нема).

Що робитимеш?

- а) мокрим рушником, простирадлами заткну щілини в дерев'яному отворі, скоротивши надходження потоку диму, через вікно кликатиму на допомогу; +3
- б) зроблю мотузку із скручених простирадл і по ній спустактимусь; +1
- в) кликатиму на допомогу. +1

8. Якщо ти побачив, що на узліссі горить суха трава. Як ти діятинеш?

- а) пройду, не звертаючи увагу; +0
- б) намагатимусь загасити, засипавши землею, збити полум'я гілками дерев; +3
- в) повідомлю про це дорослим. +2

9) Якщо ти побачив, що маленькі діти кидають у вогонь папір, незнайомі предмети, верозольні упаковки, як ти вчиниш?

- а) зупиню дії дітей, поясню, що це небезпечно; +3
- б) пройду повз них; +0
- в) намагатимусь переключити увагу дітей на інше заняття. +3

10) Якщо під час цікавої телепередачі ти побачив, що з телевізора пішов дим, як діятимеш?

- а) продовжу дивитись передачу; +3
- б) покличу на допомогу дорослих; +2
- в) відключу телевізор, подзвоню «101», почну гасити пожежу. +3

Отже, якщо ти набрав:

25 — 30 балів — правила пожежної безпеки знаєш добре;

20 — 24 бали — маєш бути обережним у виборі дій у складній ситуації;

Менше 20 балів — необхідно добре вивчити правила пожежної безпеки.

Це допоможе уникнути пожежі, а в екстремальній ситуації — зберегти життя.

Т.В.РОГОЗА,

викладач-методист навчального пункту

НМЦ ЦЗ та БЖД Чернівецької області

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ НА ПРОТИПОЖЕЖНУ ТЕМАТИКУ

I. Коли не можна відчиняти вікна, щоб провітрити приміщення:

- 1) під час загорання телевізора;
- 2) коли відчувається запах газу;
- 3) якщо надворі досить холодно.

II. Перша дія у разі загорання електромережі:

- 1) залити її водою;
- 2) провітрити приміщення;
- 3) вимкнути електролічильник;
- 4) накрити її щільною тканиною.

III. Для чого потрібно закривати рот і ніс вологою тканиною, коли вибігаєш із будинку, охопленого полум'ям:

- 1) щоб мати чисте обличчя, коли з'явишся перед людьми, що спостерігають за пожежею;
- 2) щоб захистити дихальні шляхи від високої температури та токсичного диму;
- 3) щоб у дорозі не заразитись інфекційною хворобою.

IV. З якою метою під час пожежі в будинку слід зачиняти за собою двері:

- 1) щоб пожежні, які поспішають вас рятувати, мали можливість попередити вас про свій прихід стуком;
- 2) щоб заздрісні сусіди не могли побачити вашого майна;
- 3) щоб попередити виникнення тяги та обмежити приплив кисню до осередку вогню.

V. Чому не можна присвічувати собі в підвалі сірниками:

- 1) вони швидко згорають, і можна отримати опіки пальців;

- 2) якщо в підвалі накопичилися пари горючих рідин чи газу – може статися вибух;
- 3) погано видно, що під ногами, можна спіткнутись і дістати травму.

VI. Чому не можна зберігати балони з горючим газом на балконах:

- 1) під сонцем вигорить фарба на балонах;
- 2) під час пожежі в будинку балони можуть вибухнути;
- 3) заіржавіють вентилі на кранах.

VII. Для чого треба щороку білити комин на горищі вапном:

- 1) щоб на горищі стало гарно;
- 2) щоб зафарбувати стару кіптяву;
- 3) щоб виявити і заліпити тріщини, через які може проникати на горище променева теплота.

VIII. Чому не можна лити у вогонь легкозаймисту рідину:

- 1) може статися вибух від запалених парів або загорітися ємність із рідиною в руках;
- 2) треба економити легкозаймисті рідини і використовувати їх за призначенням.

IX. Чому під час розпилювання аерозолю з балона не можна курити:

- 1) куріння шкодить здоров'ю;
- 2) може статися спалах пилу і вибух балона.

Н.Г.ЛУТАК,

**завідувач методичного кабінету
НМЦ ЦЗ та БЖД Київської області;**

Л.В.КУЧАРСЬКА,

методист НМЦ ЦЗ та БЖД Київської області

СТИХІЙНЕ ЛИХО ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ

Вікторина

Мета. Узагальнити знання учнів щодо стихійного лиха та його наслідків та навчити як діяти у надзвичайних ситуаціях природного характеру.

Ведучий: Майже щодня ми бачимо по телевізору, чуємо по радіо та читаємо у ЗМІ про природні катастрофи, що руйнують, забирають життя людей. Більшість країн світу, які потрапляють у зону стихійного лиха, не мають чіткої власної системи передбачення цих грізних явищ. Природні стихії просто непередбачувані. Тому сьогодні кожна людина повинна бути обізнана із засобами захисту від стихійного лиха, повинна знати, як поводитися, до кого звернутися за допомогою. Цим питанням і присвячена вікторина.

1. Назвіть, яке ви знаєте стихійне лихо.

2. Об'єднайте ці природні катастрофи за такими ознаками:

- Які з них трапляються переважно влітку, навесні, восени, взимку, а які не залежать від пори року?

- Які з них загрожують жителям гір, степів, океанічного узбережжя?

- Які з них трапляються в Україні?

3. Яка поведінка тварин свідчить про зміну погоди?

4. Які ви знаєте рослини-барометри? Як вони поводяться перед зміною погоди?

(Дітям повідомляються останні дані про пожежі, що сталися внаслідок розряду блискавки, та кількість загинувших осіб).

5. Якщо гроза застала тебе в автомобілі чи у приміщенні. Які твої дії?
6. Якщо ти перебуваєш поблизу високовольтних ліній електропередач. Які твої дії?
7. Гроза почалася, коли ти купався у річці чи озері. Які твої дії?
8. Поряд росте високе дерево. Як ти діятимеш?
9. Уяви, що йдеш полем. Почалася гроза. Ти:
 - а) почнеш бігти;
 - б) сховаєшся під одиноким деревом;
 - в) знайдеш низинку і присядеш, щоб не бути найвищою точкою на місцевості;
 - г) присядеш, накрившись плащем або курткою.

Запам'ятай, що блискавка влучає у найвищу точку на місцевості!

10. Повінь застала тебе вдома. Які твої дії?
11. Вода застала тебе в лісі або полі. Які твої дії?

Коли прибуває вода, шукай порятунку на підвищеному місці!

12. Як ти діятимеш в даній ситуації?

- Михайлик був удома сам, коли почув по радіо повідомлення про небезпеку підтоплення мікрорайону, де він проживав. Мешканцям будинків, яким загрожує підтоплення, було наказано взяти найнеобхідніше і зібратися у приміщенні школи. Що потрібно зробити Михайлику?
- Софійка гуляла поблизу озера. Несподівано почався сильний дощ, вода почала заливати все навкруги. Дівчинка злякалася. Що їй треба передусім зробити? Як діяти потім?
- Поясни прислів'я: «Не той пропав, хто в біду попав, а той, хто духом занепав».
- Перегляд кінофільму про стихійне лихо.
- Підбиття підсумків вікторини. Нагородження переможців.

О.В.ОСИПЕНКО,
керівник гуртка «Школа безпеки»
ДЮОЦ Бабушкінського району,
м. Дніпропетровськ

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСНОВИ ПОВЕДІНКИ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

ТЕСТИ

Вчитись із захопленням — це цікаво. Тести, що пропонуються, пройшли апробацію під час багатьох районних змагань юних рятувальників за програмою «Школа безпеки». Коли школярі чують слово «тест», воно їх лякає. Всі чомусь пригадують шкільні завдання з математики, хімії тощо. Ці тести цікаві тим, що мають ігрово-казкову форму. Вони допоможуть дитині проаналізувати поведінку персонажів у тій чи тій надзвичайній ситуації та вибрати правильну відповідь.

Поміркуйте й ви над запропонованими завданнями.

Бажаємо успіхів! І нехай надзвичайні ситуації обминають вас!

Тест № 1

У лісі дітей раптово застала пожежа. Щоб врятуватись, кожен діяв по-своєму. Мишко Воробйов виліз на найвище дерево й почав дути згори, щоб полум'я не охопило дерево. Катя Сомова стрибнула по самі вуха в найближче болото, набравши до рота болотної води, щоб не перегрітись. Богдан Спокійний надів протигаз і залишився стояти на місці. Відважна Леся Громуха почала гасити полум'я бейсбольною битою. Назар Мозговий спочатку хотів відібрати протигаз у Спокійного, але потім вирішив вибиратися з лісу слідом за тваринами, що почали тікати з лісу.

Хто вчинив правильно? Виберіть правильну відповідь:

- 1) Мишко Воробйов: *так, ні;*
- 2) Катя Сомова: *так, ні;*
- 3) Богдан Спокійний: *так, ні;*
- 4) Леся Громуха: **так, ні;**
- 5) Назар Мозговий: *так, ні;*
- 6) тварини, що повтікали з лісу: *так, ні;*
- 7) ваш варіант відповіді.

Тест № 2

Наталка Невмируща випадково порізала собі вену. Її подруга Оля Пам'ятна дуже злякалася, коли побачила, що з рани тече темна кров. Та Оля точно знала, що в подібних випадках необхідно перетягти пошкоджену руку джгутом, щоб зупинити кровотечу, й упевнено наклала джгут трохи нижче рани. Але кров не зупинилась.

Що потрібно було зробити Олі? Виберіть правильну відповідь:

- 1) накласти джгут прямо на рану;
- 2) в разі венозної кровотечі накласти джгут вище місця поранення;
- 3) вилити на рану пляшечку йоду;
- 4) накласти джгут на шию;
- 5) ваш варіант відповіді.

Тест № 3

Учні 11-А класу вирушили на пікнік. Вони вибрали для вогнища затишну галявинку, яка з усіх боків була захищена високими тілистими деревами, та й заходилися розкладати багаття, щоб смажити шашлики. Однак сильний порив вітру підхопив полум'я, і вже за кілька хвилин суха трава та опале листя загорілись, уся галявина зайнялася пожежею.

Що юнаки і дівчата зробили неправильно? Виберіть правильну відповідь:

- 1) вогнище розпалювали не на відкритому вибитаному майданчику, бажано ближче до води;
- 2) не зрубали попередньо усі дерева біля вогнища;
- 3) забули прочитати над вогнищем магічне заклинання і принести йому в жертву класного керівника;
- 4) не розклали ватру на плоту й не спустили на воду;
- 5) ваш варіант відповіді.

Тест № 4

Молодший брат Кирила Поспішайкіна впав з дерева і, здається, щось зламав – голосно плаче й не в змозі ворушити ногою. Кирило підхопив брата на руки й поніс додому.

Як треба було вчинити Кирилу? Виберіть правильну відповідь:

- 1) не звертати уваги на постійні скарги брата;

2) оглянути хлопчика та з'ясувати: чи можна його транспортувати, в разі необхідності викликати «швидку допомогу»;

3) терміново посварити брата за те, що той лазить по деревах;

4) смикнути за хвору ногу, щоб вправити її;

5) ваш варіант відповіді.

Тест № 5

Славко Тугодуменко, повернувшись зі школи та пообідавши, вирішив трохи відпочити й послухати плеєр. Прослухавши кілька пісень, Славко задрімав, забувши про те, що залишив на плиті чайник. Прокинувся хлопець від сильного запаху чаду та диму. Поки він спав, вогонь встиг перекинутись із кухні у коридор і кімнату, і тепер, щоб дістатися виходу, Славку необхідно подолати простір, охоплений полум'ям.

Що треба зробити хлопцю, щоб вибратися з приміщення, в якому почалась пожежа?

Виберіть, на ваш погляд, правильну відповідь:

1) негайно вистрибнути з вікна;

2) терміново наповнити ванну водою та зануритися у воду до приїзду пожежних;

3) розчистити собі шлях маминим оприскувачем для зволоження білизни під час просування;

4) накритися з головою мокрою тканиною й повзком пробиратися до виходу, бо ближче до підлоги менше диму;

5) включити вентилятор і нести його поперед себе, поки вистачить дрота;

6) ваш варіант відповіді.

Тест № 6

Під час літнього походу Наталку Комарову вкусила якась зла комаха. Місце укусу увесь час свербіло. Наталка постійно чухала малесеньку цяточку, яка надвечір перетворилася на велику червону пляму. Довелося звернутися за допомогою до лікаря.

Що треба було зробити Наталці, щоб не дійшло до такої неприємності?

Виберіть правильну відповідь:

1) вкусити у відповідь зухвалу комаху;

2) піти до лісу у скафандрі;

3) змазати ранку одеколоном, йодом чи зеленкою;

4) заліпити скотчем місце, де вкусила комаха, щоб не розчісувати;

5) ніколи не ходити до лісу;

6) ваш варіант відповіді.

Тест № 7

Семикласники пішли на річку рибалити. Костя Жмурко складав упійману рибу, що лежала на траві, до целофанового пакета. Коли він узяв чергову рибку, раптово з трави виповзла змія та вкусила його за руку. Дмитро Думко поспішив товаришу на допомогу.

Що йому потрібно зробити? Виберіть правильну відповідь:

1) зробити штучне дихання і непрямий масаж серця;

2) перетягнути руку змією, бо джгута поруч немає;

3) зробити прямо на березі переливання крові;

4) відсмоктати отруту й терміново звернутися до лікаря;

5) подати до суду позов на змію і зажадати здати отруту для використання в лікарських цілях;

6) ваш варіант відповіді.

Тест № 8

У кухні Петра Півняка мешкають муха Крилатка, таргани Хрум і Чавк, миша Муська, комар Пискун та мураха Цукрина.

У чому помилка Петра Півняка? Виберіть, на ваш погляд, правильну відповідь:

- 1) не повісив на двері квартири табличку «Зоосад»;
- 2) не переселив друзів з кухні до своєї кімнати, пожалкував віддати їм свої простирала і подушку;
- 3) не позбавився цих мешканців;
- 4) ваш варіант відповіді.

Тест № 9

У Оксани Довгалюк розболілася голова від занять математикою.

Що зробить Оксана? Виберіть правильну відповідь:

- 1) візьме з маминої аптечки жменю-другу синеньких пігулок;
- 2) проковтне коробку-дві жовтеньких пігулок з татової аптечки;
- 3) вип'є зразу всі розчинні таблетки з написом «UPSA» з бабусиної аптечки;
- 4) ваш варіант відповіді.

Тест № 10

Під час літнього відпочинку в селі Женья Булькін упав у річку. Він не вмів плавати, тому зразу ж почав тонути. На щастя, поблизу з'явився Микола Хуторний.

Що треба зробити Миколі, щоб надати допомогу Жені? Виберіть правильну відповідь:

- 1) знайти мегафон і детально проінструктувати того, хто тоне, як дістатись берега;
- 2) кинути якусь дерев'яну річ, цілячись у голову;
- 3) відбуксувати того, хто тоне, до берега і зробити йому штучне дихання;
- 4) стояти і дивитись, як тоне товариш, щоб самому не робити таких помилок;
- 5) ввічливо спитати про температуру води;
- 6) втекти;
- 7) ваш варіант відповіді.

Тест № 11

Під Новий рік Макс Тугодуменко, гойдаючись на гойдалці, почав злизувати сніжинку та й прилип язиком до металевої ручки гойдалки. Відірвати язика ніяк не вдавалося, було нестримно боляче.

Друзі спочатку сміялися, а потім зрозуміли, що Максима треба рятувати.

Як допомогти Максиму? Виберіть правильну відповідь:

- 1) вирізати зварювальним апаратом ту частину гойдалки, яка прилипла до язика, віднести в тепле місце разом з Максимом;
- 2) ошпарити залізо та язика кип'ятком;
- 3) відідрати язика за допомогою викрутки;
- 4) поливати ручку теплою водою, поки язик не відстане від металу;
- 5) швидко смикнути Максима за вуха;
- 6) ваш варіант відповіді.

Тест № 12

Іван Дотепний, повернувшись додому, побачив, що вхідні двері відчинені, а з квартири чути сторонні голоси.

Що потрібно зробити Івану? Виберіть правильну відповідь:

- 1) увійти до квартири й розправитися з грабіжниками прийомами карате;
- 2) непомітно піти, а за годину повернутись;
- 3) спуститись до сусідів та зателефонувати до міліції за номером «102».
- 4) ваш варіант відповіді.

Тест № 13

Під час уроку праці хлопці з 8-А в кабінеті вчилися збирати столи та паяти різні електронні схеми. Після закінчення уроку Віталік Небезпечний, поспішаючи додому, забув вимкнути паяльник. Поряд була купа стружок, яку хлопці теж не прибрали. Через деякий час у кімнаті виникла пожежа, а невдовзі майже вся будівля школи була охоплена полум'ям.

Чому це трапилося?

- 1) через грубе порушення правил техніки безпеки;
- 2) хтось із учнів старших класів курив у класі й заховав недопалок у парту;
- 3) пожежа виникла під час невдалого досліду на уроці хімії;
- 4) хтось із школярів, не бажаючи вчитись, вирішив здійснити невеликий теракт;
- 5) до школи прилетіли зухвалі інопланетяни, через них і сталося коротке замикання;
- 6) ваш варіант відповіді.

Тест № 14

Річки Амазонка, Дніпрянка та Міссісіпка беруть свій початок на п'ятому поверсі в квартирі Сергія Неумитого, який забув закрити кран перед тим, як піти до школи.

Чи загрожує це здоров'ю школяра Сергія, якщо відомо, що сусідів знизу змило хвилею з четвертого поверху, але декотрі з них вижили й шукають організатора цієї біди, і чи збереже Сергій своє чесне ім'я? Виберіть, на ваш погляд, правильну відповідь:

- 1) загрожує здоров'ю;
- 2) дуже сильно загрожує здоров'ю;
- 3) ім'я буде збережено;
- 4) ім'я буде збережено посмертно;
- 5) ваш варіант відповіді.

Тест № 15

У Ганни Мухіної в лівому вусі мешкає бактерія Дуська, а в правому – мікроб Кеша. У Лізи Чистоплюїної у вухах багато сірки, тому вона не завжди чує шкільний дзвоник, і з цієї причини частенько запізнюється на уроки.

Чому з Ганною та Лізою ніхто не дружить? Виберіть правильну відповідь:

- 1) заперечують Дуська з Кешкою;
- 2) їм багато разів пропонували дружити, але вони цього не чують;
- 3) дівчата не слідкують за чистотою своїх вух, що загрожує їх здоров'ю та є неприємним для тих, хто поруч з ними;
- 4) ваш варіант відповіді.

Тест № 16

Що треба робити, якщо тебе хапає в під'їзді невідома особа (дядечко або тітонька)?

Виберіть правильну відповідь:

- 1) про всяк випадок мовчати, щоб не розсердити нападників ще дужче;
- 2) гукати «Допоможіть!»;
- 3) гукати «Пожежа!», а потім, коли двері відчиняться та визирнуть сусіди, благати про допомогу;
- 4) ваш варіант відповіді.

Тест № 17

Гена Веселий вирішив відпочити після школи. Спочатку він встановив нову комп'ютерну гру і кілька разів зіграв у неї; потім переглянув три бойовики, а на останок пішов на нічну дискотеку. Вранці він не міг розплющити очей і не пішов до школи.

Що б зробив ти, якби був на місці Гени?

Вибери, на твою думку, правильну відповідь:

- 1) випив п'ять чашок міцної кави;
- 2) нікуди взагалі з дому не йшов, адже бойовики можна переглядати безкінечно;
- 3) вчасно повернувся додому і як слід виспався;
- 4) у барі на дискотеці випив би чогось тонізуючого;
- 5) ваш варіант відповіді.

Тест № 18

Люда Втрачайкіна заблукала в лісі. Їй дуже хотілося їсти. Добре, що навкруги було багато ягід. Люда з'їла дві жмені малини, жменю суниць. Потім вона побачила кущ з незнайомими чорними ягідками й скуштувала їх. За півгодини в неї сильно розболівся живіт.

Чому це трапилося? Виберіть, на вашу думку, правильну відповідь:

- 1) ягід було замало;
- 2) Люда не змогла заїсти ягоди шоколадом;
- 3) у Люди не було солодкої газованої води, щоб запити ягоди;
- 4) Люда з'їла незнайомі ягоди, які виявилися неїстівними;
- 5) Люда побачила ведмедя і злякалася;
- 6) ваш варіант відповіді.

Тест № 19

Боря Худорляй не снідає вранці, а тільки п'є чай. Дорогою до школи він відчув голод і якраз знайшов на асфальті, поруч зі смітником, батон хліба.

Як ви думаєте, що зробить Боря? Виберіть правильну відповідь:

- 1) нашвидку з'їсть батон, щоб утамувати голод, і поспішить до школи;
- 2) потренує на батоні улюблений удар Пеле «сухий лист»;
- 3) залишить хліб у спокої та снідатиме вдома;
- 4) ваш варіант відповіді.

Тест № 20

Вова Тормозян підійшов до перехрестя й побачив, що світлофор горить одразу трьома кольорами — червоним, жовтим і зеленим, а в середині перехрестя розмахує білим жезлом регулювальник.

Як вчинить Вова Тормозян? Виберіть правильну відповідь:

- 1) почекає, поки загориться четвертий — синій колір;
- 2) вирішить, що потрапив на святкову ілюмінацію, трошки подивиться та й піде додому;
- 3) піде так, ніби перехрестя нерегульоване і на ньому немає ніякого світлофору;
- 4) перейде вулицю відповідно до сигналу регулювальника;
- 5) ваш варіант відповіді.

Тест № 21

Улюблена сусідка по парті Павла Хатнього захворіла на грип.

Що зробить Павло? Виберіть правильну відповідь:

- 1) відвідає її та допоможе однокласниці з уроками;
- 2) прийде до неї й ніжно поцілує, щоб вона швидше видужала;
- 3) зателефонує їй;
- 4) ваш варіант відповіді.

Тест № 22

Дмитро Дригайло прийшов на дискотеку з Танею Перебіжкіною. Поки Дмитро купував сік, його однокласник Славко Уводецький запросив Тетяну на танок.

Як вчинить Дмитро? Виберіть ваш варіант відповіді:

- 1) розіб'є апаратуру, щоб зірвати дискотеку;
- 2) виллє сік Тетяні на голову;
- 3) вчинить бійку з Славком, а з Тетяною – сварку;
- 4) привітається з однокласником і запропонує всім разом по склянці соку;
- 5) ваш варіант відповіді.

Тест № 23

Повертаючись увечері з дискотеки, дві подружки – Настя Довгоногова та Маша Вертихвіст вирішили зупинити автомобіль, щоб швидше дістатися додому. Вони сіли в першу ліпшу машину, що зупинилась, але швидко зрозуміли, що їдуть зовсім незнайомою місцевістю. Дівчата вскопили в халепу...

Що треба було зробити, щоб уникнути зустрічі з ґвалтівником? Виберіть, на вашу думку, правильну відповідь:

- 1) їхати додому громадським транспортом;
- 2) одягтись монашками;
- 3) благодійника провести їх додому;
- 4) залишитися на дискотеці до ранку;
- 5) ваш варіант відповіді.

Тест № 24

Сашко Емчєєсов та Петро Невдаха пішли купатися до річки. Петро зразу ж кинувся до води, але йому звело судомами ноги, він почав тонути. Сашко почав рятувати приятеля, однак, коли він, здавалося, вже підплив до товариша, той чомусь виявився в тридцяти метрах від Петра.

Що ж сталося? Виберіть, на вашу думку, правильну відповідь:

- 1) Сашко зовсім не збирався рятувати товариша, а просто вирішив плити в інший бік і подивитися, що там є цікавого;
- 2) Сашко вирішив підплисти ззаду й удати з себе акул, щоб Петро від переляку сам вистрибнув на берег;
- 3) Сашко згадав щось приємне і забув, чому стрибнув у річку;
- 4) Сашка віднесло у бік, бо він не врахував сили течії;
- 5) ваш варіант відповіді.

Тест № 25

Під час прогулянки на будівельному майданчику Олексій Безноженко наштрикнувся на шматок арматури. Металевий прут глибоко увійшов у гомілку. Олексію було дуже боляче та страшно. Його приятель Юрко Затірайло й гадки не мав, як допомогти товаришеві, бо під руками не було нічого, чим можна було б обробити рану.

Що треба зробити Юрку для порятунку друга? Виберіть, на вашу думку, правильну відповідь:

- 1) видерти з рани прута, щоб разом із кров'ю з неї вимилися усі бактерії;
- 2) в жодному разі не чіпати прута, а терміново доставити Олексія до найближчого травматологічного пункту;
- 3) збігати додому за йодом або зеленкою;
- 4) розповісти Олексію анекдот, щоб той не занепадав духом і йому не було так боляче;
- 5) зламати Олексію пальця, щоб він і думати забув про поранену ногу;
- 6) ваш варіант відповіді.

Тест № 26

Юрко Костенко зажадав піти на футбол разом з однокласниками. Але, прокинувшись уранці, відчув себе не дуже добре, з'явилися кашель, нежить і на додачу температура, хоч і невисока. Він ковтнув дві таблетки аспірину та пішов на стадіон. Наступного дня довелося викликати лікаря. З'ясувалося, що у Юрка – запалення легень.

Як слід було вчинити Юркові, щоб не піддавати себе небезпеці тривалого лікування, витратити чимало коштів на ліки? Виберіть, на вашу думку, правильну відповідь:

- 1) піти не на футбол, а на хокей;
- 2) випити не дві таблетки, а всю упаковку аспірину;
- 3) не піти на стадіон, а зразу звернутися до лікаря;
- 4) негайно почати загартування: фізичні вправи, обливання холодною водою, тоді на стадіон можна було б взагалі йти без шапки;
- 5) ваш варіант відповіді.

Тест № 27

11-Б клас складав залік на уроці фізкультури з бігу на довгі дистанції. Під час кросу на півшляху до фінішу Сергій Тютюнник зрозумів, що далі він бігти не в змозі, бо в нього потемніло в очах, перехопило дихання та підкосилися ноги.

Що потрібно робити Сергію? Виберіть, на вашу думку, правильну відповідь:

- 1) ніколи більше не відвідувати уроки фізкультури;
- 2) закурити цигарку та в бадьорому настрої дістатися фінішу;
- 3) присісти на траву та відпочити;
- 4) відмовитися від куріння, вести здоровий спосіб життя;
- 5) для швидкості прийняти пару-трійку таблеток амфітаміну;
- 6) ваш варіант відповіді.

Тест № 28

Оленка Лижнікова та Оксана Палкіна каталися з гірки на лижах, не звертаючи уваги на сильний мороз. Раптом Оленка побачила, що ніс в Оксани якось дивно побілів, а Оксана, торкнувшись свого носа, сказала, що не відчуває його. Дівчата знали, що обмороження небезпечне, тому треба щось терміново робити.

Як вчинити? Виберіть, на вашу думку, правильну відповідь:

- 1) щосили розтерти носа снігом;
- 2) сунути носа у замет, бо трава під снігом не мерзне;
- 3) прикрити носа рукавичкою чи шарфом та негайно йти додому;
- 4) не звертати уваги – все пройде й так;
- 5) затулити носа й дихати ротом, щоб ніс не напружувати;
- 6) ваш варіант відповіді.

Тест № 29

Софійка Липкогубова з'їдає за день п'ять батончиків «Марс». Іришка Сладенька з'їдає по три маленьких шоколадки «Корона» вдень і три – на ніч. Петрик Малокремов збирає іграшки з «Кіндер-сюрпризів» та «Петрушки», тому щодня його колекція збільшується на 8 – 10 одиниць.

Чому у дітей болять зуби й вони часто пропускають школу?

Виберіть, на вашу думку, правильну відповідь:

- 1) вони їдять забагато солодкого;
- 2) вони готуються до шоколадних конкурсів;
- 3) їм ніколи ходити до школи, бо поїдання шоколаду з подальшим ходінням до лікарів забирає у них забагато часу;
- 4) ваш варіант відповіді.

Тест № 30

6-Б клас пішов у похід. Три товариша – Сашко Азимутів, Юрко Астроляб'єв та Максим Бусоль – відстали. Хлопці вирішили повернутися, хотіли знайти дорогу за допомогою компаса, та з'ясувалося, що компаса якраз ні в кого з них немає. Тепер вони й гадки не мають, як вийти з лісу.

Як треба було вчинити? Виберіть, на вашу думку, правильну відповідь:

- 1) розділитися по одному й піти шукати дорогу в різних напрямках;
- 2) розкласти харчі та перекусити, щоб голова краще міркувала;
- 3) визначити напрямок за допомогою моху та мурашника;
- 4) сидіти на місці та чекати, поки 6-Б не почне їх розшукувати;
- 5) не сидіти на місці, а пограти в рухливі ігри, поки 6-Б їх не знайде;
- 6) ваш варіант відповіді.

Тест № 31

Під час гасіння лісової пожежі в Антона Погорілова спалахнув одяг. Антон злякався та розгубився – він не знав, як запобігти біді, тому вирішив не панікувати і обміркувати спокійно, що робити.

А що насправді потрібно зробити Антону? Виберіть, на вашу думку, правильну відповідь:

- 1) розшукати когось із дорослих і запитати поради в нього;
- 2) бігати доти, доки одяг не згорить повністю;
- 3) скинути із себе палаючий одяг чи загасити його, качаючись по землі;
- 4) терміново випити п'ять літрів води;
- 5) запропонувати іншим пограти у війну й прикинутися підбитим ворожим літаком;
- 6) ваш варіант відповіді.

Тест № 32

Катерина Поганкіна дуже полюбляє гриби. У холодильнику в неї баночка консервованих шампінйонів. На плиті – суп з грибків чорнобильських з Прип'яті, які купував батько на базарі. На смаження назбирали грибів усією родиною в лісосмузі біля коксохімічного заводу. А на третє завжди можна попити настій китайського гриба на чаю, який стоїть на підвіконні. Інші гриби розвелись у Катерини на ногах, які вона часто-густо забуває помити перед сном.

Які з перелічених грибів слід «зберегти», а з якими негайно розпрощатися? Виберіть, на вашу думку, правильну відповідь:

- 1) шампінйони, що вирости в штучних умовах: так, ні;
- 2) грибки чорнобильські, з Прип'яті: так, ні;
- 3) гриби, зібрані у лісосмузі біля коксохімічного заводу: так, ні;
- 4) настій китайського гриба на чаю: так, ні;
- 5) ваш варіант відповіді.

Тест № 33

Уяви, що ти знаходиш пляшечку з невідомою речовиною, але з привабливим написом на ній. Твої дії. Як це розуміти – «Я й так усе знаю»? Тоді допоможи дівчинці Алісі – персонажу казки Л.Керролл правильно вчинити в такій ситуації: дівчинка Аліса з Країни Чудес знайшла пляшечку з написом «Випий мене».

Як треба вчинити Алісі? Виберіть, на вашу думку, правильну відповідь:

- 1) негайно випити рідину з незнайомої пляшечки;
- 2) випити рідину та заїсти її пиріжком «З'їж мене»;

- 3) дати скуштувати рідину іншому персонажу – Кролику або доброму герою казки, а потім пити й самій;
4) віднести невідомий продукт мамі або Л'юїсу Керроллу;
5) ваш варіант відповіді.

О.О.ОСИПЕНКО,
керівник гуртка «Школа безпеки»
Закарпатського центру туризму,
краєзнавства і спорту учнівської молоді

ТЕСТИ

Виберіть неправильну відповідь (неправильна відповідь у тексті виділена).

1. За походженням (джерелом) небезпеки її умовно поділяють на:
а) побутові; б) природні; в) антропогенні; г) екологічні.
2. За причинами виникнення розрізняють такі НС:
а) НС воєнного характеру;
б) НС антропогенного характеру;
в) НС соціально-політичного характеру;
г) НС техногенного характеру.
3. Забруднення навколишнього середовища за типом забруднювальних речовин поділяють на:
а) механічні; б) біологічні; **в) аварійні;** г) фізичні.
4. За складовими природного середовища небезпеку умовно поділяють на:
а) біосферу; б) атмосферну; в) гідросферу; г) літосферу.
5. До НС гідрологічного походження належать:
а) селі; б) затори; **в) зсуви;** г) снігові лавини.
6. За масштабами наслідків аварії на ХНО (хімічнонебезпечних об'єктах) поділяються на:
а) загальні; **б) зональні;** в) місцеві; г) локальні.
7. Вік громадян, які мають право на придбання нарізної мисливської зброї, не повинен бути менше:
а) 18 років; б) 21 рік; в) 23 роки; г) 25 років.
8. Різновиди натовпу:
а) депресивний; б) діючий; в) експресивний; г) випадковий.
9. Основними факторами пожежі, що призводять до загибелі або травм людей, є:
а) відкритий вогонь; б) нестача кисню; **в) недокурки;** г) висока температура.
10. За шляхами проникнення патогенних мікроорганізмів в організм людини та її первинної локалізації у тих чи тих органах усі інфекційні хвороби поділяють на такі 4 групи:
а) повітряно-крапельні; **б) неконтактні;** в) трансмісивні; г) водно-харчові.
11. До індивідуальних засобів захисту не належать:
а) бомбосховища; б) протигазу; в) захисні маски; г) засоби захисту шкіри.
- Дайте правильну відповідь:**
12. Горить хлібне поле. Ваші дії:
а) викличете пожежну охорону і спробуєте вивести сільськогосподарську техніку;

б) буде збивати вогонь гілками, мокрим одягом, не даючи йому розгорітися і не допускаючи поширення;

в) спробує косою, палицею або ногами збивати колосся на землю на шляху вогню, утворюючи смугу шириною 0,5 – 1 м;

г) використовуючи лопати, будете викопувати вздовж краю вогню суцільну смугу із землі завширшки 20 – 40 см.

13. Ви берете участь у рятувальній операції під час повені, помічаєте у воді кількох осіб. У човен візьмете насамперед:

а) тих, хто потребує негайної допомоги, а решті дасте рятувальні засоби;

б) дітей і людей похилого віку;

в) тих, хто потребує негайної допомоги, а також дітей і людей похилого віку, а решті подасте рятувальні засоби;

г) дітей, жінок, людей похилого віку.

14. У яких випадках пішоходам дозволяється переходити проїзну частину поза зоною пішоходного переходу та за наявності роздільної смуги?

а) у місцях, де дорога проглядається в обидва боки;

б) тільки поза населеними пунктами;

в) тільки в населених пунктах;

г) забороняється у будь-яких випадках.

15. Як перевірити, чи є за дверима пожежа?

а) доторкнутися до дверей тильною стороною долоні;

б) відчинити двері та подивитися;

в) покликати батьків;

г) одразу ж викликати пожежних.

16. У якому місці в автомобілі повинна зберігатися медична аптечка?

а) в багажному відділенні;

б) в «бардачку»;

в) в закріпленому стані в місцях, передбачених фірмою-виготовлювачем;

г) в усіх перелічених місцях.

17. Яка швидкість руху транспорту допускається в населених пунктах?

а) не більше 60 км/год;

б) не більше 80 км/год;

в) залежно від інтенсивності руху;

г) немає обмежень.

18. Для безпечного використання помідорів, огірків, редису, зібраних з ділянки, необхідно зробити наступне:

а) добре промити;

б) добре промити, зняти поверхневий шар;

в) добре промити, відділити бадилля та зняти поверхневий шар;

г) добре промити та просушити.

19. До обставин, які виключають злочинність діяння, не належать:

а) крайня необхідність;

б) згода потерпілого;

в) виправданий професійний ризик;

г) апатійний стан.

20. В разі якого виду знезараження виконуються ці дії?

а) дезактивація; б) дегазація; в) дезінфекція; г) дезінсекція.

21. Який документ було підготовлено на конференції ООН 1992 року, що проходила в Ріо-де-Жанейро:

- а) «Про природно-заповідний фонд України»;
- б) «Людина і біосфера»;
- в) **«Розклад на XXI століття»;**
- г) «Разом у космос».

22. Їстівним грибом є:

- а) біла поганка; б) опеньок сіро-жовтий; в) волоконниця; г) **опеньок осінній.**

23. Яка стаття Конституції України дає нам право на безпечне навколишнє середовище?

- а) 13; б) 16; в) **50;** г) 60.

24. Який Закон України було прийнято у червні 2000 року?

- а) «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- б) «Про природно-заповідний фонд України»;
- в) «Про аварійно-рятувальні служби»;
- г) **«Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру».**

25. Який злочин серед наведених за Карним кодексом України передбачає найменше покарання?

- а) **жорстоке поводження з тваринами;**
- б) забруднення водоймищ та атмосферного повітря;
- в) незаконне ввезення на територію України відходів та вторинної сировини;
- г) приховування або зміна даних про стан екологічної обстановки або захворюваності населення.

26. Скільки існує основних типів знаків пожежної безпеки?

- а) 3; б) **4;** в) 5; г) 6.

27. Який засіб захисту в разі автомобільної аварії надає найбільшу безпеку пасажирові або ж водію, якщо, звісно, їм користуватися?

- а) **прив'язні ремені безпеки;**
- б) поясні ремені;
- в) плечові ремені;
- г) надувні подушки.

28. Коли відбувається найбільша кількість ДТП?

- а) липневим ранком;
- б) у квітні по понеділках у першій половині дня;
- в) у грудні в другій половині дня, з максимумом по суботах;
- г) **у жовтні, в другій половині дня, з максимумом по п'ятницях.**

29. У якій відповіді найповніше подано перелік місць, де пішоходи повинні очікувати на прибуття автобуса за відсутності посадового майданчика?

- а) на проїзній частині або тротуарі;
- б) на тротуарі;
- в) на узбіччі або проїзній частині;
- г) **на тротуарі або узбіччі.**

30. Який тип вогнегасника найбільше підходить для гасіння речовин, горіння яких відбувається у закритому просторі?

- а) **хімічні ручні пінні вогнегасники;**

- б) порошкові вогнегасники;
- в) вуглекислотні вогнегасники;**
- г) звичайна вода.

31. Дітей якого віку дозволяється перевозити на задньому сидінні мотоцикла?

- а) вікові обмеження не встановлено;
- б) не менше 14 років;
- в) не менше 16 років;
- г) тих, які досягли 12 років і на зріст понад 145 см.

32. Починаючи з якого віку дозволяється керування мотоциклом?

- а) 12 років; б) 14 років; **в) 16 років;** г) 18 років.

33. Чи дозволяється перевозити організовані групи дітей у темний період доби?

- а) дозволяється тільки в автобусах при наявності не менше двох дорослих пасажирів;
- б) дозволяється у вантажних автомобілях за наявності не менше двох дорослих пасажирів;

в) забороняється;

- г) дозволяється в автобусах та обладнаних для перевезення пасажирів вантажних автомобілях за наявності не менше двох дорослих, які супроводжують групу.

34. Якою ділянкою проїзної частини дороги повинні пересуватися колони людей?

- а) ліворуч проїзної частини;
- б) праворуч;**
- в) по середині проїзної частини;
- г) будь-якою частиною дороги.

35. Телефонем Служби порятунку є:

- а) «101»;** б) «102»; в) «103»; г) «104».

36. Який з перелічених засобів індивідуального захисту органів дихання використовується в разі радіаційної аварії?

- а) індивідуальна аптечка;
- б) бинт, вата, марля;
- в) протипилова ватно-марлева пов'язка;**
- г) розчин водню.

37. Назвіть сильнодіючу отруйну речовину (СДОР), якій відповідає наступна характеристика:

Газ жовто-зеленого кольору з різким подразнювальним, задушливим запахом, важчий за повітря, стелиться землею, накопичується в низинах і колодязях, підвалах і тунелях.

- а) хлор;** б) фосген; в) синильна кислота; г) аміак.

38. Що ви зробите, рятуючи потерпілих із палаючого будинку?

- а) проходячи через палаюче приміщення, накриєтеся з головою мокрою ковдрою, шматком цупкої тканини або пальтом;**

б) надінете ватно-марлеву пов'язку, змочену 5% розчином лимонної кислоти, або Р-2 для захисту органів дихання від чадного газу під час перебування у дуже задимленому приміщенні;

в) надінете протигаз ГП-5, цупкий одяг і гумове взуття для захисту від задимленості, високої температури і токсичних речовин, що утворилися під час горіння;

- г) хутко рушайте назустріч небезпеці як є, адже головне – врятувати потерпілих.

39. Відчуття гіркоти, металевого смаку в роті, біль у горлі, нудота, головний біль, слабкість, задуха, судоми характерні в разі ураження:

- а) фосгеном; б) сірководнем; **в) синильною кислотою;** г) хлором.

40. Під час поведінки вода застала вас у полі. Ваші дії:

- а) знімете одяг, взуття і, дочекавшись підйому води, попливете за течією;
- б) спробуєте втекти від потоку води, що насувається, під кутом 45° до нього;
- в) зупинитесь на місці і чекатимете на допомогу;
- г) **терміново будете виходити на якомога вище місце.**

41. Виходячи із зони лісової пожежі, ви будете рухатися:

- а) за вітром, захищаючи органи дихання змоченим у воді клаптем тканини;
- б) **у вітряний бік перпендикулярно до краю пожежі, використовуючи відкритий простір: дороги, галявини, береги струмків та річок, а також ділянки листяного лісу;**
- в) зігнувшись проти вітру;
- г) долаючи край пожежі проти вітру, вкривши голову і обличчя верхнім одягом.

42. Лісова пожежа підбирається до населеного пункту. Які ваші дії?

- а) **чекатимете повідомлення ЗМІ і будете діяти відповідно до вказівок органів місцевої влади та органів ЦО;**
- б) швидко тікатимете вздовж річки або безпосередньо по воді;
- в) усі разом тікатимете шляхами, що відводять від вогню і в той бік, який виведе в поле, до річки або в інше безпечне місце;
- г) зберете найцінніші речі, документи, продукти харчування на 2 – 3 дні, запас питної води і будете виходити із зони лісової пожежі перпендикулярно напрямку вітру у безпечне місце.

43. Ви користуєтесь побутовим дозиметром. Якою повинна бути величина фонових зовнішнього гамма-випромінювання у звичайних умовах?

- а) 5–7 мкР/год; б) **10–15 мкР/год;** в) 25–35 мкР/год; г) 50–60 мкР/год.

44. Ви раптово прокидаєтесь посеред ночі, надворі бушує буревій. Які ваші дії?

- а) будете кричати і кликати на допомогу;
- б) швидко вийдете на вулицю та попрямуєте до найближчого бомбосховища;
- в) **залишитесь у будинку і заховаєтесь в безпечному місці з підвітряного боку;**
- г) заховаєтесь у шафу або під стіл.

45. Що є найбільшою небезпекою в разі аварії на АЕС?

- а) зовнішнє опромінення;
- б) радіоактивне зараження атмосфери;
- в) радіоактивне зараження продуктів харчування;
- г) **внутрішнє опромінення.**

46. Ваші дії в разі раптового наближення лавини:

- а) стати навколішки і притиснутися до себе спорядження;
- б) **сховатися за скельним виступом або лягти просто на живіт на землю;**
- в) повернутися спиною до лавини та затиснути рот і ніс;
- г) тікати вздовж невітряного схилу гори.

47. Завивання сирен і переривчасті гудки підприємств означають сигнал:

- а) «Повітряна тривога»;
- б) «Радіаційна небезпека»;
- в) **«Увага всім!»;**
- г) «Хімічна тривога».

48. Для гасіння загоряння бензину, дизельного палива, лаків фарб, різних самозаймистих речовин, електроустановок під напругою, а також за низьких температур застосовуються вогнегасники:

- а) вуглекислотні, порошкові;
- б) вуглекислотні, пінні;
- в) аерозольні, вуглекислотні, пінні;
- г) усіх типів.

49. Рятуючи того, хто тоне, ви наближатиметеся до нього з боку:

- а) спини або ніг, якщо він лежить на спині;
- б) голови, якщо він перебуває у вертикальному положенні;
- в) **спини або ніг, якщо він перебуває у вертикальному положенні або лежить на животі, і з боку голови, якщо він лежить на спині;**
- г) спини у будь-якому разі.

50. Який вид злочину, серед наведених, найбільш суворо карається законом?

- а) крадіжка;
- б) особливо злісне хуліганство;
- в) викрадення чужої дитини;
- г) **розбій.**

В.М. ІЛЬНА,
методист НМЦ ЦЗ та БЖД
Запорізької області

ЖИТТЄВІ СИТУАЦІЇ

ТЕСТИ

1. Ви залишилися в будинку один. У квартиру подзвонили. На запитання «хто?» вам відповіли: «Сантехнік, необхідно перекрити гарячу воду, інакше заллє весь будинок, а кран — у вашій квартирі». Що робити:

- а) відкрити двері і впустити сантехніка;
- б) запропонувати йому прийти з міліціонером;
- в) попросити зайти з ким-небудь із дорослих сусідів, яких ви знаєте.

2. Вам подзвонили в двері і сказали: «Телеграма, потрібно розписатися». Що ви зробите:

- а) накинувши дверний ланцюжок, відчините двері;
- б) попросите прочитати телеграму через двері, а якщо не захочуть — нехай несуть на пошту;
- в) запропонуєте залишити телеграму в дверях, ви потім її заберете.

3. Ви прийшли додому і помітили, що в квартирі хтось побував (розчинені двері, вибите скло вікна...). Ваші дії:

- а) ввійдете в квартиру, оглянете її та встановите, які речі зникли, про що й повідомите в міліцію;
- б) ввійдете в квартиру і відразу подзвоните в міліцію по телефону «102»;
- в) не будете входити в квартиру, а викличете міліцію по телефону сусідів.

4. Ви в будинку. Відчули запах диму, визирнули на сходовий майданчик і побачили, що вогонь і дим на сходах. Ваші дії:

- а) обіплете себе водою, накриєтеся мокрою ковдрою з головою і залишите будинок;
- б) викличете пожежну службу по телефону «101» і будете чекати приїзду пожеж-

них;

в) щільно зачините двері та вікна.

5. Ви в будинку один. Раптом завібрували шибки, вони потріскалися і випали, заходили ходуном меблі. Ваші дії:

а) зробите висновок, що почався землетрус, і тому відключите електрику, газ, станете в дверному отворі;

б) відключите газ, електрику і на ліфті спуститесь в двір, побіжите на пустир, подаді від будинків і ліній електропередачі;

в) будете наготові: постараєтесь триматись подаді від вікон і світильників, остерігатись падіння шаф, колон тощо.

6. Раптово вибухнула сильна гроза. Ви бачите, що наближаються інтенсивні спалахи блискавки. Ваші дії:

а) сховаєтесь під великим деревом;

б) сховаєтесь під виступом скелі;

в) залишитеся на відкритій місцевості; продовжите рух, не звертаючи уваги на грозу;

г) знайдете місце, яке не виділяється на місцевості, і перекаєте грозу.

7. У грозу під час руху групи вдарила поруч блискавка. Одна людина упала. Оглянувши потерпілого, ви помітили на його тілі великі деревоподібні червоні смуги, а також відсутність ознак життя. Чи будете ви:

а) робити штучне дихання потерпілому;

б) закопувати його в землю для відводу електричного струму, отриманого від удару блискавки;

в) розтирати спиртом ділянки тіла, на яких видно червоні смуги;

г) не ціпаючи потерпілого, будете чекати, доки він сам прийде до тями.

8. Ви збирали в лісі гриби і раптом зрозуміли, що заблукали. Як вам діяти?

а) відразу ж припинити рух та спробувати зорієнтуватись за допомогою компаса або природних ознак;

б) йти далі, орієнтуючись за тінню;

в) рухатись в зворотному напрямку.

9. З північного або південного боку:

а) грубіша і товстіша кора великих дерев;

б) світліша кора у берези;

в) мурашник розташовується біля дерев і пеньків;

г) пологий і крутий схил мурашника.

10. Від диму лісової пожежі ви починаєте задихатись, він сліпить вас. Як варто діяти:

а) продовжувати рух, не звертаючи увагу на дим, хоча можна й перекавати;

б) бігти в пошуках безпечного місця;

в) сховатись на високому дереві;

г) повзти в безпечне місце, притискаючись до землі.

11. У поході ви потрапили в ділянку, де багато отруйних змій. Чи будете ви під час руху:

а) здійсмати якомога сильніші шуми ногами;

б) йти тихо і спокійно, щоб не потривожити змій;

в) рухатись повільно, із зупинками через 5 – 10 кроків, уважно оглядати дорогу перед собою.

12. Необхідно по льоду подолати водоймище. Який лід, на вашу думку, найміцніший:

- а) білого кольору;
- б) із блакитним відтінком;
- в) з матовим відтінком;
- г) із зеленуватим відтінком.

13. У бабусі гострий серцевий напад. Батьків у будинку немає. Що робити?

- а) викликати швидку допомогу, а до її приїзду прощупати пульс, дати спокій;
- б) покликати сусідів;
- в) шукати щось із ліків.

14. Під час туристичного походу група дещо відхилилася від заданого маршруту і вийшла на місце переправи не там, де позначено на мапі. Потрібно перебиратися на інший берег, а обходити далеко. Дії групи:

- а) все-таки обійти і не ризикувати;
- б) пошукати місце, де рівномірний і мінімальний плин, є обмілини й острівці для перепочинку, відсутність поблизу водоспадів, ширина ріки не перевищує довжину страхувальних мотузок;
- в) спробувати спорудити брід самостійно;
- г) вибрати місце переправи на повороті течії ріки.

15. Ви вирушаєте в похід на човнах річкою на кілька днів. Отже, річчї будуть з вами «плисти». Куди їх покласти в човні?

- а) покласти річчї на один бік борту, а на іншому – сісти самим;
- б) річчї зв'язати хрест-навхрест, рівномірно, більше завантаживши корму, менше ніс;
- в) упакувати рюкзак у поліетиленовий пакет і покласти в човен без особливих правил.

16. Під час загоряння на пляжі ти почув крики тих, хто тоне, про допомогу. На морі шторм. Що робити?

- а) побігти до найближчої рятувальної станції і сповістити про це;
- б) спробувати допомогти за допомогою підручних засобів;
- в) вирішуєте плисти на допомогу, ввійшовши у воду в інтервалі між попередньою хвилею і хвилею, що наближається.

17. Відчинивши двері квартири, ви побачили, що в коридорі повно води, а із зівраного крану тече вода. Ви:

- а) перекриваєте головний кран і терміново викликаєте аварійну службу;
- б) намагаєтеся самостійно усунути несправність;
- в) чекаєте приходу батьків, а до їхньої появи черпаєте воду самостійно.

18. На вулиці незнайома людина намагається познайомитися з тобою і другом, наполегливо запрошуючи вас у гості. Ви:

- а) обіцяєте, що зайдете наступного разу;
- б) сміливо йдете, з огляду на те, що його квартира знаходиться в сусідньому будинку;
- в) чемно ухиляєтеся від відповіді;
- г) побачивши знайомих дорослих, приєднуєтеся до них, одразу звертаючи їхню увагу на незнайомця.

19. Ви один застрягли в ліфті. Ваші дії:

- а) стукати, кричати доти, доки хто-небудь почує;
- б) спробувати самостійно вибратися з ліфта;
- в) викликати диспетчера кнопкою, а за її відсутності будь-яким способом звернути на себе увагу.

20. Кінотеатр переповнений. Закінчився цікавий фільм. Ти:

- а) сидиш на своєму місці, чекаєш, коли розійдеться юрба людей і спокійно виходиш;
- б) виходиш, підхоплений юрбою, до виходу;
- в) виходиш у юрбі, але тулячись до стіни.

О.Д.ФЕДОРАК,
методист НМЦ ЦЗ та БЖД
Івано-Франківської області

УВАГА ВСІМ!

Вікторина

1. Яка зброя належить до зброї масового ураження? — 3 очки
До зброї масового ураження належить ядерна, хімічна та бактеріологічна зброя.
2. Який сигнал оповіщення ЦО подається включенням сирен? — 5 очок
«Увага всім!».
3. Що треба зробити, коли почуєш сигнал «Увага всім!»? — 5 очок
Почувши звук сирен, треба включити радіо- телеприймачі і прослухати повідомлення про НС та довести його зміст до тих, хто був відсутній або не чув повідомлення, і виконати його.
4. Які фактори ураження ядерної зброї ви знаєте? — 5 очок
Фактори ураження ядерної зброї: ударна хвиля, світлове випромінювання, проникаюча радіація, радіоактивне зараження місцевості та електромагнітний імпульс.
5. Забруднення місцевості, яким воно може бути? — 4 очки
Забруднення місцевості: радіоактивне, небезпечнохімічними речовинами, бактеріологічними засобами.
6. Що називають радіоактивним забрудненням місцевості? — 4 очки
Це забруднення місцевості радіоактивними речовинами, що випадають на землю з радіоактивної хмари, яка виникла від ядерного вибуху або аварії на АЕС.
7. Що називають радіоактивністю? — 5 очок
Це здатність природних елементів самовільно розкладатися, при цьому випромінювання незриме, без кольору і запаху, яке людина не відчуває.
8. Які способи захисту населення від ураження в мирний час ви знаєте? — 6 очок
Оповіщення, евакуація населення, укриття в захисній споруді та використання засобів індивідуального захисту.
9. Які захисні споруди ЦО ви знаєте? — 4 очки
Сховище, протирадіаційні укриття та найпростіші укриття (відкриті та перекриті щілини).
10. Що називається небезпечнохімічними речовинами? — 6 очок
Отруйні хімічні речовини, здатні викликати можливі масові ураження людей та тварин, називаються небезпечнохімічними речовинами (НХР).
11. Що називається сховищем? — 4 очки
Сховище — це захисна споруда герметичного типу, яка забезпечує захист людей від усіх факторів ураження: сучасних засобів ураження, отруйних речовин, радіоактивних речовин та бактеріологічних засобів.
12. Що треба брати з собою в разі евакуації? — 5 очок
Необхідно брати з собою: документи, цінні речі, гроші, засоби індивідуального захисту, теплий одяг, змінну білизну, медикаменти, предмети туалету, продукти харчування та питну воду на 2 – 3 доби.

13. Що належить до засобів індивідуального захисту? — 5 очок
До засобів індивідуального захисту належать: засоби захисту органів дихання (проти-газ, респіратор, ватно-марлева пов'язка), захисний одяг, медичні засоби захисту.
14. Для чого служить респіратор? — 3 очки
Респіратор служить для захисту органів дихання від радіоактивного та ґрунтового пи-лу, бактеріальних засобів та різних шкідливих аерозолів.
15. Для чого служить протигаз? — 3 очки
Протигаз служить для захисту органів дихання, очей, обличчя від усіх небезпечних ре-човин, що містяться в повітрі.
16. Яка перша долікарська допомога в разі перелому кінцівок? — 4 очки
Накладанням шини з підручних матеріалів забезпечити нерухомість частин кінцівок у місці перелому.
17. Як зупинити сильну кровотечу з кінцівок? — 4 очки
Необхідно накласти джгут або закрутку.
18. Яких правил треба дотримуватися під час накладання пов'язок, щоб не було зараження? — 5 очок
Не торкатися рани руками, використовувати стерильний матеріал, не видаляти з рани уламки, шматки одягу тощо.

ТЕСТИ

1. В разі виникнення пожежі в багатоповерховому будинку:
а) Швидко спускайтеся ліфтом та виходьте на вулицю.
б) Не біжіть вниз крізь вогонь, а спробуйте врятуватися на даху будівлі, використовуйте пожежну драбину.
в) Присядьте у глибині приміщення і чекайте на допомогу.
2. Якщо ви опинилися в осередку пожежі (в лісі):
а) Не панікуйте та не тікайте від полум'я у протилежний бік, а долайте вогонь проти вітру, закривши голову і обличчя одягом.
б) Швидко пересувайтеся поміж дерев.
в) Тікайте від полум'я, рухаючись у напрямі поширення вогню.
3. Ви знайшли боєприпаси часів Другої світової війни. Ваші дії:
а) Терміново повідомте місцеві органи державної влади (сіп'раду, відділ з питань над-звичайних ситуацій, відділення міліції), службу порятунку «101».
б) Винесіть підозрілий предмет у безпечне місце, подалі від людей.
в) Знешкодьте знайдені боєприпаси власними силами.
4. Якщо ви відчули в домі запах газу:
а) Не вмикайте світла, електроприладів, перекрийте кран газопроводу, телефонуйте «104» або «101». Повідомте сусідів, негайно залишіть приміщення.
б) Негайно залишіть приміщення.
в) Не звертайте уваги, таке буває під час роботи газових приладів.
5. Під час групової прогулянки до лісу:
а) Запам'ятовуйте орієнтири, встановіть між собою сигнали, щоб не загубити один одного – свистом або голосом.
б) Одягнений яскравий одяг забезпечить вам помітність і не дасть загубитися.
в) У знайомій місцевості не треба дотримуватися правил та відмічати для себе орієнтири.
6. Якщо вас укусив кліщ, ви:
а) Якнайшвидше вирвіть або виколюйте його.
б) Не чіпайте його, він сам випізе.

в) Зверніться до лікаря, якщо не має такої можливості – змастіть шкіру олією (ефіром, дизельним паливом, бензином, спиртом), через 20 – 30 хвилин він вилізе сам.

7. Бліду поганку від схожих на неї їстівних грибів ви відрізняєте за:

а) Виглядом капелюшка.

б) Наявністю на ніжці кільця.

в) Запахом.

8. Прихований період отруєння грибами в середньому становить:

а) Не більше двох-трьох години.

б) Не більше доби.

в) Сім годин.

І.М.МАЦАЙ,

вчитель ЗОШ № 12,

м. Лисичанськ, Луганська область

ХАЙ ВОГОНЬ В СЕРЦЯХ ПАЛАЄ, А ПОЖЕЖІ НЕ БУВАЄ ВІКТОРИНА

Тема. Пожежна безпека. Вогонь: друг або ворог?

Хід заходу

Ведучий. У всіх народів за всіх часів було тремтливе ставлення до вогню. У далеку давнину людина прагнула опанувати ним, приручити його, мріяла стати володарем вогню. І їй це вдалося. Навчившись добувати вогонь, люди почали використовувати його не тільки в побуті – для обігріву, приготування їжі, але й у ремеслах. Разом із прирученим вогнем з'явився інший, підступний його бік – пожежа.

За всіх часів люди боролися з пожежами, як могли. Але коли з'явилася служба пожежних, їм стало набагато спокійніше, тому що є ті, хто будь-якої хвилини стане на захист усього живого від злісної сили вогню. Заняття присвячене пожежній безпеці. Наше завдання – знати і вміти попередити пожежу.

«Хай вогонь в серцях палає, а пожежі не буває!»

Але пожежі завдають величезного матеріального збитку, у низці випадків супроводжуються загибеллю людей. Тому захист від пожеж є найважливішим обов'язком кожного члена суспільства й проводиться в загальнодержавному масштабі.

А тепер слово командам. З речовинами й апаратами пожежогасіння познайомить вас команда учнів 9-Б класу.

1 учень. Речовини, які створюють умови, за яких припиняється горіння, називаються вогнегасними. Вони повинні бути дешевими й безпечними в експлуатації, не завдавати шкоди матеріалам і об'єктам.

Вода є добрим вогнегасним засобом, що має наступні переваги: охолоджувальну дію, розведення горючої суміші паром (під час випаровування води її обсяг збільшується в 1700 разів), механічний вплив на полум'я, доступність і низьку вартість, хімічну нейтральність.

Недоліки: нафтопродукти спливають і продовжують горіти на поверхні води; вода має високу електропровідність, тому її не можна застосовувати для гасіння пожеж на електроустановках під напругою.

Гасіння пожеж водою здійснюють за допомогою установок водяного пожежогасіння, пожежних автомашин і пожежних стволів.

2 учень. Пару застосовують в умовах обмеженого повітрообміну, а також у закритих приміщеннях з найнебезпечнішими технологічними процесами.

Піни застосовують для гасіння твердих і рідких речовин, що не вступають у взаємодію з водою. Залежно від способу одержання піни ділять на хімічні й повітряно-механічні.

3 учень. Порошкові суміші, незважаючи на їхню високу вартість, складність в експлуатації й зберіганні, широко застосовують для припинення горіння твердих, рідких і газоподібних горючих матеріалів. Вони є єдиним засобом гасіння пожеж лужних металів і металоорганічних сполук. Для гасіння пожеж використовується також пісок, ґрунт, флюси. Порошкові суміші не мають електропровідності, не корозують метали і практично не токсичні.

4 учень. Апарати пожежогасіння бувають: пересувні пожежні автомобілі, стаціонарні установки, вогнегасники.

Автомобілі призначені для перевезення вогнегасних речовин, використовуються для ліквідації пожеж на значній відстані від їхньої дислокації.

Стаціонарні установки призначені для гасіння пожеж у початковій стадії їх виникнення без участі людини.

5 учень. Для ліквідації невеликих пожеж використовуються вогнегасники.

Вогнегасники поділяються:

І. За рухливістю: ручні по 10 метрів, пересувні, стаціонарні;

ІІ. За складом: рідинні, вуглекислотні, хімічно-пінні, повітряно-пінні, хладонові, порошкові, комбіновані.

Вогнегасники маркують буквами (вид вогнегасника за розрядом) і цифрами (об'єм). Також є ручний пожежний інструмент. До нього належать: гаки, ломы, сокири, відра, лопати, ножиці для різання металу. Інструмент розміщується на видному і доступному місці на стендах і щитах.

Ведучий. У разі безпосереднього контакту з вогнем, предметами й рідинами, що горять, виникають термічні опіки. Під час пожежі найчастіше спостерігаються опіки вогнем. Вогонь може вразити відкриті частини тіла, найчастіше – це опіки обличчя і рук.

Небезпечні опіки з'являються від палаючого одягу, який важко зняти або загасити.

Горіння одягу протягом 1 – 2 хвилин може призвести до тяжких опіків, які можуть спричинити смерть.

З видами опіків і першою медичною допомогою в разі опіків вас ознайомить команда учнів 9-А класу.

1 учень. Ступінь тяжкості опіків залежить від глибини й площі термічного ураження шкіри та тканини. Існують чотири ступені опіків.

Опік I ступеня вражає верхній шар шкіри – епідерміс. Це найлегший ступінь опіку. Необхідно підставити обпечене місце під струмінь холодної води й тримати до затихання болю, а потім змазати уражену ділянку шкіри спиртом або одеколоном, не накладаючи пов'язку.

2 учень. Опіки II ступеня характеризуються утворенням пухирів, наповнених прозорою жовтуватою рідиною, тому що під впливом високої температури епідерміс відмирає, а під ним утворюється рідина. Необхідно накласти стерильну антисептичну пов'язку або використати чистий рушник, простирадло чи хустку.

3 учень. Опіки III ступеня поділяють на групи А і Б.

В разі опіків III-А ступеня – неповне омертвіння шкіри зі збереженням її паросткових зон, а III-Б ступеня – шкіра уражується на всю глибину.

Опік IV ступеня виникає внаслідок впливу на тканини високих температур. Це найтяжча форма опіку, за якого уражується шкіра, м'язи, сухожилля, кістки.

4 учень. Глибокі опіки III-Б і IV ступеня вимагають хірургічних методів лікування, які полягають у пересадженні шкіри. При більших опікових ураженнях шкіри потрібно терміново викликати швидку допомогу, закутати потерпілого чистим рушником, простиралом, дати безпечні препарати й велику кількість рідини (чай, мінеральну воду).

5 учень. У разі сильних опіків не можна:

- обробляти шкіру спиртом, одеколоном (це викличе сильний біль);
- проколувати пухирі, що з'явилися (вони захищають рану від інфекцій);
- змазувати шкіру жиром, розчином зеленки, міцним розчином марганцівки; засипати порошками (це заважає подальшому лікуванню);
- зривати частини одягу, що пристали до місця опіку, торкатися їх руками (може потрапити інфекція);
- дозволяти потерпілому самостійно пересуватися (можливий шок);
- поливати пухирі й обвуглену шкіру водою.

Потрібно в цих випадках обов'язково звертатися за медичною допомогою.

Ведучий. І щоб усього цього не трапилось, ми повинні пам'ятати правила пожежної безпеки. Їх вам нагадають учасники команди 9-В класу.

1 учень.

1. Для розваги і для гри сірники ти не бери,
Бо з вогнем погані жарти, гратися з вогнем не варто.
2. Не розпалюй сам багаття ані в лісі, ані в хаті.
Легко вогник запалити, та не просто погасити.

2 учень.

3. З грубки жару не беріть, жар в собі вогонь таїть.
Хоч малесенька жарина – для пожежі теж причина.
4. Телевізор, плитку, праску умикати нам не слід.
Пам'ятайте це, будь ласка, бо від цього стільки бід!

3 учень.

5. Хай пам'ятає кожен з вас: де бензин, мастило, гас,
Там вогонь не підпускай, спалахне усе – і край.
6. А як трапилась біда, що тоді робити?
Не ховатись по кутках, а вогонь гасити!

4 учень.

7. Як вогонь іще малий, чашкою води залий.
Чи піском засип, накрій, щоб не міг ожити.
8. А якщо вогонь не згас і багато диму,
Вибігай з кімнати враз з дітками малими.

5 учень.

9. Якщо горять електродроти – засип піском, не потрібно води.
10. Маленький недопалок хоча тільки димить –
На полум'я може перетворитися вміть.
11. У путь вирушаючи, автомобілів власники,
Перевірте придатність своїх вогнегасників.

Ведучий. Кожна секунда може призвести до колосальних матеріальних збитків, але ще страшніше – до людських жертв. Підсумовуючи все, про що йшлося на занятті, проведемо вікторину.

Запитання команді 9-А класу

1. Їздова тварина перших пожежних (кінь).
2. Пожежний інструмент для рубки і зривання підлоги (сокира).
3. Як ви думаєте, за скільки секунд пожежник одягає своє спорядження? (за 18 сек).
4. Основні причини виникнення пожежі в побуті (необережне поводження з вогнем).
5. «У тебе немає ні смаку, ні кольору, ні запаху; тебе неможливо описати, тобою насолоджуються, не відаючи, що ти таке». Про який засіб пожежогасіння йдеться? (про воду).
6. Чому гас не можна гасити водою? (гас легше води, спливаючи, він продовжує горіти).
7. Як можна ліквідувати горіння? (охолодити, припинити доступ повітря).
8. Якщо ви спостережливі, то відповідайте: скільки вогнегасників повинно бути в автобусі та де їх місце розташування? (2, у кабіні й салоні).
9. Які види пожеж у лісі ви знаєте? (низовий, поверхневий, підземний).

Запитання команді 9-Б класу

1. Найперший вогнегасник (відро з водою).
2. Як називається дрібна частинка палаючої або розпеченої речовини? (іскра).
3. Яким кольором позначається протипожежне устаткування? (червоним).
4. Які є вогнегасники за складом? (хімічні, пінні, вуглекислотні, порошкові).
5. Що можна й потрібно робити в разі неприйнятності, але в жодному разі не можна робити під час пожежі? (протяг).
6. Який ще ворог, крім вогню, є в пожежника? (дим).
7. Причина пожежі, викликаной дітьми (ігри з вогнем).
8. Якщо вам необхідно піднятися на горіще або спуститися в підвал, а там немає електрики, чим краще скористатися? (ліхтарем).
9. Які ознаки життя людини? (дихання, пульс).

Запитання команді 9-В класу

1. Людина, яка обрала своєю професією боротьбу з пожежами (пожежник).
2. Спосіб припинення горіння речовин і матеріалів (гасіння).
3. Телефонний номер пожежної частини («101»).
4. Яким музичним інструментом можна назвати спосіб, яким збираються пожежні рукави? (гармошка).
5. Які ви знаєте первинні засоби пожежогасіння? (відро з водою, ящик з піском, вогнегасник).
6. Які ви знаєте допоміжні засоби пожежогасіння? (лопата, багор, лом, сокира).
7. Яких необхідно вжити заходів, якщо в приміщенні відчувається запах газу? (перекрити газ, провітрити приміщення).
8. Виникла пожежа в 9-поверховому будинку. Щоб швидше евакуюватися, чим потрібно скористатися? (зовнішніми пожежними сходами).
9. Коли починається й закінчується пожежний сезон? (з весни до осені).

Ведучий. Команди з відповідями на запитання впоралися. Учасникам заняття видається «контрольний аркуш безпеки», за допомогою якого можна визначити ступінь пожежної безпеки вашого житла).

Контрольний аркуш безпеки

<u>Кухня</u>	Так	Ні
1. Біля плити є речі, які можуть загорітися		
2. Є витік газу		
3. У кухні зберігаються мийочні речовини		
4. Сміттєвий ящик щільно закривається		
5. Електроприлади вимкнені		
<u>Спільна кімната</u>		
6. Розетки пересвантажені		
7. Електропроводка добре ізолювана		
8. Проводи не проходять під килимом або поблизу джерела тепла		
9. Телевізор добре вентильовується		
10. Попільниці є в достатній кількості		
<u>Спальні кімнати</u>		
11. Обігрівальні прилади розташовані близько від ліжка		
12. Ваші родичі курять у ліжку		
<u>Ванна кімната</u>		
13. Поблизу водогрійної колонки є легкозаймисті предмети		

• Якщо ви відповіли ствердно на запитання 4, 5, 7, 8, 9, 10 і негативно на інші, ви можете бути спокійні.

• Якщо для вас стало несподіванкою будь-яке запитання, крім 1, 2, 11, терміново вживайте заходів, щоб виправити помилку.

• Якщо ви спіткнулися на одному з номерів 1, 2, 11 – викличте спочатку пожежників.

О.І.МОРОЗОВА,
методист НМЦ ЦЗ та БЖД
Закарпатської області

ВОГОНЬ – НАШ ДРУГ, ВОГОНЬ – НАШ ВОРОГ

Конкурсні запитання на протипожежну тематику

- Що доброго для нас робить вогонь? (зігріває, годує, освітлює).
- Якщо ми будемо неправильно поводитися з вогнем, що він може зробити? (призведе нас до пожежі).
- Назвіть основні причини виникнення пожеж (називають).

Ситуативна задача. Ти залишився сам у квартирі і раптом помічаєш, що з кімнати йде дим та палає вогонь. Як ти будеш діяти і чого не слід робити?

- Назвіть можливі наслідки пожежі для здоров'я людей.
- Скажіть, чому не можна телефонувати на «101» без причини?
- Скажіть, якими засобами можна загасити пожежу?
- Назвіть, що скоріше загориться та чому:
 - папір чи скло?
 - пісок чи тканина?

— листя чи земля?

- Назвіть те, що може стати джерелом загорання:
 - а) полум'я сірника;
 - б) рупон вати;
 - в) незагашена сигарета;
 - г) дрова;
 - д) полум'я свічки;
 - е) бенгальський вогник.
- Назвіть за допомогою яких матеріалів можна надійно загасити вогнище в лісі?
 - а) землі;
 - б) піску;
 - в) води;
 - г) листя;
 - д) трави.
- Як втекти від вогню в лісі?

Уявіть, що ви потрапили в зону лісової пожежі, потрібно діяти швидко, адже пожежа поширюється в той бік, куди дме вітер. Тому потрібно визначити напрям вітру давнім піратським способом. А хто з вас його знає? (Послинь вказівний палець. Підніми його над головою. Вітер дме з того боку, де палець швидше охолоджується).

Цей конкурс проводиться у вигляді вікторини. Дітей поділяють на дві команди. У кожному з команд входять діти з 1, 2, 3-х класів (команди змішані). Діти самі придумують назву своєї команди. Назви команд записуються на дошці, де потім записують бали. Першою відповідає та команда, в якій гравець першим підняв руку.

Запам'ятайте правило **«Зупинитися, впасти, котитися»**. Написати його на дошці.

Це правило треба запам'ятати на випадок загорання одягу на людині.

Зупинитися — означає, що, насамперед, треба зусиллями волі побороти страх та бажання бігти, тому що в цьому випадку вогонь лише більше розгорається. Слід зупинитися та впасти, а потім котитися — це означає, що треба котитися по землі чи підлозі, намагаючись таким чином збити вогонь.

О.В.ОСИПЕНКО,
керівник гуртка «Школа безпеки»
ДЮЦ Бабушкінського району
м. Дніпропетровська

НАДАННЯ ПЕРШОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Тести (правильні відповіді в тексті виділені)

1. До симптомів переохолодження належать:

- а) **зниження рівня свідомості, оглушення, загальмованість;**
- б) м'язова активність, тремтіння;
- в) тремтіння, зниження рівня свідомості, підвищення ритму серцебиття;
- г) жар, підвищення ритму серцебиття.

2. Як елемент допомоги при отруєнні чадним газом, ви можете запропонувати потерпілому:

- а) мінеральну воду;
- б) зелений чай;
- в) **чорну каву;**
- г) світле пиво.

3. Під час іспиту ваша однокласниця раптово втратила свідомість.

Із чого необхідно починати надання допомоги?

- а) піднести до носа ватку з нашатирним спиртом;
- б) відчинити вікна;
- в) **перевірити реакцію зіниць на світло і наявність пульсу;**
- г) починати серцево-легеневу реанімацію.

4. Якщо ви гуляєте лісом чи посадкою і раптом натрапляєте на незнайому людину, ноги якої притисло деревом. Вона притомна і в такому стані перебуває вже більше 2-х годин. Ваші дії:

- а) запитати в людини її ім'я, повідомити швидку допомогу та родичів потерпілого;
- б) не піднімати дерево і не турбувати потерпілого до прибуття рятувальних служб, навіть якщо на їх очікування необхідна доба;
- в) обкласти ноги бляшками з крижаною джерельною водою;
- г) **запропонувати потерпілому випити велику кількість теплої рідини (наприклад, чаю з термоса).**

5. Ознаками біологічної смерті не є:

- а) відсутність пульсу на сонній артерії;
- б) поява трупних плям;
- в) відсутність реакції зіниць на світло;
- г) **відсутність реакції на біль.**

6. Якщо у потерпілого є пульс на сонній артерії, не слід:

- а) підносити до носа ватку із нашатирним спиртом;
- б) **здавати прекардіального удару;**
- в) розстібати одяг, що стягує;
- г) піднімати невисоко ноги.

7. Комплекс серцево-легеневої реанімації не містить:

- а) накладання на рани стерильних пов'язок;
- б) прекардіальний удар;
- в) непрямий масаж серця;
- г) штучну вентиляцію легень.

8. Для початкової стадії травматичного шоку характерне:

- а) почервоніння шкіри обличчя і шиї;
- б) різке зниження рівня артеріального тиску;
- в) **неадекватна поведінка, відсутність критичності стосовно власного стану;**
- г) апатія, адинамія.

9. Непрямий масаж серця слід робити:

- а) 40–80 разів на хвилину;
- б) 40–80 разів залежно від статі;
- в) 40–80 разів відповідно до ритму свого дихання і фізичних можливостей;
- г) **60–80 разів відповідно до особливостей пружності грудної клітки потерпілого.**

10. Якщо потерпілий прийшов до тями і в положенні «лежачи» у нього відмічається посилення болю в животі та попереку, а під час вставання — різка слабкість і повторна непритомність, необхідно:

- а) повернути на правий бік;
- б) покласти на живіт;
- в) **покласти холод на живіт;**
- г) дати таблетку анальгину.

11. В разі ураження людини блискавкою слід:

- а) закопати ураженого в землю;
- б) визначити наявність дихання;
- в) піднести до носа ватку із нашатирем;
- г) **завдати прекардіального удару і почати серцево-легеневу реанімацію.**

12. Коли досягається стовідсотковий захисний ефект йодної профілактики в результаті приймання препаратів стабільного йоду?

- а) через 6 годин після разового потрапляння радіоактивного йоду;
- б) через 2 години після разового потрапляння радіоактивного йоду;
- в) за 6 годин після інгаляції;
- г) **відразу після інгаляції.**

13. Внаслідок алкогольної інтоксикації настала кома. Насамперед, ви маєте:

- а) **переконатися у наявності пульсу;**
- б) провести інгаляцію кисню;
- в) обов'язково везти у лікарню;
- г) піднести до носа ватку з нашатирним спиртом.

14. Вкажіть причину або місце нещасного випадку, з найвищим ступенем індивідуального ризику:

- а) падіння; б) пожежа та опіки; в) **автомобільний транспорт;** г) вогнепальна зброя.

15. Перша медична допомога:

- а) **надається потерпілим одразу ж на місці ураження;**
- б) полягає у підтриманні життєдіяльності організму під час доправлення потерпілого до медичного закладу;
- в) надається потерпілим одразу ж на місці ураження, а також полягає у підтриманні життєдіяльності організму під час доправлення потерпілого до медичного закладу;

г) надається після доправлення потерпілого до медичного закладу.

16. Травма — це:

- а) пошкодження зовнішньої оболонки людини;
- б) пошкодження, що характеризуються порушенням цілісності шкіряного покриву, слизових оболонок, яке супроводжується болем та кровотечею;
- в) витікання крові з пошкоджених кровоносних судин;
- г) **ураження поверхні тіла або внутрішніх органів, яке виникло під дією зовнішніх факторів, унаслідок чого той чи той орган втратив здатність виконувати свою функцію.**

17. До тяжких травм не належать:

- а) опік 1-го ступеня;
- б) опік 2-го ступеня;
- в) опік 3-го ступеня;
- г) закритий перелом.

18. Який тип ран виникає внаслідок грубої механічної дії, що інколи супроводжується пошкодженням сухожиль, м'язів і судин?

- а) вогнепальні; б) копоті; в) **забиті**; г) рублені.

19. Травмування внутрішніх органів, яке спричиняє гострі ускладнення внаслідок витікання в черевну порожнину внутрішнього вмісту кишечника і розвиток гнійного запалення очеревини, має назву:

- а) пневмоторакс;
- б) **перитоніт**;
- в) гемоторакс;
- г) асфіксія.

20. Який тип антисептики полягає у використанні спеціальних речовин — антибіотиків для профілактики і лікування інфекції?

- а) механічна антисептика;
- б) хімічна;
- в) фізична;
- г) **біологічна.**

21. Який тип кровотечі найбезпечніший?

- а) **артеріальна**; б) венозна; в) капілярна; г) паренхіматозна.

22. Процес загального отруєння організму продуктами розкладу змертвілих тканин має назву:

- а) пневмоторакс; б) інфікування; в) **інтоксикація**; г) гемоторакс.

23. Яку пов'язку найдоцільніше використовувати у разі поранень шиї, гортані або потилиці?

- а) «чепець»; б) «вуздечка»; в) пращоподібна; г) **хрестоподібна.**

24. Переломи, внаслідок яких утворюються два відламки, мають назву:

- а) тріщинні; б) **одиночні**; в) множинні; г) закриті.

25. При якому типі перелому постраждалого вкладають животом донизу ^{на} рівний твердий щит або на щось подібне?

- а) перелом ребер;
- б) перелом стегнової кістки;
- в) **перелом хребта в грудному або поперековому відділах**;
- г) перелом передпліччя.

26. У якому випадку у постраждалого може виникнути травматичний токсикоз?

- а) під час тривалого затискання;
- б) після кількох повторень одного й того ж типу травм;
- в) як наслідок сильного удару голови;
- г) після отримання множинного забиття.

27. Під час кровотечі з вуха не слід:

- а) прикладати до вуха лід;
- б) **притискати вухо;**
- в) прикривати вухо серветкою;
- г) прикривати вухо марлевою пов'язкою.

28. Який тип опіку характеризується висипанням, пухирцями, локальним болем без видимих ушкоджень, головним болем, утрудненням дихання?

- а) термічний; б) **хімічний;** в) променевий; г) радіаційний.

29. Гостре захворювання організму, спричинене порушенням терморегуляції за тривалої дії високої температури, має назву:

- а) обмороження; б) опік; в) **тепловий удар;** г) променева хвороба.

30. У разі настання анафілактичного шоку потрібно:

- а) покласти потерпілого на спину та робити йому штучне дихання;
- б) накласти на ушкоджену ділянку стерильну пов'язку та обробити краї рани;
- в) зробити потерпілому укол знеболювального та швидко везти його до лікарні;
- г) **покласти потерпілого на спину, низько опустити голову, прикласти до ніг грілки, накласти джгут.**

31. Від чого залежить ступінь виділення радіонуклідів з тіла?

- а) від групи крові;
- б) швидкості кровообігу;
- в) **швидкості метаболічних процесів;**
- г) маси людини.

32. Який з перелічених синдромів не належить до променевої хвороби?

- а) шлунково-кишковий; б) **опорно-руховий;** в) кістково-мозковий; г) церебральний.

33. Яке з харчових отруєнь є найбільш небезпечним?

- а) отруєння м'ясом; б) отруєння жирами; в) **отруєння грибами;** г) отруєння цитрусовими.

34. Найпоширенішою бактерією є:

- а) **кишкова паличка;** б) стрептокок; в) стафілокок; г) паличка Коха.

35. У разі отруєння якою речовиною у постраждалого спостерігаються синюшність обличчя, звуження зіниць, задишка, судоми, нервові тремтіння?

- а) чадним газом; б) **ацетиленом;** в) сірководнем; г) бензолом.

36. Характерним захворюванням наркоманів не є:

- а) абстинентний синдром;
- б) мідріаз;
- в) гіпергідроз;
- г) **цироз.**

В.Д.ОЗЕРЧУК,
голова Старокостянтинівського
міського осередку Хмельницького обласного
відділення ВГДР «Школа безпеки»

ШКОЛА БЕЗПЕКИ ТА ВИЖИВАННЯ

120 запитань, відповідей та порад

«Неможливо виховати мужню людину, якщо не поставити її в такі умови, де б вона могла проявити мужність».

А.С. Макаренко

Основа успіху у боротьбі з силами природи є вміння людини виживати.

Під виживанням розуміють активні цілеспрямовані дії, спрямовані на збереження життя, здоров'я і працездатності в умовах автономного існування.

Людина може і повинна зберегти здоров'я і життя в найсуворіших природних умовах, якщо вона вміє використовувати для виживання все, що дає оточуюче середовище.

Для невідготовленої людини таке середовище виглядає джерелом всіляких небезпек (ніч, дикі звірі, змії, холод, дощ, гроза, голод тощо). Мандрівник або й група з недосвідченим керівником можуть розгубитися, не знаючи, звідки чекати небезпеки, а якщо й знають, то не завжди спроможні оцінити її ступінь. Такий стан може тривати кілька годин або й кілька діб. Отже, особливо актуальною є психологічна підготовка людини до подолання можливої екстремальної ситуації і раціональних дій відповідно до конкретних умов.

Серед таких умов – гроза та затяжний холодний дощ, інколи з градом або снігом в Карпатах, втрата варочного посуду та частини продуктів, втрата основної та запасної мапи під час переправи через водну перешкоду, в результаті блукання в горах, зрив у снігову пірву тощо. Важливу роль відіграють природні умови району, де виникла екстремальна ситуація: температура, вологість повітря, рослинність, наявність води і палива.

Розрізняють і так звані «стресори виживання», що серйозно впливають на людину (людей) в складних природних умовах: це фізичний біль, холод, спека, спрага, голод, перевтома, самотність і страх. Тому вкрай небажаними і недопустимими є подорожі одноосібно, що, на жаль, ще зустрічаються, і наслідки яких непередбачувані в малодосліджених районах гір тощо. Немало мандрівників, що залишились «один на один з природою», гинули від голоду, не використавши аварійного запасу їжі, замерзали, маючи під руками сірники і паливо для багаття або й теплий светр в рюкзаку, помирали від спраги в десятках метрів від вододжерела. Людину нерідко підстерігають і природні катаклізми – пожежі, урагани, блискавки в горах та на рівнинах як найбільш небезпечні.

Самодіяльним групам школярів, в обов'язковому порядку (згідно з наказом МОН за №237 від 24.03.2006) необхідно отримати дозвіл регіональної МКК на вихід за заявленим маршрутом та зареєструватися в АРП (аварійно-рятувальний пункт) у Ворохті, Верховині чи Яремчі залежно від початку маршруту по Карпатах. У наш час зв'язок з АРП забезпечується за допомогою стільникового зв'язку, рятувальники якого можуть оперативно прийти на допомогу в складних погодних ситуаціях. Але в тривалих, віддалених від цивілізації походах, підзарядка акумуляторів стає неможливою та й не всюди ще є покриття.

Тому впевненість у правильності своїх дій як результат доброї підготовки – запорука в подоланні всіх природних складних ситуацій, стресового стану, що допоможе зберегти здоров'я, а інколи й життя.

Тести на вибір правильної відповіді в умовах екстремальної ситуації

№ п/п	Запитання	Варіанти відповідей	Позначте правильну відповідь
1	При подоланні річки вбріл за допомогою жердини 2-2,5 м ти...	<ul style="list-style-type: none"> • Триматимеш жердину горизонтально на випадок зносу течією. • Поставиш жердину вниз за течією та спиритимешся на неї. • Поставиш жердину вверх проти течії і обіпрешся на неї. 	<ul style="list-style-type: none"> 1 2 3
2	Необхідно перейти річку зі швидкою течією. Яким із способів ти будеш її переходити?	<ul style="list-style-type: none"> • Вниз за течією. • Проти течії. • Під кутом 45° до течії. 	<ul style="list-style-type: none"> 1 2 3
3	Чи можна перейти болотом, якщо...	<ul style="list-style-type: none"> • Його встеляють густі трави, перемежовані з осокою. • Болото встелене осокою. • На болоті плаває трав'янистий покрив. 	<ul style="list-style-type: none"> 1 2 3
4	Ти провалився в крижану воду. Самостійно або за допомогою товаришів вибрався на берег. Що далі?	<ul style="list-style-type: none"> • Покачешся в одязі на снігу, який вбере вологу. • Слід негайно розкласти багаття, передягнути потерпілого в сухий одяг, вкласти в спальний мішок, напоїти гарячим чаєм. • Швидко рухатися до найближчого населеного пункту. 	<ul style="list-style-type: none"> 1 2 3
5	В холодну вітряну погоду ти, здається, відморозив пальці руки. Твої дії.	<ul style="list-style-type: none"> • Розтирати руки снігом. • Зігрівати біля багаття. • Зігрівати пальці своїм теплом. 	<ul style="list-style-type: none"> 1 2 3
6	Які дії правильні при наданні долікарської допомоги людині, щойно піднятої з води?	<ul style="list-style-type: none"> • Негайно зробити штучне дихання. • Деякий час потримати за ноги догори вниз. • Швидко звільнити рот і ніс від бруду і піску. Покласти потерпілого на стено своїй ноги, зігнутої в колінному суглобі. Після витікання води зробити штучне дихання. Напоїти гарячим чаєм. 	<ul style="list-style-type: none"> 1 2 3
7	Наближається гроза. Яка відстань до блискавки, якщо розряд почуто через 6 секунд?	<ul style="list-style-type: none"> • 500 м • 3000 м • 2000 м 	<ul style="list-style-type: none"> 1 2 3
8	В які дерева під час грози найчастіше влучає блискавка?	<ul style="list-style-type: none"> • Сосна, осика, липа. • Дуб, тополя, ялина. • Береза, горіх, вільха. 	<ul style="list-style-type: none"> 1 2 3
9	Чи потрібно підтримувати багаття під час грози?	<ul style="list-style-type: none"> • Потрібно сильніше роззалити, щоб усі могли зігрітися. • Не потрібно, бо даремно згорять дрова. • Не потрібно, бо блискавка може вдарити в багаття через стовп нагрітого повітря 	<ul style="list-style-type: none"> 1 2 3
10	Чи можна купатися у водоймі під час грози?	<ul style="list-style-type: none"> • Можна сховати одяг від дощу. • Можна тільки біля берега. • Не можна, бо розряди бувають і у воду. 	<ul style="list-style-type: none"> 1 2 3
11	Група рухається по рівнинній місцевості. Наближаються інтенсивні спалахи блискавки. Твої дії.	<ul style="list-style-type: none"> • Укритися під великим деревом. • Продовжити рух далі, але трохи швидше. • Знайти на місцевості укриття, яке не виступає над поверхнею, і перечекати грозу. 	<ul style="list-style-type: none"> 1 2 3
12	Туристична група рухається в горах хребтом. Раптом сильно загриміло. Наближається гроза. Як діяти?	<ul style="list-style-type: none"> • Продовжити рух, не звертаючи уваги на розряди. • Швидко спуститися в бік на 150-200 м, віднести на 30-40 м металеві предмети. • Припинити рух і вкритися поліетиленовими плащ-накидками. 	<ul style="list-style-type: none"> 1 2 3
13	Під час руху групи в грозу поряд вдарила блискавка. Один учасник упав. Дії групи.	<ul style="list-style-type: none"> • Не зачіпати потерпілого, зачекати, доки він сам прийде до тями. • Швидко закопати в землю з метою відтоку електричного струму з тіла. • Негайно розпочати непрямий масаж серця та робити штучне дихання. 	<ul style="list-style-type: none"> 1 2 3
14	Неподалік загриміло. В учасників групи, що були без головних уборів, піднялося волосся. Що робити?	<ul style="list-style-type: none"> • Швидко рухатися до укриття. • Продовжити рух далі, одягнувши поліетиленові накидки. • Негайно опуститися на руки, коліна, лягти на землю, витягнутися на увесь зріст. 	<ul style="list-style-type: none"> 1 2 3

15	Ти загинув сам-на-сам із природою. Продуктів немає. Ї ї тільки ніж. Що робити далі?	<ul style="list-style-type: none"> Швидко рухатися у пошуку населеного пункту. Улаштувати укриття на дереві. Виготовити спис та біту і діяти залежно від обставин. 	1 2 3
16	Група туристів заблукала. Визначити своє місцезнаходження не вдалося. Мапа і компас втрачені. Сірників немає, продукти закінчилися. Які наступні дії?	<ul style="list-style-type: none"> Спробувати знайти дорогу назад. Спожити на місці їсти, можливо, йгме інша група. Рухатися на пошуки населеного пункту або струмка, який приведе до більшого потоку, річки і людей. 	1 2 3
17	Сигнал повторення трічі (вогнища, постріли, сигнали світла, свистки). Це...	<ul style="list-style-type: none"> Запрошення в гості. Сигнал бди (SOS). Усе в порядку. 	1 2 3
18	Як краще висушити мокре взуття в поході?	<ul style="list-style-type: none"> Поставити його біля багаття. Набити взуття сухою травою, газетами і кілька разів змінити їх. Насипати у взуття нагріті на багатті лісок або дрібні камінці. 	1 2 3
19	Ще посеред денного переходу турист відчув біль та виявив потертість на нозі. Що потрібно зробити?	<ul style="list-style-type: none"> Намочити шкарпетки водою і знову надіти взуття. Одягнути взуття на боє ногу. Обробити потертість, накласти стерильну пов'язку або теж саме і поміняти взуття. 	1 2 3
20	Які шкарпетки захищать ноги від холоду, коли взуття і ноги змочені?	<ul style="list-style-type: none"> Подвійні синтетичні. Вовняні. Баполяні. 	1 2 3
21	З якого матеріалу можна зробити тимчасову плівку для хворого зуба в умовах походу?	<ul style="list-style-type: none"> З жуйки. З шматочка несолоного сала. Зі смоли сосни або ялини. 	1 2 3
22	Відвар з яких рослин можна використати для приготування чаю від застуди?	<ul style="list-style-type: none"> Листя подорожника. Суцвіття та листя чебрецю. Листя та суцвіття каланчу. 	1 2 3
23	Як діяти при отруєнні, коли потрібних медикаментів не знайшлося?	<ul style="list-style-type: none"> Напоїти хворого теплою солоною водою. Викликати штучне блювання та напоїти гарячим чаєм. Дати хворому винити склянку кашки з білою джерельною водою від багаття, викликати блювання. Повторити 1-2 рази з теплою водою. 	1 2 3
24	Як розпалити багаття в екстремальних умовах (затяжний дощ, сильний вітер тощо)?	<ul style="list-style-type: none"> За допомогою сухостою зліпаних або нанизаних сухих гілок ялини чи смереки. За допомогою кори берези або сухого спирту, якщо такі є. За допомогою гілок сосни або ялини. 	1 2 3
25	Як розпалити багаття взимку на товстому снігу?	<ul style="list-style-type: none"> За допомогою сухої трави. Розсипати дрібно сніг і накласти спочатку товщіні дрова. Розпалити багаття на металевій сітці, що піднята над снігом. 	1 2 3
26	Яким камінням не можна обкладати багаття?	<ul style="list-style-type: none"> Піднятим з води, що має пори. Дрібним, що не тримається купи. Камінням з гострими кутами. 	1 2 3
27	Як розпалити багаття, якщо сірники намочені або їх немає?	<ul style="list-style-type: none"> За допомогою лінзи окулярів. Тертям двох дерев'яних паличок. За допомогою кремєно та подітна ножки (з HAZy) або леза ножа та вати (туту). 	1 2 3
28	При необережному поводженні з багаттям один учасник отримав опік другого ступеня (пухирі). Якою має бути долікарська допомога?	<ul style="list-style-type: none"> Охолоджувати місце опіку холодною водою, доки біль не вщухне. Покласти стерильну пов'язку. Проколоти пухирі і змастити опік зеленкою. На місце опіку накласти стерильну пов'язку. 	1 2 3
29	Під час двійки біля бівака необережного туриста укусила гадюка. До лікарні 30 км. Гвої дії.	<ul style="list-style-type: none"> Місце укусу припекти сірником. Місце укусу промити розчином марганцю та накласти холодний компрес. Вичистити або відсмоктати отруту, накласти пов'язку вище укусу і транспортувати до лікарні. 	1 2 3
30	Під час руху кам'янистою стежкою новачок ситнувся, вивів і зламав руку. Що робити?	<ul style="list-style-type: none"> Накласти шини та фіксуєую пов'язку, транспортувати хворого до медпункту. Дати знеболювальне. Накласти туго пов'язку на місце перелому і продовжити рух до населеного пункту. Накласти пов'язку та попросити нолерітні і продовжити рух. 	1 2 3
31	Як надійно зберегти аварійний запас сірників у поході?	<ul style="list-style-type: none"> Занурити їх у розплавлений віск або парафін. Загорнути у 2-3 поліетиленові пакети. Покласти разом з терткою у футляр для фотоплівки, надійно заклеїти скотчем. 	1 2 3
32	Як можна визначити, чи їстівні плоди невідомої рослини?	<ul style="list-style-type: none"> Подивитися, чи вживають їх птахи та звірі. Провести тєсгування плодів за відомою схемою. Спробувати їх на смак та трохи з'їсти. 	1 2 3

33	Чи потрібно брати ремонтний набір у велосипедний похід?	<ul style="list-style-type: none"> • Потрібно взяти необхідні запчастини та інструменти для групи. • Не потрібно, якщо на маршруті є магазин. • Кожен учасник бере для себе запасні деталі. 	1 2 3
34	Група велосипедистів рухається узбіччям асфальтованого шосе. Яку дистанцію потрібно витримувати?	<ul style="list-style-type: none"> • 1-2 м • Довільну, яку обирають учасники руху. • 2-3 м 	1 2 3
35	Який інтервал між велосипедами безпечний на спусках? - на крутих спусках?	<ul style="list-style-type: none"> • 3-5 м • 10-15 м • 20-25 м • 30-40 м • 50-70 м • 100-120 м 	1 2 3 1-а 2-а 3-а
36	У велотуриста стався прокол камери. Клею уже немає. Як відремонтувати камеру?	<ul style="list-style-type: none"> • Налити у камеру насосом трохи води. • Накласти на місце проколу латку з поліетиленової плівки. • Заклеїти місце проколу лейкопластиром або скотчем. 	1 2 3
37	Як зробити укриття у велопоході, коли немає наметів?	<ul style="list-style-type: none"> • Поставити та закріпити велосипеди на відстані так, щоб їх можна було накрити поліетиленовою плівкою. • Зробити укриття з гілок дерева. • Зібрати всі дощовики і зробити спільний намет за допомогою жердин та гілок. 	1 2 3
38	Група велотуристів зупинилася під потужною лінійною електропередачею. Зацікавило, чому гудуть проводи та піднялося волосся на головах. Що далі?	<ul style="list-style-type: none"> • Негайно залишити це місце. • Можна трохи постояти, задовольнивши свою цікавість. • Сісти на землю і отримати заряд статичної електроенергії. 	1 2 3
39	Ти заблукав у лісі. Погода похмура. Неповдалі проєкти і квартальний стовп. Як визначити напрямок на північ?	<ul style="list-style-type: none"> • За найменшою сумою двох із чотирьох цифр на квартальному стовпі. • За найменшим числом на квартальному стовпі. • За найбільшим числом на квартальному стовпі. 	1 2 3
40	З якого боку грубіша і товстіша кора великих дерев, темніша кора в берези. Крутий схил мурашника?	<ul style="list-style-type: none"> • Зі сходу. • З півдня. • З півночі. • З заходу. 	1 2 3 4
41	Як виготовити саморобний компас?	<ul style="list-style-type: none"> • За допомогою стрілки годинника. • За допомогою перочинного ножика. • За допомогою швейної голки або леза безпечної бритви. • За допомогою грифеля олівця. 	1 2 3 4
42	Як перевірити справність компаса?	<ul style="list-style-type: none"> • Піднести до компаса металевий предмет і подивитися, чи відхиляється та повертається назад стрілка. • Підняти його вище від землі. • Зверити його покази з іншим компасом. 	1 2 3
43	В яких випадках компас показуватиме сторони горизонту неправильно?	<ul style="list-style-type: none"> • На морозі більше -15° С. • При сильному північному вітрі. • Біля ліній електропередач, електрифікованих залізниць, під час грози. 	1 2 3
44	Як зробити «холодильник» для продуктів на біваках?	<ul style="list-style-type: none"> • Скласти всі продукти під деревом і накрити їх гілками з листям. • Викопати яму, покласти продукти і накрити гілками. • Скласти продукти в мішний подвійний поліетиленовий пакет і занурити в холодну воду струмка. 	1 2 3
45	Дрова з якої деревини мають найбільшу тепловіддачу?	<ul style="list-style-type: none"> • Сосна, ялина, береза. • Осика, вільха, бузина. • Дуб, граб, ясен. 	1 2 3
46	Який продукт найбільш калорійний?	<ul style="list-style-type: none"> • Сир голландський. • Молоко згущене з цукром. • Масло вершкове топлене. • Олія соняшникова. 	1 2 3 4

47	Яка крупа вариться найшвидше (8-10 хв) і яка найдовше (до 60 хв)?	<ul style="list-style-type: none"> • Манна • Рис • Гречана • Вівсяна • Ячмінна 	1 2 3 4 5
48	В холодну погоду для обігріву намету можна...	<ul style="list-style-type: none"> • Налити гарячої води у пляшки і покласти в спальний мішок. • Покласти у намет кілька добре нагрітих каменів, яким обкладали багаття. • Деякий час прогрівати намет запаленою свічкою. 	1 2 3
49	Чи можна пити воду з водойми сумнівного походження?	<ul style="list-style-type: none"> • Можна, профільтрувавши її через марлю та вату. • Можна, обробивши її марганцевокислим калієм. • Прокип'ятити або краще не пити. 	1 2 3
50	Як краще запекти свіжу рибу у похідних умовах?	<ul style="list-style-type: none"> • Нанизавши її на гілку (шампур) дерева і смажити подібно шашлику. • Загорнути її у фольгу або листя дерев і покласти у гаряче вугілля. • Тримати над відкритим полум'ям до готовності. 	1 2 3

В.Д.ОЗЕРЧУК,
голова Старокостянтинівського
міського осередку Хмельницького обласного
відділення ВГДР «Школа безпеки»

КОРИСНІ ПОРАДИ ТУРИСТУ-ПОЧАТКІВЦЮ

1. Підготовка до туристичного походу (експедиції) починається з визначення мети подорожі, вибору та розробки маршруту, підбору (формування) складу групи, розподілу обов'язків, підготовки спорядження, документації, складання меню, закупівлі продуктів тощо.
2. Для пішохідного походу кращим взуттям є розношені черевики або кросівки. Добре, коли вони на розмір-два більші, щоб можна було вкласти войлочну підкладку та одягнути двоє-троє шкарпеток.
3. Щоб продовжити строк придатності вовняних шкарпеток, бажано перед виходом нашити на п'ятки і носки шкарпеток латки з тонкої тканини.
4. Складаючи рюкзак (наплічник), насамперед, слід вкласти (до спини) м'які речі – спальний мішок, ковдру, светр тощо.
5. Окрім спальника, потрібно мати гігієнічний пакет (простирадло, зшите по довжині), який вкладають всередину. Це обов'язково, коли спальник позичений.
6. Важкі речі краще покласти вниз наплічника, а не зверху, і ближче до спини, а не ззовні.
7. Якщо в рюкзаку не вистачає місця, то окремі речі краще прив'язати згори або низу під дном (намет, спальник, куртка тощо).
8. Щоб речі у рюкзаку не змішувалися, їх бажано згрупувати в окремі пакети. Наприклад, туалетне приладдя, змінна білизна тощо.
9. Особистий посуд краще брати алюмінієвий або емальований, хоча останній дещо важчий.
10. Укладаючи рюкзак, потрібно дотримуватися правила: «Головне – не забути нічого потрібного і не брати нічого зайвого».
11. Укладання рюкзак краще починати за кілька днів згідно зі списком особистого спорядження. Спальний мішок (ковдру) потрібно завжди носити в ізолюючому від вологи чохлі.

12. Для приготування їжі використовують казанки (відра) з алюмінію або нержавіючої сталі. Не емальовані і не оцинковані.

13. Туалетне мило і папір, зубну пасту бажано брати наполовину використані або повні на 3-4 учасники. Їх вистачить на 7-10 днів походу.

14. Нерозумно огляд та ремонт спорядження відкладати на ранок. Зранку, зазвичай, не вистачає часу, або погода внесе корективи.

15. Все групове спорядження (намети, сокирка, ножівка, варочний посуд, лопатка саперна) в перший день походу потрібно закріпити за конкретними учасниками групи.

16. Торбинки для круп краще пошити з кольорової тканини (червоний, жовтий, помаранчевий), вони будуть добре помітні в траві на днівах. Для захисту від вологи на всі торбинки одягають поліетиленові пакети.

17. Інструмент – сокирку, ножівку, лопатку на ніч краще покласти під дно намету, але не перед грозою.

18. Перед грозою все металеве спорядження, в т. ч. варочний посуд, карабіни потрібно покласти збоку намету (за 30–40 м).

19. Сипучі продукти (круп, цукор, сухе молоко, чай тощо) надійно захищають від вологи пластикові пляшки об'ємом від 0,5 до 1,5 літра.

20. Не варто м'ясні консерви або інше брати у скляному посуді. Вони значно важчі і можуть розбитися.

21. У похід обов'язково беруть часник і цибулю. Ці продукти є профілактичними засобами від простудних захворювань та сприяють кращому перетравленню їжі.

22. Медична аптечка – обов'язковий атрибут туристської групи. Її склад підкаже лікар або посібник з туризму. За необхідності окремі учасники групи беруть додатково свої індивідуальні ліки.

23. У тривалому поході важливо відповідально поставитися до просушування речей біля багаття, особливо взуття. Якщо не контролювати просушування, то інколи одяг і взуття можуть стати непридатними для подальшого використання.

24. Ніж, компас надійніше носити на мотузці, прив'язаній до кишені. Ніж складний або в чохлі.

25. Зазвичай, під час руху групи на маршруті руки, по можливості, повинні бути вільні. Проте завчасно виготовлена палиця (альпеншток) на крутих підйомах та спусках не завадить (висота трохи вище плеча).

26. Шкарпетки бажано одягнути в такій послідовності: бавовняні, вовняні, капронові. Кожна наступна пара повинна бути трохи більшою, ніж попередня.

27. У ступеневий та категорійний походи необхідно взяти сухарі білого хліба, можна 1/3 з родзинками до чаю, суху картоплю, пряжене вершкове масло.

28. Сало, сир, ковбасу не можна класти в поліетиленовий пакет. Вони «задихаються» без доступу повітря і псується. Молоду картоплю беруть не митою. За добу вона псується, особливо в пакеті.

29. Усі «важкі» продукти (картопля, крупа гречана, частина рибних консервів) використовують переважно у перші два-три дні походу. Далі – крупи, концентрати та поповнення їх у магазинах.

30. Для тривалих підйомів-тягунів бажано мати з собою (до 150–200 г на 1 учня) енергетичний набір такого складу: горіхи подрібнені, лимон дольками, родзинки або курага та мед приблизно в рівних частинах. Зберігати в легкому пластиковому посуді.

31. За кілька днів до походу загосп групи з'ясовує хто що не їсть. Окремі молоді люди не переносять деякі продукти. Але потрібно розрізняти «не можу» від «не хочу». Пригадується, як усі без винятку перекушували бутербродами з салом, хоч раніше відмовлялися.

32. «Кишенькове харчування» – необхідна складова поповнення калорій. Це горіхи, печиво, цукерки, різні сухарики тощо.

33. За похідний день мандрівник-учень витрачає приблизно 3000-4000 кКал. Відновлюється енергія калорійним збалансованим харчуванням.

34. Медицина рекомендує співвідношення білків, жирів та вуглеводів як 1:1:4. Білків найбільше в м'ясі, рибі, сирі, бобових, яйцях, горіхах, грибах, молоці. Жирів – у маслі, салі, рибі. Вуглеводів – у цукрі, цукерках, шоколаді, халві, меді. Обов'язково вітаміни та мінерали – овочі, фрукти, салати.

35. Впродовж 6–8-денного походу гречану кашу готують не більше двох разів. Приїдається.

36. Чай буде більш ароматним і корисним, якщо додати у казанок трохи чебрецю, м'яти, листя та ягоди суниці або малини. Знімати з багаття – щойно закипить.

37. Черствий хліб можна «освіжити», загорнувши його у шматок чистої вологої тканини, і добре нагріти над багаттям.

38. Якщо в казанок покласти ложку вершкового масла або маргарину, то картопля завариться майже у два рази швидше, тобто за 12–14 хв.

39. Страву потрібно солити тоді, коли вона вже майже готова з розрахунку 5 грамів солі на 500 грамів першої страви і 4 грами – на 300 грамів другої.

40. Коли кип'ятять воду для круп, макаронів, пельменів, готують юшку – солять ще до того, як у воду будуть опущені продукти.

41. Салат із сирих овочів солять перед подачею на стіл.

42. Якщо картоплю потрібно відварити – сіль додають на початку варіння. Готуючи картоплю для пюре, краще солити її під кінець приготування.

43. Усі збори після ночівлі, зазвичай, займають годину-півтори. Всім потрібно пам'ятати і виконувати два правила. По-перше: збираючись – збиратися! (не відволікатися на сторонні справи і не чекати, доки зберуться всі). По-друге: зібрався сам – допоможи ще комусь! Хто рано виходить – той багато проходить.

44. Невеликій групі туристів-екстремалів (не учнів) (3–4 особи) вкрай необхідно взяти з собою НАЗ (носимий аварійний запас). Його склад: сірники (водостійкі), свічка з жиру сала, кремінь і частинка ножівкового леза по металу, невелика лупа, голки і нитки, риболовні гачки і леска, компас, гнучка пила-струна, медяпечка з основними препаратами та інструкцією, скальпель, хірургічні скріпки. Все помістити в невеликий контейнер, перекласти речі ватою (для розпалу), забезпечити водонепроникність. У поході з НАЗом не розлучатися.

45. Для дій в екстремальних умовах найчастіше використовують вузли: провідник, вісімка, удавка, схоплюючий, шкотовий, булинь.

46. Для категорійних пішохідних походів до складу групового спорядження варто включити: мотузку діаметром 10 мм, довжиною 25–30 м транспортну – 20–25 м, дві страховальні системи та 6–8 карабінів.

47. У негоду або перед дощем на днівах заготовляють дрова в достатній кількості і накривають плівкою.

48. Не використані дрова, обладнання для багаття (рогачі, поперечини) перед виходом на черговий етап маршруту складають в одному місці для наступної групи туристів.

49. Сміття та консервні банки спалюють на багатті. Так роблять і коли залишають бівак. Багаття добре гасять чи заливають водою в пожежонебезпечних місцях.

50. За день-два до велосипедного походу керівник групи проводить технічний огляд велосипедів і призначає механіка з числа найбільш досвідчених, в якого і буде ремонтний набір деталей та інструментів.

51. Бажано до лівої половини керма велосипеда прикріпити червоний прапорець 10х15 см. Це висвітить колону для водіїв автомобілів. Той, хто замикає колону, подає сигнал свистком: довгий – небезпека (авто). Два короткі – «Стій!».

52. За винятком сучасних наметів з подвійним дахом та водоізоляційним дном, для всіх

інших моделей потрібно мати плівку під дно (підкласти, щоб не виступала) та поверх даху.

53. Для походів підходить більш тонка поліетиленова плівка, яка легше складається і менше займає місця. Невеликі отвори та розриви добре заклеїти широким (4–6 см) скотчем. Ним же зміцнюють плівку по периметру для даху.

54. У холодну пору на днівці можна деякий час палити багаття на більшій, ніж звичайно, площі. За годину-дві місце багаття присипати невеликим шаром землі і прикласти гілками. Зверху ставлять намет. Вночі буде значно тепліше.

55. Чи не найкращим укриттям під час грози в горах є печера. Але за умови, що ви знаходитесь на відстані не менше 3-х метрів від входу і 1 м від стіни. Небезпечно ховатися біля входу в печеру і під нависаючою скелею.

КЕРІВНИКУ ГРУПИ НА ЗАМІТКУ

56. У туристичній групі школярів практично всі мають конкретні обов'язки та доручення. Це, в першу чергу, капітан (командир) групи, завгосп, скарбник, санітар, фізорг, фотодо-відеореporter, редактор щоденника, геолог, ботанік, ремонтний майстер, синоптик і т. д.

57. Кожен похід (маршрут) має свою стратегію і тактику руху. При цьому завжди легше рухатися з постійною швидкістю – близько 4-х кілометрів за годину рівниною. Обгін, відхід убик за квіткою тощо збиває з ритму і більше втомлює.

58. З піснями у похід ходять новачки. Більш досвідчені туристи на важкому переході не розмовляють, намагаючись зберегти ритм дихання. Бажано – 1 крок – вдих, другий і третій крок – видих і т. д.

59. На маршруті першими йдуть 1–2 досвідчені сильніші туристи. За ними дещо слабші і менш підготовлені. Останніми – знову сильніші.

60. Критисно після вечірні багаття провести підсумки-аналіз пройденого дня. Хто і чому затримав вихід вранці на маршрут? Чому пізно заснули? Відмітити позитивне та назвати кращих туристів.

61. Складність та труднощі на маршруті повинні наростати поступово, а найскладніші перешкоди (або підйом) краще подолати в середині маршруту, коли всі вже втягнулися в похідний ритм. Те саме стосується і велосипедного походу.

62. Забруднювати природу на биваках недопустимо! І не тільки в поході. Не варто забувати – папір згниває за рік-два, поліетиленовий пакет – 10 і більше років, скло від розбитої банки та пляшки нейтралізується через 30–40 років. «Оберігати природу – значить охороняти Батьківщину». Так вважали ще 100 років тому.

63. Важливо всім туристам навчитися контролювати свій фізичний стан на маршруті. Об'єктивні показники його – температура та частота пульсу.

Багато періодично проводити такий тест:

Керівник групи: «Нащупали пульс. Всі готові? Почали! Стоп! — через 15 секунд). Помножили на чотири. Скільки у кого вийшло?».

Медсестра може записати дані у блокнот. Залежно від результатів керівник групи приймає рішення: можна рухатися далі, ще відпочити, кого трохи розвантажити тощо.

64. Якщо маса рюкзака не відповідає віковим та фізичним можливостям туриста, то в такому разі затратені калорії повністю не компенсуються харчуванням та відпочинком. Втома накопичується і може призвести до перевтоми, що недопустимо, адже це захворювання.

65. Ні в якому разі не можна приготування їжі покладати тільки на дівчаток. Тільки по черзі. Нехай усі вчать готувати під наставництвом більш досвідченого.

66. Гарний вигляд має група, одягнута однаково. Не обов'язково з голови до ніг. Нехай однаковими будуть хоч би сорочки або кепки від сонця. Все одно одразу видно, що йде не компанія чи натовп, а група!

67. Чи брати у похід легкий приймач? Нехай краще це вирішить уся група. Можливо, хтось хоче відпочити від міського шуму і послухати спів птахів (яких приймач відлякає).

68. Особисте спорядження (бінокль, м'яч, гітара) в поході стають спільними і на прохання друзів їх потрібно давати. Відмовляти в цьому так само не по-дружньому, як і таємно від інших поїдати цукерки та ковбасу, які поклала в наплічник турботлива бабуся.

69. При виході групи з днівки на маршрут необхідно уважно перевірити чи нічого не забуто, в т. ч. і на сучках дерев. Капітан групи може з гумором запитати: «Все забули, нічого не взяли?» Керівник або заступник контролюють це питання.

70. Щоб сокира не вислизнула з рук, на рукоятку потрібно зробити темляк, за який його можна вішати на сучок, а не заганяти в стовбур живого дерева. Не рубати на землі, камені. Рукоятку пофарбувати в яскравий колір. Пошити чохол з брезенту.

Додатки

Особисте спорядження для багатоденного походу:

1. Наплічник.
2. Спальний мішок.
3. Куртка-вітровка.
4. Карімат (теплоізолюючий килимок).
5. Поліетиленова накидка (дошовик).
6. Костюм штормовий.
7. Теплий светр.
8. Речі особистої гігієни.
9. Кружка, ложка, миска, ніж (ножі складні тільки у хлопців).
10. Основне взуття (черевики, кросівки).
11. Змінне взуття.
12. Ліхтарик.
13. Штани балонові.
14. Сорочка – 1.
15. Теніска – 2–3 штуки.
16. Штани х/б.
17. Шорти.
18. Спідня білизна.
19. Шапочка тепла.
20. Кепа.
21. Плавки (купальний костюм).
22. Окуляри сонцезахисні.
23. Шкарпетки різні – 3 пари.
24. Паспорт (свідоцтво про народження).
25. Поліетиленові пакети (великі та малі).
26. Кишенькові гроші.

Групове спорядження

1. Намети.
2. Поліетиленова плівка під дно та на верх наметів.
3. Варочний посуд (казанки, 2–3 штуки).

4. Розробні дощечки – 2 штуки.
5. Пристосування для багаття (гачки, рогачі з дроту діаметром 3–4 мм).
6. Сковорідка.
7. Сокирка – 1–2 штуки.
8. Невелика ножівка.
9. Саперна лопатка.
10. Медична аптечка.
11. Продукти.
12. Фото- відеокамери.
13. Сірники (в т. ч. аварійний запас).
14. Ремонтний набір (голки, нитки, шматки м'якого дроту, мотузки тощо).
15. Похідна документація (маршрутний лист або маршрутна книжка, наказ, проїзні документи тощо).
16. Компас.
17. Туристичні мапи (краще 1 км або 500 м), запасна мапа.
18. Бінокль за бажанням та необхідністю.
19. Рукавиці для багаття.
20. Гітара, бадмінтон, волейбольний м'яч (за бажанням групи).

Спеціальне спорядження (підбирається залежно від маршруту):

1. Мотузка 25–30 м (діаметром 10 мм).
2. Карабіни 4–5 штук.
3. Страхувальна система – 2 штуки.
4. Транспортувальна мотузка 25–30 м.
5. Рукавиці для роботи з мотузкою.
6. Лупа, папір, мішечки з тканини.
7. Рибальське приладдя.

Примітки:

1. У багатоденні походи не потрібно брати військовий об'ємний спальний мішок, габаритний ліхтар, об'ємні книжки.
2. Залежно від виду подорожі і складності перелік і характер спорядження буде різним.

РОЗДІЛ IV. ГРАЮЧИСЬ – НАВЧАЄМОСЬ

А.С.ПРОХОРЕНКО,

методист НМЦ ЦЗ та БЖД Чернівецької області;

І.К.ЛАПТЄВ,

методист Чернівецького обласного центру туризму,

краєзнавства та екскурсій учнівської молоді

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Гра-змагання

I. Мета та завдання:

- пропаганда здорового способу життя серед дітей;
- залучення дітей до питань особистої та колективної безпеки;
- визначення ступеня медичної, фізичної та психологічної підготовки дітей до дій в екстремальних ситуаціях.

II. Час і місце проведення:

- Конкурс-змагання (гра) проводиться на базі дитячого оздоровчого табору за безпосередньої участі відпочиваючих змін дітей.

III. Керівництво:

- Підготовка та проведення гри покладається на старшого вожатого табору.
- Суддівство здійснює виборчий орган із представників всіх загонів.

IV. Учасники:

- У змаганні беруть участь команди від усіх загонів (або за віковими категоріями).
- Склад команди 8 – 10 осіб, віком до 15 років, керівником команди може бути старший за віком.

Порядок проходження конкурсу-змагання

I. Конкурс «Представлення команд».

Завдання: кожна команда стисло розкажує про себе в пісенно-гумористичному жанрі.

II. Конкурс «Кращий бівак та розведення вогню для приготування їжі» (бере участь уся команда).

Завдання: Вибираються зручні місця для облаштування біваку. За обмеженої кількості сірників (3 шт.) та клаптика паперу розводять вогнище (за кожний додатковий сірник – штрафні бали).

Оцінюється за часом розкладання вогню, дотримання заходів протипожежної безпеки та кількості сірників.

III. Конкурс «Пісня біля вогнища» (участь бере вся команда).

Завдання: Виконується 1 – 2 пісні. Оцінюється майстерність виконання.

IV. Конкурс «Медицина. Надання само- та взаємодопомоги» (участь бере вся команда).

Завдання складається з двох частин:

- Теоретичної – відповіді на запитання (картки).
- Практичної – надати практичну допомогу згідно із завданням, яке визначається у картці.

Оцінюється правильність відповідей та дій, а також час, витрачений на надання допомоги.

У. Конкурс «Безпека та виживання» (участь бере вся команда).

Завдання. Етапи конкурсу:

- Естафета – біг на 60 м.
 - Переправа по колоді (колода – на землі).
 - Подолання болота, пересування купинами.
 - Одягання засобів індивідуального захисту (протигазу).
 - Надання допомоги потерпілому.
 - Транспортування потерпілого на відстань 60 м (залежно від характеру травми).
- Оцінюється за часом, правильністю та чистотою виконання.

VI. Підбиття підсумків.

Оголошення кількості зароблених балів. Нагородження переможців.

Примітка:

- Умови проведення конкурсів визначаються залежно від вікової категорії дітей, місцевих умов табору та матеріального забезпечення.
- Оціночні показники конкурсів визначають організатори змагань.

Н.А.КОНОВОДОВА,

вчитель ЗОШ №8,

м. Краснодон, Луганська область

КЛЮЧІ ВІД ФОРТУ «БУАЯР»

Математична гра

Мета. Перевірити вміння учнів виконувати дії над дробовими числами, розв'язувати лінійні рівняння, перетворювати раціональні вирази. Навчити учнів застосовувати свої знання в нестандартних ситуаціях.

Ознайомити учнів з правилами поведінки вразі пожежі; навчати надавати першу допомогу потерпілому під час пожежі.

Розвивати інтуїцію, здогадку, ерудицію, володіння математичними методами та ОБЖ. Викликати допитливість, ініціативу, інтерес до математики.

Обладнання: малюнки на тему «Протипожежна безпека», картки із завданнями.

Хід гри

Перед проведенням цього заходу дітям бажано відвідати пожежну частину. У грі беруть участь дві команди по 6 – 7 осіб, уболівальники. Кожна команда має придумати назву і вибрати капітана. Грою керує вчитель, у нього 2 учні-помічники.

Мета гри – добути скарб. Скарб вважається знайденим, якщо команда складає картку. Для цього необхідно одержати 7 ключів, які видаються за правильне проходження кожного етапу гри (ключі слід підготувати, розрізавши малюнок машини швидкої допомоги на 7 частин).

Для отримання одного ключа відводиться 3 – 5 хвилин. Якщо за цей час команда або гравець не встигають дати відповідь або дають відповідь неправильну, то, в такому разі, гравець стає полоненим, а команді не видається ключ. Полонений пересідає окремо від команди і одержує картку з додатковим завданням. Якщо він виконує завдання, то повертається до команди, ні – продовжує сидіти «на лаві запасних».

1 етап. Бере участь по одному гравцю від команди. Перед гравцями лежать картки з відповідями на 1 завдання. Необхідно вибрати правильну відповідь і повернутися до своєї команди. Приклад вивішується на дошці: $42,5 - 10 + 25,5 : 17$

Відповіді: 42,5 42,6 440 42,65 427,5

2 етап. Бере участь вся команда.

Завдання: Виконайте дії, кожна відповідь відповідає букві поряд з прикладом. Запишіть відгадані букви в таблицю і складіть з літер слово. Приклади:

$O (-2 \frac{1}{2})^3$	$A (-8)^2 - (-1)^3 - (-1)^3 - (-1)$
$B 1 \frac{9}{16} \cdot 3 \frac{1}{5}$	$M 0,6^3 - 0,5^3$
$H 4/9 \cdot (1 \frac{1}{2})^3$	$E (\frac{2}{5})^2 \cdot (-2 \frac{1}{2})^3$
$Ж 4^3 + 3^2 \cdot 3^3$	$P (2 \frac{3}{5})^2$
$П - \frac{4}{9} - 9^2$	$C 7 (-\frac{3}{7})^2$

- 36	- 15 $\frac{5}{9}$	307	6 $\frac{19}{25}$	1 $\frac{1}{2}$	Вісник: ПОЖЕЖА
------	--------------------	-----	-------------------	-----------------	----------------

метою використовували його в різні часи; що трапляється вразі необережного поводження з вогнем).

3 етап. Бере участь вся команда.

Завдання: перелічіть основні причини пожеж.

Поки команди виконують завдання, проводиться гра з уболівальниками:

1. Який знак потрібно поставити між цифрами 5 і 6, щоб одержати число, більше 5, але менше 6?

2. $52 = 25$, $42 = 16$, а чому дорівнює кут в квадраті?

3. Коли не можна скорочувати нескоротний дріб?

4. Якщо о 12 год. ночі йде дощ, то чи можна через 48 годин чекати сонячної погоди?

5. У будинку 100 квартир. Скільки разів на таблиці з номером написана цифра 9?

4 етап. Бере участь один гравець від команди.

Пропонується приклад і картки з необхідними записами. Потрібно розв'язати його (для цього слід розкласти картки в певному порядку, щоб отримати правильну відповідь).

Завдання: $(a + b) x + (a - b) x - 2ax$

Картки:

0	$-2ax =$	$+bx - bx$	$+ax - bx$	$= 2ba$	$+x - 2ax$	$-bx - ax$	$-2ax =$	$2ax$	$= 4$
$ax + ax$	$ax + bx$	$4ax + bx$	$2bx =$	$-2ax =$					

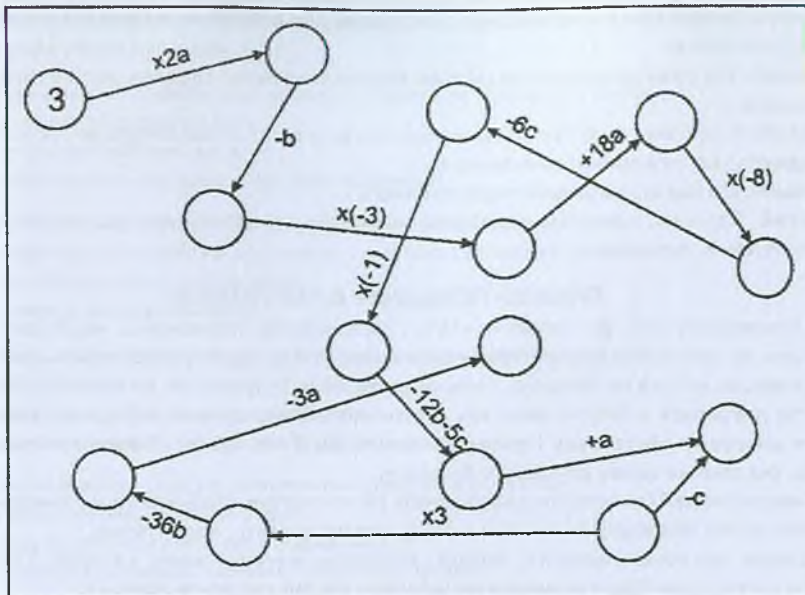
Відповідь: $(a + b) x + (a - b) x - 2ax = ax + bx + ax - bx - 2ax = 2ax - 2ax = 0$

5 етап. Бере участь вся команда.

Кожній команді видається аркуш, на якому зображений ланцюжок із завданнями і початковим числом (див. схему, стор. 107). Виконавши послідовно кожну дію, учні повинні заповнити порожні кружечки і одержати відповідь.

Відповідь: 0

Поки команди виконують завдання, уболівальникам пропонується подивитися сценку «Середнє арифметичне» (стор. 107)

ВЕСЕЛА МАТЕМАТИКА (інсценівка)

Дійові особи: Даринка та Віталік.

Даринка. Віталику, що це ти замислився?

Віталік. Знаєш, про що я подумав? Середнє арифметичне – геніальний винахід математиків. Дивися, ми з тобою нерозлучні друзі, все ділимо навпіл, хороше і погане. Ти одержала сьогодні «11», а я «3». Складаємо, ділимо навпіл, по сімці одержали обидва. Бачиш, як добре. І батько мене не покарає. Хай живе середнє арифметичне!

Даринка. Але ти навіть не запитав, чи влаштовує це мене?

Віталік. Почекай, це ще не все! Ти прийшла до школи на 15 хвилин раніше, а я на 15 хвилин пізніше. Складаємо, ділимо навпіл, – середнє арифметичне!

Даринка. Ти ж геній! (убік). Але я тебе провчу! (Віталику) Чуєш, Віталику, ти мене просив купити тобі кросівки в нашій крамниці. Тобі мама дала грошей?

Віталік. Так!

Даринка. Давай я збігаю до крамниці! Який у тебе розмір?

Віталік. Тридцять п'ятий. От здорово! Нарешті у мене будуть кросівки, і Ігор Сергійович мене не лаятиме (Даринка йде).

Даринка (входить з пакетом). Бачиш, як я швидко повернулася. Я тобі кросівки купила наймодніші!

Віталік. Давай швидше, покажи їх (Дістає з пакета один кросівок). Що це?!

Даринка. Ти ще питаєш? Це твої кросівки. Один 26 розміру, інший 44. Складаємо, ділимо навпіл, одержуємо твій розмір – 35. Хай живе середнє арифметичне!

6 етап. Бере участь один гравець.

Завдання: $0,15(x - 4) = 9,9 - 0,3(x - 1)$

На парту перед учнем кладеться книжка, в якій на різних сторінках заховані аркуші паперу. Завдання: потрібно розв'язати рівняння, відкрити книгу на тій сторінці, номер якої співпадає з розв'язанням, і дістати аркуш.

Відповідь: 24 (на ст. 24 учень знайде ключ).

Звучить сирена пожежної машини. Вибігають два хлопчики, перевдягнуті пожежниками, і говорять:

Перший. Ми туди потрапили чи ні? Нам зателефонували і сказали, що за цією адресою пожежа.

Другий. Я не бачу, щоб тут щось горіло (питає у всіх). У вас нічого не горить? (Діти відповідають, що пожежні помилилися).

Перший. Це що ж, ми дарма сюди приїхали?

Другий. Я думаю, що ні. Ми зараз розповімо всім, тут присутнім, що потрібно робити, якщо сталася пожежа.

ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ В РАЗІ ПОЖЕЖИ

1. Зателефонувати до служби «101»; викликаючи пожежних, необхідно чітко відповідати на запитання диспетчера, повідомити: повну адресу; що горить, свій телефон, прізвище, ім'я та по батькові, скільки поверхів у будинку, як до нього під'їжджати тощо. Не дивуйтеся з безлічі запитань – пожежна команда вже виїжджає, диспетчер з'ясовує докладну обстановку і трохи пізніше по радіо передасть ці відомості пожежній команді, яка вже на шляху до вашого будинку.

2. Вивести людей і лише після цього почати гасити вогонь своїми силами, використовувати вогнегасник або підручні засоби: мокру щільну тканину, воду і пісок.

3. Штори, що почали жевріти, зірвати, затоптати, кинути у ванну з водою. Так гасити й ковдри та подушки. Вікна відчиняти не можна – кисень посилить полум'я.

4. Просуватися до виходу через задимлене приміщення слід повзком, оскільки внизу менше диму. По можливості йти удвох, тримаючись за стіни для орієнтиру, з мокрою ганчіркою на голові, носі і роті (це ніби своєрідна захисна шолом-маска від вогню і чадного газу). Краще накритися з головою шматком щільної тканини або пальтом. Статистика показує, що люди гинуть в основному не від полум'я, а від диму, непритомніючи і отруюючись продуктами горіння синтетичних матеріалів.

5. Прагнути згодом швидше залишити приміщення, покликати на допомогу дорослих.

6. Двері відчиняти обережно – вогонь може вирватися назовні. Якщо двері гарячі – не відчиняйте їх! Зачиніть усі двері (зачинені двері затримують пожежу на 15 хв).

7. Якщо це можливо, йдучи, відключіть світло, газ, закрийте крани з водою, погасіть вогонь у печі. Переконайтеся, що ніде не залишилося тліючого вугілля або предметів.

8. Особливої уваги вимагають діти: від диму вони ховаються в шафах, під столами, ліжками, в туалетах, ваннах, під ковдрами і найчастіше не відгукуються.

9. Візьміть документи і найнеобхідніше.

10. При загоранні одягу, волосся тощо у жодному разі не можна бігти.

7 етап. Командам видається аркуш із відповідями. Потрібно вибрати правильні.

Завдання:

1. Викликаючи пожежних, слід говорити:

- а) дуже швидко;
- б) спокійно, тихим голосом;
- в) повільно і чітко.

2. Якщо у вашій квартирі пожежа, після виклику пожежних (якщо ваша сім'я вже евакуйовалася) потрібно сповістити:

- а) міліцію;
- б) швидку допомогу;
- в) сусідів.

3. Якщо ви прокинулися в задимленій кімнаті, вам потрібно:

- а) лежати в ліжку і кликати на допомогу;

- б) скотитися з ліжка та повзти до дверей;
- в) встати і бігти з кімнати.

4. *Ваша кімната наповнена димом. Перш ніж відчинити вікно, ви:*

- а) покличете на допомогу;
- б) зробите глибокий вдих;
- в) змайструєте мотузок з постільної білизни.

5. *Якщо ви відрізані від виходу вогнем і димом, потрібно:*

- а) переповзти в найближчу кімнату і зачинити за собою двері;
- б) спробувати спуститися вниз;
- в) втекти в дальню кімнату.

6. *Слід заткнути щілину під дверима, за якими пожежа, щоб:*

- а) припинити шум вогню;
- б) припинити доступ диму в кімнату;
- в) припинити доступ вогню з-під дверей.

7. *Як визначити, що за зачиненими дверима пожежа?*

- а) відчинити двері і подивитися;
- б) покликати маму або тата подивитися;
- в) торкнутися дверей тильною стороною долоні.

8. *Що потрібно робити з електроприладами, якщо вони не потрібні вночі?*

- а) залишити увімкненими;
- б) відключити і вийняти штепсель з розетки;
- в) відключити, але вилку не виймати з розетки.

9. *Ви вдома. Відчуваєте запах диму. Визирнули на сходи і побачили вогонь та дим.*

Що ви робитимете?

- а) обіллете себе водою, накриєтеся з головою мокрою ковдрою і покинете будинок;
- б) викличете пожежну службу по телефону «101» і чекатимете приїзду пожежників;
- в) щільно закриєте двері і вікна.

Закінчився останній етап гри. Кожна команда заробила ключі. Якщо ключів не вистає (менше 7), вчитель «продає» їх. Для цього командам пропонується відповісти на бліц-запитання. Ключ одержує та команда, яка відповіла швидше.

Бліц-запитання:

1. Два хлопчики грали на гітарах, а один на балалайці. На чому грав Юрій, якщо Мишко з Петром і Петро з Юрієм грали на різних інструментах? (на гітарі).

2. У якому випадку сума двох чисел дорівнює першому доданку? (коли другий доданок — 0).

3. До однозначного числа приписали таку ж цифру. У скільки разів збільшилося число? (в 11 разів).

Коли команда одержить усі 7 ключів, то, склавши їх разом, вона повинна одержати зображення машини швидкої допомоги.

Звучить сирена швидкої допомоги. Вибігають двоє хлоп'ят, переодягнутих лікарями.

1 лікар. Ми чули, що ви тут розмовляли про пожежу.

2 лікар. Це добре, коли не знадобиться наша допомога, ну а якщо людина постраждала від пожежі, то ми розповімо зараз, як допомогти потерпілому.

1 лікар. Якщо на людині загорівся одяг, насамперед, зупиніть її, повалить на землю.

Якщо під рукою немає води, накиньте на постраждалого щільну тканину (пальто або ковдру).

2 лікар. Тільки-но вогонь згасне, зразу ж зніміть пальто (ковдру), щоб гарячий матеріал не був довго притиснутий до обгорілої шкіри.

1 лікар. Не укутуйте людину в одязі, що горить, з головою: гази, що виділяються під час горіння, можуть викликати серйозні пошкодження дихальних шляхів.

2 лікар. Не зривайте одяг з обпаленого тіла. Акуратно розрізайте ножицями те, що знімається.

1 лікар. На опік, до приїзду лікарів, накладіть суху чисту пов'язку. Якщо людина свідомо, можна дати їй знеболююче (наприклад, анальгін).

Вчитель. Ви дізналися багато цікавого і корисного, і якщо трапиться пожежа, то ви не розгубитеся і зможете допомогти.

Оголошується команда-переможниця в грі «Ключі від форту Буаяр», гравцям і активним уболівальникам вручаються призи.

С.М.ІВЖЕНКО,

**завідувач навчального кабінету інформаційних технологій
НМЦ ЦЗ та БЖД Полтавської області;**

І.В.ГАФІАТУЛІНА,

**завідувач методичного кабінету
НМЦ ЦЗ та БЖД Полтавської області**

ШКОЛА ПІШОХОДА

Позаурочний захід для учнів 1–4 класів

Мета. Закріпити знання учнів з Правил дорожнього руху.

Дійові особи: Інспектор дорожнього руху (роль інспектора дорожнього руху може виконувати вчитель або учень старших класів), два Школярі, Світлофор, Дорожні знаки (серед них обов'язково повинен бути знак «Підземний перехід»).

Підготовча робота:

1. Для гри «Світлофор»: 2 м'ячі (гумові або пластмасові) та 2 «світлофори» (картонні коробки, в яких прорізані три отвори з діаметром вдвічі більшим, ніж діаметр м'яча).

2. Для гри «Будь уважним на дорозі» виготовляють два картонні кружечки. Один обклеєний з одного боку червоним папером, з другого – жовтим. Другий кружечок з одного боку – зелений, з другого також жовтий; шкільна крейда.

3. Для позначення дійових осіб виготовляють:

- для Світлофора – червоний, жовтий, зелений кружечки, що закріплюють на одязі учня, який зображує світлофор;

- для Інспектора дорожнього руху – нагрудний знак, жезл, кашкет;

- для Дорожніх знаків – зображення дорожніх знаків, що закріплюють на одязі.

4. Учням даються завдання намалювати малюнки із зображеннями дорожньої розмітки: пішохідний перехід, острівця безпеки, осьова лінія тощо.

5. Клас можна прикрасити плакатами за тематикою дорожнього руху, кольоровими кульками, малюнками дітей.

Хід свята

Інспектор. Здрастуйте, діти! Я – інспектор дорожнього руху. У будь-яку пору року я стою на дорозі та слідкую, щоб водії та пішоходи дотримувалися Правил дорожнього руху. Сьогодні я побачив двох хлопчиків-школярів, які зовсім не знають, як треба пере-

ходити дорогу. От разом із ними я завітав до вас у «Школу пішохода», щоб ви допомогли мені навчити цих пустунів правил поведінки на вулиці. Зараз вони самі розкажуть вам, що з ними трапилося.

1 Школяр. Ми спізналися у школу,

Чуємо – лунає дзвін,

А попереду – дорога...

Ми крізь неї – навздогін.

2 Школяр. Тут немає світлофора

І далеко перехід...

Першим рушив друг мій, Боря.

Він побіг – і я побіг.

1 Школяр. Мчать на швидкості машини,

Начебто струмок страшний.

Раптом гальма заревіли,

Став сварити нас водій:

2 Школяр. «Хто отак дозволив йти

Вам через дорогу?!»

Залишились хоч живі,

Дякувати Богу!

Ну, куди ви біжите,

Життям ризикували!

Ви причиною ДТП

Зараз ледь не стали!».

1 Школяр. В клас з'явилися ми сумні,

Зошити розклали...

Та ніякої вини ми не відчували.

2 Школяр. Що зробили ми таке?

За що нас сварити?

І що значить «ДТП»?

Підкажіть нам, діти!

Інспектор. Хто з вас підкаже хлопчикам, у чому їх помилки?

(Діти відповідають. Інспектор, за потреби, допомагає, ставить уточнюючі запитання).

Інспектор (Школярам). От бачите, ви зовсім не знаєте мови вулиць і доріг. Так і до біди не далеко!

1 Школяр. Та хіба вулиці вміють розмовляти? От люди – говорять, машини – сигналять, а вулиці – мовчать.

Інспектор. Діти, а справді, чи можуть вулиці розмовляти? Давайте запитаємо у мого друга – Світлофора (входить Світлофор).

Світлофор. Добридень, діти! Я, Світлофор, не маю язика, але це зовсім не означає, що я не вмію розмовляти. Просто розмова моя інша:

Є три різні ока в мене:

Червоне, жовте і зелене.

Вночі та вдень вони мигають,

Людям всім розповідають

Мої правила прості:

Як горить червоне – «СТІЙ!»
Жовте каже пішоходу:
«ПРИГОТУЙСЬ до переходу»,
А зелене, як маяк:
«Спокійно **ЙДИ** – відкрито шлях!».

Отак, не промовляючи ані слова, я регулюю рух на дорозі. І всі мене розуміють.

Інспектор. А ви знаєте, діти, що світлофори бувають різні. Деякі з них можуть навіть попереджати, що одне світло за мить зміниться іншим. Тому запам'ятайте: коли ви бачите, що на світлофорі миготить зелене світло – треба закінчити рух через дорогу. А розпочинати переходити дорогу в цей момент зовсім не можна. Є також світлофори, у яких немає жовтого світла, а є лише червоне та зелене. Такі світлофори встановлюють для пішоходів. Часто на таких світлофорах можна побачити: на червоному – зображення людини, яка стоїть, а на зеленому – людину, яка йде. Це – підказки для пішоходів.

Світлофор. А для того, щоб ви краще запам'ятали мову світлофора, давайте пограємо у гру «Світлофор».

Гра «Світлофор»

Для гри на підлозі крейдою проводиться лінія. На відстані 3–4 м від неї закріплюються «світлофори» з прорізними отворами. З класу обираються по 5–7 гравців для кожної команди. Команди очолюють школярі. Гравці команд вишикуються один за одним. Перші гравці команд тримають м'яч.

Гравці повинні влучити м'ячем у той отвір світлофора, який відповідає зеленому світлу. Влучив у «жовтий» – маєш право кинути м'яча ще раз, у «червоний» – вибув з гри.

Перемагає команда, яка швидше впорається із завданням.

1 Школяр. Тепер я зрозумів, як без слів вміє розмовляти світлофор.

2 Школяр. А я не згоден. Те, що світлофор має свою мову, я переконався. Але до чого тут мова вулиць і доріг? Здається, що, окрім світлофора, більше ніхто на дорозі розмовляти не вміє.

Інспектор. Ти дуже помиляєшся. Прислухайся, хто це говорить?
(Входять дорожні знаки).

1 Дорожній знак.

У різних країнах ми схожі,
Говоримо мовою одною.
Ми вдень і вночі на сторожі
Поставлені біля дороги.

2 Дорожній знак.

Побачивши нас, розуміють
Цю мову водій, пішохід:
Тут можна залити бензину,
А тут повертати вам слід.

3 Дорожній знак.

На селище, місто вам вкажемо,
Залізну дорогу чи міст,
Завжди водієві підкажемо,
Що тут небезпечний проїзд.

4 Дорожній знак.

А ви нас зуміли впізнати?
Скажіть, як нас звуть, дітвора?

Всі знають — дорожні ми знаки —
Безпечного руху слова.

5 Дорожній знак.

Ти, може, ще вчишся читати,
Можливо, рахуєш повільно,
Та мову дорожнього знаку
Повинні всі знати відмінно!

1 Дорожній знак. Бачите, ми різні: серед нас є кола, трикутні та чотирикутні знаки. Але всі ми підказуємо, що треба враховувати, рухаючись дорогою. А щоб нас було видно й уночі, на нас наносять спеціальну фарбу, яка відбиває світло.

4 Дорожній знак. Нас роблять однаковими у різних країнах для того, щоб водій або пішохід, звідки б вони не прибули, розуміли нашу мову та почувалися безпечно на дорозі.

5 Дорожній знак. Якщо уявити, що вулиця — це велика книга, то ми, дорожні знаки, — її слова. Але зрозуміти нашу мову може лише той, хто знає Правила дорожнього руху.

1 Школяр. Скажіть мені, а навіщо пішоходу знати, що говорять дорожні знаки? Це водіям потрібна підказка, що там, наприклад, поворот, а туди їхати не можна. А я пішки ходжу. Мені — байдуже.

2 Дорожній знак. Неправильно ти кажеш. Грамотний пішохід буде особливо уважним там, де стоїть знак «Слизька дорога» або там, де залізничний переїзд без шлагбаума. Пішохід буде пам'ятати, що там, де є поворот, може раптово виїхати машина.

3 Дорожній знак (підземний перехід). Я — спеціальний знак лише для пішоходів. От послушайте — це вірш про мене:

Що за знак стоїть отут —
Під землю сходинки ведуть?
Знак пішоходам говорить,
Що тут — підземний перехід,
По ньому маємо ми змогу
Безпечно перейти дорогу.

Як побачите підземний перехід, пам'ятайте, що переходити вулицю у цьому місці можна лише ним. Дорогою переходити не можна, бо це — небезпечно.

Інспектор. Там, де немає підземних переходів, місця переходу позначаються просто на дорозі широкими білими смугами.

Білі смуги на дорозі
На тварину зебру схожі.
Ця розмітка говорить:
«Тут — пішохідний перехід».
Побачив «зебру» на путі —
Дорогу можна перейти.

Світлофор. Це — дорожня розмітка. У неї теж своя мова (показує малюнки із зображенням дорожньої розмітки). Ось — «зебра» — пішохідний перехід, це — розподільна смуга, що ділить дорогу на рівні частини, а це — острівцець безпеки, на якому можна зачекати на зелене світло, щоб закінчити перехід дороги.

Інспектор. Ось, наприклад, «зебру» — пішохідний перехід — на дорозі позначають широкими білими смугами. Пішохід, побачивши таку розмітку, розуміє, що у цьому місці йому дозволено переходити дорогу, а в інших місцях дороги цього робити не можна. Водій, також здалеку помітивши «зебру», знає, що будь-якої миті на переході може з'явитися пішохід, і знижує швидкість машини.

Світлофор. Там, де намальована «зебра», але немає світлофора, переходить дорогу слід особливо уважно та обережно.

Інспектор (Школяр). От ви сьогодні неправильно переходили дорогу, а діти, я впевнений, знають, як треба це робити. Давайте зараз, разом з дітьми, пограємо у гру «Уважний пішохід» та потренуємося правильно долати нерегульований пішохідний перехід (крейдою малює дорогу: 2 лінії — узбіччя, одна — розподільна смуга дороги, перехід).

Світлофор. А щоб ви запам'ятали, як слід долати дорогу, я вам це нагадаю. (бере Школярів за руки і, читаючи вірш, переходить з ними «дорогу»):

Ми стоїмо біля переходу,
Де немає світлофора,
Як у випадку такому
Безпечно перейти дорогу?
На тротуарі зупинись
Та ліворуч подивись
І, якщо нема машини,
То дійди до середини.
На смузі осьовій ти стань
І тоді — праворуч глянь:
Від машин дорога вільна —
Далі йди собі спокійно.
Є машини — зачекай,
Автотранспорт пропускай.

Гра-тренування «Уважний пішохід»

Крейдою малюють дорогу. Обирають 4–5 учнів з класу, з якими буде проводитися гра-тренування з переходу дороги. Обирають така ж кількість учнів, які будуть імітувати машини на дорозі. «Пішоходи» переходять дорогу, відпрацьовуючи всі етапи: зупинка на тротуарі, поворот голови ліворуч, хід до роздільної смуги, зупинка, поворот голови праворуч, закінчення переходу. «Машини» — рухаються дорогою. Потім гравці міняються місцями. Якщо є час, тренування можна повторити кілька разів із іншими гравцями. Перемагає та команда, яка правильно виконає перехід дороги (гравці не будуть бігти, штовхатися, метушитися та робити кроки назад або вперед на осьовій лінії).

Інспектор. Коли ви зупиняєтеся на осьовій лінії, пам'ятайте, що не лише попереду, але й за вашою спиною рухаються машини. Тому стояти на осьовій лінії досить небезпечно. Посеред дороги не можна метушитися, штовхатися, відступати назад. Треба спокійно дочекатися, коли можна буде безпечно закінчити перехід.

2 Школяр. Це ж довго: стояти, чекати. А чому б швиденько не перебігти дорогу? Правда, діти?

(Діти відповідають, Інспектор та Світлофор, в разі потреби, доповнюють).

1 Школяр. Я зрозумів, що на дорозі треба бути уважним. Ви мене переконали, що дорога призначена для машин, а пішохід може з'являтися на ній лише у дозволених для переходу місцях. Для пішоходів є тротуари. І як пішохід я можу робити на тротуарі все, що мені заманеться. Хочу — буду бігати. Хочу — у футбол пограю з друзями або на роликових ковзанах покатаюся.

Світлофор. Ну, що ти з цим пустуном робитимеш?! Діти, розкажіть цьому неграмотному пішоходу, чому не можна гратися на тротуарі?

(Діти відповідають, Інспектор та Світлофор, за потреби, доповнюють).

Інспектор. Ви все правильно розповіли. І в мене був нещодавно схожий випадок. Послухайте:

Якось дітки пустували:
На тротуарі в м'ячик грали.
Раптом б'ється м'яч об ногу –
Вилітає на дорогу!
За м'ячем біжить малий...
Ледь загальмував водій!
Тут я хлопців зупинив
І суворо насварив:
«Чи ви Правил не вивчали?
Що ж ви край дороги грали?
Є майданчик для футболу
У дворі та біля школи.
Хоч до ночі м'яч ганяйте.
Там – безпечно, там і грайте».

Світлофор. Щоб переконатися, що ви добре запам'ятали мову моїх сигналів, давайте пограємо у гру «Будь уважним на дорозі».

Гра «Будь уважним на дорозі»

На підлозі крейдою малюють «дорогу» – дві лінії на відстані 8–10 кроків одна від одної. Ведучий бере червоний та зелений кружечки, що зі зворотного боку – обидва жовті. Обирають 8–10 учнів, яких ділять на дві команди. Гравці стають за лінією паралельно їй.

Ведучий показує по чергово кружечки різного кольору. Гравці, коли показують червоний кружечок, роблять крок назад, зелений – крок уперед, жовтий – залишаються на місці. Помилився – вибув із гри. Перемагає та команда, гравець якої першим перейде «дорогу».

Інспектор. Дякую вам, діти. Ви сьогодні довели, що добре знаєте Правила дорожнього руху, і я сподіваюся, що ви завжди будете їх дотримуватися (Школярям). А ви, на решті, зрозуміли, як треба поводитися на дорозі?

Школярі.

Вже знаємо ми, що невірно робили,
Сьогодні ми мову доріг зрозуміли.
Ми будемо Правила руху вивчати –
Про власну безпеку усім треба дбати!

А.С.ПРОХОРЕНКО,
методист НМЦ ЦЗ та БЖД
Чернівецької області

В.П.ТРОЦЮК,
методист з БЖД та охорони праці
управління освіти і науки
Чернівецької облдержадміністрації

СЛІДАМИ РОБІНЗОНА

Спортивно-екологічна гра

У грі беруть участь дві команди, вік учасників – 12–13 років. Результати змагань оцінюють члени журі (3–4 особи). За кожну правильну відповідь команда отримує по одному балу. За кожну неправильну або відсутню відповідь з команди знімається 1 бал. За перемогу в кожному конкурсі команді видається картка – підказка для знаходження «скарбу» наприкінці гри.

«Скарби» слід заховати заздалегідь. Вони і будуть призами командам-учасницям.
Конкурси і умови оголошує ведучий.

I етап. Вступний.

Знайомство з командами. Команди демонструють:

- Назву команди.
- Емблему.
- Девіз.
- Привітання.

II етап. Конкурсний.

Конкурс «Вихід на сушу». Команди отримують по два стільці, які виконують роль «камінців». Ставлячи один стілець перед собою, а на другому, стоячи, учасники почергово повинні дістатися «берега». За кожного учасника, який дістався берега, команда отримує 1 бал. Якщо учасник збився, то з команди знімається 1 бал. Вказати конкретне місце берега.

Конкурс «На березі тихім...».

Командам дають набір речей.

Для команди № 1: сірники, ніж, сіль, борошно, тарілка, магнітофон, калькулятор.

Для команди № 2: ліхтарик, сокира, свічка, сіль, крупа, кухлик, телефон.

Ведучий ознайомлює команди з правилами гри. Учасників запрошують на острів Робінзона, до якого вони змушені діставатися, адже їхній корабель «затонує». Вони мають вибрати по три речі, найнеобхідніші їм на безлюдному острові (пояснити чому). За кожну правильно обрану річ команди отримують по 1 балу (враховується правильність вибору і мотивація).

Конкурс «Обід Робінзона». З продуктів харчування: сметана, ковбаса варена, йогурт, сир голландський, волоські горіхи, риба. Виділити 1-й команді – жири, 2-й команді – білки. У цьому конкурсі враховується правильність і швидкість.

Конкурс «Обережно, отруйні гриби та ягоди!». Ведучий виставляє на дошці гриби та ягоди.

1-й команді – потрібно поділити гриби на отруйні та їстівні: біла поганка, білий гриб, мухомор смердючий, маслята, козарі, печериці, свинушка тонка.

2-й команді – потрібно поділити на отруйні та їстівні ягоди: ожина, малина, вовчі ягоди, беладона, суниця, чорниця, вороняче око. В цьому конкурсі враховується правильність і швидкість.

Конкурс «Допоможи своєму другові».

1 команда. Практична робота. Ваші перші дії в разі отруєння грибами.

2 команда. Практична робота. Ваші перші дії в разі сонячного удару.

В цьому конкурсі враховується правильність і швидкість.

Конкурс «Водоноси».

Завдання командам: наносити ложкою води з «лісового джерела» до місця стоянки. Яка команда швидше і більше принесе води – заробляє 1 бал.

Конкурс «Зустріч із тубільцями». До учасників виходять двоє учнів, загримованих під папуасів. Команди показують і розказують про компас і мапу.

1 команда. Якщо маєш компас і мапу:

- за допомогою компаса визначити напрям на північ;
- поклади карту так, щоб її верхня частина вказувала на північ;
- роздивись навколо і визнач своє місцезрозташування за допомогою допоміжних орієнтирів: річки, озера, гори;
- познач його на карті;
- за допомогою компаса визнач азимут до найближчого житла;
- рухайся за азимутом.

2 команда. Якщо маєш лише мапу:

- роздивись навколо;
- за помітними орієнтирами зорієнтуйся за мапою і визнач своє місце перебування;
- визнач напрям свого руху і об'єкти, які маєш зустріти на своєму шляху (перетнути дорогу, струмок, вийти на поле тощо);
- час від часу за допомогою орієнтирів перевіряти, чи правильно ти рухаєшся.

Аборигени для глядачів і команд розповідають, як діяти, коли немає мапи.

• уявити приблизно, в якому напрямку відносно тебе розташовані великі об'єкти, які важко обминути (місто, річка, дорога, залізниця);

- зорієнтуйся за сторонами світу;
- якщо маєш компас, його стрілка вкаже тобі північ; визнач потрібний напрямок руху і дотримуйся його;

• якщо маєш лише годинник, пригадай, що сонце і повний місяць сходять на сході, а сідають на заході. Сонце опівдні, а місяць опівночі вказують напрям на південь;

• сонячного дня можна зорієнтуватися і за напрямком тіні. Найкоротша тінь (вона буває опівдні) вказує на північ;

• вночі, коли небо не вкрите хмарами, зорієнтуйся по зорях. На північ вказує Полярна зірка, Чумацький Шлях приблизно зорієнтований у напрямку південь-північ.

• ясної ночі можна зорієнтуватися за неповним місяцем. Якщо через кінці його різків провести пряму до перетину з горизонтом, вона вкаже приблизний напрямок на південь;

• коли небо вкрите хмарами, орієнтуйся за місцевими прикметами (мурашники з південного боку розлогіші, дерева з північного боку вкриті мохом тощо). Пам'ятай: цей спосіб ненадійний. Не покладайся на одне спостереження, весь час шукай підтвердження.

Конкурс «Дегустація». Тубільці виносять командам страви. Це може бути салат, компот чи фіточай. Один учасник від команди дегустує страву і називає її компоненти. (Очі заплющені).

Конкурс «Прощальне вогнище». Ведучий починає співати пісню про рослину чи тварину, а команда має її продовжити. За швидкість – 1 бал.

Конкурс «Пошуки скарбів». Команди розглядають картки з малюнками-підказками,

за якими шукають призи. Яка команда швидше знайде «скарб» – одержує 1 бал.

III етап. Підсумковий. Журі оголошує результати, називає переможців і вручає «скарб».

Л.І.БОЯР,
методист НМЦ ЦЗ та БЖД
Волинської області

НАЙРОЗУМНІШИЙ

Інтелектуальна гра

Тема. Надзвичайні ситуації.

Підібрано 36 запитань на тему «Надзвичайні ситуації»:

- 9 – загальні запитання;
- 9 – НС техногенного характеру;
- 9 – НС природного характеру;
- 9 – НС соціально-політичного характеру;

Підготовлено картки 4-х кольорів:

- сірого* – загальні запитання;
- червоного* – НС техногенного характеру;
- синього* – НС природного характеру;
- жовтого* – НС соціально-політичного та воєнного характеру.

І варіант. Три учасники гри шляхом жеребкування вибирають групу запитань, згідно з кольором картки.

II варіант. Клас поділяють на три команди, у кожній команді визначають капітанів і шляхом жеребкування на кожну команду, відповідно до кольору картки, визначають групу запитань.

Заздалегідь готують «екран» (ватман), з одного боку якого в 4 ряди розміщені пронумеровані від 1 до 36 картки 4-х кольорів, по 9 у кожному ряду;

на другому боці ватману розміщені пронумеровані від 1 до 36 картки білого кольору, але з внутрішнього боку зафарбовані у колір, що відповідає карткам на першому боці).

Спочатку пропонується протягом 30 сек розглянути перший бік «екрана», на якому розміщені картки 4-х кольорів, і запам'ятати відповідність кольору і номера картки.

Через 30 сек. «екран» розгорнути іншим боком. Учасники гри називають номери, і відповідно до номера, картку відкривають і учасник гри дає відповідь на запитання, відповідно до кольору картки на зворотньому боці.

Відповідь на загальні запитання – **сіра клітинка (1 бал);**

НС техногенного характеру – **червона клітинка (2 бали);**

НС природного характеру – **синя клітинка (2 бали);**

НС соціально-політичного характеру – **жовта клітинка (2 бали);**

Запитання суперника – **клітинка іншого кольору (3 бали).**

Переможець визначається за найбільшою сумою набраних балів.

(див. таблицю на стор. 119).

I. Запитання загального характеру

1. Скупчення крижин у руслі річки під час льодоходу, що спричинює стиснення водного перерізу та пов'язане з цим підвищення рівня води (**затор**).

2. Максимальна кількість небезпечних речовин у ґрунті, воді, повітрі, продуктах харчування, кормах, що вимірюється одиницею об'єму чи маси, і яка, діючи на людей чи тва-

1 синій	2 сірий	3 жовтий	4 сірий	5 жовтий	6 синій	7 червоний	8 жовтий	9 сірий
10 сірий	11 жовтий	12 синій	13 червоний	14 синій	15 жовтий	16 червоний	17 сірий	18 червоний
19 жовтий	20 синій	21 синій	22 сірий	23 червоний	24 червоний	25 жовтий	26 синій	27 сірий
28 червоний	29 жовтий	30 сірий	31 синій	32 червоний	33 сірий	34 синій	35 жовтий	36 червоний

рин певний проміжок часу, не призводить до погіршення їх здоров'я чи інших негативних наслідків (*гранично допустима концентрація забруднювальної речовини*).

3. Речовина, яка може вибухати у випадку дії полум'я, сонячного світла чи виявляти чутливість до струсів або тертя (*вибухонебезпечна речовина*).

4. Надходження у водне середовище небезпечних речовин, які завдають шкоди біологічним ресурсам, здоров'ю людини та її діяльності на акваторії (*забруднення водного середовища*).

5. Комплекс заходів щодо організованого переміщення населення із зони ураження внаслідок надзвичайної ситуації (*евакуація*).

6. Великомасштабна аварія чи інша подія, що призводить до тяжких трагічних наслідків (*катастрофа*).

7. Окрема територія, де склалася надзвичайна ситуація техногенного чи природного характеру (*зона надзвичайної ситуації*).

8. Порушення нормальних умов життя і діяльності людей на об'єкті або території, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом чи іншою небезпечною подією, яка призвела (може призвести) до загибелі людей або значних матеріальних втрат (*надзвичайна ситуація*).

9. Аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи, що проводяться в разі виникнення НС, і спрямовані на рятування життя і збереження здоров'я людей, зниження розмірів збитку довкіллю і матеріальних втрат, а також їх вторинного впливу в зоні НС (*ліквідація надзвичайної ситуації*).

II. Запитання щодо НС техногенного характеру

1. Небезпечна подія техногенного характеру, що спричинила загибель людей або створює на об'єкті чи окремій території загрозу життю та здоров'ю людей і призводить до руйнувань будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи завдає шкоди довкіллю (*аварія*).

2. Неконтрольоване поширення вогню (*пожежа*).

3. Коли трапилася катастрофа на Чорнобильській АЕС? (26 квітня 1986 р.).

4. Забруднення поверхні землі, атмосфери, води, продуктів харчування, харчової сировини, кормів, предметів радіоактивними речовинами, що перевищує рівень, встановлений стандартами, нормами і правилами радіаційної безпеки (*радіаційне забруднення*).

5. Швидкоплинний процес фізичних і хімічних перетворень, який супроводжується вивільненням значної кількості енергії в обмеженому об'ємі, внаслідок чого в довкіллі створюється та розповсюджується ударна хвиля, спроможна призвести чи призводить до виникнення техногенної надзвичайної ситуації і порушення умов життєдіяльності (*вибух*).

6. Об'єкт, на якому використовують, виготовляють, переробляють, зберігають або транспортують небезпечні радіоактивні, пожежо-вибухові, хімічні речовини та біологічні

препарати, гідротехнічні і транспортні споруди, транспортні засоби, що створюють реальну загрозу виникнення надзвичайної ситуації (*потенційно небезпечний об'єкт*).

7. Безбарвний газ із характерним різким запахом (нашатирного спирту), легший за повітря, добре розчиняється у воді, потрапивши в атмосферу — димить (*аміак*).

8. Розповсюдження небезпечних хімічних речовин у довкіллі в концентраціях чи кількостях, що створюють загрозу для людей, тварин і рослин та довкілля протягом певного часу (*хімічне забруднення*).

9. Газ, жовто-зеленого кольору з різким характерним запахом, малорозчинний у воді, важчий за повітря і тому накопичується у низинах, потрапивши в атмосферу — димить (*хлор*).

III. Запитання щодо НС природного характеру

1. Надзвичайне природне явище, що діє з великою руйнівною силою, завдає значної шкоди життєдіяльності населенню, знищує матеріальні цінності (*стихийне лихо*).

2. Підземні поштовхи у земній корі чи верхній частині мантії, які викликають коливання земної поверхні, спричиняють її деформацію, що призводить до катастрофічних наслідків з великою кількістю людських жертв та руйнуванням інженерних споруд (*землетрус*).

3. Інтенсивність якого природного явища вимірюється за шкалою Ріхтера? (*землетрус*).

4. Сила якого природного явища вимірюється за шкалою Бофорта в 12 балів? (*ураган*).

5. Як називається різке короткочасне поширення вітру, іноді до 30–70 м/сек зі зміною його напрямку? (*шквал*).

6. Сильний вихор, який опускається з основи купчасто-дощової хмари у вигляді темного рукава чи хобота і має майже вертикальну вісь, невеликий поперечний перетин і дуже низький тиск у центральній його частині (*смерч*).

7. Затоплення значної частини суші внаслідок підняття води вище звичайного рівня внаслідок тривалих опадів, танення снігу (*повінь*).

8. Стрімкий потік великої руйнівної сили в руслах гірських річок, що складається із суміші води, каміння, піску, глини і виникає внаслідок інтенсивних дощів, танення снігу чи прориву завалів (*сель*).

9. Тривалий дуже сильний вітер із швидкістю 20 м/сек, який спричиняє сильне хвилювання моря і руйнування на суші (*шторм*).

IV. Запитання щодо НС соціально-політичного і воєнного характеру

1. Як називається натовп, дії якого зумовлені справедливим обуренням проти властей, їхніх утисків, сваволі? (*повстанський*).

2. Яка подія, що набула міжнародного значення, трапилася 11 вересня 2001 року? (*терористичний акт у США — зруйнування Міжнародного торговельного центру*).

3. Що в перекладі означає латинське слово *terror*? (*страх, жах*).

4. Як називається чималий гурт людей, чию увагу, наприклад, привернула якась надзвичайна подія, скажімо, дорожньо-транспортна пригода? (*випадковий*).

5. Як називається територія, що зазнала безпосереднього впливу вражаючих чинників ядерного вибуху? (*осередок ядерного ураження*).

6. До яких отруйних речовин за характером токсичної дії належить «зарин»? (*нервово-паралітичної дії*).

7. Вдихаючи які речовини, відчуваєш: запах гіркої мигдалю, металевий присмак, оніміння кінчика язика, запаморочення, тривогу, жар у роті, поколювання навколо очей? (*хімічних речовин загальноотруйної дії*).

8. Суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, залякування або

погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей (тероризм).

9. Як називається зброя масового ураження, дія якої ґрунтується на токсичних властивостях деяких хімічних речовин? (хімічна зброя).

І.В.ЧЕНБАЙ,
спеціаліст Черкаського міського центру
соціальних служб для молоді;

В.В.КИРИЧЕНКО,
спеціаліст ГУ МНС України
в Черкаській області

ЯКЩО ВИНИКЛА ПОЖЕЖА — ТЕЛЕФОНУЙ НА «101»

Ігрова програма для учнів 1—3 класів

- Мета:**
- ознайомлення дітей з Правилами пожежної безпеки;
 - розвиток умінь діяти в надзвичайних ситуаціях;
 - виховання уважного ставлення до дотримання Правил пожежної безпеки.

Проводиться у формі гри на кшталт «О, щасливчику!». Учня зачитується запитання і варіанти відповіді. Гравці обирають правильну, на їхню думку, відповідь. Ведучий коментує, пояснює, чому саме ця відповідь є правильною і чому не підходять інші варіанти відповідей (правильні відповіді мають позначку «+»).

1. У давнину люди, спостерігаючи, як горять дерева, кущі, трава, назвали вогонь:

- а) чорним птахом;
- б) червоним звіром (+);
- в) синьою птахою;
- г) зеленим змієм.

2. Дуже часто пожежа виникає через ігри:

- а) в кубики;
- б) в піжмурки;
- в) з ляльками;
- г) з сірниками (+).

3. Коли вогонь стає небезпечним, знищує житло, посіви, ліси, гинуть люди та тварини, це лихо називається:

- а) карнавал;
- б) повінь;
- в) пожежа (+);
- г) феєрверк.

4. У разі виникнення пожежі, потрібно телефонувати:

- а) «103»; б) «102»; в) «101»(+); г) «108».

5. Якщо виникла пожежа, за телефоном «101» потрібно передати наступну інформацію:

- а) адресу будинку, де виникла пожежа (+);
- б) адресу власного будинку;
- в) адресу вашої школи;
- г) адресу вашого товариша.

6. Якщо у вашій кімнаті виникла пожежа, ви:

- а) ховаєтеся у шафі;
- б) біжите у ванну кімнату або туалет;
- в) просуваєтеся до виходу повзком (+);
- г) стрибаєте з вікна.

7. Щоб уникнути отруєння чадним газом, необхідно:

- а) пересуватися, нахилившись майже до підлоги (+);
- б) бігати по кімнаті;
- в) високо стрибати;
- г) залізти під саму стелю.

8. Основна причина лісових пожеж:

- а) самозаймання мурашників;
- б) весняні розливи рік;
- в) займання сухого листя від сонячного проміння;
- г) необережне поводження людей з вогнем (+).

9. Особливо небезпечна пора року:

- а) зима; б) весна; в) літо (+); г) осінь.

10. Якщо багаття стало вам непотрібним, необхідно:

- а) залити бензином;
- б) залити водою або засипати піском (+);
- в) закидати петардами;
- г) засипати листям.

11. Що потрібно зробити, якщо у вас загорілася під напругою електропроводка:

- а) залити водою;
- б) засипати піском;
- в) загасити вогонь руками;
- г) відключити електромережу, а потім загасити вогонь (+).

12. Якщо у вас вдома іскрить розетка, необхідно:

- а) залити розетку водою;
- б) встромити в неї металевий предмет;
- в) сказати дорослим, щоб відремонтували розетку (+);
- г) відремонтувати розетку самостійно.

13. Якщо на екрані телевізора зникло зображення, з'явився надмірний шум або почалося миготіння, потрібно:

- а) стукнути по телевізору;
- б) накрити телевізор тканиною;
- в) вимкнути телевізор з електромережі (+);
- г) побризкати телевізор водою.

14. Коли ви піднімаєтеся на темне горище, ви берете для освітлення:

- а) сірники;
- б) електричний ліхтарик (+);
- в) смолоскип;
- г) запальничку.

15. Як захистити шкіру обличчя від вогню під час пожежі:

- а) одягнути протигаз;
- б) закрити руками;

- в) намазати кремом;
г) закрити щільною тканиною або ковдрою (+).

Варіанти відповідей:

- 1-б; 2-г; 3-в; 4-в; 5-а; 6-в; 7-а; 8-г;
9-в; 10-б; 11-г; 12-в; 13-в; 14-б; 15-г.

Н.Г.ЛУТАК,
*завідувач методичного кабінету
НМЦ та БЖД Київської області;*

Л.В.КУЧАРСЬКА,
*методист НМЦ ЦЗ та БЖД
Київської області*

АВАРІЙНІ СИТУАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

ГРА

Мета. Закріплення та узагальнення знань, умінь та практичних навичок з безпечної поведінки.

I. Організація гри.

Учнів попереджено про проведення турніру. Клас поділено на дві однакові за підготовкою команди, обрано їх капітанів та арбітрів. Це мають бути добре підготовлені учні. Безпосередньо перед турніром ведучий коригує роботу цих учнів, роз'яснює їх обов'язки.

II. Правила гри та умови оцінювання.

Перша частина турніру — теоретична:

«Знати, щоб передбачити, передбачити, щоб діяти».

Ведучий. Ви вже знаєте, що для задоволення життєвих потреб люди створили різні промислові об'єкти: електростанції, заводи, фабрики тощо. Однак на промислових об'єктах з різних причин іноді виходить з ладу устаткування, ушкоджуються механізми, що може призвести до виробничої аварії. Великі аварії, які супроводжуються загибеллю людей, називаються катастрофами.

В Україні щорічно відбувається 500 надзвичайних ситуацій, в яких гине близько 400 і страждає 500 осіб.

Середньорічні прямі збитки, завдані надзвичайними ситуаціями, оцінюються у 200 мільйонів гривень.

Найбільша кількість надзвичайних ситуацій виникає у Луганській, Донецькій, Дніпропетровській, Одеській, Львівській областях.

Ведучий (читає запитання). Команди відповідають по черзі. За правильну відповідь на кожне запитання команді нараховуються бали (1 бал). Якщо відповідь неправильна або неповна, кількість балів зменшується. Проте, за правильне уточнення команда-суперниця отримує різницю балів.

Запитання з теоретичної частини

1. Які підприємства називаються радіаційно-небезпечними?
2. Які підприємства називаються хімічно-небезпечними?
3. До яких наслідків можуть призвести аварії на хімічно-небезпечних підприємствах?
4. До яких наслідків можуть призвести аварії на радіаційно-небезпечних підприємствах?
5. Які підприємства називаються пожежо- і вибухонебезпечними?

6. До яких наслідків можуть призвести аварії на пожежо- і вибухонебезпечних підприємствах?

7. Як повідомляють про аварії на підприємствах? Розкажіть.

8. Розкажіть, як захиститися, коли почув повідомлення про аварію на підприємстві.

9. Чому під час хімічної аварії небезпечно перебувати в підвалах?

10. Визнач: які підприємства є поблизу вашого будинку. Чи загрожують вони життю, здоров'ю, екології?

11. Яка небезпека може загрозовувати твоїй родині у разі аварії на підприємстві?

12. Які причини аварійних ситуацій на підприємствах?

Кожній команді поставлено по 6 запитань (через одне).

Підбивають підсумки теоретичної частини турніру.

Ведучий. В Україні понад 1200 вибухо- та пожежонебезпечних об'єктів, на яких знаходяться понад 136 млн твердих і рідких вибухо- та пожежонебезпечних речовин. Кожну годину у вогні гине одна людина і близько 20 осіб отримують опіки. Ведучий повідомляє останні дані щодо виникнення надзвичайних ситуацій в Україні, наводить приклади.

Друга частина турніру-конкурсу: «Діти — за безпеку життя й здоров'я».

Кожен член команди малює малюнок на тему гри. Команда визначає кращий і його представляє. Максимальний бал — 5.

Виступ гостей.

Третя частина турніру — творча: «Пам'ятка для тих, хто опинився в небезпечній ситуації».

Викликають капітанів команд. Вони за 10 хвилин повинні скласти пам'ятку, а командам роздають знаки для розшифровки (Додаток 3). За пам'ятку виставляють максимальний бал — 5.

Четверта частина турніру — практична: «Знай і вмій сам, допоможи іншому».

Поблизу вашого мікрорайону сталася аварія на хімічному підприємстві з викидом хлору у повітря. Ваші дії.

За кожну правильну відповідь — 1 бал.

Виступ гостей.

Перегляд кінофільму.

Л.М.КОРОЛЬОВА,
методист НМЦ ЦЗ та БЖД
Донецької області

ХАЙ ДИТИНА ЗНАЄ КОЖНА — ЖАРТУВАТИ З ВОГНЕМ НЕ МОЖНА!

Рольова гра

Мета. З'ясувати основні причини виникнення пожеж; розробити алгоритм дій щодо поведінки під час виникнення пожежонебезпечної ситуації; закріпити основні Правила пожежної безпеки.

Виховувати в учнів потребу повсякденного дотримання Правил пожежної безпеки, бути обережним, слухняним.

Види роботи: рольова гра, робота в групах, інсценізація п'єси.

Наочність: прислів'я, загадки, ілюстрації з теми.

Вступне слово вчителя

— Діти! Прочитайте тему класної години (діти читають напис на дошці або на плакаті: Хай дитина знає кожна — жартувати з вогнем не можна!).

Вогонь — давній супутник людини. Він допомагає їй у побуті, роботі, збереженні здоров'я. За допомогою вогню плавлять і ріжуть метал, обігрівають приміщення, готують їжу. Вогонь є символом Олімпійських ігор, біля Вічного вогню на могилі Невідомого солдата люди схиляють голови, віддаючи шану загиблим. Без вогню життя було б неможливим. Вогонь — це благо для людини. Але, на жаль, він приносить не тільки добро, але й лихо. В яких випадках вогонь — ворог людині?

Учень. Коли виникає пожежа.

Вчитель. А яка різниця між вогнем і пожежею?

Учень. Вогонь — невелике багаття, а пожежа охоплює велику територію чи приміщення.

Вчитель. Вогонь не буде вважатися пожежею до тих пір, доки буде піддаватися контролю, тобто буде керованим. Керованим є вогонь, який людина може приборкати власними силами.

Мотивація навчальної діяльності

Настала осінь. Часом виникають проблеми з опаленням, тоді люди обігріваються газом, електроприладами, що, зазвичай, призводить до пожеж (*Педагог розповідає про випадки пожеж за останній період*). Але пожежі виникають не тільки в осінньо-зимовий період. Влітку, у велику спеку, вони ще небезпечніші. Нам слід навчитися тому, як уникнути пожеж і як поводитися в разі їх виникнення.

Зважаючи на важливість цього питання, влаштуємо невеличку прес-конференцію. Ми запросили представника Головного управління Міністерства з питань надзвичайних ситуацій у нашій області, який люб'язно погодився дати відповіді на запитання кореспондентів ЗМІ.

Кореспондент журналу «Рятувальник»

— Наведіть, будь ласка, статистичні дані щодо ситуацій з виникнення пожеж.

— Щороку в світі трапляється близько 5 млн пожеж. Кожної години у вогні гине 1 людина, 2–3 особи отримують травми і опіки, кожен третій загиблий — дитина. Згідно з оперативними даними звітів МНС за ____ місяці поточного року зареєстровано ____ пожежі та згорання. Вогонь забрав життя ____ осіб, травмовано ____ осіб. Врятовано ____ осіб. Орієнтовні збитки від пожеж становлять суму ____ тис. грн. Підрозділами Державної пожежної охорони здійснено ____ виїзди на гасіння пожеж, ліквідацію аварій та наслідків від стихійного лиха.

Кореспондент газети «Іскорка»

— Чому, на вашу думку, від пожежі часто страждають діти?

— Багато побутових пожеж виникає від ігор дітей з вогнем. До того ж, діти не завжди знають, як поводитися під час пожежі. Рятуючись від вогню, малюки ховаються в шафи, під ліжка. І тоді їх дуже важко знайти і врятувати.

Спеціальний кореспондент журналу «Рятувальник»

— Чи вважаєте ви роботу пожежних героїчною?

— На мою думку, пожежні виконують свій обов'язок. Звичайно, не кожна людина здатна на таку роботу. Пожежний — це фізично загартована, мужня і готова до самопожертви людина. Але в багатьох випадках рятівниками стають люди, що опинилися на місці пожежі ще до приїзду пожежних.

І тут я не можу не згадати про маленьку героїню Настю Овчар. Ця 5-річна дівчинка з Харківщини врятувала свою 2-річну сестричку, а сама отримала опіки всього тіла. За її

життя боролися лікарі Харкова та Бостона, що в США. Зараз Настя одужала і навчається у школі.

Кореспондент журналу «Юні вогнеборці»

– У нашому журналі ми плануємо опублікувати історію виникнення пожежних команд. Чи не могли б ви поділитися з нами інформацією з цього питання?

– Істориками встановлено, що організовані підрозділи пожежної служби існували вже в Древньому Єгипті близько 2000 років до н.е. Пізніше (приблизно 250 р. до н.е.) були створені спеціальні пристрої для гасіння вогню водою. Перші підрозділи борців з вогнем склалися з добровольців. Лише в XVIII – XIX ст. почали з'являтися професійні пожежні служби.

Кореспондент журналу «Юні вогнеборці»

– А як розвивалася пожежна служба в нашій країні?

– Перші пожежно-вартові загони з'явилися в Києві наприкінці XV ст. А у XVIII столітті на Київських схилах та багатьох церковних дзвіницях було встановлено пожежні пости.

Кореспондент газети «Хочу все знати»

– Назвіть найефективніші засоби гасіння вогню.

– Це вогнегасники. Вони є переносними пристроями для гасіння вогню. Вогнегасники – це ємності, в яких утримуються спеціальні речовини: піна, порошки, гази.

Кореспондент газети «Вогник»

– Хто найчастіше винен у виникненні пожеж?

– Зазвичай, найчастіше у виникненні пожеж винні самі постраждалі, бо пожежі виникають за двох умов – джерела вогню та палива. Плюс ще щось третє (необережність, неухважність, недбалість). Джерелом вогню в квартирі може бути іскра, сірник, перегрів електроприладу, конфорки плити.

З паливом в квартирі теж проблем немає: переповнені, забиті різним мотлохом кладовки, антресолі, горюча побутова хімія, предмети інтер'єру.

Кореспондент газети «Пожежний»

– Як слід поводитися, щоб уникнути пожежі?

– Зробіть недоступними один для одного джерело вогню і паливо. Вони можуть бути відділені значною відстанню, предметами, що не горять, розділені у часі користування. Слідкуйте, щоб кількість «палива» (особливо речей, якими не користуються, і які знаходяться в коморах та на антресолях), була обмежена. А, головне, пофантазуйте в кожному конкретному випадку з теми «Що робити, якщо...».

Вчитель. Дякуємо вам за участь у прес-конференції, за змістовні відповіді і просимо приєднатися до нас, щоб разом виробити правила: що ж робити, якщо все-таки пожежа виникла.

Робота в групах

Що робити, якщо...

I гр. Загорілось щось на кухні.

II гр. Загорівся електроприлад.

III гр. Пожежа в під'їзді у сусідів.

IV гр. Гра з вибухонебезпечними речовинами, петардами.

Рольова гра «Виклик 101»

1-й учень (кричить):

– Караул! Пожежа! Горимо! Що горить? Мій будинок горить! Приїздіть негайно!

2-й учень (говорить повільно, нечітко):

– У нас пожежа. Де я живу? Я живу в п'ятиповерховому будинку, на другому поверсі.

Тут у нашому дворі магазин. Який магазин? Та такий, що в ньому жуйки й морозиво продають. Та ви нас легко відшукаєте, бо у дворі песик руденький бігає.

3-й учень (говорить чітко, достатньо голосно):

– Пожежа на вулиці Перемоги. Будинок 15, квартира 7. Загорілася праска. Вас викликає Новікова Ганна.

Підсумок роботи, аналіз діяльності учнів.

Класну годину можна завершити переглядом вистави за тематикою БЖД (див. розділ «Ми на сцені виступали, про безпеку розказали»).

Розділ V. ПЕРЛИНИ НАРОДНОЇ МУДРОСТІ

М.К.СОЛОП,
методист НМЦ ЦЗ та БЖД
Львівської області

Прислів'я та приказки подано в алфавітному порядку згідно з вимогами Програми з ОЗ. Всі прислів'я мають посилання (1–6) відповідно до розділів Програми.

Автор збрала та систематизувала зазначені матеріали.

1 — безпека поведінки; 2 — захист населення в НС; 3 — сучасний комплекс проблем безпеки (індивідуальний, національний, глобальний рівні); 4 — здоровий спосіб життя; 5 — основи медичних знань; 6 — захист Вітчизни.

Б

Батьки терпкого поїли, а в діток оскома (1, 3, 4)
Без розчистки і ліс не росте (3)
Без господаря — земля кругла сирота (3)
Бережи ніс, коли сильний мороз (1, 5)
Бог дав два вуха і один язик (1, 4)
Болячки входять мішками, а виходять золотниками (1, 4, 5)
Біль лікаря шукає (1, 4, 5)
Блискавка не перебирає, в чий дім влучає (1, 3)

В

Від господарського ока і кінь добре (3)
Вогонь не вода, охопить — не виберешся (2, 5)
В голові немає, в аптеці не купиш (1)
В єднанні сила (1, 6)
В дитинстві не навчишся — життя промучишся (1, 5)
Вік живи — вік учись (1, 6)
Весняний дощ ростить, осінній — гноїть (2)
Видом сокіл — голосом ворона (6)
В зимовий холод усякий молод (1, 4)
В кривому оці і пряме кривим стає. В кривому дзеркалі і рот набік (1, 4)
В лісі — ліс не рівний, а миру — люди (1, 3, 4)
В мороз легко заснути, тяжко проснутись (1, 5)
Вода і млин зламає (2, 4)
В лісі дрова рубують, а в миру друзки летять (2, 3)
Вода і вогонь добрі слуги, але погані господарі (2, 3, 4)
Вовк кожний рік линяє, але звичок не міняє (1)
Ворон ворону око не виклює, а вовк вовка не з'їсть (1)
В рідному гнізді і горобець господар, а в своєму домі і стіни допомагають (1, 3, 4)
Все добре, що добре закінчується (1, 5)
В чужому домі не вказують (1, 6)

Д

Де вода є — там сад цвіте (3, 4)
Де вода — там верба, де верба — там вода (1, 4)

Де нога стоптала – там трава не виростала (1)
Де бур'яни ростуть – там хліб в'яне (1, 4)
Де тонко, там і рветься (1, 6)
Де господар прийшов, там хліб родить (1)
Держи голову в холоді, живіт в голоді, а ноги в теплі – проживеш 100 літ на землі (1,4)
Держи язик за зубами (1, 4)
Добра не осмислюєш, а зла не роби (1, 4)
Дружно за діло взятися, то й пустир зацвіте (2, 5)
Дурний приклад заразливий (1, 6)

З

З вогнем не жартуй, з водою не дружи, вітру не вір (1, 2)
Зачепив рукою, заплатиш головою (1, 4, 5)
Застарілу хворобу тяжко лікувати (4, 5)
Здоров будеш – все здобудеш (1, 4)
Здоровому все здорово (1, 4)
Здоров'я всьому голова (4, 5)
Здоров'я дорожче багатства (1–5)
Зелений дах від спеки захищає (1–5)
Зелене царство – найкращі ліки (1–3)
Знання – сила (1–6)

І

І птах, вигодувавши пташку, вчить її літати (1)
Іскру гасити до пожежі, біду відводити від удару (1–5)
І собака знає, якою травою лікуватися (1–5)

К

Куди вітер дме, туди й дим (1–2)
Красна птаха пір'ям, а людина умінням (1–6)
Коли п'єш воду – думай про джерело (1–5)
Краплина і камінь точить (2, 3, 4)
Кому служу – того волю творю (1, 3, 6)
Корінь вчення гіркий, а плід солодкий (1, 3, 5)
Краще не домовити, ніж переговорити (1–5)
Краще голодувати, добрим зерном засівати (1–4)

Л

Легко дитя нажити – тяжко виховати (1–3)
Ліс навесні веселить, влітку холодить, зимою зігріває, восени годує (1–4)
Ліс – легені землі, бережи їх як свої (2, 3, 4)
Людина за своє життя повинна виростити дерево, побудувати дім, виховати сина.

М

Мороз не великий, а стояти не дає (1, 4, 5)
Москва від копійчаної свічі згоріла (1, 4, 5)
Мужик березу рубає, а друзки по грибах та ягодах б'ють (3–4)
Мураха невеличка, та гори копає (2, 3, 4)
Мухомор – красивий, але людомор (1–4)

Н

На воду без весел не пускайся (1–2)
На живому все заживає (4–5)
На обіді всі сусіди, прийшла біда – вони зникли, як біда (1–3)

Не бійся, але остерігайся (1–4)
Не в свої сани не сідай (1–4)
Не всіляка знахідка скарб ((1–3)
Не кожний зустрічний – друг сердечний (1–4)
Не кожний гриб у козубок кладуть (1, 4, 5)
Не кожному довіряй і двері на замок зачиняй (1)
Не всі ягоди їстівні (1, 4)
Не високий ліс, а від вітру захисник 1–2)
Не літами старість красна, а ділами (1–4)
Не годиться на їжу гнівиться (1–4)
Не доглянеш оком – заплатиш боком (1–4)
Не земля родить, а нива (1, 3, 4)
Не знаєш броду, не лізь у воду (1–6)
Не кожен хворий стогне (1, 2, 4, 5)
Не море займається, а калюжа, не полум'я міста палить – іскра (1, 2, 4, 5)
Не штука дерево зрубати, а виростити ((2, 3)
Не каламуть води, бо прийдеться зачерпнути (1–4)
Не від добра дерево листя ронить (3, 4)
Не нарікай на камінь, якщо спіткнувся (1–4)
Не плюй у воду, бо будеш її пити (1–4)
Не має друга – шукай, знайдеш – бережи (1–4)
Не сокири бійся, а вогню (2)
Не трись біля сажі – замараєшся (1–4)
Неважко зробити, а важко придумати (1–3)
Не домовившись на березі – на річку не їдь (1–3)
Не жартуй з вогнем, бо обпечешся (1–2)
Нога спіткнулась, а голові дісталось (1)

О

Одиноке дерево вітру боїться (1–2)
Один за всіх, всі за одного (1,2,4,5)
Один – таємниця, два – половина таємниці, три – немає таємниці (2)
Одна людина залишає в лісі слід, сотня – стежину, тисяча – пустелю (2–3)
Обережність – мати безпеки (1–2)
Одна ложка дьогтю бочку меду зіпсує (1–4)
Одне зіпсоване яблуко цілий віз яблук згноїть (1–4)

П

Поганий жарт до добра не доводить (1–4)
Поглянь, перш ніж стрибнути (1–5)
По кривій дорозі поламаєш нозі (1–4)
Порядок береже час (1–4)
Порядок діла не псує (1–5)
Після діла за порадою не йдуть (1–4–5)
Після обіду – полежи, після вечери – побігай (4)
Поспішиш – людей насмішиш (1–4)
Правда біди не приносить (1–5)
Попередження – це теж бережливість (1–6)
Перш ніж зайти, подумай, як виходитимеш (1–4)
Перемігши себе, подолаєш ворога (1–4)
Поганий той птах, що гніздо своє марає (1–4)

Р

Руйнувати – не будувати (1–4)
 Роспини – береги оберігають (2–3)
 Промови королівські, діла вбогі (1–4)
 Рибам – вода, птицям – повітря, людині – земля (3)

С

Свій побут миліший (1–3)
 Своя земля і в пригорщі миліша (1)
 Сон краще ліків, солодший батька з ненькою (1–4–5)

Т

Терпіння і труд все перетруть (2–3–4)
 Тиха вода береги зносить (1–4)
 То не біда, що в житах лобода, а біда, що ні жита, ні лободи (1–3)

У

У кого жовч у роті, тому все гірко (1–4)
 Учись доброму, тоді погане на розум не піде (1–4–5)

Х

Хороша квітка, та шипи колять (1–5)
 Хочеш бути здоровим – бережи ліс (1–4)

Ч

Чистота – запорука здоров'я (1–4–5)
 Чужим розумом довго не проживеш (1–3–4)
 Чуже взяти – своє загубити (1)

Ш

Штопай дірку, поки маленька (1–4)
 Що посієш, те й пожнеш (1–6)

Я

Язик малий, а великою людиною керує (1–4)
 Язик поїть, кормить і до побоїв доводить (1–4)
 Язик мій – ворог мій (1–6)
 Яструб тоді голуба боїться, коли зграю розіб'є (1–3–5)

А.М.СЕМІНОВИЧ,

завідувач методичного кабінету

НМЦ НЗ та БЖД Волинської області

АВТОРСЬКІ ЗАГАДКИ

*Спробуйте ви відгадати,
 Стихійне лихо упізнати.*

Коли вітер дуже сильний
 Розгулявся, як хуліган,
 Рве дерева, ломить віти
 Певно, ви впізнали, діти,
 Лихо зветься ...

(ураган)

Вітер сильний, та не дуже,

Може, знаєш, що це, друже,
 Як це лихо нам назвати,
 Може хтось із вас сказати.

(буря, смерч, буревій)

Небо хмари чорні вкрили,
 Розпустили свої крила,
 Сонце все вони закрипи,
 Добре небо почорнили.
 Небо кришуть блискавиці

Та сліпучі, як із криці
Лихо наближається,
Воно як називається? **(гроза)**

Воду возять водовози
І везуть у небі грози.
Ти ховайся мерщій у дім,
Бо гуркоче в небі ... **(грім)**

Дуже чемні ви, малята,
Наші любі дошкола,та,
Правила безпеки добре ви вивчайте,
Знайте їх та завжди пам'ятайте!

Грім гримить, зове подругу,
Та ж малює в небі дуги
Та пускає вниз ще й стріли,
Щоб на землю всі летіли,
Хтось подружку упізнав,
Може б, нам її назвав?
(блискавка)

Дуже чемні ви, школярики,
Вивчили букви у своїх буквариках.
Правила безпеки добре ви вивчайте,
Знайте їх та завжди пам'ятайте!

Л.М.КОРОЛЬОВА,
методист НМЦ ЦЗ та БЖД
Донецької області

ЗАГАДКИ

Без рук, без ніг, а вгору повзе.
(вогось)
З язиком, але не лається,
Без зубів, але кусається.
(вогось)
Догори вишу, до пори мовчу,
А вогось зачую – і сичу, й лютую!
(вогнегасник)
Що в червоній скриньці –
Скарби чи гостинці?
Справжня чудасія –
Жовта смерть для змія.
(ящик з піском)

Як поспішає, то кричить,
Моргає синім оком.
А як прибуде – все умить
Стихає ненароком.
(пожежна машина)
Все життя їм, а з голоду вмираю.
(вогось)

Лишає він страшні сліди,
Все він пожирає.
А як даси йому води –
Відразу помирає.
(вогось)

Спішить, сурмить:
– Дорогу дай!
Моргає синім оком.
Прибуде вчасно –
І біда людей обійде боком.
(пожежна машина)
Дім освітлює щоднини,
Без полум'я вечерю зварить,
Працює в електромережах,
А необачних сильно вдарить.
(струм)

Живуть в тісній темниці
Без страху темноти
Хлоп'ята яснолиці –
Вогню малі брати!
І мають душу щедру,
Хоч дерева сини,
Згоряючи дощенту,
Вогось дають вони.
(сірники)

Щоб ніколи нам не знати
Ні застуди, ні ангіни,
Тіло треба гартувати
І вживати...
(вітаміни)

Вивчіть правила пожежні:
Будьте завжди обережні.
Знає хай дитина кожна –
Жартувати з вогнем...

(не можна)

Розігрілась праска дуже,
Що робити будем, друже?
За гаряче не хапай
І з розетки...

(вимикай)

Знати повинен учень кожний:
Щоб похід був до ладу,
Жартувати з вогнем не можна –
Ліс потрапить у ...

(біду)

Якщо виникла пожежа,
Бо хтось був необережний,

Ти повинен у ту ж мить
До пожежників...

(дзвонить)

Якщо пахне газ в квартирі,
Телефонуй на «сто чотири».
А як виникне вогонь і дим
Телефонуй на...

(«сто один»)

Я умію все робити –
Копати, прикидати.
Невже ви не впізнали
Звичайної...

(лопати)

Кожен з вас повинен знати
Правила пожежні,
І з вогнем не пустувати,
Бути дуже...

(обережним)

С.М. ІВЖЕНКО,
завідувач навчального кабінету
інформаційних технологій НМЦ ЦЗ та БЖД
Полтавської області

І.В. ГАФІАТУЛІНА,
завідувач методичного кабінету
НМЦ ЦЗ та БЖД Полтавської області

1. Ви не грайтеся зі мною,
Бо загрожую бідою.
І, хоч я такий малий,
Розпалю вогонь страшний.
(сірник)

2. При пожежі не дрімай,
Нас скоріше викликай.
(пожежники)

3. Якщо хтось з вогнем шуткує,
Там вона і залютує.
(пожежа)

4. Хто мене не бережеться –
Дуже скоро опечеться.
(полум'я)

5. З язиком, але не лається,
Без зубів, але кусається.

Лютує та злиться,
А води боїться.
(вогонь)

6. На ньому їжу ми готуємо,
Його не бачимо – запах чуємо.
Небезпечний він для нас,
А звемо його ми ...
(газ)

7. Сплять в маленькій коробчині
Багатьох пожеж причини.
(коробка сірників)

8. У червоному жупані
Я в кутку стою, чекаю.
Але я пожежу, діти,
Допоможу загасити.
(вогнегасник)

РОЗДІЛ VI. ДЛЯ НАЙМЕНШИХ ПРО БЕЗПЕКУ

С.О.КУЗИНСЬКА,

вихователь дитсадка № 190 «Дюймовочка»,

м. Запоріжжя

ВЧИМОСЯ ДІЯТИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Захід для дошкільнят та молодших школярів

Мета. Засвоїти правила поведінки в екстремальних ситуаціях; запам'ятати номери телефонів служб екстреного реагування.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь. Діти, сьогодні з вами поговоримо про екстремальні ситуації. Хто знає, що це таке? *(Відповіді дітей).*

«ЕЛЕКТРИЧНИЙ СТРУМ»

Ситуація. В гості до Марійки прийшов Дмитрик. Мама Марійки пригостила дітей цукерками, попросила їх трішки побути самих, поки вона сходить у магазин.

Діма. Машо, давай подивимося мультики по телевізору!

Маша. А хіба можна дітям вмикати телевізор, коли дорослих нема?

Діма. Пусте! Я добре вмію вмикати. Зараз подивимося.

Маша. Ні, ні! Не можна цього робити, телевізор може згоріти, а то й вибухнути...

Вихователь. Діти, хто правий, Діма чи Маша? *(Відповіді дітей).*

Вихователь. Телевізор та всі інші електроприлади без дорослих вмикати не можна. Не можна чіпати електричні розетки, тим більше встромляти в отвори пальці чи якісь гострі тонкі предмети. Не можна торкатися оголених дротів – ні в приміщенні, ні на вулиці. Якщо довга дротина лежить на землі, до неї також не можна торкатися руками, бо вона може бути приєднана до якогось механізму, від якого іде струм. У разі порушення правил безпеки або в разі користування несправними електроприладами може статися пожежа.

Що треба робити, коли щось загорілося? *(Відповіді дітей).*

Вихователь. Зараз Сергійко покаже, як викликати пожежних по телефону.

Сергійко. В разі пожежі слід набрати цифри «101». Назвати себе. Сказати, що ти сам вдома і повідомити, що сталося. Повідомити адресу.

Вихователь. Як поводитись, поки прийдуть пожежні? *(Відповіді дітей).*

Вихователь. В жодному разі не слід ховатися в шафу. Слід звернутися по допомогу до сусідів. Діти, що ще може призвести до пожежі? *(Відповіді дітей).*

«ГАЗОВА ПЛИТА»

Ситуація. Сашко і його сестра Аня чекають, доки мама прийде з магазину.

Сашко. Я зголоднів. Може, чогось поїмо?

Аня. Зараз мама прийде, борщ розігріє.

Сашко. А ми самі можемо розігріти. Я знаю, як вмикати газ. Поставимо на плиту кастрюлю – і все.

Аня. Без дорослих цього робити не можна. Давай краще печива поїмо.

Сашко. А я хочу борщу, зараз піду по сірники....

Вихователь. Чи правильно вчинив Сашко? Може, йому варто було послухатися Аню? *(Відповіді дітей).*

Вихователь. Я вам нагадаю правила поведінки, якщо ви почули запах газу. При неправильному користуванні газовою плитою може просочитися газ, що є отруйним для людини. Цей газ має специфічний запах. Якщо ви відчули цей запах у повітрі, потрібно негайно викликати аварійну службу по телефону. Для цього необхідно набрати цифри «104».

«ОДИН ВДОМА»

Вихователь. Діти, ви вже не маленькі, знаєте, що на світі є не тільки добрі, а й лихі люди, які можуть заподіяти лихо іншому, — це злодії та бандити. Хто бореться з ними? (Відповіді дітей).

Вихователь. Існує спеціальна служба — міліція, куди людина може звернутися, якщо їй загрожує небезпека. А тепер розглянемо ситуацію.

Ситуація. Микита залишився сам удома. Мама заборонила йому відчиняти двері будь-кому, і Микита їй пообіцяв. Але раптом в двері подзвонили, Микита підійшов і запитав: «Хто там?». У відповідь нічого не почув і вирішив подивитися, хто прийшов.

Вихователь. Правильно він зробив? (Відповіді дітей).

Я нагадаю вам правила поведінки, коли ви самі залишилися вдома:

- Нікому не можна відчиняти двері.
- Якщо двері намагатимуться відкрити, слід негайно подзвонити по телефону «102» — це телефон міліції. Назвати себе, повідомити адресу, коротко розповісти, що ти сам вдома, а хтось намагається потрапити до квартири.
- Якщо незнайомиць подзвонить по телефону, почне розпитувати, чи є хто вдома із дорослих, потрібно відповісти, що є і зробити вигляд, що кличеш тата чи маму, а потім сказати, що вони зайняті і просили передзвонити через деякий час.

«КОЛИ ДИТИНА ЗАГУБИЛАСЯ»

Ситуація. Настя ходила з мамою по базару. Побачила щось цікаве, випустила мамину руку і побігла подивитися...

Вихователь. Коли Настя озирнулася, побачила, що навколо неї незнайомі люди, а мама десь загубилася. Якийсь незнайомий чоловік почав заспокоювати Настю, запропонував піти з ним і пообіцяв купити їй цукерок. Що мала зробити Настя? (Відповіді дітей).

Вихователь. Я вам нагадаю правила поведінки, коли дитина загубилася:

- Не можна йти за незнайомими людьми та брати будь-які гостинці, іграшки.
- Якщо ти загубився, треба підійти до міліціонера і попросити відвезти додому. Міліція розшукає батьків та відправить дитину додому. Саме міліція бере під охорону дітей, що загубилися.

«ШВИДКА ДОПОМОГА»

Ситуація. Коля грав у футбол і сильно забив ногу...

Вихователь. Швидка допомога. Що це за служба? Як дзвонити до швидкої допомоги, якщо дитина сильно забила ногу або порізала руку? Що треба робити до її приїзду? (Відповіді дітей).

Вихователь. Відповіді ваші я зрозуміла. Але в серйозних випадках треба кликати дорослих або самим дзвонити до швидкої медичної допомоги за номером «103».

Лікарів не треба боятися, вони рятують здоров'я і життя людини.

Вихователь. На завершення заняття давайте повторимо номери телефонів служб екстреної допомоги (Відповіді дітей).

ПАН ВОГНИК

Вистава для дітей молодшого шкільного віку

Дійові особи: Пан Вогник, Відьма Пожежа, 1-й помічник, 2-й помічник

Пан Вогник

Доброго дня, пані та панове!
Здрастуйте, будьте здорові!
Звертається до вас пан Вогник,
Знавець пожеж, в званні полковник.

Наша розмова буде, друзі,
Не про червоні маки в лузі,
Не про красу багаття влітку,
А про мою, так звану, тітку...

Я відчуваю тріск гілля,
Щось наближається здаля...

Мабуть, вона сюди іде,
Ой, знову горечко буде.

Піду я поміч пошукаю.
Сам злючу відьму не здолаю!

*(Під жваву музику з'являється
відьма Пожежа)*

Відьма Пожежа

Привіт усім, хто любить сірники,
Хто вогнища розводить залюбки!

Хто із вогню усім несе біду,
Хто хоч одну в житті спалив-таки
скирду!

Даю я неабиякий урок!
Горить хай все — від миру до ниток!

Тож слухайте уважно, діти,
Як правильно пожежу розпалити...

Спочатку ви по хаті побродіть.

Понишпоріть і сірники знайдіть.
Часу не гайте — розведіть вогонь,

І не гасіть його. Боже боронь!

Хай дим пожежі всі довкіль побачать.
Бо ви герой, а це велика вдача,

І, як герой, сховайтесь тишком-нишком
Подалі від вогню, хоча б під ліжко...

(З'являється Пан Вогник з помічниками)

Пан Вогник

О стій, злодюго, відьмо, стій!

Ти так навчать дітей не смій.

Разом з дітьми ми про безпеку

Вивчаємо правила нелегкі.

І щоб навек тебе здолати.

Ми всі повинні твердо знати.

*(Під час демонстрації правил безпеки
відьма зображує загибель).*

1-й помічник. Сірниками гратися
не можна!

2-й помічник. Потрібно користуватися
справними електроприладами!

1-й помічник. Коли йдете з квартири,
вимикайте електроприлади!

2-й помічник. Не розводьте безконтр-
ольних багать у лісі!

1-й помічник. Не тримайте вибухові ре-
човини поблизу вогню!

2-й помічник. Вогнегасник повинен бути
завжди поряд!

1-й помічник. Ніколи не користуйтеся
газом без нагляду дорослих!

2-й помічник. Будьте уважні та сміливі!

ВОГОНЬ НА СЛУЖБІ У ЛЮДЕЙ. ПРИЧИНИ ПОЖЕЖ

Позакласний захід для дітей молодшого шкільного віку

Мета. Дати короткі відомості про те, як люди навчилися користуватися вогнем, яку користь він приносить і що може бути причиною пожежі. Сприяти запобіганню пожеж, що виникають від гри з вогнем.

Хід роботи

Вчитель. Діти, нас оточує така краса, такий простір, стільки радості і щастя! Як же все це зберегти таким, як воно є? Не знищити, не зруйнувати, а залишити землю такою чудовою для інших людей. А ще дуже важливо зберегти своє життя і здоров'я, щоб насолоджуватися красою і життям. А це значною мірою залежить від вас самих, як ви будете поводитися, як будете дотримуватися правил поведінки, як ви любите і бережете навоколишній світ, такий крихкий і неповторний, дзвінкий і радісний.

Сьогодні ми повторимо Правила протипожежної безпеки. Це дуже потрібні знання, які треба чітко виконувати і ніколи не можна забувати!

Дуже давно люди не вміли добувати вогонь. Траплялось, що під час грози блискавка запалювала дерево. Поки воно горіло, люди грілися, готували їжу, а якщо вогонь згасав, то запалювати його ніхто не вмів.

Пізніше навчилися видобувати вогонь за допомогою тертя однієї палички об іншу, каміння об каміння. Життя тривало, і люди з часом винайшли предмет, який може утворити вогонь.

Вогонь завжди потрібний людям. Сила вогню дуже велика, її використовують для польоту ракет, космічних кораблів. Але вогонь може бути злим і страшним, спричиняючи пожежу, яка може призвести до значних матеріальних збитків і навіть загибелі людей.

Загадка (див. розділ «Перлини народної мудрості»).

• Що ж це за предмет? (сірники).

За допомогою нього можна запалити будь-яке багаття.

(Вчитель розповідає легенду).

Існує легенда про те, як княгиня Ольга в 946 році за допомогою вогню жорстоко розправилася з древлянами. Вона затребувала від жителів міста Іскоростеня сплату данини голубами та горобцями. Коли птахи були зібрані, до їх лап за наказом княгині Ольги прив'язали просмолену паклю і підпалили. Випущені птахи повернулися до своїх гнізд, і невдовзі все місто було охоплене полум'ям.

• Що ви відчуваєте, коли торкаєтеся гарячого чайника?

• Що з'являється на тілі, коли на нього потрапляють жарини, іскри полум'я або коли вогонь обпече?

• Коли виникає пожежа?

Вчитель. Не всі знають, що температура стержня бенгальського вогню сягає 1100 градусів, його іскри на відстані півметра охолоджуються лише до 60 градусів.

Усі ви любите гратися збільшеним склом, але вам навіть не спадає на думку, до якої біди може це призвести! Адже сонячні промені є могутнім джерелом теплової енергії. Проходячи через прозорі матеріали, в даному разі крізь збільшене скло, вони здатні викликати самозагорання предмета.

• Проведемо невеличку вікторину і запам'ятаємо основні правила поводження з вогнем (запитання вікторини підбираємо відповідно віку школярів, див. «Посібник»).

• Недосвідчений набірник переплутав слова в переліку поширених причин пожежі (речення підібрати на власний розсуд і записати на дошці або ватмані).

Вчитель. Вогонь може завдати людині болючих травм у вигляді опіків. Опіки важко лікувати, після них залишаються сліди опікових травм.

Ви, мабуть, знаєте, що коли торкнутися гарячого чайника або відкритого вогню, то дуже боляче. Якщо ж вогонь потрапляє на тіло на кілька секунд, то місце починає червоніти, а згодом може з'явитися пухир, який потім лопається, спричиняючи нестерпний біль, рана довго не заживає.

Пожежа може виникнути тоді, коли залишати без догляду увімкнуті електроприлади, запалену цигарку або сірник, непогашене вугілля, навіть від розваг з новорічними хлопавками та бенгальськими вогнями.

Коли виникає пожежа, на допомогу кличуть пожежних.

Раніше, коли не було телефону, пожежні день і ніч чергували на високій вежі, з якої було видно все місто або село.

Якщо десь з'являвся вогонь або дим, пожежні поспішали на місце пожежі. Тепер про пожежу повідомляють по телефону.

• Чи пам'ятаєте ви номер, за яким викликають пожежну команду? («101»).

Однією з причин виникнення пожежі може бути гра з сірниками. Ви повинні знати призначення сірників. Сірники потрібні людям. Ними користуються на кухні під час приготування їжі, для спалювання сухого листа в садах тощо. Проте вогонь сірників при недбалому користуванні може спричинити пожежу. Діти не тільки не повинні користуватися сірниками, а й не використовувати їх для будь-якої гри.

Пожежа може бути зумовлена також залишеними без догляду увімкненими електроприладами.

• Якщо праску або електроплитку вчасно не вимкнути, вони нагріваються, і від них можуть загорітися предмети та приміщення. Щоб запобігти цьому, праску потрібно ставити на вогнетривку підставку, а після закінчення прасування вимкати її з розетки.

• Якщо пожежа виникла в приміщенні, не треба лякатися і ховатися.

• Якщо пожежа виникла в домашніх умовах, і вогонь невеликий, потрібно швидко залити його водою і накрити ковдрою або засипати піском.

• Якщо в приміщенні з'явилося багато диму, слід пробиратися до виходу повзком.

• Якщо в приміщенні є менші діти, треба негайно вивести їх на вулицю.

• Обов'язково повідомити про пожежу когось із дорослих.

• Якщо поблизу немає дорослих, викликати пожежних по телефону «101».

Вчитель. Відгадайте загадку. Машина червоного кольору, з білою смугою, дуже швидко рухається (Див. розділ «Перлини народної мудрості»).

• Хто працює на пожежній машині? (не лише пожежні, а й водії).

• Як пожежники дізнаються, що десь виникла пожежа? (про це повідомляють по телефону черговому диспетчеру пожежної частини).

• Що відбувається потім? (черговий дає сигнал, вся команда пожежних і водії швидко займають свої місця в пожежній машині).

• Що робить після цього водій? (водій негайно з пожежними виїжджає до місця пожежі, сигналить іншим машинам, щоб вони дали дорогу).

• Коли починати гасити пожежу і як це відбувається? (в кожній машині є командир підрозділу. Прибувши на місце пожежі, командир робить розвідку, чи не загрожує пожежа мешканцям будинку, чи не може вогонь перекинутися на інші будівлі, а потім дає команду гасити пожежу. Кожний пожежний добре знає свої обов'язки і чітко їх виконує).

ВОРОГ ЧИ ДРУГ

КАЗКА

Ведучий. Не за горами високими,
Не за морями глибокими,
А біля лісу, на лузі
Зустрілося двоє друзів:
Зайченя-хвалько,
Та їжачок-трудолюбчик.

(Ой-ой, та вони про щось сперечаються).

Зайчик. Та встигнеш ти ще ті уроки поробити. Пішли краще покупаємося, позасма-
гаємо...

Їжачок. А хто ж таблицю множення вчитиме?

Зайчик. Та що її там вчити. 6 на 6 – 36, 7 на 7 – 49.

Їжачок. Завжди ти поспішаєш. От і зараз: 7 на 7 буде 49. Але ж на завтра треба про-
читати й оповідання «Вогонь: наш друг чи ворог?».

Зайчик. Ех ти, їжачок! Слухай мене – і будеш розумним. По дорозі до озера розпи-
таємо про це дорослих звірів і з'ясуємо: ворог чи друг.

Їжачок. Дорослих треба слухати, але ж і домашнє завдання треба виконувати. Ну,
побігли! (Зустрічають їжачиху).

Їжачок. Мамо, а вогонь – наш друг чи ворог?

Мама (розмірковуючи). Друг. Ось зараз я прийду додому, підсмажу гриби. Ти прий-
деш і тепленькі з'їси.

Зайчик. Побігли, їжачку. Бачиш, як усе просто! (Зустрічають Козлика).

Їжачок. Козлику, а вогонь – наш друг чи ворог?

Козлик. Звичайно, друг. Узимку я натоплю піч і буду собі в теплі дивитися телевізор,
ще й капусту їсти. Приходьте і ви, малюки, до мене в гості.

Їжачок. Спитаймо ще у Білочки, їй з дерева все видно.

Ведучий. Поки наші друзі шукають Білочку, подумаємо разом, яка користь від вогню.

Вогонь – надійний помічник і друг людей. Це він рухає тепловози, теплоходи, жи-
вить велетенські домни, допомагає людині освоїти космос. Але коли вогонь у
невмілих руках, він може стати і грізним ворогом.

Зайчик. Ой, горить будиночок Білочки. Їжачок допомагає білченятам, а мені наказав
викликати пожежних по телефону. А-а-а я ще не прочитав на завтра оповідання і не знаю,
який номер потрібно набрати.

Ведучий. Допоможемо Зайченяткові. Який номер треба набирати?

Діти. «101».

Зайченя. Дякую! (набирає номер телефону, швидко і схвильовано кричить у труб-
ку). Алло, пожежники-Бобри. Негайно приїздіть сюди! Пожежа! Горимо! (слухає
відповідь). Як куди? Сюди! Ви що, не бачите? Горить! (Вішає трубку. Біжить).

Ведучий (до дітей). А чи правильно зробило Зайченя?

Діти. Ні, Зайчик не назвав адреси.

Ведучий. Правильно, діти (набирає «101»). Алло, говорить ведучий. Пожежа у лісі.
Вулиця Соснова, номер вісім. Горить будиночок Білочки біля озера (вибігають Бобри у
пожежних касках з відрами, співають).

— Ми пожежні,
Не шкодуємо води —
Гасимо пожежі!
Всі повинні пам'ятати,
Що з вогнем не можна грати!
Будьте обережні (ідуть за куліси).

Ведучий. А що треба робити, коли поблизу немає телефону? (Діти відповідають).

Ведучий. Правильно, в сільській місцевості першому, хто побачив пожежу, треба повідомити про це та побігти до дзвона.

Пожежні. Молодці, друзі! Ви врятували життя білченят. Мами їхньої не було вдома, а вони почали гратися сірниками і не помітили, як загорівся будиночок. Злякалися. Забилися в куток. Так могли і загинути.

Зайченя. А Бобри — молодці! Дуже швидко загасили вогонь.

Бобри. До речі, діти, а чи все, що горить, можна гасити водою?

(Не можна гасити водою електричні нагрівачі, електричні прилади, якщо вони ввімкнуті в розетку, а також бензин).

Зайчик. І малятам, і звірятам,
Дуже добре треба знати:
Сірники не для забави,
З ними страшно...

Діти. Грати!

Зайчик. Вивчіть правила пожежні —
Будьте завжди обережні,
Знає хай дитина кожна, жартувати з вогнем...

Діти (всі разом). НЕ МОЖНА!

Конкурс 1. Дорога кожна секунда

Вулицями міста одна за одною шугають червоні машини. Кілька секунд — і їх уже не видно, тільки чути в повітрі звуки сирени. Пожежа! Щоб врятувати життя людей, треба поспішати. Ось чому водії пожежних машин докладають усіх зусиль, щоб швидше приїхати на місце пожежі.

(У конкурсі беруть участь два водії, яким треба якомога швидше провести свої «пожежні машини» до місця пожежі).

На відстані 5 — 6 см від них стоять машини зі шнурами. За сигналом гравці повинні змотати шнур на паличку або олівець і швидко наблизити до себе пожежну машину. Виграє той, хто швидше це зробить.

Конкурс 2. Врятувати вірних друзів (беруть участь два учні)

На намальованому квадраті (1,5 х 1,5) розставляють іграшки (не менше 10). Одному з учасників зав'язують очі, пояснюючи, що в кімнаті, де знаходяться вірні друзі-іграшки, виникла пожежа, очі застилає дим, погано видно. За сигналом учасник прагне схопити якнайбільше іграшок, щоб винести їх з «палаючої квартири».

Виграє той, хто найбільше «врятує» іграшок.

Ведучий. А тепер скажіть мені:
«Можна гратися сірниками?»

Діти. Ні!

Ведучий. Телевізор ви включили —
Мультики там і пісні.
Йдете гратися, все лишили...
Так і треба, діти?

Діти. Ні!

Ведучий. Із квартири запах газу,
Що робити треба зразу?
Світло там ввімкнути мені?
Сірником чиркнути?

Діти. Ні!

Ведучий. От схотілось чоловіку,

Під сосною навесні,
Вогнище зробить велике,
Там палити можна?
Діти. Ні!

Ведучий. Бо під деревом не можна!
Щоб його не запалити,
Б'ється пташечка тривожно,
Їй на дереві цім жить.
В неї діточки безкрилі,
Задихнуться і згорять,
Пам'ятайте, діти милі,
Добре правила слід знать!

Ведучий. Як прийшла біда – умить,
Не ховайтесь, а дзвоніть!
Кожна донечка і син –
Знайте номер «101».
А як хочете ви в лісі
Теплий вогник мати,
Треба вибрати гарне місце,
Й зразу обкопати.

Коли вже йдете додому,
Треба загасити
Чи піском, якщо знайдете,
Чи усе залити.

Підбиття підсумків конкурсів.

О.М.ШТАМ,
методист ДНЗ «Сонечко» № 42,
м. Запоріжжя

ШКОЛА ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ

Виховна година для дошкільнят

Мета: засвоїти правила поведінки в екстремальних ситуаціях, закріпити в пам'яті телефони екстрених служб: «101» «102» «103» «104»

Обладнання: тематичні малюнки з книжки «Безпека життєдіяльності», дитячого журналу «Я сам(а)».

ХІД ЗАНЯТТЯ

Виховну годину «Школа екстремальних ситуацій» розпочинає вихователь:

Вихователь. Друзі, що ви знаєте про екстремальні ситуації? Що це таке? (Відповіді дітей).

Вихователь. Правильно. Про надзвичайні ситуації йдеться, коли сталася пожежа; коли здоров'ю і життю людини загрожує небезпека; коли треба діяти дуже швидко, щоб не сталося біди. Сьогодні будемо навчатися обережності вдома та на вулиці. Почнемо з казок, які вам розповідали вдома та у нашому дитячому садочку. Казка – вигадка, та все ж нас вона навчає теж!

1. Жили були собі Коза та семеро козенят. Пішла Коза на базар, а козенята залишилися вдома. І все було б добре, якби малеча не відкрила двері підступному Вовкові.

Вихователь. Що робив Вовк, щоб козенята відчинили йому двері? (Відповіді дітей).

Як ви гадаєте, з'їв би Вовк козенят, якби в дверях їх нової хатинки було вічко? (Відповіді дітей).

2. Ох і радів Буратіно п'ятьом золотим, що дав йому Карабас-Барабас, та не знав, Бідолага, що необачно своїм багатством вихвалитися.

Вихователь. Хто обдурив Буратіно? (Відповіді дітей).

3. Мала одна жінка донечку на ім'я Червона Шапочка. Розумницею була дівчинка! Шкода тільки – забула, що небезпечно з незнайомими розмовляти.

Вихователь. Яку помилку зробила бабуся Червоної Шапочки? (Відповіді дітей).

4. Рано залишився Маленький Мук сам. Нікому йому було підказати, що навіть коли дуже хочеться їсти – не варто чіпати те, чого не знаєш.

5. «Кіт, лиска, півник».

Вихователь. Що наказував Котик Півнику, коли йшов до лісу по дрова? (Відповіді дітей).

Вихователь. Як Лисичка виманювала Півника з хати? (Відповіді дітей).

Вихователь. Всі казки закінчуються щасливо. А щоб і твоя пригода мала щасливий кінець, запам'ятай прості, але важливі правила:

1. Не відчиняй дверей незнайомим.
2. Не кажи нікому, що ти вдома сам.
3. Якщо відчиняє двері хтось чужий — не соромся, щосили клич на допомогу, дзвони батькам на роботу або в міліцію — «102».
4. Не приводь у свій дім незнайомих дітей та дорослих.
5. Не чіпай того, що тобі невідоме.
6. Не залишай записку в дверях, а ключі під килимком.
7. Не можна йти за незнайомими людьми, не можна брати від них ніяких подарунків, іграшок тощо.

Пояснити дітям, як діяти в таких ситуаціях:

- Якщо в двері дзвонить монтер...
- Якщо в двері дзвонить міліціонер...
- Якщо в двері дзвонить жінка...
- Якщо в двері дзвонить лікар...

Вихователь. Все одно не відчиняй двері, бо ти не знаєш цих людей.

Поміркуй, кому з цих людей ти відчинив би двері. Злочинці можуть перевдягтись у будь-яку форму.

Ви вже знаєте, що на світі є не тільки добрі люди, а й злі, які можуть заподіяти лихо іншому. Це злодії, бандити. Хто бореться з ними? (Відповіді дітей).

Вихователь. Так, існує спеціальна міліцейська служба, куди людина може звернутися по допомогу, якщо хтось або щось загрожує. А тепер розглянемо кілька ситуацій:

Ситуація. Михась залишився сам удома. Мама наказала йому, щоб він нікому не відчиняв дверей, і він пообіцяв. Раптом у двері подзвонили. Підійшов, запитав: «Хто там?». У відповідь нічого не почув і вирішив подивитися, хто ж там прийшов.

Вихователь. Правильно зробив Михась? Пригадаємо правило №7 (Відповіді дітей).

Ситуація. Оленка ходила з мамою базаром. Побачила щось цікаве, випустила мамину руку й побігла. Коли озирнулася, зрозуміла, що навколо незнайомі люди, а мама десь загубилася. Якийсь незнайомий чоловік почав заспокоювати її та запропонувати піти з ним, пообіцяв подарувати ляльку Барбі.

Вихователь. Що мала зробити Оленка, коли незнайомий чоловік запропонував піти з ним?

Відповіді дітей: Он іде моя мама. Я піду з нею.

Ситуація. У дворі, де гралися хлопчики та дівчата, з'явився незнайомий чоловік. Запропонував проїхатися на «Мерседесі» та подивитися відео.

Вихователь. Що повинні відповісти діти?

(Відповіді дітей: нікуди не їхати. Продовжувати гратися далі).

Вихователь. Ще пригадаємо казки...

1. Що трапилося з Колобком, який утік від бабусі та дідуса?
2. Що з'їла царівна, а потім заснула. Хто її приніс отруєне яблуко?
3. Якого правила безпеки не знала царівна?

Підсумок: Завжди пам'ятай правила безпеки вдома та на вулиці.

Запам'ятай телефони екстрених служб:

«101» «102» «103» «104»

ПРАВИЛА БЕЗПЕКИ ЗНАЙ, ПРО ЖИТТЯ НАЛЕЖНО ДБАЙ

Виховна година для дошкільнят та учнів молодшого шкільного віку

Доброго дня, малята!
У нас сьогодні свято,
Ну ж бо, на мене всі подивіться
І веселенько враз усміхніться!

Мої маленькі друзі! Сьогодні я хочу розповісти вам про дуже цікаву, почесну, героїчну професію – рятувальника. Назва цієї професії – рятувальник – утворилася від слова «рятувати».

«Кого і від чого рятують люди цієї професії?», — запитаєте ви.

Рятувальники допомагають людям, рятують людські життя від небезпек, а саме – від аварій, стихійного лиха (буревіїв, землетрусів, ожеледі, підтоплень), ліквідують пожежі, знешкоджують вибухонебезпечні предмети часів Великої Вітчизняної війни.

Дуже часто рятувальників називають героями. Як ви думаєте, чому?

Вони майже щодня ризикують своїм життям, виявляють мужність та героїзм під час рятування людей, майна, ліквідації аварій, стихійного лиха, надзвичайних ситуацій.

У нашій державі започатковано проведення щорічної Всеукраїнської акції «Герой-рятівник року». Акція проводиться протягом року. Вона має за мету: визначити і нагородити найкращих рятувальників року.

Діти, ви багато знаєте казок, де сміливість, доброта перемагають зло: «Вовк і семейко козенят», «Червона Шапочка», «Котик і Півник» та багато інших. Герої цих казок були неслухняні, не зважали на поради дорослих. Козенята відчинили двері Вовкові; Півник не послухав Котика і відчинив двері Лисичці, яка його потім вкрала. Ми знаємо, що кінець у цих казках добрий. А в житті, на жаль, бувають випадки дуже страшні, навіть трагічні. Є люди, які користуються дитячою наївністю, довірливістю, проникають у квартири, грабують, викрадають дітей. Тому ніколи не можна відчиняти дверей квартири стороннім, незнайомим людям. Навіть і знайомим, коли батьки наказали не відчиняти нікому.

Уявіть таку ситуацію:

Ви самі вдома, а в двері хтось стукає, вимагає відчинити. Ви не знаєте цю людину.

Що ви будете робити?

У жодному разі не відчиняйте двері незнайомим. А якщо стукіт припиниться чи почнуть їх незнайомці вибивати...

Ось тут вам на допомогу прийдуть рятувальники.

Для цього вам потрібно зателефонувати за номером «101» – це народна служба по-рятунку.

- Хто знає, як правильно потрібно телефонувати?
- Діти, ви любите тварин?
- У кого вдома є домашні тварини?
- Хто з ними гуляє на вулиці?

інтерв'ю, вивчення окремого випадку, екскурсії, походи, різноманітні змагання, робота в групі, розв'язання проблеми тощо.

Особливу увагу необхідно приділити позитивній мотивації гуртківців не лише на вибір здорового способу життя, а й активну, щоденну й поступальну їх дію за правилами та ви-могами збереження життя й зміцнення здоров'я.

Під час реалізації програми зміст кожного компоненту відпрацьовується в логіці по-етапного формування особистості відповідно до вікових особливостей усіх складових здоров'я школярів. Навчально-виховний процес спрямований на набуття учнями життєвих навичок, необхідних для збереження та зміцнення здоров'я. У зв'язку з цим необхідне відпрацювання конкретних дій гуртківців на практичних заняттях, передбачених програмою.

Успішна реалізація програми можлива лише на засадах активної співпраці, партнерства всіх учасників навчально-виховного процесу (гуртківців, педагогів, сім'ї та громади), що передбачає й робить можливим:

- особистісно-орієнтоване навчання;
- збагачення змісту емоційним, особистісно-значимим матеріалом;
- використання інтерактивних методів навчання;
- стимулювання позитивних інтелектуальних почуттів учнів, послідовна диференціація та індивідуалізація вивчення;
- робота учнів з різними джерелами інформації, різними видами і типами ресурсних матеріалів;
- відпрацювання практичних дій у вивченні кожної теми;
- створення умов для активного діалогу між учасниками-партнерами навчально-виховного процесу (гуртківців, педагогів, членів сім'ї, громади) та вільного вибору гуртківців навчальних завдань і способів поведінки;
- залучення гуртківців до самооцінки різних видів діяльності, у тому числі й розвитку життєвих навичок;
- багатоваріантність форм різних видів діяльності гуртківців;
- залучення до активної співпраці сім'ї та громади.

Гуртківці повинні знати:

- основи здорового способу життя, попередження і профілактики застудних та інфекційних захворювань;
- способи підтримки і відновлення психологічної рівноваги;
- класифікацію надзвичайних ситуацій;
- заходи пожежної безпеки в побуті, навколишньому середовищі;
- основні ознаки застудних та інфекційних захворювань, отруєнь, опіків та обморожень;
- розрізняти ознаки розтягнень, вивихів, забоїв, закритих переломів кісток;
- основні медичні препарати та їх використання.

Гуртківці повинні вміти:

- надавати першу долікарську допомогу у разі травм кінцівок, сонячного та теплового ударів;
- транспортувати потерпілого підручними засобами пересічною місцевістю;
- користуватися первинними засобами пожежогасіння, пожежним спорядженням та інвентарем, засобами індивідуального захисту органів дихання, очей та шкіри;
- орієнтуватися на місцевості за допомогою мапи і компасу та природними об'єктами;
- долати природні перешкоди за допомогою туристського спорядження з дотриманням правил техніки безпеки;

• користуватися туристським спорядженням та інвентарем, організовувати туристський побут під час туристської подорожі, змагань.

Навчально-тематичний план

1. Загальні теми.
2. Життя і здоров'я людини.
3. Долякарська підготовка.
4. Психологічна і духовна підготовка.
5. Рятувально-прикладна підготовка.
6. Пошуково-рятувальна підготовка (техніка туризму).
7. Фізична підготовка.

* 4-годинне тижневе навантаження

** 3-годинне тижневе навантаження

Години	
8*	4**
10	8
12	10
8	6
30	20
76	60
у проєкті практичних занять під час відпрацювання тем рятуально-прикладної та пошуково-рятувальної підготовки	
144*	108**

ПРОГРАМА

I. Загальні теми

- Історія розвитку ВГДР «Школа безпеки», сьогодення Руху, організаційні засади діяльності.
 - Основні правові положення державного і міжнародного законодавства щодо безпеки життєдіяльності.
 - МНС України, робота його підрозділів.
 - Туризм – активний відпочинок, вид діяльності, спорт, пізнання навколишнього світу.
- Туризм і рятувальна справа.
- Туристські можливості рідного краю.
 - Цінність і неповторність людини.
 - Людина в навколишньому середовищі. Вплив природного середовища на людину та її здоров'я. Безпека життєдіяльності.
 - Надзвичайні ситуації (НС) соціального, природного та техногенного характеру.

II. Здоров'я і життя людини.

- Основні складові та чинники здоров'я.
- Особиста відповідальність за здоров'я.
- Здоров'я – наріжна умова гармонійно розвиненої людини.
- Організація раціонального життєвого ритму.
- Основи здорового способу життя.
- Активний відпочинок, його види та вплив на зміцнення та поліпшення функціональних можливостей організму людини.
- Загартування та його значення для поліпшення захисних функцій організму.
- Природні фактори (сонце, повітря, вода) – в комплексному загартуванні.
- Основні небезпеки для здоров'я та життя людини (продовольча, екологічна, особиста, громадська, політична).
- Причини виникнення ситуацій, небезпечних для життя і здоров'я людини, в побуті, виробничій діяльності, під час відпочинку, інших сферах діяльності.
- Попередження і профілактика застудних та інфекційних захворювань.
- Безпека в приміщенні в інструкціях та правилах (плани евакуації, знаки пожежної безпеки тощо).
- Безпека на дорогах. Права та обов'язки учасників дорожнього руху.

Дорога – пішохід. Велосипед – дорога.
Безпека пасажирів авто- та залізничного транспорту.

III. Долікарська підготовка

Основи анатомії та фізіології людини.

Особиста гігієна юного рятівника – найважливіший засіб збереження здоров'я та профілактики захворювань.

Значення та правила надання першої долікарської допомоги.

Профілактика застудних та інфекційних захворювань.

Поняття про забій, вивихи, розтягнення зв'язок і їх ознаки – перша допомога.

Основні ознаки отруєння й загальні принципи надання першої допомоги.

Сонячний, тепловий удар, їх ознаки, перша допомога.

Опіки та обмороження, їх ознаки, перша допомога.

Поняття про перелом кісток і його ознаки, перша допомога.

Імобілізація та її значення. Підручні матеріали для імобілізації.

Імобілізація верхніх та нижніх кінцівок.

Медична аптечка, її склад. Основні медичні препарати, їх використання відповідно до певних ознак захворювання.

IV. Психологічна та духовна підготовка

Особливості психосоціального розвитку підлітків.

Відмінності у розвитку хлопців та дівчат.

Товаришування, дружба. Стосунки між однокласниками, хлопцями, дівчатами.

Основні складові спілкування. Соціальне здоров'я.

Відчуття, емоції, почуття. Виховання культури почуттів та способу їх вияву.

Стрес і афект – негативні реакції людини на небезпеку. Страх – захисна функція організму. Подолання страху.

Способи відновлення і підтримки психологічної рівноваги.

Психологічні конфлікти і способи їх подолання.

Вплив соціального середовища на формування у підлітків здорових чи шкідливих звичок та їх способу життя.

Небезпека, оцінка небезпеки.

V. Рятувально-прикладна підготовка

Фактори ризику, що загрожують здоров'ю та життю людини:

- стихійне лихо (буревій, ураган, смерч, повінь, лавина, цунамі, землетрус, зсув ґрунтів, виверження вулканів, снігові лавини, блискавка);

- надзвичайні ситуації техногенного походження (атомні, хімічні аварії, вибухи, пожежі тощо);

- соціального спрямування (пандемія, голод, геноцид, самогубство, аварії на транспорті (дорожні пригоди), паніка в місцях багатолюдного скупчення, тероризм, вибухові пристрої, петарди, кримінальні випадки).

Пожежна небезпека. Заходи пожежної безпеки в побуті, навколишньому середовищі.

Правила поведінки в разі пожежі. Алгоритм дій у різних випадках виникнення пожежі. Підручні засоби гасіння (кошма, вода, пісок, інше).

Технічні засоби гасіння – вогнегасники, їх види, призначення, використання.

Допомога людям, на яких загорівся одяг, що опинилися в задимлених приміщеннях.

Пожежне спорядження (пожежний костюм, пожежний кран, рукав, розгалуження, ствол – вміння користуватися).

Вправлення в подоланні 100-метрової смуги перешкод (дистанція пожежно-приклад-

ного спорту).

Отруйні хімічні речовини – засоби захисту. Засоби індивідуального захисту (ватно-марлева пов'язка, респіратор, протигаз, загальновійськовий захисний костюм (ЗЗК), легкий захисний костюм (Л-1) – вміння користуватися).

Способи транспортування потерпілого залежно від травми чи ушкодження на підручних засобах (бухта мотузки, палиця, рюкзак тощо). Стаціонарні (заводського виготовлення) медичні та рятувальні ноші, рятувальна «косинка». Виготовлення нош: зі штормових курток, полотна та дерев'яних палиць, в'язання нош з туристичної мотузки.

VI. Пошуково-рятувальна підготовка

Топографія та орієнтування на місцевості.

Сторони горизонту, визначення сторін горизонту за небесними світилами, предметами, що оточують у повсякденні.

Визначення свого місцезнаходження відносно сторін горизонту, навколишніх орієнтирів та місцевих предметів (точкові, лінійні, площинні).

Орієнтування в населених пунктах.

Орієнтування в лісі без компасу і мапи.

Окомірне визначення відстаней.

Топографічні плани, туристські мапи і схеми, топографічні знаки.

Читання топографічної, фізичної, спортивної мап.

Масштаби мап, визначення відстаней за мапою.

Компас, азимут, азимутальні ходи, рух за визначеним азимутом.

Визначення на мапі свого місцезнаходження.

Відновлення втраченого місцезнаходження.

Спортивне орієнтування на місцевості – за маркованою трасою, у визначеному напрямку.

Участь у змаганнях з орієнтування на місцевості.

VII. Туристсько-спортивна підготовка

Туристське спорядження: страхувальна система, основна, допоміжна, мотузки, вуса самостраховки, альпіністські карабіни, спускові пристрої, блоки, жумари – місце та способи застосування.

Туристські вузли – застосування, техніка в'язання.

Види та характеристика природних перешкод.

Наведення поручнів самостраховки. Командна страховка.

Подолання природних перешкод з організацією командної страховки та самостраховки на командних поручнях.

Техніка пересування місцевістю з різним рельєфом у різні пори року. Безпека учасників туристських походів.

Особисте та групове туристське спорядження.

Похідне таборування, привали та ночівлі

Харчування в туристському поході.

Участь у туристських походах II-III ступеня складності.

Участь у змаганнях з техніки пішохідного туризму.

Посадова інструкція керівника гуртка

Працює під керівництвом керівника навчального закладу.

Співпрацює з методистами та іншими керівниками гуртків щодо організації виконання плану роботи з навчальних програм.

Виконує затверджені спільні плани підготовки і проведення обласних та міських масових заходів управління освіти.

Кваліфікаційні вимоги:

- керівник повинен мати вищу педагогічну або іншу фахову освіту;
- знати нормативні документи, законодавчі та нормативно-правові акти, Конституцію України, закони України «Про позашкільну освіту», «Про освіту», інші програмно-методичні матеріали та документи щодо проведення педагогічного процесу, закономірності особистого розвитку та вікових особливостей дітей, основи педагогіки, психології, фізіології, гігієни, сучасні освітні тенденції, освітні досягнення в галузі науки, культури (за профілем), форми, методи і засоби навчально-виховної роботи, основи педагогічної етики, державну мову відповідно до чинного законодавства про мови в Україні.

Керівник гуртка:

- постійно підвищує професійний рівень і педагогічну майстерність, загальну культуру;
- організовує діяльність гуртка, комплектує гурток, забезпечує збереження контингенту учнів;
 - складає плани роботи гуртка та забезпечує їх виконання;
 - забезпечує умови для засвоєння гуртківцями навчальних програм на рівні обов'язкових вимог щодо змісту, рівня та обсягу освіти, сприяє розвитку здібностей дітей, настановами та особистим прикладом утворює повагу до принципів загальнолюдської моралі, не залишає вихованців без нагляду під час проведення занять;
- співпрацює з іншими навчально-виховними закладами, батьками учнів щодо популяризації напрямів роботи закладу;
- проводить тематичні екскурсії;
- дотримується вимог Статуту та Правил внутрішнього розпорядку закладу, норм і правил з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, гігієни праці;
- готує робочі місця, необхідні засоби, обладнання, інший необхідний інвентар та забезпечує їх належний стан;
- проводить інструктаж із учнями з техніки безпеки на заняттях з обов'язковою реєстрацією у журналі відповідної форми;
- веде профілактичну роботу з техніки безпеки на заняттях з обов'язковою реєстрацією у журналі відповідної форми;
- веде профілактичну роботу з безпеки життєдіяльності серед учнів; організовує науково-краєзнавчу, дослідницьку роботу, допрофесійну підготовку з обдарованими і талановитими учнями;
- надає консультаційну допомогу іншим гурткам;
- обов'язково бере участь у семінарах за своїм профілем;

- готує методичні розробки для занять та масових заходів гуртка;
- бере участь у роботі відділу;
- несе відповідальність за одержані цінності;
- проходить медичні огляди у визначені терміни.

Керівник гуртка має право:

- на захист професійної, людської честі та гідності;
- проводити науково-дослідницьку, експериментальну, пошукову, методичну, навчально-виховну роботу відповідно до чинних нормативних документів за напрямками своєї діяльності;
- вимагати належних умов для професійної діяльності, перепідготовки, підвищення кваліфікації;
- атестуватися, за бажанням, на отримання педагогічного звання;
- брати участь у роботі ради центру, обирати і бути обраним до його органів громадського самоврядування;
- користуватись оплачуваною відпусткою відповідно до чинного законодавства.

Керівник гуртка несе відповідальність за:

- невиконання без поважних причин вимог Статуту, Правил внутрішнього розпорядку закладу, посадової інструкції, наказів та розпоряджень адміністрації;
- невиконання санітарно-гігієнічних норм і вимог з охорони праці і пожежної безпеки під час виконання занять;
- нанесення центру або учасникам навчально-виховного процесу матеріальних збитків у випадках, передбачених чинним законодавством.

Керівник гуртка

(підпис)

Н.М.БОВА,

**керівник гуртків Сумського міського центру
еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді**

ПРОГРАМА «НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНА ГРА «ЕКОЛОГІЧНІ РОЗВІДНИКИ»

I. Учасники: діти віком 11–14 років.

II. Термін виконання: березень–червень

III. Актуальність

Розв'язання екологічних проблем сьогодення вимагає підвищення екологічної грамотності населення, основи якої закладаються ще змалку через систему навчання і виховання. Для ефективного засвоєння екологічних знань учнями важливе значення має пошук нових ефективних форм і методів навчання.

Про екологічні небезпеки діти дізнаються на уроках у школі, гуртках та через засоби масової інформації. Заходи реалізації даного проекту передбачають проведення учасниками самостійних досліджень з метою виявлення екологічно небезпечних об'єктів, прогнозування ризику екологічних катастроф, отримання практичних навичок щодо роботи в зоні екологічного лиха, надання допомоги видам, які потребують захисту, попередження громадськості про загрозу екологічної небезпеки, використання законних методів для ведення боротьби з екологічними злочинцями.

IV. Мета проекту

1. Удосконалення і вироблення нових форм і методів роботи з дітьми щодо формування екологічної культури та потреб здорового способу життя.
2. Інформування громадськості шляхом проведення моніторингу екологічних небезпек у м. Суми.
3. Формування практичних навичок у дітей щодо попередження екологічних небезпек та захисту від їх наслідків.

V. Завдання

1. Налагодження співпраці з Державним управлінням екології і охорони природних ресурсів у Сумській області, Товариством охорони природи, НМЦ ЦЗ та БЖД Сумської області, Сумськими міськими курсами ЦО, дитячо-юнацьким спортивним клубом рятувальників «Барс» тощо.
2. Створення навчальних груп у загальноосвітніх закладах, клубах, громадських організаціях.
3. Активізація знань учнів стосовно екологічних небезпек шляхом проведення практичних занять, семінарів, тренінгів.
4. Оформлення мапи екологічних небезпек міста за матеріалами роботи дитячих пошукових загонів, представлених на конкурс.
5. Проведення польового збору-змагання «Екологічні розвідники».
6. Підбиття підсумків та публікація матеріалів.

VI. Форми і методи реалізації

Для досягнення мети проекту обрані такі основні методи реалізації, як гра та змагання, а також масові заходи, дослідницька робота та моніторинг екологічного стану довкілля.

Саме ігрова форма імітації елементів екологічних небезпек дозволить отримати практичні уміння та навички, які можна буде використовувати для розв'язання реальних небезпечних ситуацій. Адже в грі, яка надає емоційного забарвлення, краще сприймається і запам'ятовується інформація. А форма змагання додатково стимулює учасників заходу до боротьби та перемоги.

VII. Ресурси

- Волонтери 10 осіб;
- Навчальна обладнана кімната на 30 осіб;
- Орг- та відеотехніка;
- Прилади хімічної, бактеріологічної та радіаційної розвідки (ВПХР, мікроскоп, ДП 5, «Сосна», «Прип'ять», ін. газоаналізатори), засоби захисту органів дихання та шкіри (костюми Л-1, протигаз, респіратори, ватно-марлеві пов'язки), пожежне обладнання (одяг, пожежні рукави, вогнегасники, розгалужувач тощо), обладнання для промислового альпінізму (системи страхування, мотузки, карабіни, гальмівний пристрій, самохвати, шоломи, закладки, гаки), медичні засоби (вата, бинти, шини, джгути, йод), дегазуючі та дезинфікуючі засоби, плавальний засіб.
- Обладнання польового табору: намет штабний УМБ – 20 (2 шт.), нари (40 шт.), спальні мішки (40 шт.), інформаційний стенд (2м x 3м), прапор, ємності для води (на 300 л), електричний генератор з понижувальним трансформатором та комплект для освітлення табору (напруга 12–24 V), засоби зв'язку, гучномовці, комплекти плакатів.
- Кухонне обладнання: столи та стільці для харчування, каструлі (4 шт. з написами «1 страва», «гарнір», «підлива», «чай»), дошки розчинні та ножі (з написами для хліба, м'яса, риби, овочів), посуд одноразовий, смітєві баки (2 шт.), смітєві пакети, тази для миття кухонного посуду (з написами 1, 2, 3 вода), половники, ложки (для кожної страви окремо), дезинфікуючі засоби, дров'яна піч.

- Канцелярські товари, секундоміри, призи, аптечка.

VIII. Очікувані результати

1. До програми залучаються юнаки та дівчата, які набувають практичних навичок щодо попередження екологічних небезпек у місті та захисту від їх наслідків.
2. Набутий в результаті реалізації програми практичний досвід у подальшому використовується для розробки методичних матеріалів.
3. Висвітлення заходів програми в засобах масової інформації привертає увагу громади до розв'язання екологічних проблем.

IX. План реалізації програми

Етапи реалізації	Опис заходів здійснення етапу	Термін реалізації етапу
Підготовчий	Залучення органів влади, громадських організацій, фахівців та волонтерів; створення навчальних груп; підготовка необхідних матеріалів та спорядження;	вересень – жовтень
Проведення навчально-гренувальної гри-змагання	Проведення семінарів, тренінгів, практичних занять, моніторинг екологічного стану міста. Проведення конкурсу «Карта екологічних небезпек м. Суми»	листопад – лютий березень – квітень
Проведення польового збору-змагання	Дистанції «Чіп і Дейл поспішають на допомогу» (пожежа в лісі, одягання бойової форми, орієнтування на місцевості 1 км, гасіння слабого низового вогню, швидкість вітру 1 м/с), «Друзі річки» (збір та знешкодження нафтопродуктів за допомогою плавального засобу), «Техногенна аварія на хімічному об'єкті» (виготовлення найпростіших засобів захисту дихання, проведення евакуаційних заходів, вихід із зони зараження), «Допоможи друзям меншим» (захист їжі, виготовлення засобів захисту для домашніх тварин), нагородження переможців.	травень
Заключний	Аналіз проведених заходів, анкетування учасників, підбиття підсумків та публікація матеріалів.	травень

План проведення підсумкового польового збору-змагання:

9 ⁰⁰	Збір групи біля навчального закладу
9 ⁰⁰ – 10 ³⁰	Переїзд та проведення екскурсії в музеї Пожежної справи
10 ³⁰ – 12 ⁰⁰	Переїзд та знайомство з бойовою частиною МНС, огляд спецтехніки
13 ⁰⁰	Заїзд та розміщення команд у польовому таборі, реєстрація учасників
13 ³⁰	Відкриття збору-змагання «Екологічні розвідники»
14 ⁰⁰	Дистанція «Чіп і Дейл поспішають на допомогу»
15 ³⁰	Обід
16 ⁰⁰	Дистанція «Техногенна аварія на хімічному об'єкті»
18 ³⁰	Вечера
19 ³⁰	Перегляд навчального фільму «Екологічні катастрофи»
21 ⁰⁰	Чай навколо вогнища (бесіда на тему «Екологічна безпека»)
22 ⁰⁰	Ночівля у наметах
	Другий день
7 ⁰⁰	Підйом, зарядка
8 ⁰⁰	Сніданок
9 ⁰⁰	Дистанція «Друзі річки»
11 ⁰⁰	Дистанція «Допоможи друзям меншим»
13 ⁰⁰	Урочисте закриття збору-змагання, нагородження переможців

X. Оцінка результатів

Критерієм оцінки результативності проекту є кількість учасників, залучених до проекту, кількість прогнозованих та виявлених екологічних небезпек на території міста Суми (кількість поданих актів в екологічну інспекцію міста), кількість опублікованих матеріалів у ЗМІ та методичних розробок.

XI. Висновки

У ході виконання проекту діти набувають знань та практичних навичок щодо попередження екологічних небезпек та захисту від їх наслідків. Навчально-тренувальна гра стимулює школярів до поглибленого вивчення шкільних курсів біології, хімії, фізики та ОБЖД, а також до здорового способу життя.

XII. Бюджет проекту (із розрахунку на 1 навчальну групу у кількості 30 осіб)

№	Види витрат	Сума коштів, грн.
1	Оренда транспорту	400
2	Послуги зв'язку	100
3	Поліграфічні послуги	100
4	Оплата інформаційних послуг	100
5	Канцелярські витрати	100
6	Придбання призів, сувенірів	150
7	Харчування учасників	1000
	Усього витрат	1950

ПРОГРАМА ГУРТКА «ШКОЛА БЕЗПЕКИ»

(п'ять років навчання)

*Затверджена рішенням Вченої ради
Південноукраїнського регіонального інституту
післядипломної освіти педагогічних кадрів*

01.06.07 №14

Укладачі:

Ю.Г.ЮР'ЄВА,

методист НМЦ ЦЗ та БЖД Херсонської області;

О.М.МАЛЯРЕНКО,

методист НМЦ ЦЗ та БЖД Херсонської області;

О.В.ЧЕРНИХ,

тренер гуртка «Школа безпеки»

Херсонського центру дитячої та юнацької творчості

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Науково-технічні та соціально-політичні зрушення останніх років вплинули на життя і діяльність населення, що мають як позитивні, так і негативні наслідки. Йдеться не лише про загальнопланетарні зміни – порушення температурно-кліматичного режиму, надзвичайну сейсмічну активність, екологічне лихо тощо. Йдеться про події, у той чи той спосіб спровоковані неграмотними діями людини або ж невмінням реагувати на небезпечні умови. Саме такі надзвичайні ситуації завдають найбільшої шкоди життю та здоров'ю людей, найбільших матеріальних збитків.

Будь-яка надзвичайна ситуація – це порушення нормальних умов життя і діяльності

людей на об'єкті або території, спричинена аварією, катастрофою, стихійним лихом, епідемією, пожежею, застосуванням засобів ураження або інших чинників, що призвели (можуть призвести) до загибелі людей та (або) матеріальних втрат. Саме для збереження людського життя й здоров'я, зменшення чисельності загиблих виникає необхідність теоретичної підготовки та оволодіння практичними навичками з надання першої медичної допомоги, навичками правильної поведінки в надзвичайних умовах (пожежа, землетрус, дії на воді, дії в зонах радіації).

Особливо актуальним є проведення такої підготовки серед дітей та підлітків – найбільш вразливої соціальної групи. Посилаючись на об'єктивну необхідність поширення серед цих груп населення відповідних знань та вмінь, державою цілеспрямовано розвивається напрям позашкільної та позакласної роботи з прищеплення знань і навичок безпечної поведінки. Безпосередня реалізація такого напрямку можлива через створення гуртків та факультативів «Школа безпеки», де основна увага приділяється засвоєнню базових знань та набуттю досвіду щодо дій в умовах надзвичайних ситуацій та знань і навичок щодо їх попередження.

Програма, яка пропонується нижче, визначає мету, завдання гуртка, основи підготовки дітей та підлітків як юних рятувальників, орієнтовний перелік тем, розподілений на підтеми, тощо. Її організовано за циклічним принципом, що дозволяє щороку закріплювати здобуті знання та навички, розширювати їх в межах визначених тем і підтем.

Мета гуртка – сприяти вихованню юних рятувальників, які поєднують у собі духовне багатство, стійкі моральні якості, цілеспрямоване психологічне мислення та спеціальну фізичну підготовку.

Завдання гуртка:

- вивчення основ рятувальної справи;
- оволодіння основними навичками збереження особистої та колективної безпеки, надання само- і взаємодопомоги в екстремальних ситуаціях;
- виховання екологічної культури членів гуртка;
- популяризація та пропаганда основ безпечного та здорового способу життя;
- підвищення рівня знань дітей з питань безпеки життєдіяльності;
- сприяння розвитку дитячої творчості.

Форми проведення занять: лекція, екскурсія, практичне заняття з теорії, практичне заняття в спеціальних закладах із використанням спеціальної техніки та обладнання, практичне заняття в реальних умовах.

Структура заняття: заняття проводяться 3 рази на тиждень по 2 години (година дорівнює 45 хвилин).

Програму розраховано на п'ять років навчання:

- для дітей 13 – 14 років (початковий рівень) – 2 роки;
- для дітей 15 – 16 років (основний рівень) – 2 роки;
- для дітей 17 років (високий рівень) – 1 рік.

Організаційно-методичні рекомендації

На першому році навчання необхідно проводити якомога більше екскурсій до аварійно-рятувальних загонів, організовувати зустрічі зі спеціалістами з рятувальної справи та показові виступи. У такий спосіб через демонстрацію дій професіоналів слід створювати довіру до тих навичок, які буде отримано під час навчання у гуртку, підвищувати значущість безпечного та здорового способу життя та підкреслювати можливість протистояння людини будь-якій небезпеці.

На основному рівні поєднуються лекційні та практичні види занять. Це дозволяє керівнику гуртка повідомляти необхідний теоретичний матеріал, перевіряти глибину й

міцність його засвоєння, а також організовувати здобуття, відпрацювання та перевірку практичних навичок і вмінь гуртківців. Велика увага приділяється як досягненню індивідуальної майстерності, так і розбудові командної роботи.

На останньому році навчання основною формою підготовки гуртківців стають практичні заняття. Підготовка відбувається вже не елементами (фрагментарно), а пропонується окрема рятувальна вправа (завдання), яке підводить їх до готовності проведення окремої рятувальної операції.

Ще однією характерною особливістю навчання гуртківців цього періоду стає залучення їх до тренувань у молодших групах, де вони проводять:

- спочатку окремі елементи заняття, демонструючи молодшим зразкові якості, яких ті можуть набути під час тренувань;
- згодом виконують роль співкерівника занять, проводячи заняття разом із тренером після спільної підготовки до проведення кожного конкретного заняття.

У такий спосіб здійснюється набуття необхідних організаторських якостей та навичок. Поступово гуртківці останнього року навчання готуються до входження в роль інструктора, керівника загону ровесників. Вони по чергову у своїй групі будуть відпрацьовувати виконання рятувальної вправи (завдання). У результаті гуртківці мають уміти ефективно організовувати роботу на рівні керівника дитячого рятувального загону, правильно розподіляючи навантаження між членами команди з урахуванням їх особистих якостей. Головним показником компетентності його як керівника буде вміння досягати високих результатів завдяки злагодженій командній співпраці.

Важливо використовувати виховні можливості роботи рятувальників. З перших занять вихователь повинен показати гуртківцям, що успіх усіх залежить від кожного і, спираючись на це, формувати колектив.

Для перевірки результативності роботи за програмою в кінці кожного року розписано очікуваний результат. Спеціальних заходів для перевірки знань, умінь та навичок у формі заліків або тематичного контролю не передбачено. Поточний контроль здійснюється через складання нормативів.

Основним способом перевірки рівня підготовленості гуртківців є участь у змаганнях:

- для початкового рівня – районні та міські змагання;
- для основного рівня – районні, міські обласні, всеукраїнські змагання;
- для основного інструкторського – районні, міські обласні, всеукраїнські змагання.

Обов'язково після завершення змагань виконується оцінювання вправності та аналіз помилок.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН (І рік початкового рівня навчання)

№ з/п	Предмети навчання	Усього	Теоретичні	Практичні
1.	Загальна підготовка	2	2	-
2.	Медицина підготовка	36	6	30
3.	Протипожежна підготовка	36	8	28
4.	Психологічна підготовка	12	4	8
5.	Спеціальна (технічна) підготовка	54	14	40
6.	Радіаційна, хімічна підготовка	20	4	16
7.	Топографічна підготовка та основи орієнтування	24	4	20
8.	Основи виживання	6	2	4
9.	Загальна і спеціальна фізична підготовка	26	2	24
Р а з о м:		216	46	170

Проведення змагань та походів – поза сіткою годин.

Вступне заняття

Ознайомлення із Всеукраїнським громадським дитячим Рухом «Школа безпеки», зі специфікою Херсонського відділення. Мета, завдання, основні напрями діяльності Руху. Члени Руху, їх права та обов'язки. Організаційна структура Руху. Демонстрація кінофільму «Школа безпеки».

Медична підготовка

Ознайомлення з основами анатомії та фізіології людини. Фактори ураження: механічний, термічний, хімічний, радіаційний, біологічний.

Опіки, їх причини, види та класифікація. Опіки від впливу агресивних середовищ. Перша медична допомога в разі опіків.

Відмороження, причини, ознаки, види та класифікація. Загальне охолодження. Особливості надання першої медичної допомоги. Профілактика відморожень.

Види перев'язувального матеріалу: марля, бинт, косинки, серветки. Правила користування стерильним матеріалом.

Практичні заняття: Відпрацювання навичок першої медичної допомоги у разі: опіків, відморожень, загального охолодження.

Пожежна підготовка

Загальні відомості про процес горіння. Короткі відомості про характер горіння найбільш розповсюджених палих матеріалів: дерево, торф, палині речовини, газу, фарби, папір. Загальні відомості про пожежу та її розвиток. Коротка характеристика явищ, які відбуваються під час пожежі.

Способи зупинення пожежі. Класифікація та загальні відомості про найпростіші засоби пожежогасіння: види, коротка характеристика області та умов застосування.

Практичні заняття: Екскурсія до пожежного музею. Відвідання пожежної частини. Зустріч з фахівцями-пожежниками. Дії під час пожежі. Правила відчинення дверей у приміщеннях під час пожежі. Евакуація людей. Заходи безпеки під час пожежі. Розроблення в заданих умовах правил безпечної поведінки для уникнення пожежі (сам удома, сам у лісі, господарські приміщення).

Психологічна підготовка

Психологічні якості юного рятувальника (увага, пам'ять, мислення, швидкість реакції). Риси характеру (сміливість, відповідальність, рішучість). Шляхи і способи самовдосконалення.

Практичні заняття: Проведення тестування з виявлення особистісних якостей. Обговорення результатів тестувань під час індивідуальних бесід. Тренінги з корекції якостей особистості.

Спеціальна (технічна) підготовка

Загальні відомості про види та характеристики природних перешкод. Знайомство зі спортивним (спеціальним) спорядженням. Основні способи подолання перешкод. Знайомство з принципами організації страховки та супроводу.

Практичні заняття: В'язання основних туристських вузлів. Подолання окремих природних перешкод. Організації страховки та супроводу.

Радіаційна (хімічна) підготовка

Небезпечні хімічні речовини. Призначення та укладання протигазів та респіраторів. Правила поведінки в умовах виникнення загрози хімічного зараження місцевості.

Практичні заняття: Екскурсія до постійно діючої експозиції «Чорнобиль» при

краєзнавчому музеї. Зустріч з ліквідаторами аварії на ЧАЕС. Виготовлення ватно-марлевих пов'язок. Збір, перевірка, укладання протигазу. Підбір лицьової частини протигазу. Користування ватно-марлевою пов'язкою, респіратором, протигазом. Одягання протигазу на потерпілого.

Топографія та основи орієнтування

Основні відомості з топографії та орієнтування. Види мап. Масштаб, рельєф, топографічні знаки, координатна та градусна сітка. Компас. Поняття про горизонт. Поняття про азимут.

Практичні заняття: Робота з компасом, топографічними мапами. Рух у визначеному напрямку. Рух визначеним азимутом. Рух за маркуванням. Складання «легенди» маршруту. Рух за легендою. Визначення на мапі свого місцеперебування.

Основи виживання

Основи виживання. Оптимальні та екстремальні умови існування людини. Поріг виживання людини (умови, час, можливість повернення до життя). Фізіологічні аспекти виживання людини. Можливі наслідки для організму людини, яка знаходиться в екстремальних умовах.

Практичні заняття: Складання характеристики умов існування людини у визначеній місцевості. Тренінг з розроблення порад з виживання в різних ситуаціях (зблукав у лісі, сам у човні, корабельна аварія). Оцінювання відсотка виживання у визначених екстремальних умовах. Оцінювання ступеня ушкодження організму у визначених екстремальних умовах.

Загальна і спеціальна фізична підготовка

Відомості про загальну та спеціальну фізичну підготовку. Вплив фізичних вправ на м'язову і нервову систему.

Практичні заняття: Вправи, спрямовані на розвиток різних груп м'язів, зміцнення вестибулярного апарата, витривалості, швидкості. Кроси, легкоатлетичні естафети. Спортивні ігри.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН (II рік початкового рівня навчання)

№ з/п	Предмети навчання	Усього	Теоретичні	Практичні
1.	Вступне заняття. Інструктаж з техніки безпеки	2	2	-
2.	Медична підготовка	36	6	30
3.	Протипожежна підготовка	24	4	20
4.	Психологічна підготовка	12	4	8
5.	Спеціальна (технічна) підготовка	48	8	40
6.	Радіаційна, хімічна підготовка	20	4	16
7.	Топографічна підготовка та основи орієнтування	22	4	18
8.	Водна підготовка	20	4	16
9.	Основи виживання	6	2	4
10.	Загальна і спеціальна фізична підготовка	26	2	24
Р а з о м:		216	40	176

Проведення змагань та походів – поза сіткою годин.

Вступне заняття

Огляд попередньої діяльності. Здобутки та напрями подальшого вдосконалення.

Медична підготовка

Загальні уявлення про закриті та відкриті ураження. Поняття про рану, загрозу поранення.

нення (кровотеча, забруднення рани). Пов'язки на голову, шию, чоло, підборіддя. Накладання пов'язок на грудину, живіт. Перша медична допомога у разі поранень.

Види кровотечі, способи тимчасової зупинки кровотечі: пальцеве притиснення артерії, накладання стискаючої пов'язки, джгута. Максимальне згинання кінцівок. Правильність накладання джгута. Виготовлення джгута з підручних засобів. Причини, ознаки та надання першої медичної допомоги при синцях, розтягненнях та вивихах.

Практичні заняття: Тренування у накладанні пов'язок, джгута.

Пожежна підготовка

Пожежне обладнання. Призначення пожежних рукавів, рукавного обладнання та стволів. Засоби та способи захисту від високих температур: теплозахисні, тепловідбиваючі костюми, їх експлуатація, правила одягання. Призначення та тактико-технічна характеристика рукавного автомобіля. Схема бойового розгортання. Техніка безпеки під час роботи з пожежним та аварійно-рятувальним спорядженням.

Практичні заняття: Робота з пожежним обладнанням, розгортання рукавів. Одягання теплозахисних костюмів. Бойове розгортання.

Психологічна підготовка

Удосконалення психічних процесів (пам'яті, мислення, спеціальних здібностей). Поведінка людей з різною самооцінкою в умовах успіху або невдачі. Вольові якості та наполегливість. Рівень претендування, його вплив на постановку мети, оцінку можливостей, досягнення результату.

Практичні заняття: Психотехнічні ігри з розвитку пам'яті, мислення, спеціальних здібностей. Тестування з вивчення самооцінки. Вправи з розвинення адекватної самооцінки. Розвиток вольових якостей та наполегливості.

Спеціальна (технічна) підготовка

Вивчення правил наведення окремих елементів у різних природних умовах. Ознайомлення з правилами та принципами проведення змагань.

Практичні заняття: Організація командної страховки. Самонаведення простих елементів. Підйом та спуск.

Радіаційна (хімічна) підготовка

Правила одягання та знімання легкого захисного костюму (Л-1). Правила роботи з приладом ДП-5В.

Практичні заняття: Виконання нормативів з одягання протигазів, протигазів на постаждалого, одягання легкого захисного костюму (Л-1), робота з приладом ДП-5В.

Топографія та основи орієнтування

Способи орієнтування на місцевості. Орієнтири та їх використання у визначенні і запам'ятовуванні незнайомої місцевості. Особливості орієнтування в умовах пересіченої місцевості.

Практичні заняття: Орієнтування на місцевості без мапи: за компасом, небесним світилом, місцевими предметами, природними ознаками. Орієнтування в умовах пересічної місцевості.

Основи виживання

Екстремальні умови та їх вплив на людину (спека, холод, вітер, пил, скрутні умови, висота, рівні освітленості та шуму, вібрації, дим). Способи подолання наслідків шкідливого впливу.

Практичні заняття: Тренінг з прогнозування й опису ймовірних наслідків впливу негативних факторів на організм. Дії зі зменшення негативного впливу та подолання його наслідків.

Водна підготовка

Рятувальні засоби та їх застосування. Конструкція та застосування рятувального кола, рятувального нагрудника і жилета, «кінця Олександрова», багра. Рятуння в зимових умовах.

Практичні заняття: Відпрацювання нормативів із застосування рятувальних засобів. Наближення до потопельника по незміцнілому льоду із застосуванням підручних засобів.

Загальна і спеціальна фізична підготовка

Загартування організму. Особливості підбору вправ для розвитку сили, витривалості, швидкості реакції.

Практичні заняття: Вправи, спрямовані на розвиток різних груп м'язів, зміцнення вестибулярного апарата, витривалості, швидкості. Кроси, легкоатлетичні естафети. Спортивні ігри.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН (І рік основного рівня навчання)

№ з/п	Предмети навчання	Усього	Теоретичні	Практичні
1.	Вступне заняття. Інструктаж з техніки безпеки	2	2	-
2.	Медична підготовка	36	6	30
3.	Протипожежна підготовка	24	4	20
4.	Психологічна підготовка	12	4	8
5.	Спеціальна (технічна) підготовка	48	8	40
6.	Радіаційна, хімічна підготовка	20	4	16
7.	Топографічна підготовка та основи орієнтування	22	4	18
8.	Водна підготовка	20	4	16
9.	Основи виживання	6	2	4
10.	Загальна і спеціальна фізична підготовка	26	2	24
Разом:		216	40	176

Проведення змагань та походів – поза сіткою годин.

Вступне заняття

Огляд попередньої діяльності. Здобутки та напрями подальшого вдосконалення.

Медична підготовка

Основи серцево-легеневої реанімації. Поняття про реанімацію. Термальні стани, визначення ознак клінічної та біологічної смерті. Визначення обсягу та послідовності реанімаційних заходів. Перша медична допомога у разі нещасних випадків. Перша медична допомога в разі утоплення. Біла та синя асфіксія. Перша допомога в разі уражень електричним струмом та блискавкою. Профілактика теплового та сонячного удару, перша допомога.

Практичні заняття: Проведення штучного дихання методами «рот в рот», «рот в ніс». Методи елементарної серцево-легеневої реанімації одним або двома учасниками.

Пожежна підготовка

Первинні засоби пожежогасіння. Призначення, види, область застосування, склад вогнегасної речовини, маркування вогнегасників. Прокладання рукавних ліній зі скаток з рукавної катушки. Прибирання рукавних ліній. Робота з діючими стволами стоячи, з коліна, лежачи, маневрування зі стволом. Заходи безпеки.

Практичні заняття: Приведення вогнегасників у дію, заходи безпеки. Вправи з пожежно-технічним обладнанням. Вправи з пожежними драбинами (зняття, перенесення, установка).

Психологічна підготовка

Взаємини підлітків. Відмінності у розвитку хлопців і дівчат. Основні складові спілкування. Типова динаміка розвитку конфліктів та способи їх уникнення, подолання. Особистість у групі: самопочуття, психологічний клімат.

Практичні заняття: Ігри та тренінги, націлені на обговорення проблемних ситуацій. Психотехнічні ігри. Тренінги із засвоєння навичок безконфліктної поведінки та вироблення спільних інтересів.

Спеціальна (технічна) підготовка

Тактики проходження дистанції. Складання командної тактики. Класифікація складності перешкод.

Практичні заняття: Самонаведення елементів: дюльфер, начіпна переправа. Удосконалення використання командної страховки та супроводу.

Радіаційна (хімічна) підготовка

Поняття про радіаційні укриття та захисні споруди. Способи дезактивації.

Практичні заняття: Екскурсії до захисних споруд та укриттів. Виготовлення розчинів, навички обробки поверхонь. Удосконалення нормативів одягання легкого захисного костюму (Л-1), роботи з приладом ДП-5В.

Топографія та основи орієнтування

Топографічні мапи. Визначення відстані за мапою. Умовні знаки місцевих предметів та форм рельєфів.

Практичні заняття: Визначення за мапою відстані, висоти точок місцевості та підвищень. Рух без мапи за «легендою». Орієнтування за мапою в населених пунктах та на місцевості.

Основи виживання

Виживання в природному середовищі. Організація житла, укриття, харчування, охорони. Визначення місця знаходження. Захист від тварин та комах. Пересування в природному середовищі.

Практичні заняття: Відпрацювання навичок з організації житла, укриття. Вправи з визначення харчового кошика у визначених умовах. Складання орієнтовних правил поведінки в природному середовищі (умови – флора, фауна, природна зона – визначаються).

Водна підготовка

Конструкція шлюпки. Типи шлюпок. Правила поведінки в шлюпці. Веслування: командні слова та їх виконання. Правила підйому потерпілого в шлюпку. Надання допомоги потопельнику.

Практичні заняття: Відпрацювання нормативів із застосування рятувальних засобів. Відпрацювання нормативу з веслування.

Загальна і спеціальна фізична підготовка

Загартовування організму.

Практичні заняття: Вправи, спрямовані на розвиток різних груп м'язів, зміцнення вестибулярного апарата, витривалості, швидкості. Кроси, легкоатлетичні естафети. Спортивні ігри.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН (II рік основного рівня навчання)

№ з/п	Предмети навчання	Усього	Теоретичні	Практичні
1.	Вступне заняття. Інструктаж з техніки безпеки	2	2	-
2.	Медична підготовка	36	6	30
3.	Протипожежна підготовка	24	4	20
4.	Психологічна підготовка	12	4	8
5.	Спеціальна (технічна) підготовка	48	8	40
6.	Радіаційна, хімічна підготовка	20	4	16
7.	Топографічна підготовка та основи орієнтування	23	5	18
8.	Водна підготовка	20	4	16
9.	Основи виживання	5	2	3
10.	Загальна і спеціальна фізична підготовка	26	2	24
Разом:		216	41	175

Проведення змагань та походів – поза сіткою годин.

Вступне заняття

Огляд попередньої діяльності. Здобутки та напрями подальшого вдосконалення.

Медична підготовка

Поняття про перелом. Види та ознаки переломів. Перша медична допомога в разі вивихів та переломів кісток. Види транспортних шин, підручні засоби. Способи надання першої медичної допомоги в разі переломів кісток кінцівок, вивихів.

Практичні заняття: Способи надання першої медичної допомоги в разі вивихів, переломів кінцівок, ребер, кісток черепа, таза. Способи транспортування в разі різновидів переломів.

Пожежна підготовка

Ізолюючі протигази та дихальні апарати.

Призначення, тактико-спеціальні характеристики, улаштування ізолюючих протигазів та дихальних апаратів.

Практичні заняття: Приведення вогнегасників у дію, заходи безпеки. Вправи з пожежно-технічним обладнанням. Вправи з пожежними драбинами (зняття, перенесення, установка). Робота в дихальних апаратах на стиснутому повітрі. Заходи безпеки. Розгортання рукавів. Одягання теплозахисних костюмів. Бойове розгортання.

Психологічна підготовка

Стрес, напруженість, перевтома. Методики відновлення.

Практичні заняття: Ігри та тренінги, націлені на обговорення проблемних ситуацій. Формування практичних навичок автогенного тренування. Формування практичних навичок до швидкого відновлення, зняття втоми та болю.

Спеціальна (технічна) підготовка

Узагальнення знань з правил самонаведення елементів у різних умовах. Логічне сприйняття дистанції. Самостійне прийняття рішень.

Практичні заняття: Самонаведення елементів в різних умовах. Проходження дистанції (крос-похід) з подолання різних перешкод.

Радіаційна (хімічна) підготовка

Підготовка до робіт у зараженій місцевості. Дії в умовах зараження небезпечними хімічними речовинами. Дії після виходу із зони зараження. Одягання та знімання легкого захисного костюму (Л-1). Правила роботи з приладом ДП-5В.

Практичні заняття: Виконання нормативів з одягання протигазу, одягання протигазу на постраждалого, одягання легкого захисного костюму (Л-1), роботи з приладом ДП-5В. Робота в зонах, де зімітовано умови хімічного зараження.

Топографія та основи орієнтування

Система багатоаркушевих топографічних мап. Рух за вказаним азимутом під час огинання перешкод. Дії групи у разі втрати орієнтування.

Практичні заняття: Рух незнайомою місцевістю за описом. Орієнтування в умовах обмеженої видимості.

Основи виживання

Поведінка в техногенному середовищі за ймовірності виникнення транспортних аварій, в умовах виникнення пожеж, вибуху. Поведінка в разі загрози виникнення епідемії та в її умовах.

Практичні заняття: Розроблення стратегії безпечної поведінки у визначених умовах техногенного середовища. Дати оцінку визначеним умовам на можливість виникнення техногенних небезпек. Алгоритм дій в умовах виникнення пожежі, вибуху, загрози виникнення епідемії.

Водна підготовка

Способи і прийоми рятування на воді та льоду. Способи наближення до потопельника уплав, прийоми звільнення від його захватів, буксирування. Подача рятувальних засобів потопельникові. Прийоми надання допомоги тому, хто провалився під лід. Пересування на льоду і наближення до потерпілого, подача рятувальних засобів. Заходи перестороги на льоду.

Практичні заняття: Відпрацювання нормативів із застосування рятувальних засобів. Відпрацювання нормативу з веслування. Відпрацювання прийомів пірнання і підходу до потопельника.

Загальна і спеціальна фізична підготовка

Вплив фізичних вправ на м'язову і нервову системи, апарат дихання, кровообіг. Підбір вправ для розвитку сили, витривалості, швидкості реакції. Загартування організму.

Практичні заняття: Похідна хода та біг. Гімнастика. Вправи, спрямовані на розвиток різних груп м'язів, зміцнення вестибулярного апарата, витривалості. Біг на короткі та довгі дистанції. Стрибки, метання. Плавання на різні дистанції. Кроси, легкоатлетичні естафети. Спортивні ігри.

Біг по пересічній місцевості. Біг з перешкодами. Біг «вгору» та «вниз». Подолання заболоченої місцевості. Марш-кидок. Переправа по колоді. Стрибки через яму з водою. Стрибки по кущах. Лазіння по скелях, штучних перешкодах. Вправи з мотузками, відпрацювання страховки.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН (високий рівень навчання)

№ з/п	Предмети навчання	Усього	Теоретичні	Практичні
1.	Вступне заняття. Інструктаж з техніки безпеки	2	2	-
2.	Медична підготовка	36	8	28
3.	Протипожежна підготовка	36	8	28
4.	Психологічна підготовка	12	2	10
5.	Спеціальна (технічна) підготовка	36	8	28
6.	Радіаційна, хімічна підготовка	36	8	28
7.	Топографічна підготовка та основи орієнтування	18	4	14
8.	Водна підготовка	36	8	28
9.	Основи виживання	8	2	6
10.	Загальна і спеціальна фізична підготовка	40	2	38
11.	Тактико-спеціальна підготовка	64	10	54
Разом:		324	62	262

Проведення змагань та походів – поза сіткою годин.

Вступне заняття

Огляд попередньої діяльності. Здобутки та напрями подальшого вдосконалення.

Медична підготовка

Поняття про синдром тривалого здавлювання. Вид компресії (роздавлювання, пряме здавлювання, позиційне здавлювання). Ішемія кінцівок, класифікація. Правила визволення постраждалих з-під завалів. Перша медична допомога у разі синдрому тривалого здавлювання.

Опіки, їх причини, види та класифікація. Опіки від впливу агресивних середовищ. Перша медична допомога у разі опіків.

Відмороження, причини, ознаки, види та класифікація. Загальне охолодження. Особливості надання першої допомоги. Профілактика відморожень.

Практичні заняття: Надання першої медичної допомоги у разі синдрому тривалого здавлювання. Визволення постраждалих з-під завалів. Відпрацювання організаційних та навчальних навичок в якості керівника (інструктора) дитячого загону.

Пожежна підготовка

Правила рятування людей з навчальної вежі дюльфером. Саморяткування з поверхів навчальної вежі за допомогою рятувальної мотузки.

Практичні заняття: Вдосконалення навичок проведення роботи в дихальних апаратах на стисненому повітрі. Пояснення та демонстраційне виконання цілком і фрагментарно вправ з пожежно-технічним обладнанням. Рятування людей з навчальної вежі дюльфером. Саморяткування з поверхів навчальної вежі за допомогою рятувальної мотузки.

Психологічна підготовка

Індивідуальні та колективні форми панічних реакцій. Натовп, правила поведінки за масових скупчень людей. Методи та способи попередження паніки. Уявлення про індукторів паніки.

Індивідуальні відмінності в мотивації керівної роботи. Мотив влади, його прояви.

Практичні заняття: Тренінги, спрямовані на обговорення передумов виникнення паніки, виявлення потенційних індукторів паніки. Відпрацювання навичок раціональної поведінки в натовпі. Формування практичних навичок автогенного тренування для вимкнення емоційного фактора у натовпі, розвинення якостей самоконтролю, зосередження уваги на раціональних діях. Рольові ігри на відпрацювання поведінкових моделей та особистісних якостей.

Спеціальна (технічна) підготовка

Схеми маршруту. Розвідка у поході. Рух по схилах. Техніка руху в різних умовах. Техніка подолання природних перешкод із самостійним наведенням засобів подолання.

Практичні заняття: Подолання природних перешкод із самостійним наведенням способів подолання. Пересування на скелях. Коригування тренувального маршруту залежно від додаткових умов, висунутих керівником. Організація командної роботи.

Радіаційна (хімічна) підготовка

Керівництво підготовкою до робіт у зараженій місцевості. Управління діями в умовах зараження небезпечними хімічними речовинами. Організація роботи після виходу із зони зараження.

Практичні заняття: Удосконалення виконання нормативів з одягання протигазу, одягання протигазу на постраждалого, одягання легкого захисного костюму (Л-1), робота з приладом ДП-5В. Пояснення та демонстраційне виконання цілком і поелементно прийомів роботи в зонах з імітацією хімічного зараження. Відпрацювання організаційних та навчальних навичок керівника (інструктора) дитячого загону.

Топографія та основи орієнтування

Особливості орієнтування в різних умовах. Порядок підготовки групи до руху незнайомою місцевістю.

Практичні заняття: Удосконалення навичок руху незнайомою місцевістю за описом, орієнтування в умовах обмеженої видимості, в різних умовах. Імітаційні групові вправи.

Основи виживання

Організація табору в разі нагальної потреби в заданих умовах. Специфіка облаштування життя і діяльності в екстремальних умовах.

Практичні заняття: Відпрацювання навичок вибору місця розташування табору та організації життєдіяльності. Особливості організації тимчасового табору в різні пори року.

Відпрацювання навичок розкладання вогнища, отримання та підтримування вогню. Очищення питної води. Правила зберігання харчів.

Водна підготовка

Керівництво підготовкою до робіт з рятування на воді та льоду. Управління діями командами під час рятувальних робіт.

Практичні заняття: Удосконалення виконання нормативів із застосування рятувальних засобів, веслування, прийомів пірнання і підходу до потопельника. Пояснення та демонстраційне виконання цілком і пофрагментарно прийомів рятувальних робіт на воді. Відпрацювання організаційних та навчальних навичок керівника (інструктора) дитячого загону.

Загальна і спеціальна фізична підготовка

Вплив фізичних вправ на м'язову і нервову системи, апарат дихання, кровообігу. Підбір вправ для розвитку сили, витривалості, швидкості реакції. Загартування організму.

Практичні заняття: Удосконалення раніше набутих навичок. Навчальна демонстрація вправ цілком та пофрагментарно, організація роботи з відпрацювання рухових навичок у команді.

Тактико-спеціальна підготовка

Заняття 1.

Отримання завдання на рятування постраждалих з верхніх поверхів навчальної вежі. Підготовка до виконання. Просування до місця виконання рятувальних робіт. Визначення місць знаходження постраждалих. Відпрацювання способів зняття постраждалих з верхніх поверхів вежі. Визначення їх стану, надання першої медичної допомоги, відпрацювання різних способів транспортування постраждалих.

Заняття 2.

Подолання стандартної пожежної смуги перешкод.

Заняття 3.

Отримання завдання на рятування людей, які опинилися у воді. Підготовка до виконання завдання. Просування до місця виконання рятувальних робіт. Відпрацювання різних способів рятування людей у воді. Визначення стану постраждалих, надання першої медичної допомоги. Евакуація постраждалих. Заходи безпеки під час роботи на воді.

Заняття 4.

Отримання завдання на рятування людей з ущелини. Підготовка до виконання завдань. Просування до місця виконання рятувальних робіт. Визначення способів рятування постраждалих. Рятування постраждалих, надання першої медичної допомоги. Транспортування різними способами залежно від поранення. Заходи безпеки.

Заняття 5.

Отримання завдання на рятування людей в зоні хімічного зараження. Підготовка до

роботи. Винесення постраждалого із зони зараження. Визначення стану постраждалих, надання їм першої медичної допомоги. Правила виходу із зони. Заходи безпеки.

Заняття 6.

Формування навичок роботи пересування та подолання перешкод. Пересування горизонтальними, вертикальними, сферичними поверхнями. Подолання перешкод (водні перепони, пересічна місцевість, скелясті ділянки, завали).

Пересування та подолання перешкод з ношами. Відпрацювання різних способів пересування. Організація страховки та самостраховки.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Прогнозовані результати. I рік початкового рівня навчання

Протягом року гуртківці повинні здобути:

- уявлення про історію, діяльність, завдання ВГДР «Школа безпеки»;
- загальні уявлення з медичної, пожежної, радіаційної (хімічної), спеціальної технічної підготовки;
- знання з найпростіших дій в непередбачуваних умовах;
- знання з використання найпростішого обладнання.

Повинні навчитися:

- надавати першу медичну допомогу в разі опіків, відморожень, загального охолодження;
- профілактиці виникнення пожеж, діям, спрямованим на порятунок під час пожежі;
- в'язати основні туристичні вузли, долати окремі природні перешкоди;
- виготовляти та користуватися ватно-марлевою пов'язкою, одягати протигаз на себе та потерпілого;
- працювати з мапою та компасом.

З боку особистісного розвитку гуртківець повинен чітко усвідомлювати мету самовдосконалення, свідомо ставитися до дотримання норм безпечної поведінки, вміти оцінювати рівень небезпеки, передбачати можливі наслідки.

Прогнозовані результати. II рік початкового рівня навчання

Протягом року гуртківці повинні здобути:

- знання про види кровотечі та способи їх зупинки;
- знання про пожежне обладнання (рукав, теплозахисні костюми) та правила його застосування;
- знання про рятувальні засоби на воді та їх застосування;
- знання про принципи та правила проведення змагань;
- знання про призначення та правила роботи із засобами радіаційного захисту (Л-1) та розвідки (Д5-В);
- знання з техніки безпеки під час роботи з пожежним та аварійно-рятувальним спорядженням;
- знання правил безпечної поведінки на воді;
- уявлення про екстремальні умови та їх вплив на людину.

Повинні навчитися:

- накладати пов'язки на ушкоджені частини тіла, накладати джгути;
- розгортати пожежні рукави, працювати в теплозахисних костюмах;
- організовувати командну страховку, самонаведення простих елементів;
- одягати легкі захисні костюми (Л-1), протигаз, користуватися Д5-В;
- орієнтуватися на місцевості за природними ознаками.

З боку особистісного розвитку гуртківець повинен вміти здійснювати об'єктивну самооцінку в різних ситуаціях, прагнути розвивати в собі вольові якості, цілеспрямованість.

Прогнозовані результати. I рік основного рівня навчання

Протягом року гуртківці повинні здобути знання:

- найпростіших реанімаційних заходів;
- про вивихи та переломи, способи надання першої медичної допомоги та транспортування постраждалого;
- про первинні засоби пожежогасіння, призначення, ділянку застосування, правила поводження;
- типи шлюпок, правила веслування, поведінки в шлюпках;
- правил підйому потерпілого в шлюпку;
- з класифікації складності перешкод;
- про укриття та способи дезактивації;
- з техніки безпеки під час роботи з пожежним та аварійно-рятувальним спорядженням;
- правил безпечної поведінки на воді;
- правил поведінки в природному середовищі, про небезпечних комах та тварин.

Повинні навчитися:

- робити штучне дихання методами «рот в рот» та «рот в ніс»;
- використовувати вогнегасники та пожежні драбини;
- самонаводити елементи: дюльфер, начіпну переправу;
- виготовляти дезактивувальні розчини, обробляти поверхні;
- рухатися без мапи за «легендою».

З боку особистісного розвитку гуртківець повинен сформувати навички безконфліктної поведінки та подолання конфліктів.

Прогнозовані результати. II рік основного рівня навчання

Протягом року гуртківці повинні здобути знання:

- про різновиди травм, правила надання першої медичної допомоги;
- знання з призначення, характеристик, улаштування дихальних апаратів;
- способи та прийоми рятування на льоду, поведінку на воді в зимових умовах;
- правил самонаведення елементів в різних умовах;
- про дії в умовах зараження небезпечними хімічними речовинами;
- з техніки безпеки під час роботи з пожежним та аварійно-рятувальним спорядженням;
- правил безпечної поведінки на воді;
- здобути навички логічного обмірковування умов і планування (розробки) маршруту;
- уявлення про багатоаркушеві топографічні мапи;
- уявлення про техногенне середовище та його ймовірні загрози.

Повинні навчитися:

- накладати тискаючі шини, транспортувати постраждалих з різними травмами;
- працювати в дихальних апаратах на стиснутому повітрі;
- навичкам роботи в зонах з умовами хімічного зараження;
- орієнтуватися в умовах обмеженої видимості;
- надавати допомогу тому, хто провалився під лід.

З боку особистісного розвитку гуртківець повинен оволодіти навичками автогенного тренування та методиками відновлення.

Прогнозовані результати високого рівня навчання

Протягом року гуртківці повинні здобути:

- уявлення про синдром тривалого здавлювання, опіки, обморожування та надання першої допомоги;

- знання правил рятування людей з навчальної вежі;
- знання технік руху в різноманітних умовах, основ розвідки в походах;
- знання про управління діями загону в умовах зараження небезпечними хімічними речовинами та після виходу із зони;
- знання особливостей орієнтування в різних умовах;
- знання з техніки безпеки під час роботи з пожежним та аварійно-рятувальним спорядженням;
- знання правил безпечної поведінки на воді;
- знання з організації табору в разі нагальної потреби за будь-яких умов;
- знання з організаційної роботи.

Повинні навчитися:

- здійснювати рятувальні роботи за визначеним завданням;
- надавати першу медичну допомогу у разі різноманітних уразень;
- здійснювати функції керівника загону та інструктора.

З боку особистісного розвитку гуртківцеві здатен брати на себе відповідальність за прийняття рішення. Бути готовим до вдосконалення своїх якостей як інструктора та керівника.

ПРОГРАМА ГУРТКОВОЇ РОБОТИ З ДОПРИЗОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

(Складова частина Програми Запорізької обласної дитячої
громадської організації «Школа безпеки»)

*Рекомендовано науково-методичною Радою
з питань цивільного захисту та безпеки
життєдіяльності Запорізької області
(Протокол №3 від 25.10.07 р.)*

Укладачі:

В.М.ІЛЬІНА,

методист НМЦ ЦЗ та БЖД Запорізької області;

В.В.ПЕСТРЕЦОВ,

головний спеціаліст сектора виховної роботи та

позашкільних закладів Управління освіти і науки Запорізької ОДА

АНОТАЦІЯ

На виконання спільних заходів МНС України та Всеукраїнського громадського дитячого руху «Школа безпеки», творча група Координаційної Ради Запорізького відділення ВГДР «Школа безпеки» складала спеціальну програму Запорізької обласної дитячої громадської організації (далі — ЗОДГО) «Школа безпеки» з метою системної роботи щодо популяризації основ здорового і безпечного способу життя, формування у дітей, підлітків та молоді практичних навичок виживання в умовах, наближених до екстремальних.

Програма ЗОДГО була затверджена ГУ МНС України в Запорізькій області, НМЦ ЦЗ та БЖД Запорізької області, Управлінням освіти і науки Запорізької облдержадміністрації та головою Запорізького обласного відділення ВГДР «Школа безпеки» для практичної реалізації.

З урахуванням сучасних подій, у Програмі широко висвітлюються основні положення Руху «Школа безпеки», подаються практичні матеріали у вигляді тестів, послідовність та

зміст проведення заходів «Школи безпеки» різних рівнів змагань: шкільних, районних, обласних, регіональних та всеукраїнських.

Програма ЗОДГО, складовою частиною якої є Програма обласного збору-змагання «Школа безпеки», стала активним учасником проектів програм і заходів, розроблених громадськими організаціями стосовно забезпечення ефективного розв'язання соціальних проблем дітей, підлітків та молоді. Навчально-тематичний план реалізації Програми ЗОДГО являє собою Програму гурткової роботи з допризовної підготовки та військово-патріотичного виховання та є продовженням навчальних курсів: «Цивільна оборона», «Основи безпеки життєдіяльності», «Медико-санітарна підготовка», «Допризовна підготовка юнаків», «Захист Вітчизни», «Екологічна культура рідного краю».

Програма поєднує вищезазначені навчальні курси інваріантної частини навчального плану та години гурткової і факультативної роботи у старших класах загальноосвітніх закладів, у закладах позашкільної освіти, профтехосвіти, вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації та призначена для практичного відпрацювання учнями (студентами) набутих знань з охорони життя та основ безпеки життєдіяльності.

Можливість вносити корективи до навчального плану залежно від місцевих умов відкриває керівникам гуртків та факультативів широке поле діяльності та творчості, а це завжди додає до навчального процесу щось нове, незвичайне щодо кожного заняття або окремої теми. Наприклад, рельєфна особливість острова Хортиця та берегова частина Дніпра на території Запорізької області дозволяє до практичної частини розділу «Туристична підготовка» навчально-тематичного плану внести заняття з скелелазіння, гірського туризму, пожежно-прикладного спорту тощо.

Розділ, у якому вивчаються «Основи журналістики», може бути реалізовано, насамперед, у школах та класах з гуманітарним профілем з метою підготовки та навчання вмінно співпрацювати зі ЗМІ, правильно формулювати та висловлювати власну думку, доносити через ЗМІ до населення теоретичні знання, практичні вміння та навички щодо розв'язання проблем безпеки та виживання в умовах дії шкідливих небезпечних факторів природно-техногенного, соціально-економічного, кримінального та медико-біологічного характеру.

Години розділу «Співпраця із засобами масової інформації» навчального плану реалізації Програми можна використати для агітаційної роботи, збору цікавої інформації про юних рятувальників, для виступів у конкурсах ДЮОП, екскурсіях до рятувальних частин МНС України в Запорізькій області, а також для перегляду відеоматеріалів, облаштування виставок-конкурсів на кращі реферати, малюнки, твори за темою «Справжній рятувальник», «Рятувальник – Герой року» тощо.

Розділ «Екологічна підготовка» вивчається за рахунок нового навчального курсу «Екологічна культура рідного краю» в 10–11 класах. Розташування на території Запорізької області великої кількості потенційно небезпечних об'єктів промислово-господарської діяльності дозволяє розділ «Екологічна підготовка» використовувати у повному обсязі. Екологічні екскурсії рідним Запорізьким краєм – історичною колицею запорозького козацтва – потребують від учасників вищезазначених заходів доброї фізичної підготовки та якісних знань курсу основ безпеки життєдіяльності, знання про міжнародні знаки біди, знання правил поведінки в разі нападу тварин, виникнення небезпечних ситуацій, які загрожують життю та здоров'ю.

Розділ «Тренування та збори-змагання» дозволяє планувати проведення зльотів, зборів-змагань та польових зборів, зокрема гри-випробування «Котигорошко», а також проведення товариських змагань-турнірів «Козацькі розваги», «Джура», «Юні Котигорошки» тощо.

Рівень підготовки учасників навчально-виховного процесу (початковий, середній, достатній та високий) за навчально-тематичним планом реалізації Програми гурткової робо-

ти з допризовної підготовки та військово-патріотичного виховання доцільно перевіряти під час проведення змагань або подолання окремих етапів зборів-змагань юних рятувальників «Школа безпеки», гри-випробування «Котигорошко», товариських змагань-турнірів: «Козацькі розваги», «Джура», «Спас» тощо.

Програма може бути реалізована за рахунок годин, відведених на військово-патріотичне виховання учнів. Згідно з листом МОН України № 1/9 – 384 від 19.06.2001 р. «Про методичні рекомендації з питань порядку формування штатів загальноосвітніх навчально-виховних закладів», у пункті №22 наведений норматив посади керівника гурткової роботи допризовної підготовки та військово-патріотичного виховання. Крім того, в школах I-III ступеня на гурткову роботу допризовної підготовки та військово-патріотичного виховання передбачається додатково 0,5 посади керівника гуртка.

При цьому основні розділи Програми складаються з програмних питань військово-патріотичного виховання і можуть бути використані вчителями курсу «Захист Вітчизни» для підготовки командних змагань юних рятувальників «Школа безпеки» та розраховані на 2-річний термін підготовки.

Загальний обсяг годин – 306, теоретичних занять – 77, практичних – 229 (на кожен рік навчання).

ВСТУП

Вважати, що запобігання виникненню надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру та ефективна ліквідація їх наслідків є одним із головних пріоритетів у діяльності Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади.

(п.1 Указу Президента України від 9 лютого 2001 року №80 «Про заходи щодо підвищення рівня захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру»).

Багато хто з нас бачив так звані фільми-катастрофи. Технічні можливості сучасного кінематографа дають змогу досить натурально змальовувати картини жахливих руйнувань, загибелі людей, літаків, міст і континентів. Але не кривавий натуралізм змушує глядачів зацікавувати подих біля екрана. Нашу увагу, насамперед, вражає відчайдушна поведінка героїв, які вступають у двобій з нищівною стихією, долаючи неймовірні перешкоди, рятуючи себе та інших від катастрофи. Незважаючи на умовний характер кіношної дійсності, багато людей усе-таки схильні сподіватися, що під час реальної загрози, можливо, десь знайдеться герой і врятує всіх від біди.

В епоху техногенних катастроф, що призводять до перманентних надзвичайних ситуацій, від наслідків несподіваного лиха не здатна повністю захистити навіть найдосконаліша державна система безпеки життєдіяльності населення, а героїчні зусилля одиниць – слабка гарантія захисту суспільства.

Враховуючи, що в Україні державна система безпечної життєдіяльності населення далека від досконалості, особливого значення сьогодні набувають фізична і морально-психологічна готовність наших громадян до швидкого та вмілого реагування на катастрофічні обставини. Така готовність вимагає від людини якостей, які відпрацьовуються роками.

На формування навичок швидкого та вмілого реагування на ситуації, наближені до екстремальних, і спрямована робота багатьох установ, серед яких Академія цивільного захисту України, Інститут державного управління у сфері цивільного захисту, територіальні управління (відділи) МНС України, навчально-методичні центри цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, всеукраїнські громадські рухи, в тому числі Всеукраїнський громадський дитячий Рух «Школа безпеки».

Нині «Школа безпеки» активно розвивається і пропагується в багатьох регіонах України. Рух покликаний сприяти консолідації зусиль суспільства у розв'язанні проблем без-

пеки та виживання дітей, підлітків і молоді в умовах дії шкідливих та небезпечних факторів природно-техногенного, соціально-економічного, криміногенного та медико-біологічно-го походження.

На сьогодні серед ефективних форм роботи багатьох вищезазначених установ та рухів важливим етапом навчання дій в умовах загрози або виникнення надзвичайних ситуацій є гурткова робота з розв'язання питань у сфері цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, в тому числі гурткова робота з допризовної підготовки та військово-патріотичного виховання.

Будь-яка гурткова робота – це своєрідне продовження позакласного життя. Правильно організована гурткова робота впливає на формування позитивних рис щодо осмислення будь-якого складного процесу або явища у справах безпеки та цивільного захисту.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Структура навчальної програми побудована на основі інтегрованого поєднання елементів знань щодо збереження і захисту життя та зміцнення здоров'я людини. Зміст тем відповідає Державному стандарту базової та повної загальної середньої освіти. Розділи програми спрямовані на досягнення учнями компетентності, необхідної для збереження та зміцнення здоров'я, ведення здорового способу життя. Конкретним результатом навчання має бути популяризація серед дітей та молоді здорового і безпечного способу життя; розвиток життєвих навичок гуртківців; уміння приймати рішення, самооцінка та почуття гідності, міжособистісних відносин, подолання емоцій та стресу; здобуття практичних навичок та вмінь щодо поведінки в надзвичайних ситуаціях, отримання навичок проведення рятувальних робіт за допомогою спеціального, а також пристосованого для цього спорядження, робота з приладами радіаційної, хімічної розвідки та дозиметричного контролю тощо.

Програма розрахована на два роки, насамперед, для учнів 10–11 класів. Зміст програми структурований за розділами:

Вступ

- 1. Життя і здоров'я людини. Екологічна підготовка.**
- 2. Допризовна підготовка та військово-патріотичне виховання молоді.**
- 3. Рятувально-прикладна підготовка.**
- 4. Пошуково-рятувальна підготовка.**
- 5. Туристична підготовка.**
- 6. Тренування та збори-змагання.**
- 7. Співпраця із засобами масової інформації.**

Організація навчально-виховного процесу:

Програма має прикладний характер, тому її реалізація можлива на основі таких компонентів:

- **мотиваційний** (поєднує в собі знання основ збереження життя і здоров'я з ціннісними орієнтаціями на задоволення соціально-значимих і особистісно-орієнтованих потреб);
- **операційний** (поєднує в собі засоби, методи і форми організації діяльності, способи планування і регулювання її перетворювальними процесами);
- **інформаційний** (поєднує в собі знання про фізичну, соціальну, психічну, духовну складову здоров'я, основні умови і способи його збереження, основні засади здорового способу життя та безпеки життєдіяльності).

Запорукою формування здорової особистості гуртківця є взаєморозуміння, толерантність, творче співробітництво всіх учасників навчального процесу.

Увага педагогів має бути зосереджена на проведенні занять з використанням таких методів навчання, що ґрунтуються на активній участі всіх гуртківців: мозковий штурм, об-

говорення екстремальних ситуацій, рольові ігри, дискусії, творчі проекти, розробка концептуальних мап, навчальні контракти, інтерв'ю, вивчення окремого випадку, екскурсії, походи, різноманітні змагання, робота в групі, розв'язання проблемних ситуацій тощо.

Під час реалізації програми зміст кожного компоненту відпрацьовується в логіці поетапного формування особистості відповідно до вікових особливостей школярів.

Навчально-виховний процес спрямований на набуття учнями життєвих навичок, необхідних для збереження та зміцнення здоров'я.

Особливу увагу необхідно приділити залученню гуртківців до занять прикладними видами спорту, спрямованими на підготовку людини до дій в надзвичайних ситуаціях, надання долікарської допомоги, засвоєння знань із основ цивільного захисту, рятувальних та інших невідкладних робіт під час ліквідації наслідків аварій, катастроф, стихійних лих, прикладної фізичної та медико-санітарної допомоги.

Успішна реалізація програми можлива лише на засадах активної співпраці, партнерства всіх учасників навчально-виховного процесу (гуртківців, педагогів, сім'ї та громади), що передбачає:

- особистісне орієнтоване навчання;
- використання інтерактивних методів навчання;
- стимулювання позитивних інтелектуальних почуттів учнів;
- послідовна диференціація та індивідуалізація навчання;
- відпрацювання практичних дій під час вивчення кожної теми;
- створення умов для активного діалогу між учасниками – партнерами навчально-виховного процесу (гуртківцями, педагогами, членами сім'ї, громади) та вільного вибору гуртківцями навчальних завдань і способів поведінки;
- залучення гуртківців до самооцінки різних видів діяльності;
- багатоваріантність форм різних видів діяльності гуртківців;
- залучення до активної співпраці сім'ї та громади.

Навчальні досягнення гуртківців можуть бути оцінені на підставі загальноприйнятих видів навчальної діяльності за набутими навичками: називати, наводити приклади, розпізнавати, характеризувати, описувати, пояснювати, розуміти, порівнювати, аналізувати, оцінювати, спостерігати, використовувати, виконувати за правилами.

ГУРТКОВА РОБОТА «ЮНИХ РЯТУВАЛЬНИКІВ-ЗАХИСНИКІВ»

Мета програми:

- закріплення знань та навичок і підвищення майстерності зі спортивного орієнтування, техніки пішохідного та гірського туризму, скелелазіння, пожежно-прикладного спорту;
- закріплення знань та навичок організації рятувальних робіт на різному рельєфі;
- закріплення знань надання першої допомоги потерпілому;
- закріплення знань та навичок дій у надзвичайних ситуаціях;
- участь у змаганнях за програмою «Школа безпеки», у змаганнях з туристського багатоборства, у походах I категорії складності.

Завдання програми:

Освітні: Засвоювати навчальний план та програму гуртка. Закріплювати техніку рухових дій і тактичних прийомів із урахуванням диференційованого та індивідуального підходу до гуртківців, стану їх здоров'я та фізичного розвитку, з урахуванням особливостей розвитку психічних властивостей та якостей.

Удосконалювати нові форми і методи роботи з дітьми та молоддю щодо формування в них культури безпеки в надзвичайних ситуаціях.

Оздоровчі: Сприяти зміцненню здоров'я, розвитку координації, реагуванню на сигнали; залученню до самостійних занять фізичними вправами.

Формувати свідоме та відповідальне ставлення до питань особистої та колективної безпеки.

Популяризувати серед дітей та молоді здоровий і безпечний спосіб життя.

Виховні: Виховувати дисциплінованість, доброзичливість у ставленні до товаришів, духовність та зміцнення моральних засад суспільства.

Залучати дітей та молодь до занять прикладними видами спорту, які спрямовано на підготовку людини до дій у надзвичайних ситуаціях, надання само- та взаємодопомоги.

Сприяти військово-патріотичному вихованню, допризовної підготовки молоді.

Гуртківці повинні знати:

- маршрутну документацію та категорійність походів;
- тактику і техніку пересування різною місцевістю;
- способи орієнтування та засоби гасіння пожежі;
- способи та правила надання першої медичної допомоги;
- способи та правила організації та проведення рятівних і пошукових робіт;
- особливості пошуку потерпілого в різних умовах та правила його транспортування;
- правила долання забрудненої зони та пошук джерел радіаційного випромінювання.

Гуртківці повинні вміти:

- орієнтуватися на місцевості за допомогою мапи і компаса;
- користуватися засобами страхівки та самострахівки;
- долати різні перешкоди за допомогою мотузки та різних пристроїв;
- надавати першу медичну допомогу;
- вести рятувально-пошукові роботи під керівництвом дорослих;
- організовувати транспортування потерпілого;
- долати забруднену зону, користуватися вогнегасниками, костюмами хімізахисту та приладом ДП-5.

ПРОГРАМА

1. Вступ (2 години).

Визначення поняття «здоров'я». Критерії здоров'я. Вплив спадковості та соціального середовища на ріст і розвиток організму. Принципи створення безпечних умов життєдіяльності.

Ознаки надзвичайних ситуацій. Рятувальні служби НС. Основні правові положення державного і міжнародного законодавства щодо безпеки життєдіяльності.

Небезпеки, що модулюються під час підготовки до походу. Об'єктивні і суб'єктивні причини нещасних випадків. Загальні вимоги безпеки в походах. Приклади аварійних ситуацій із аналізом дій групи. Правила безпеки на змаганнях.

2. Життя і здоров'я людини (7 годин).

Про здоровий спосіб життя. Діяльність міжнародних та вітчизняних організацій щодо безпеки людини. Вплив моралі, психіки, духовності на формування безпечної поведінки людини. Взаємозв'язок індивідуальної, національної та глобальної безпеки.

3. Долікарська підготовка (18 годин).

Надання невідкладної допомоги в разі нещасних випадків. Поняття про клінічну і біологічну смерть. Порядок проведення штучного дихання і непрямого масажу серця (методи оживлення). Вміст медичної аптечки. Способи транспортування потерпілого.

4. Психічна та духовна підготовка (6 годин).

Необхідність володіння методами самопізнання, постійного самовиховання. Взаємо-

залежність етичних та моральних засад і здоров'я. Дотримання правил ЗСЖ – здорового способу життя.

5. Фізична підготовка (27 годин).

Техніка виконання фізичних вправ. Групи м'язів, що несуть основне навантаження під час долаття різних перешкод. Загальна та спеціальна фізична підготовка. Легка атлетика. Спортивні ігри. Плавання. Рухливі ігри. Здача нормативних тестів. Домашнє завдання з фізпідготовки.

6. Рятувально-прикладна підготовка (36 годин).

Організація пошуково-рятувальних робіт. Використання засобів малої механізації. Пошук людей собаками. Спорядження та спеціальні прилади. Робота в забрудненій зоні. Страхівка і самострахівка. Прилади радіаційного контролю. Робота з протигазами та костюмами хімахисту. Робота з приладом ДП-5. Відпрацювання смуги перешкод.

7. Пошуково-рятувальна підготовка (108 годин).

Рятувальні роботи. Спуск «постраждалого» із супроводом. Підйом «постраждалого» з ущелини. Транспортування «постраждалого» через різні перешкоди. Способи транспортування «постраждалого». Тактика участі в змаганнях туристів. «Смуга перешкод» за технікою туризму. Тактика проходження «смуги перешкод» командою.

Види «походів-кросів». Тактика, відповідно до виду «походу-кросу». Особисті командні змагання. Залік особистого результату команди. Види особистих змагань. Мапи. Компас. Масштаб. Координати. Умовні позначення. Тактика і техніка участі в змаганнях із орієнтування.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

(1-й рік навчання – підготовчий)

№ з/п	Назва розділу (теми)	Кількість годин		
		всього	теорії	практ.
	Вступ.	2		
	Людина в навколишньому середовищі.	1	1	
	Дотримання заходів безпеки.	1	1	
	I. Життя і здоров'я людини. Екологічна підготовка	7		
1.1	Рухова активність та її вплив на розвиток підлітків.	2	1	1
1.2	Створення умов безпечної життєдіяльності.	1	1	
1.3	Рідний край. Можливості працевлаштування та іншої роботи.	2	1	1
1.4	Екологічні акції захисту рідного краю.	2	1	1
	II. Допризовна підготовка та військово-патріотичне виховання молоді	108		
2.1	<i>Історичні, правові та політичні основи захисту Вітчизни.</i>	9		
	Організація та розвиток війська українського.	2	1	1
	Підготовка та проведення огляду строю та пісні.	3	1	2
	Основи військової справи. Тактична підготовка.	4	1	3
2.2	<i>Фізична підготовка захисників Вітчизни.</i>	27		
	Загальна фізична підготовка та стройова підготовка.	9	2	7
	Заходи з питань розвитку швидкості, витривалості, сили, гнучкості, спритності та силової підготовки.	9	2	7
	Рухові ігри та спортивне орієнтування на місцевості.	9	2	7
2.3	<i>Основи психологічної підготовки до військової служби.</i>	6		
	Вплив соціального середовища на формування корисних і шкідливих звичок на підлітків та їх спосіб життя.	1	1	
	Способи відновлення і підтримки психологічної рівноваги.	1	1	
	Відчуття, емоції, почуття. Виховання культури почуттів та способу їх вияву. Ситуації криміногенного характеру.	1	1	
	Психологічні конфлікти і способи їх подолання.	3	1	2
2.4	<i>Основи цивільного захисту.</i>	27		
	Ядерна, хімічна та біологічна зброя. Фактори ураження.	6	2	4
	Надзвичайні ситуації. Способи захисту від НС.	12	2	10
	Засоби індивідуального та колективного захисту.	9	2	7
2.5	<i>Медико-санітарна підготовка.</i>	18		
	Завдання та правила організації долікарської допомоги.	4	1	3
	Правила транспортування постраждалого на руках, лямках, за допомогою підручних засобів.	6	1	5
	Накладання пов'язок у разі різноманітних травм.	8	2	6
	III. Рятувально-прикладна підготовка	36		
	Фактори техногенних небезпек. Пожежне спорядження.	6	2	4
	Техногенна смуга перешкод: пожежна естафета, естафета з цивільного захисту, надання долікарської допомоги звільненим із задимленого приміщення та «забрудненої зони».	18	3	15
	<i>Рятувальні роботи на водній акваторії:</i> подолання дистанції на човні, надання допомоги потопельнику, транспортування потерпілого на воді.	12	2	10
	IV. Пошуково-рятувальна підготовка	108		
	Фактори природних небезпек. Спорядження рятувальника.	6	2	4
4.1	<i>Природна смуга перешкод:</i> підйом крутим схилом, траверс схилу, крутопохила переправа, скелелазіння тощо	48	4	46
4.2	<i>Крос-похід:</i> навісна переправа, переправа через прірву «маятником», переправа по колоді, врятування та транспортування «пораненого» або «непритомного».	54	5	49
	V. Туристична підготовка	9		
	Орієнтування на місцевості. Топографія.	3	1	2
	Визначення сторін світу за допомогою компасу та сонця.	3	1	2
	Стежка безпеки та виживання.	3	1	2
	VI. Тренування та збори-змагання	34		
	Основи топографії та орієнтування на місцевості.	10	1	9
	Організація і проведення походів та ігор-випробувань.	12	2	10
	Участь у зборах змаганнях. походах.	12	2	10
	VII. Співпраця із засобами масової інформації.	2		
	Вміння правильно сформулювати думку і донести через ЗМІ основи формування здорового і безпечного способу життя на підставі досвіду проведення зборів-змагань за Програмою «Школа безпеки» та інших випробувань.	2	1	1

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

(2-й рік навчання – основний)

№ з/п	Назва розділу (теми)	Кількість годин		
		всього	теорії	практи
	Вступ.	2		
	Цінність і неповторність життя людини.	1	1	
	Безпека і небезпека для життя.	1	1	
	I. Життя і здоров'я людини. Екологічна підготовка	7		
1.1	Активний відпочинок. Види активного відпочинку.	2	1	1
1.2	Основні небезпеки: природні, техногенні, спричинені людиною.	1	1	
1.3	Екологічні моніторинги з визначення рівня забруднення навколишнього середовища (землі, води, повітря).	2	1	1
1.4	Екологічні експедиції рідким краєм.	2	1	1
	II. Допризовна підготовка та військово-патріотичне виховання молоді	108		
2.1	<i>Розвиток та устрій війська українського.</i>	9		
	«Запорізька Січ» - колиска українського козацтва.	2	1	1
	Підготовка та проведення «козацьких розваг».	3	1	2
	Основи військової справи. Вогнева підготовка.	4	1	3
2.2	<i>Фізична підготовка захисників Вітчизни.</i>	27		
	Прикладна фізична підготовка. Рукопашний бій.	9	2	7
	Подолання перешкод та метання гранат.	9	2	7
	Військово-спортивні свята. Ігри.	9	2	7
2.3	<i>Основи психологічної підготовки до військової служби.</i>	6		
	Вплив стосунків людей на їх здоров'я.	1	1	
	Чинники формування духовної складової здоров'я.	1	1	
	Розвиток особистих здібностей і фізичних можливостей.	1	1	
	Психологічні особливості поведінки людини в екстремальних умовах.	3	1	2
2.4	<i>Основи цивільного захисту.</i>	27		
	Принципи захисту, оповіщення та порятунку населення.	6	2	4
	Характеристика та види рятувальних робіт.	12	2	10
	Прилади хімічної та радіаційної розвідки. Радіологія.	9	2	7
2.5	<i>Медико-санітарна підготовка.</i>	18		
	Гігієна туриста-рятувальника. Харчові продукти в природі.	2	1	1
	Надання долікарської допомоги в разі радіаційних уражень.	12	2	10
	Потрапляння хімічних речовин на ліквіру та в очі. Заходи захисту.	4	1	3
	III. Рятувально-прикладна підготовка	36		
	Фактори техногенних небезпек. Пожежне спорядження.	6	2	4
3.1	<i>Техногенна смуга перешкод:</i> пожежна естафета, естафета з цивільного захисту, надання долікарської допомоги звільненим із задимленого приміщення та «забрудненої зони».	18	3	15
3.2	<i>Рятувальні роботи на водній акваторії:</i> подолання дистанції на човні, надання допомоги потопельнику, транспортування потерпілого на воді.	12	3	9
	IV. Пошуково-рятувальна підготовка	108		
	Фактори природних небезпек. Спорядження рятувальника	6	2	4
4.1	<i>Природна смуга перешкод:</i> підйом крутим схилом, траверс схилу, крутопохила переправа, скелелазіння тощо	48	3	45
4.2	<i>Крос-похід:</i> навісна переправа, переправа через прірву «маятником», переправа по колоді, урятування та транспортування «пораненого» або «непритомного».	54	5	49
	V. Туристична підготовка	9		
	Орієнтування на місцевості. Топографія.	3	1	2
	Визначення сторін світу за допомогою компасу та сонця.	3	1	2
	Стежка безпеки та виживання.	3	1	2
	VI. Тренування та збори-змагання	32		
	Основи топографії і орієнтування на місцевості.	10	1	9
	Організація і проведення походів та ігор-випробувань.	10	1	9
	Участь у зборах-змаганнях, походах.	12	2	10
	VII. Співпраця із засобами масової інформації	4		
	Вміння правильно сформулювати думку і донести через ЗМІ основи формування здорового і безпечного способу життя на підставі досвіду проведення зборів-змагань за Програмою «Школа безпеки» та інших випробувань.	4	1	3

ШКОЛА БЕЗОПАСНОСТИ

ГИМН

Слова и музыка Сергея Курочкина

Если ты молодой, если жизнь полной грудью вдыхаешь
И собою рискнуть ты готов ради жизни людей,
В бездорожье дорогу найдешь, ветер в парус поймаешь
И в горах ты готов поделиться страховкой своей.

Если ты не сробеешь при виде большого пожара,
Через бурную реку спасательную бросишь нить,
Незнакомцу подставишь плечо – знать, живешь ты недаром,
Значит, это судьба, и иначе не можешь ты жить.

Припев:

Школа Безопасности – это жизни школа,
Школа Безопасности – здесь нельзя свернуть.
Школа Безопасности – всех основ основа,
Школа Безопасности – жизненный твой путь.

Если жизни без риска себе даже не представляешь,
Если бросишься в прорубь на помощь в воде ледяной,
Если друга несешь на руках, сам едва ковыляешь,
Потому что со скал он сорвался и еле живой.

Если в черную штольню войдешь абсолютно без страха,
Если совесть чиста, незнакомо тебе слово спесь,
Если потом твоим просолилась, промокла рубаха,
Значит ты настоящий и значит твоё место здесь!

Припев (2 раза)

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ РУХ «ШКОЛА БЕЗПЕКИ»

за сприяння

Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту

Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій
та у справах захисту населення від наслідків
Чорнобильської катастрофи

ДИТЯЧИЙ БЕЗПЕЦІ — «ШКОЛА БЕЗПЕКИ»

**Навчання дітей і підлітків
основ безпечної життєдіяльності
Навчально-методичний посібник**

Упорядники: Деревянко В.В.
Кондратенко Т.Г.
Негрієнко А.О. (керівник проекту)
Семінович А.М.

Рецензенти: **Бикова О.В.**, перший заступник начальника Інституту державного управління у сфері цивільного захисту УЦЗ МНС України, кандидат педагогічних наук, полковник служби цивільного захисту
Євсюков О.П., начальник Управління освіти і науки МНС України, кандидат психологічних наук, полковник служби цивільного захисту
Романова Н.Ф., керівник Центру формування здорового способу життя Державного інституту розвитку сім'ї та молоді, кандидат педагогічних наук
Слесар Б.В., директор ЗОШ № 14 м. Чернігова, вчитель основ здоров'я та ОБЖД

Коректура та літредагування: Берест П.В.
Верстка: Кондрат О.В.

- У посібнику використано знімки з архіву ВГДР «Школа безпеки».

Віддруковано ПП «Санспарель»
м. Київ, вул. Струтинського, 6
Тел. 285-09-14, 592-62-78
Зам. №633
Наклад — 1000 примірників